

I. I rz 'nazwa litery i': nad dużym i ni ma kropki koniń 14; I jest nazywane ĭ i ma le ŋka Lit PJPAN 98 s 89. EP

II. A. spółnik 1. 'łączący wyrażenia lub zdania, które odnoszą się do tych samych osób, rzeczy, sytuacji': mašćōne žimōki i kiška tša jež na večēžo. godōm ċi, mīiej mē i moja χaυupa, bo za śa nie trufōm ryb 13; ♀uik♂ova uofca śe uok♂oćyua: mo baranĳka ĩ uoŋecke miech 9; iēdan ĩi drugi majō vina tcz 3; śeli uoŋes, ĩincmīi ĩi žyto, a pšeniĳcy nie śeli piñ 9; kura śe mēnato – śive su pūrka i troske bofe po kuĳcaχ puław 4; bēł žežic i ♀ozyñul śe s kušnerkulom ['córka kušnierza'] n-tar 17 [Orawa]; wykup (wykop) se ĳamy i śeć zam 1; po śmierci χožuū i strasyū wiel 6; χyciū śe ĳakiši mandory ['kobiety nieumiejācej odpowiednio się ubrać'] v mēśce ĩi z nōm žyje ciesz 9; ptok zbiro rozmājite tam i robi gñozdecko kras 3; bēu kuŋec i χuop, guspodaš. i ųus pana kupca włod 7; Niech sie panienka w ziarko grochu obrōci. I zara jo obrōciła w ziarko grochu ok Przasnysza Chetĳ II 44; – No to ĳa grywāł jesce ruskiego ['rodzaj gry w karty'] zaś ĳagak mały był. – I terāz grajo ruskiego n-tar [Orawa] KqšŚt 247; była mać v dōma i cōrka, i kota mēli Orawa 5 [Śt]; ano panōve spšedali i vyžli las, i od dali χuopom goŋe servituta, žouĳki take na vųasnoś zaw 1; ty mīe porobiš tu v domu: i maslo vyrobiš, i žecko zakoųyšēš włod 1; rōzmavĳali ružni – i pō polski, i pō ruski Tarnopol I [Ukr]; ma i šynki, ĩi rozmājite vendliny, ĩi vīno zam 6; veųna – fšystko vyrobali: i ubraña, i portki, i palyta, i kecki zaw 1; i ♀on śi najat, i ta ta baba, i to fšystko, i v domu tyle masła chłm 36; oggw; ~ 'w gwarowych liczebnikach złożonych: łączy ich człony': śedemžešont ĳat i pērsy (o wieku) suw 1.

2. 'łączący te same formy jednego cząstownika, rzeczownika, przymiotnika, teų

te same przysłōwki, wykrzykniki, uwydatniajāc dųugotrwaōść zdarzenia lub jego powtarzalnoś, nasilenie stanu rzeczy, stanōw emocjonalnych nazywanych przez te cześci mowy': fōrt coši ĩynĳy ĩi ĩynĳy ciesz 15; tak te sprave pan utkĳada ĩi utkĳada zam 4; nie ċšymo śe χyžu, ino leći i leći kras 3; śeži i śeži, a tu ĳus poųudnie kras 9; modliū śe ĩi modliū, a ĩicpoty ĳak pēz byū tēcz PJPAN 37 s 329; ċtrok to taki, co tak ċturo ĩi ċturo, tak pomaū robi wad 19; U nās odpytujo, tak pāre słōw cytā ze zesitu, i cytā, i cytā, i cytā, tam sie nie idzie dockać, tam ze zesitu cytā, a u nās to z głōwy n-tar [Orawa] KqšŚt 247; Idymy a syndy las i las, cō koñca kraja nie widno n-tar [Orawa] jw; Na polach stoły mendele tak gēšciutko, ze jeno mendele i mendele, i nicoj wiencej nie ujrzys na tylachnym świcie tarnob 8; ni ma žodnyy vīdokōv na to, žeby byūo pųykne. koždy žyñ dešĳ i dešĳ ryb 13; stale žyū i žyū, žyōšlīvy, žyōšnik wiel 6; vīdelcāmī probuje, a oñi tvarde i tvarde, te ĳajĳka bial-podl 3; fćouš i fćouš to samo siem 3; ĳednym ċiųųlim to vĳatšysko f u ĩi f u, tag vĳoūo tēcz PJPAN 37 s 237–8; te žeųušyska ĳednym ċiųųim χa, χa, χa ĩi χa, χa, χa tēcz jw s 296; a te gųiši ĳednym ċiųųim de de de ĩi de de de tēcz jw 33 s 101; oggw.

3. 'łączący zdania komunikujāce o zdarzeniach, czynnościach, stanach równoczesnych lub następujācych po sobie': kopou χuob duū na kartofle i kogut mu pšeskozou, žimē nasypyvou raw-maz RĔTN XXII 228; f karcme byūa muzika i tam tañcyli, i bavili śe nidz SGOWM III 30; pųōdy ♀ugrožiĳi corek v izbe ĩi tu śe šviña uoprošila. drap! ċopkym ĩi v noģi! ciesz 6; véž metųa i pozamateĳ ta izba, bo ĳuš tu śmēco peuno. obrōćyū śe, suova nie žeg i pošeū. ĳajca oblepyli glinōm i tag ių do oģña vrażyli, i pųykli ryb 13; vroćiū śe po

copka i pošou daľij *tar-gór 4*; vřina matka kosule ěi uoptaruã žeccko kosulom čy razy *piń 9*; tag ěo b^uolauo, ze aze usnyua i my ěo cuřilĩ *piń 2*; pobryńčyĩ truoře i usńe. skuovou suobe ěapka i zaĩs cauom žime vyičõnguovou *gtń 5*; postaveli stouek na šrotku mėskańo veselneho, no i potym vřun ušot ěedyn družba na tym stouku *opocz RŁTN XXII 228*; gřyby pše uřy vygotuvalĩ f čšeř vodař, uotcyřilĩ, otsmařylĩ i ěedfĩ. syska še rostopyžo i našyńe vylatuje, i řo- ěina še šeje po leše, bo to ěes letke *zaw 1*; dostauam uod nĩř lyst i uod razu ušaduam, i uotřisauam im *konec 12*; *oggw*.

4. *pryřtařazajacy zdanie, ktore vyrařa skutek lub konsekwencję wczesniejszego dzialania, zdarzenia, stanu rzeczy*: naro- bĩuu še i ěez zmyńčõny *n-tom 2*; muočylimy v šešćorka i muočka ne byua čyńsko. pši- řuy mu guupi myřli do guovy i obeřuy še. tako gańba mĩ zrobyua i mērži mē to ěak čyńřki gřyř na suńyńu. myńča še nat tym řeckym i ni moga go naučyč čytač. caue pũũa zmitrańřyueř v leše i ledvay ěedyn řyń vykopou. zastřelyu fčora ěelyńa i mo f řauupe myńřiva do řerõna! mēřuńček ne řfyčĩ i ěe čima ěag v mēřu *ryb 13*; piřńe kogo kańyńym po gľove ěi bula mu še zrobi *ciesz 6*; trefĩu na ploso [‘gľebine’] ěi uotopiũ še *biel 6*; spot s kobely ěi še potluk *opocz 3*; zadouřõua še i ěoř my ěi ni muořli uratouač *rawic 8*; ne uostřyze še i noři takõ cupryńsko *tarnob 13*; tē řevuře tyle puõnaprovozou i še z nõm ne uořyńõu *gtń 10*; vēcne še ěin^o přetřyrota teńi řvańi, ěi z muřańi se ni m^ozno p^oorařĩč f řau^uřel *miech 9*; ceř řauupy mojo i nĩk mē ne vguńi *piń 2*; u kařdyĩ cuořki truoře pu- byde i žima pšēńe *krot 17*; tak upuřĩadaĩ i ěa tak upuřĩadam *biř 3*; *oggw*.

5. *pryřtařazajacy zdanie, ktore vyrařa treřć przeciwnańą wobec wyrařonej w zdaniu poprzedzajacych; a’*: bez rońg, bez nuk, i na dař vyloře *zam 11*; casem kro-

va boře, i roguř ni mo *kras 3*; taka přybĩta byla muřa, i pofrunela. ěa mała zapařyč parńik, i stoje *bial-podl 1*; ěus ěake řiki tylko zem tu poznacyř, i ne pomagau *kras 9*; ni mõm ańi pãřĩ řańi, ěi tyz zylã *gar 1*; take řeccko neđuze, i ono paslo krovy *radz-podl 8*; ěeřãmy, ěeřãmy ěi druski ne vãmy *luk 11*; Wsycy Stradomiaki Duzo pychy majom, Jak idom na bál, I grosa ni majom [*přsn*] *częř Wisła VII 369*.

B. *part 1. wřtařza do danego zbioru wyrõzniony przez niã element; teř, takře, rõwnieř*: po mastař ěest tako moda, že i stare řuopy řořõm f krõřkiy galotkař. staři luře řauupy stavali dycki v niřyńe, a teras i na vydmuřovĩsku vystavõm *ryb 13*; kaře guspořĩ podač i obat *tom-lub 6*; ěo i vutki nařĩuam še. ěo to ěi maĩtki pod břuřym noře, bo mē bolĩ *sier 5*; moře na- vet i pan ne ve, ěak še gotuje te lemeske? *kras 16*; parńik: teraz elektryčny, pšořĩ beřy i vy^ogľõve – u sõřsada taki ěes *brzoz 1*; a mē ěak řša (pĩeńedzy), tõ ěa sē pojde do pšēřkořa (za kucharkę), tõ sē zarobē, ěeřčē ěym i dam *jaros 1*; tutaj to i patřyla akuratne *suw 1*; Gdo cygani, tyn i krad- nie [*przysř*] *Ciesz MPTL XV 2 s 63*; řoře i vĩčõrem *radz-podl 5*; tam i za našyř bytuf to ěuř ěinačy *zam 11*; *oggw*.

2. *wyrõznia cřton wypowiedzi, ktory poprzedza*: ěuř i řeń ři robi *tom-lub 6*; ěuř i rano. ěuř ěi dvařeřca mĩnut *zam 4*; gořina byla moře i dvnasta *biř 7*; tyle co ěi fčora *włod 1*; coř ty, ěõ bede cekou ěi puu roku, a muse uopstač přy sfořim *piń 9*; moře ěuř i lat ěakĩř čterřeřeřci, a mořy i vency *čřłm 36*; tam moře bylo i s tyřõnc tyř řaduf *kras 9*; cervonã kuńicyna na d^obreĩ řeńi i řřy razy k^oõnã *iř 4*; Niektorã miedza ěes, co i meter ma do gory vysoko *n-tar [Orawa] Kařřł 247*; Drãpařy ty gacie po nogak, jaz sie i krew ľala chočkie *n-tar [Orawa] jw*; neř beřē ěuř i mleko *włod 3*; ěus i kolyřki nĩ_ma, ěak mařa nĩ_ma.

otpastova msa to *ji* čygožinna moze być. o*ja* zacosa pšezva*li*, ale cem*u*, to *i* nie *ým* bial-podl I; mo*že* i pravda? zam 4; nie nie počneš jak nie słu*xa* cebe ni*kt*; mo*že* to i dobre. tam ni ma tak ja*g* u n'as ony tego i nie zna*o* biel-podl I; mo*že* i sp*í*, bo ja si pača*ła*. ja ma*ł*o co i ruzumy *ji* Tarnopol I [Ukr]; zosta*ła*m sama, tro*xa* še mi i c*ło* rzesz 8; jak kto *ce*, to i soru*je* penty tymi ka*ń*ya*ń*ami zaw I; usy*u* na m*are* ubra*nie*, a i tys nie leza*o* pi*ń* 2; v leše roš*ne* i noi*ý*ncy v maju wiel 6; m*nie* čseba to, co i ka*žd*emu radz-podl 11; jek su*z*ý rok, to *ji* cokol-ek uroš*nie*, a jek mokrý – to nie suw I; Jak jes, tak jes, ale dziynki Bogu i za to! n-tar [Orawa] Kq*s*ł 247; *ji* cebe smerc na*l*e*že* Kasz S II 103; [przysł] Ciesz MPTL XV 2 s 31; kras I; [p*śn*] brzez Łęcz 114; [p*śn*] Łęcz jw 81; gar 11; [p*śn*] gtn*ń* Łęcz 128; siem 3; [p*śn*] Wp Lip 39; strzel-kraj I; Kasz pn-zach LPW I 181; Kasz pn-wsch jw; Słup jw.

3. 'wprowadza wyrażenie wtrącone': za p*are* d*ni* by*u*a zdrow*á*, i dobre, ni? ostró*dz* SGOWM II 54; niebo še nie obraca, t*ło* stoi c*í*cho, i dobre, a z*em*á še obraca olsz SWM VI 7.

4. zwykle p*śn* 'wprowadza składnik zdania, który określa minimalny zakres niespełnionych oczekiwań mówiącego; nawet, ani': ty i do j*utra* tego *ny* zrobis lubl I; Zalicá*ł* się pan starosta, Ni miá*ł* i sielazka gar Zb VIII 282; krak Krak II 142; Krak Kon 118; olk Krak II 141; Mp pd Pauli 109; Zaw Fed 81; Stradom-Częstochowa Zb XVII 27.

C. wykrz 1. 'wyrażający różne postawy emocjonalne, np.: zdziwienie, dezaprobatę, lekceważenie': ii? – provde godos? ii! gupstfa plec*es*! gor 2; Ji! nie by*ł*ek já nikany myš*len* Lud XII 6; *ji*... kej ni ma*m* byut*o*v... [...] *ji*, c*ja* (!) v*em*? tarn MPKJ I 47; p*o*v*ě*s mi t*o*? – *i*. p*o*žno tu! – *i* brzes-mp jw VII

41; Ji, dej mi spok*ój*! Rzesz ME X 335; i, nie godej! koni*ń* 14; i, *ny*ja*ki* s*ć*ebe šcelec! *ji*, polepse*ń*a to t'am nie *vida*ć! bial-podl I; wej LPW I 181; Kasz Cen 76; Słup LSW I 374.

2. 'w okrzykach wyrażających takie postawy emocjonalne': I et, idźcie sobie. I ot! I yt! radz-podl PF VI 231; *ý* *ńe*! *ý* na s*ve*ce b*o*ž*ým*! *ý*! to nie je nie! Słup LPW I 291; I, i! I dz*es*! I *ne*! Kasz Cen 76; i tam, un*ń*ic nie z*ro*bi! bial-podl I; i tam! koni*ń* 14; wej LPW I 291; Wejherowo jw.

3. 'okrzyk na konia, aby skręcił w lewo': chodz AJK VI m 299 s 208; złotow jw; tuch jw; chojn jw.

4. w przyspiewie: A, dana! Dana!... i hu!... Hu! O, wesele! Opocz MPTL VII 228; Tyś i o da ty i da da dana łęcz Łęcz 98; A dyna moja! dyna! dyna i dynecka! a oplakaná moja ká*zd*á godzinecka n-sq*d* Wiśta VIII 125; Hej! graj graju i baj baju! al-kuj Kuj II 203; pu*o*g*ni*valymy še! i h*u*! i h*u*! i*ij*! tarn MPKJ I 48; I, be, ib – daj *ji* chlib! [...] I, ce, ic – chlib *ji* z*jid*z! Ciech Wiśta XVII 37; I tydy, i tydy, I tydydy dydyna Wp Lip 158.

W potá*cz*eniach: I ba 1. 'naprawdę? czyżby?': ž*o*m um*o*ž*ý*li d*va*o*š*će cantner*o*f s f*o*r*ý*. – i ba? złotow B II 14.

2. 'nie': *ji*ž*e*š ju*z* d*o*o*e* d*o*m? – i ba! złotow jw.

I basta 'kończy wypowiedź lub jej fragment, podkreśla, że mówiący nie ma nic więcej do powiedzenia na dany temat, lub że to, o czym była mowa, zostało zakończone; i koniec, i tyle, i to wszystko': *jo* ta z *ńim* nie byde d*u*go godou; p*o*vim svoje i basta koni*ń* 14; nie zgá*z*ajá sá i basta. ostav robotá i basta Kasz S I 22; pu*že* sp*ac* i basta lubl I; nie us*ńe*š i basta! Cieszyn [Cz] Kell II 130; Taki by*ł* zwyczaj w ca*ł*ej okolicy i basta tarnob MPTL XXVI 157.

I co 'stanowi nawiązanie do wcześniejszych treści': i c*ło*, pomog*ło* f*sta*v*ý*nie *še*? i c*ło*,

vycygańilí troxe ĵapkuf? i_c'lo, vrućil_śe do_tego, pytał? *bial-podl 1*.

I dobra 'i basta (zob.)': te_żury to_ĵ'a gfino zalepam i_dobra! zara zasne i_dobra *bial-podl 1*; ścyr'vo s końa – ańi movy ni ma, žeby to użyłi. końa do_żěme zakopałi i dobra *zaw 1*; poduuzovau pšet ševem, zapopřsykovau i dobra *ostródz SGOWM III 31*; Spuścicie jesce stówke i dobra, biercie se go! *n-tar [Orawa] KqśSł 247*.

I dobrze 'jw': vezme na guove i zażunze, i dobže *węgorz SGOWM II 54*; pošet i sta_uo śe, ućek, i dobže (o ojcu nieślubnego dziecka) *Ostróda jw*; skšyna šterykanćasto, zaklučy śe, y_dobže *olsz jw*; *Orawa [Sł] ZNUJ 72 s 15*; *ryp PIJP VII 21*.

I gotowe 'jw': A naroz jak go mignót przez pysk, pies fertik na ceście, krew puścila sie z nosa, i gotowe *Cieszyn [Cz] Zwrot 386 s 58*; (Wysuszone siano na łące) viduami p^oodvalęu, grabami zagrabeu ĵi g^ootove *miech 18*; kapeluša [*kobiety*] ně m^oauy. ĵustke na guove ĵi g^ootove *żniń SobWppn 99*; [*ziemniaki*] rejbovane ['stare'], tedi mozna otcażić i gotowe *mrqg SGOWM III 31*.

I gotowo 'jw': napięa śe z_garca i gotovo *opol ZNUJ 18 s 41*.

I gotów 'jw': dum śe zavalęu ĵi gotuf, rozebrałi fšysko *wolsz 7*.

I hola 'jw': udešłi ĵake ze tšy kilometry, i 'ola! same ni mogo iśc *hrub 4*; (Nazywali) prosto blacha, ĵi hola *chtm 32*.

I ju 'jw': z gury tylko z mašyny łom'ot i ju *zam 4*; to sų zyły i ju *gar 21*; vzeła tak s tyłu, rospęta š šelkuf, un vepχnuł. vepχnuł sobe i ju *radz-podl 13*; prytko śe śłizgo na tym [*na tyżwach*] i ju! *lub 2*; zara zasne i_ĵ'u *bial-podl 1*; *kras 3*.

I już 'jw': pšepot i juš *kras 9*; śc^ońć tųo i j^oš *rawic 8*; vžun go uubudnun f staf, uutopuu i juš *lub 19*; a ta panna tak śe ućešyua, že žeńić i jus *bił 3*; něstety, duša du raju, gžyχy ně dai^o i juš *jaros 1*; un_m^oal ĵęač ĵutro,

ale_ńe, to_ńe, ĵide žiś i_jus *bial-podl 1*; ai, ńe bende ĵot i juš! *kras 7*; ojćec muvi: skoda. ale zažnońć čša i juš! *radz-podl 8*; deru [*pierze*], špiyvauy, gadaui, kolacjie pužni usykovau, žiadui, posui spać i jus *mlaw 7*; *zam 10*; *sand PorJ 1957 s 374*; *chtm 12*; *włod 1*; *kozien Kup 60*; *giž SGOWM III 113*; *ostródz jw 31*; *ryp PIJP VII 20*.

I już po chlebiczku 'jw': Kóńceto sie we-sele, mlodo pani siadła na wóz i pojehala do swego hłopa, i juz po hlebiczku. Pogrzebli kumotra, jesce sie pomodlili za jego dusycke, pote pospohodzieli ze sméntorza, i juz po hlebiczku *N-tar ZborSł 127*.

I koniec 'jw': ńe ĵcu skšyńuf, tero ino sofy i kuńec *kras 3*; o, pšyleci cyi_pes, ĵapńe mýso i kuńec. skalycone, to_ĵ'a zabandazovuje i kuńec! *bial-podl 1*; ńe mođe spać i końec! *biel-podl 1*; ĵag ńe ńe [!] dou to, co on ž^ond_od ('žadał od') něgo – n^o to go vžou normalně zabou i końec [...] ńe zdaży śe tego, žeby žiž gospodarke pšepu, ale dovni tag bou^o – pšepiyłi f pin i kuńec *międzych SobWp 67–9*; *jaros 1*; *olec NT II 306*.

I kwita 'jw': ĵak ci śe ńe podobo, to ńe kupi ĵi křita. vyžuž go ĵi křita *łęcz PJPAN 41 s 382*.

I tak 'bez względu na okoliczności; mimo to, mimo wszystko': vy_i_tag dobže ĵęałi ĵak_na take błoto *bial-podl 1*; ty mu godoi, a un ĵi tak sfojě myšłi *piń 9*; muvione mu byuo, ĵi tak tša mu pšypumnić *łęcz PJPAN 37 s 329*; te lękarstfo v^om i tak ńe p^omože *szt GMalb II 2 s 200*; možeta čekać, on tęgo i tak ńe zrobji *szt jw 199–200*; m^oežěće za mn^o zr^obić, c^oe ĵčěće, j^o i tak tam ně p^ožda. m^oeğ^o m^oe uk^orać, j^o i tak u^ostana pšy svo^ojam *łotow B IV 448*; I tak pujdziesz na zežrani *Ciesz MPTL XV 2 s 81*; i cųo tųo tag napuovyšokųovać, i tak tųo na nic *krot 17*; ńe tša zgańać (bogactwa), bo śmešć zabeže i tak *iž 4*; ĵ^ooćos fseže suχo, t^o ĵi tak ĵlupe v butaχ *piń 2*; ady me tak ńe c^ońk, buo i tak ńe pude ra-

wic 8; pszcz BMJP XIV 115; myślen Zb V 252; olk RFW LXIX 425; zam 14; włod 1; ostroł 9; suw 1; ~ w przysł: Szkada myć cygóna, i tak czorny zustanie Ciesz MPTL XV 2 s 192; Choćby dobry rzymieśniczek siedziol w lesie, to mu i tak świat prziniesie Ciesz jw 31.

I tak dalej 'zastępuje dalsze wyliczanie i sygnalizuje jego zamknięcie': i ożeńe sprave, žyč'e sobe, co brak mńe, to sobe dokupe, i tag dałi radz-podł 11; rzýsko, pšeničýsko i tag dalěj, zalezý jak'e zboze byuo giž SGOWM II 17; tyž_jez_bandyta, tyž_žeš vžon tyx pińňzy teło, tyž_mušoł być pŕý zbõinikak i tag_dałi n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 136; zam 1; chłm 9; Pis SGOWM 65; Mr zach jw.

I tak (...) i **tak** 'bez względu na okoliczności; mimo to, mimo wszystko': Já se ta kupiym ty skrzypecki, i tak, i tak n-tar [Orawa] KqšŠt 254; učekal' n'e_bede, bo i tag m'e žycã, i tak n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 48.

I tam dalej 'zastępuje dalsze wyliczanie i sygnalizuje jego zamknięcie': Zatšcielie przy-pomnynazc ónie opowjadana, ónie kszónszkie Dzatka, co zduchowniech zgchorszanie powstanie i tam dalie olsz SGOWM II 17; Kasz LPW II 553.

I to 'na dodatek': tu ny_ma cytryn, tylko na_šf'ynta pšyvozo, i_t'o n'e_zafse. uñi ju_ _po banty zyta navožiŕi, i_to za_jeden žýñ bial-podł 1; rozvíjajõ, peñõzge. i to sporo bylo tyx peñõzzy radz-podł 5; oĵ, f podarty m kamaše, f palče pouotany m, o, ĵi to n'e ve svoĵim, oĵ tylko f požycany m gar 11; dałi my sucyne i to jesce ze psem [pšn] puław BartJęz 145; głub PJS I 105; brzes-mp MPKJ VII 41; bił 7; zam 4; chłm 36.

I tyła 'i basta (zob.)': Na tén uobiád to wziéném tõ krõmcyñe cy skibkě chleba, těj kapuściny z lyzkě, dwie, a jak – to kase, jęcmienněj, jaglenněj, tatarcenněj, abo kej klusków ĵi tyła tarnob LL XIX 3 s 34.

I tyle 'jw': uofã uopstšykãm ĵi tyle gar 2; tak to muvili suxoty, ĵak žto zažorovoł ĵi tyle gar 21; vyšmefi še luže z n'ego i tyle włod 3; povežou mu, co myšfi, ĵi tyle łęcz PJPAN 59 s 1028; i učekuy, i tyle! bił 7.

I tylo 'jw': Wy równo do poły (do kija – pałki) i tak go z wierszchu huk! jak w poduszke – i tylo Lub Lub II 215.

I wej! przekł: ĵĵi vej! ryp MacŠt 256; tor jw.

Zob. **BIAŁNY, BIAŁY, CETKA, I. CETNO, CHŁOP, CZARNY, CZERWONY, DZIAD, I. DZIEŃ, GWIAZDA, GWIAZDECZKA** EP

IB w rymowance naśladowującej *abecadło*: sinku, to je terě předežñ'ivk, terě je a be ab, žleba knap ('mało'), a be ĵib, mało rib, a be ac, n'e žcom dac kar S IV 180; A, be, ab – babe złap! E, be, eb – babe w łeb! I, be, ib – daj ĵi chlib! Ciech Wista XVII 37; Kasz LPW II 125. RK

Ibama zob. **HEBAMA**

IBE w męt: abe ibe žleba skibe, gorneg mlyka, to je dobre dlo školńika ciesz SGŠ XIII 6. RK

I. Ibel zob. **I. GIBEL**

II. Ibel zob. **I. HEBEL**

I. IBER przym nodm 'mający cechy osoby, do której jest porównywany': šeži i šeži tyñ_karol. ĵi mõve: iber brõnek Brzozów. RK

II. IBER przysłów 'nad, ponad, powyżej': Kasz pn-wsch LPW IV 1383.

Frazeologia: być (komuś) iber 'przewyższać kogoś': won m'u je (wo vjele) ibør Kasz pn-wsch jw; ≈ (coś komuś) jest iber 'ktoś ma czegoś dosyć, ktoś brzydzi się czymś': to škalovaně ĵe m'e ibør Kasz pn-wsch jw. RK

Ibercygiel zob. **IBERCYJER**

IBERCYJER *Formy*: typ ybercyjer: chojn AJK II s 183; ~ typ ybercyjer: niem BMJP XIV 142; ~ typ ibercygiel: brzoz 1; ≈ D lp ibercyjra: Wr SGOWM III 32; poza tym ibercyjera lub nie podano.

Znaczenia: 1. 'wierzchnie okrycie męskie, rodzaj płaszcza': mōj stary mōu ibercyjer, ale χožiū jyny v gōńoku *ciesz* 15; Weż ze sobóm ibercyjer, bo pogoda je niepewno *Ciesz SCiesz II* 133; jag_u do ślubu pšijexou, mōu co^urne ubrańy, co^urny ybercyjer *niem BMJP XIV* 142; ibercijer na ńezela φαῖny, čorny *olsz SGOWM III* 32; v žime na ńezele obuū ibercijer, kedy gže šet *szt GMalb II* 1 s 132; *biel SGŚ XIII* 6; *pszcz jw*; *rac jw*; *prud PlutaGłog I* 85; *koziel SGŚ XIII* 6; *gliw jw*; *tar-gór jw*; *strzel-opol jw*; *opol jw*; *lubl jw*; *oles jw*; *klucz jw*; *Śl jw*; *giż SWM XII* s 51; *pis jw*; *szczyc MAGP XII* m 564 s 66; [sporad] *Mr zach SGOWM III* 32; *resz SWM XII* s 51; *Wr SGOWM III* 32; *szam* 8; *tuch MAGP XII* m 564 s 66; *świec* 4; *chojn* 5; *kar MAGP XII* m 564 s 66; *wej* 3; ~ 'rodzaj peleryny': To pomada ech se wraził do ibercijera i ech ło niej zapomniōł *Śl SGŚ XIII* 6; ~ 'jakielwiek wierzchnie ubranie': ałe mi gor^uco. to zdym tyn ubercygeł ze sebe ('frag jaki') *brzoz I*; mē se społōuy świńe i pšy^uożyvek fšystek: tši ibercyjery, płašte ^uotsyntyńe z vysokymy k^uolńyżamī *rawic SO XXVI* 118–9.

2. 'męskie ubranie do ślubu': *chojn AJK II* s 183.

Frazeologia: nosić ibercyjer na obiech ramionach 'być dwulicowym': ńe je uččivje nošić ibercijer na objěχ rěmńōnaχ, bić f partij i χožiť do koščoua, χoźbi do jěńši parafijij *szt GMalb II* 2 s 103. RK

IBERCYR 'ibercyjer w zn 1 (zob.)': zar^u pšyda, jano^e vetkna mōj ibercy^ur, b^uo^e pad^u złotow *B II* 15; *kościer MAGP XII* m 564 s 66; *wej jw* m 564 s 67. RK

IBERCYROK 'sukienka bez rękawów': pod iberčirog iže uoblyz bele jako bluza *ryb SGŚ XIII* 7. RK

IBERFAL 'żelazna sztabka z wąskim, podłużnym otworem zakładana na skobel': Oprócz tego iberfalu, zwanego także

klamką, na całość zamknięcia składają się jeszcze skobel i sztekseł *tcz* 4.

RK

IBERFALA 'iberfal (zob.)': *grudz PJPAN* 43 cz 2 s 32. RK

IBERGARDYNA 'zastona w oknie; stora': vlyż no tam na drabina i pověž ibergardina, co_u by šuo uokno zasuońić *Ruda Śl SGŚ XIII* 7; ušyua nove ibergardiny *tar-gór jw*. RK

IBERHANTUCH 'haftowana makatka zawieszana w kuchni': dycko mjełi povješōny iberxantuχ *ryb SGŚ XIII* 7; *rac jw*; *opol jw*. RK

Iberhapt zob. **IBERHAUPT**

IBERHAUPT *part Forma*: typ iberhapt: *Kasz pn-wsch LPW I* 316.

Znaczenie: 'w zdaniach zaprzeczonych: zupełnie, wcale, ani trochę; w ogóle': iberhaupt io tam ńe pudam *rac SGŚ XIII* 7; ty mje iberhaupt ńe suχouš *strzel-opol jw*; ja ńe χcā jibārhap ńic *Kasz pn-wsch LPW I* 316; *Zabrze I*; *tar-gór* 4; *Zakrzów-Opole SGŚ XIII* 7. RK

IBERKA 1. 'dodatkowa, nadliczbowa godzina pracy': *Zabrze SGŚ XIII* 7.

2. 'dodatkowy dzień pracy': mōuex tši iberki *ryb* 4; mōj mo žisej iberka *Zabrze SGŚ XIII* 7.

3. 'wydłużony, ponadośmiogodzinny czas pracy z przerwą na posiłek': Ftedy się robiōło trzi szychty na osiy m godzin, a trzi szychty na dwanost. Tymu się prawiōło iberki *Cieszyn [Cz] Zwrot* 49 s 13; *ryb SGŚ XIII* 7. RK

Ibersiung zob. **IBERSZWUNG**

IBERSZLAG 'nadwyżka': *bl SW II* 71. RK

IBERSZTAND *Formy*: typ iberstend: *wej AJK V* s 106; ~ typ ybersztand: ||- *kar jw*; *wej jw*; ~ typ uberstand: ||- *kar jw*; *wej jw*.

Znaczenie: 'dolna część dachu wystająca poza ściany budynku; okap': stoj^u

pod iberšt'andĕm, to n'a_nĕŷ nie pada *szt GMalb II 1 s 132; świec AJK V s 106; st-gdań jw; tcz jw; mal jw; kwidz jw; gdań jw; kościer jw; kar jw; wej jw.* RK

Ibersztend zob. **IBERSZTAND**

IBERSZTUNDA 'dodatkowa, nadliczbowa godzina pracy': tyn mĕiŷōnzex maŷo zarobōu, bo iberštōndōv nie byuo koziel SGŚ XIII 7. RK

IBERSZWUNG *Forma: typ iberszung: Orawa [Sł] ZNUJ 169 s 284.*

Znaczenie: 'szeroki, skórzany pas, element umundurowania': uōec se mu puoskarzōu, syn vžān ib'ersōŋk i maćyŷ vyprāł po zatku Orawa [Sł] jw; Cieszyn [Cz] KadGaw 210. RK

IBERSZYCHTA 1. 'dodatkowa, nadliczbowa godzina pracy': ryb SGŚ XIII 7.

2. 'dodatkowy dzień pracy': jo mōu iberŷyty, toŷ mōu ftedy troŷa volnego ryb 4. RK

IBERZECKA [wym. iber-zecka] 'przekładnia rowerowa; przerzutka': ĩbĕrzecka je barzo važna pŷi krancańu tcz 3; wāg PKJ XVI 131. RK

IBERZECUNG [wym. iber-zecunk] 'urządzenie przenoszące ruch obrotowy z jednego wału na drugi, zwykle powodujące zmianę prędkości; przekładnia': pŷi maŷyńe do ŷećyńo je iberzecoŋk ryb SGŚ XIII 8; Ciesz jw; lubl jw. RK

IBI w rymowance naśladowującej *abecadło*: Be aba, Szła baba, Bi ibi, Na grzyby grudz MPTL XVII 220. RK

IBICA 'wierzchnie okrycie męskie, rodzaj płaszcza': Ibica – jupica żydowska cienka lim 16; ibica – długi płaszcz piń 2. RK

IBKOWAĆ [?] 'wydawać donośny głos': ale ŷf'ine ipkuĭōm f χlyfku gor 4. RK

IBKOWAĆ SIĘ [?] 'przesadnie się stroić, malować': uōna to ŷe ipkuĭe tag ĵagby v mieŷće mĭyŷkaŷa gor 4. RK

Ibłować zob. **HEBŁOWAĆ (SIĘ)**

Ibłonka zob. **JABŁONKA**

IBOWAĆ (SIĘ) 1. 'powtarzać jakąś czynność dla osiągnięcia wprawy; ćwiczyć': ta· my ibowałi marŷe i maŷe ibōŋgi my robiłi pszcz PJS IV 69; tak prāntko se na χarmońice nie naučiŷ grać, to ŷŷa moc ibować koziel SGŚ XIII 8; v kŷaŷ a zarosaŷ [!] ĩŷbĭuĭō swĭoĭe vesołĕ peńĕ tō uoŷōvōnĕ ptāŷi Kasz pn-wsch LPW I 316; opol SGŚ XIII 8.

2. 'wykonywać ćwiczenia ruchowe, aby podnieść sprawność fizyczną': ŷĕci f ŷkole ĩbuiō tcz 3; ibĭoŷvałi f kĭoŷŷaraŷ na kazernenyōf'e ŷłotow B II 15.

3. 'doskonalic w czymś przez ćwiczenie': noz_ibowałi ŷĕćlać, inŷtrukcyĭe rozmaĭite pszcz PJS IV 69; Od młodych lot vos ibuja, cobyŷcie na coŷ wyszli w ŷyciu ŷł SGŚ XIII 8; mrāg SGOWM III 32.

Ibować się 'doskonalic się w czymś przez ćwiczenie; ćwiczyc się': Musisz się ale ibować, jak chcesz być szportowcym ŷł SGŚ XIII 8; wāg PKJ XVI 131. RK

Ibrych zob. **IBRYK**

IBRYCZNI 'zapasowy, rezerwowý': ŷyw 6. RK

IBRYCZNY 1. 'zapasowy, rezerwowý': Móm jeszcze ibrycznóm baterke, to ci dóm Ciesz SCiesz II 133; moŷ moŷe ĵako ibrićno rolka bĭōuŷy nići? Ruda ŷł SGŚ XIII 8; Zawsze woŷa ibryczne koło w bagażniku ŷł jw; Ciesz [Cz] jw; ryb jw; ŷyw 6.

2. 'zbędny, niepotrzebny': to je ĵuŷ ĩbryćne ciesz 15; ibryćne ŷećy idō do kōmory strzel-opol SGŚ XIII 8; sā leŷi jeŷĕ jedyn ibrićni [!] mĕŷ, to go veĵńimy koziel jw; Ciesz jw; ryb jw. RK

IBRYK *Forma: typ ibrych: ryb SGŚ XIII 8; rac jw; koziel jw; Ruda ŷł jw; strzel-opol jw; ŷł jw.*

Znaczenie: 'ponad, za duŷo': futer vyŷoŷi, kuńe χcu ŷryć, toby buŷ jedan ibryk tor Macŷł 212; ryp jw.

Na ibryk 'na później, na zapas': zostaf to na ibriŷ, bo potym ŷe pŷido ryb SGŚ XIII

8; dõm võm tyn m̃ieḡ m̃õnki, bo m̃iaḡaḡ kupiõny na ibriḡ *Ruda Śl jw*; nakuḡyḡay na ibriḡ, bo mo byḡ drokḡy *rac jw*; *koziel jw*; *strzel-opol jw*; *Śl jw*; ≈ mieć (coś) na ibryk 'mieć czegoś w nadmiarze, mieć coś na zbyciu': *ryb 4*. RK

IBUNEK *Forma*: typ *ibung*: *Ciesz SGŚ XIII 8*; *pszcz PJS IV 69*; *koziel SGŚ XIII 8–9*; *gliw jw 8*; *tar-gór jw*; *oles jw 9*; *gor 4*; *złotow B II 15*; *tcz 3*; *Kasz pn-wsch LPW I 316*.

Znaczenia: **1.** 'ćwiczenie ruchowe wykonywane dla podniesienia sprawności fizycznej': *kożdamu bi śa p̃šidaḡ ĩbõḡk tcz 3*.

2. 'symulowane działanie w terenie zorganizowane przez wojsko; ćwiczenie wojskowe': *ta· my iboval̃ marše i maḡe ibõḡi my robiłi pszcz PJS IV 69*; *viḡaḡaḡ, ĩaḡ vojõḡki ĩeḡal̃i na ibõḡk koziel SGŚ XIII 8–9*; *Moj brutkãn musi ĩiśe na 3 mniesiãce do wojska na ibunek olsz SGOWM III 32*; *ḡõḡñeḡe sõ na ibõḡgu złotow B II 15*; *Szumny Paul wrõcił z wojska, dziś przy wapnie słuḡy [...]*. O *ibunkach* i *befelach* ciãgle opowiada [*p̃sn*] *Cieszyn [Cz] PieśniŚl III 230*; *Ciesz SGŚ XIII 8*; *gliw jw*; *tar-gór jw*; *oles jw 9*; *wãḡ PKJ XVI 131*; *Kasz pn-wsch LPW I 316*.

3. 'porządek': *muse tu zrobiḡ ĩbõḡk, b̃o ni m̃õge niḡ_nalyś gor 4*. RK

Ibung *zob. IBUNEK*

IBUNGSMARSZ *p̃sn Forma*: typ *ibungsmarś*: *ok Bochni i myślen Świēt 232*.

Znaczenie: 'ćwiczebny marsz': *Widzis, moja luba, na ibungsmarś idę, Pozyc mi piẽniedzy – oddã ci, jak przydę jw*. RK

Ibungsmarś *zob. IBUNGSMARSZ*

IBY *lm* 'razy, uderzenia': *i daḡ temu staremu fricowi pare ibuf korbacem pis SGOWM III 32*. RK

Ibza *zob. IZBA*

IC w rymowance *naśladowanej abecadło*: *I, be, ib – daj ji chlib! [...] I, ce, ic – chlib ji zjidz! Ciech Wisła XVII 37*.

RK

ICEK *Formy*: typ *hicek*: *kościer S II 13*; *Kościer jw*; ~ typ *hycek*: *miel PKJ II 65*.

Znaczenia: **1.** *ekspr* 'Żyd': Wyraz *icek* oznacza Żyda w ogólności i posiada odcień pogardy, rzadko jest używany w odniesieniu do starszego Żyda *gor 2*; *idã icki dqb-tar 5*; *ȳicce* albo *ȳickõve Kościer S II 13*; *ryb SGŚ XIII 9*; *ok Opola KwOp II 1 s 11*; *tarnob MPTL XXVI 286*.

2. 'człowiek': **a.** 'mający rudã brodę': *o, paćć śē, icki ĩidom* (użyte na określenie małżeństwa, w którym mąż miał rudawã brodę) *kroś I*; **b.** 'wyrõzniajãcy się czymś negatywnym, np. brakiem bystrości, niezgrabnoścã, brzydkim strojem': *same icki tam m̃eškałi ryb SGŚ XIII 9*; *ś ñygo taki ickel prud PlutaDzierḡ 54*; *strzel-opol SGŚ XIII 9*; *opol jw*; *Śl jw*; **c.** 'wesõły, lubiãcy ŗarty, skłõnny do psot; łõbuz, urwis': *tyn synek to ĩe ickel strzel-opol SGŚ XIII 9*; *ĩu znõv ti ȳickõve ṽrešćõ kościer S II 13*.

3. *zwykle lm* 'długie, często wijãce się pasmo włõsõw, zwieszajãce się przed uszami, noszone przez ortodoksyjnych Żydõw; pejs': *Żidzio przewãżnie mieli icki ciesz SCiesz II 133*; *každy [Żyd] icki m̃õḡu dũḡie, takĳe zakryncone, ĩaḡ_mu śepnuḡ za te icki, to tyn ĩas śe rosķycoḡ gor JP LXXXII 204*; *żydoske icki ok Rzeszowa*; *za icki ĩḡ cõḡḡi wiel 6*; *biel 6*; *strzel-opol OIW 72*; *żyw 8*; *myślen PJPAN II s 166*; *lim 15*; *kroś 9*; *dęb Zb XIV 65*; *krak PJPAN II s 166*; [*p̃sn*] *chrzan MPKJ VII 377*; *dqb-tar 5*; *miel PKJ II 65*.

4. 'wijãce się pasmo włõsõw przed uszami we fryzurach damskich': *Dziewczãta nosiły do niedawna loki i icki n-sq̃d Lud XI 61*; *Włõsy tak ucięte tworzą wychodząc z pod chustki w tył zwiãzanej jakby dwa*

pędzelki około uszu, zwane icki *Krak Ublp I 14*; biel *SGŚ XIII 9*; *n-tar [Orawa] KaśSt 247*; żyw *8*; miech *Wista XVI 688*.

5. 'włosy na głowie': **a.** 'pokręcone, przypominające pejsy': mo take icki na guoŋe! coś se zrobiŋa take icki na guoŋe! ok *Rzeszowa*; **b.** 'sterczące na czubku głowy': zovdy mu taki ickek stoi gliw *SGŚ XIII 9*; Rano na gowie stoi mi ickek ryb *jw*.

6. 'naderwany kawałek czegoś, np. tkaniny; strzep': baż juz ŋeuanno ta k^uoŋula, kouo ryŋkov^uuf ċi takje icki viŋsom, vzyŋze se co innego *gor 4*.

7. 'źle uszyte, niedopasowane ubranie': taki icki poŋyŋa ryb *SGŚ XIII 9*; *Śl jw*.

Icki 'zarost po obu bokach twarzy; bokobrody': biel *6*; żyw *AJPP 240*. RK

Icel zob. **HYCEL**

ICHAC 'o koniu: rzecz': k^uoŋiŋ ħiχo, śmieje ŋe wad *19*. RK

ICHASA – tylko w połączeniu: **Picha** *ichasa* 'okrzyk na konia, aby skręcił w lewo': Piicha! iichasa! *Zaw Fed 358*. RK

Ichbajny zob. **IKSBAJNY**

Ichijas zob. **ISCHIAS**

Ichklak zob. **HEKLAk**

ICHNI zaimek przymiotny dzierżawczy 'należący do nich, właściwy im': vyučył ŋe s tego rozmowy iχŋċi włod *10*; ja vem ('znam') te słowa iχŋċe *biel-podl 1*; ŋiby baŋe ŋe lalkami, ale interesuje ŋe iχŋo movo (ojca i gości) *sokól 2*; To był ichni parsi'uk *Wilno [Lit] SLit 203*; *Ryp i Lip Zb II 7*; *Brześć [Bruś] Polgow II 207*. RK

ICHNIEJSZY 'ichni (zob.)': Starka jyny poradzili rzóndzić ^uo ichniejszych czasach. Jo smolym ty ichnijsze porzóndki! *Ciesz SCiesz II 133*. RK

ICHNY 'ichni (zob.)': te iχny męzoŋe *chłm 41*; uoŋa (cyganka) tylko jedna χo-żoŋa s tygo jichnego obozu *łuk 4*; Nic tam na jichnym polu nie roŋni, tylko kamieni aż grubo *Wilno [Lit] SLit 203*; *białos Kudz*

150; *sokól 2*; *suw 3*; *Witebsk [Bruś] Polgow II 189*. RK

Ichra zob. **IRCHA**

Ichryć się zob. **I. IKRZYĆ SIĘ**

Ichśjas zob. **ISCHIAS**

ICHY 'ichni (zob.)': ħiχe maŋke žeciŋŋ-co byuo χōre [...]; uoŋoŋ pŋy ħiχyχ žecaχ *sulech GruchGwKr 89*; ħiχe žyŋčċe ^uumaruo *wolsz PFP XIV 118*. RK

ICIA 1. *dziec 'koń': chojn S II 64.*

2. 'w okrzyku przywołującym konia': *Icia, ić, ić chojn jw*. RK

ICIE wykrz 'wyraża dezaprobatę, oburzenie': Ano, icie, rozne ciarochy ŋe naŋlatujom i roŋnom, to je trza wyzuwać rċcami *n-tar [Spisz] PME I 6*; *Icie smarkoca, jako ŋe paradzi! N-tar ZborSt 127*; *łċcz PJPAN 59 s 1115*.

W połączeniu: Icie go 'jw': Icie go, psio-wiara, ino by pił, a nie robił nic N-tar ZborSt 127.

Por. WIDZIEĆ RK

ICIEŻ wykrz 'wyraża niedowierzanie, zaskoczenie': ićeŋ! a kto vas beŋže začepał!? *sokól 2*.

Por. WIDZIEĆ RK

I. ICKA rz 'przez osoby mieszkającej w okolicach Łeby': na strože mċzċ gārnovskċym jċzoraŋ ħ ħābċ nazċvċċjo ŋa jċcka-mċ, b^uo uoŋyŋ rād to słōwk^uo „jicka” do-dāvajo *wej LPW I 322*. RK

II. ICKA part 'wyraz wtrącony, niemający bezpośredniego związku z wypowiedzią': *wej LPW I 322*. RK

ICKATY 1. 'mający wijące się pasmo włosów przed uszami przypominające pejsy': *Lim*.

2. 'o ubraniu: źle uszyte, niedopasowane': ickate ŋaty ryb *SGŚ XIII 9*. RK

Icki zob. **ICEK**

I. IĆ 'w okrzyku przywołującym konia': *Icia, ić, ić chojn S II 64*. RK

II. Ić zob. **IŚĆ (SIĘ)**

IĆKA *dziec 'koń': chojn S II 64*. RK

IĆKU 'w okrzyku przywołującym konia': ićku, ićku, p^oć tu! *chojn 4.* RK

I. Ida zob. IGA

II. Ida zob. JEDA

IDEA *Formy*: typ idea: gliw SGŚ XIII 9; *strzel-opol jw*; *złotow B II 15*; ~ typ deja: *Kasz pd LPW IV 1278.*

Znaczenie: 'myśl przewodnia, pomysł, koncepcja': moće jakoś idea gliw SGŚ XIII 9; žom fpaduā na d^oebrō idēje: zabijam s^vina i čēfōka razam i šē zr^oēbi k^obōski na kšciny¹ *złotow B II 15*; prosy b^ooga ūo t^on n^ov^okšy sk^orb, ūo id^oā *Kasz zach LPW I 292*; *strzel-opol SGŚ XIII 9*; *chojn 3*; *byt 2*; *Kasz pd LPW IV 1278.* RK

*IDEALNIE

IDEALNY *Forma*: typ idealny: ryb 4; *opocz LL X 2–3 s 67.*

Znaczenie: 'doskonały, wzorowy': U noz idealna wioska, to jest tako wioska, dlo pszykładu dawajom kroś *JP LXIII 106*; to idealny moś, un iyj pšes całe zycē né ubfizyl, un nigže né ijže, un tam bez iyj nic né zrobi *bial-podl I*; A tyn pan Ścierwicki to monz idyjalny, pomogol zonie w gospodzie, a teroz w kawiarni [pśn] *opocz LL X 2–3 s 67*; *ryb 4.* RK

IDEAŁ *Forma*: typ dejał: *Kasz pd LPW IV 1278.*

Znaczenia: **1.** 'najważniejszy cel dążeń': Nacjonaliści tylo rozuniejo sweni szaloneni idealani pakować nie tylo naród, ale całe państwo w szlamazel ['trudne położenie'] *Mr i Wr NT II 296*; *jidāalē přestařalē chojn LPW I 322.*

2. 'wzór doskonałości': *Kasz pd jw IV 1278.* RK

Idebka zob. IZDEBKA

IDEJ 'idea (zob.)': Prziść ('wpaść') na idej *pszcz SGŚ XIII 9.* RK

Ideja zob. IDEA

Idejalny zob. IDEALNY

IDENTYKO *przysłów* 'dokładnie tak samo; identycznie': Identyko tak wyziyrā

jako ta w tym telewizorze *n-tar [Orawa] KąsSt 247*; *uuzaki. to take žuucutke som, o, identyko jak te gompki konec 19.* RK

IDEOLOGICZNY *Forma*: typ dejoblogiczny: *Kasz zach LPW IV 1278.*

Znaczenie: 'związany z ideologią, odnoszący się do ideologii': *jw.* RK

*IDIOCIEĆ

IDIOT *Formy*: typ idyjot: *strzel-opol OIW 72*; ~ typ idiot: *koziel SGŚ XIII 9*; ~ typ idyjot: *koziel jw.*

Znaczenie: 'idiota w zn 2 (zob.)': kaj tyn idyot zaś leże *Zabrze SGŚ XIII 9*; fi idyōūcē gupi *koziel jw*; *głupi jantek, jidjot przew 3*; *pszcz SGŚ XIII 9*; *ryb jw*; *strzel-opol OIW 72.* RK

IDIOTA *m i ż Formy*: typ idyjota: *dqb-tar 5*; *kozien RLTN XXII 228*; *opocz 3*; *białos Kudz 150*; ||- *koniń 14*; *tcz 3*; ~ typ adyjota: ||- *strzel-kraj 1*; ~ typ dyjota: *Łom PF IV 193*; ||- *koniń 14*; ||- *strzel-kraj 1*; *bl Psl I 170*; ≈ *rodz m: opocz 3*; *łęcz PJPAN 37 s 329*; *bial-podl 1*; *tcz 3*; *rodz ż: opocz 3*; *łęcz PJPAN 37 s 329*; *koniń 14*; *poza tym nie podano rodzaju.*

Znaczenia: **1.** 'człowiek upośledzony umysłowo': člego ty śm'ejēš še – ady'łota *strzel-kraj 1*; *dqb-tar 5*; *kozien RLTN XXII 228*; *mław AGM IX s 81*; *Łom PF IV 193*; *białos Kudz 150*; *bl Psl I 170.*

2. 'człowiek ograniczony, bezmyślny; głupiec, dureń': tyn vos žłopok to zupełne ĩdyjota *opocz 3*; *pšyŝua jidjota ji šeži, né vi, že momy robote łęcz PJPAN 37 s 329*; co jo byde s takom dyjotom godou *koniń 14*; tan naš koval to taki ĩdijota, že fšistko popsuje *tcz 3*; *bial-podl 1*; *nidz SGOWM III 32.* RK

IDIOTKA *Forma*: typ idyjotka: *opocz 3.*

Znaczenie: 'kobieta ograniczona, bezmyślna, też jako wyzwisko': co še byde z ĩdijotkom spiroū, jag ūuna muvi, že vi, a ūuna guvno vi *łęcz PJPAN 37 s 329*; ty

staro ģidyjotko *opocz 3*; ģe ty lećis, idģjotko, po nocy?! *bial-podl 1*. RK

*IDIOTYCZNIE

*IDIOTYCZNY

Idiót *zob. IDIOT*

Idka *zob. JEDKA*

Idko *zob. DZIDKO*

Ilddana *zob. EDELdana*

IDRA 'wyzwisko': *kiel Zb II 257*. RK

Idwentarz *zob. INWENTARZ*

IDY 'w okrzyku odpędzającym krowę':

A de, a idy *Stanisławów [Ukr] Wista III 663*. RK

Idyjot *zob. IDIOT*

Idyjota *zob. IDIOTA*

Idyjotka *zob. IDIOTKA*

Idyjót *zob. IDIOT*

Idzba *zob. IZBA*

IDZENIE 1. 'forma rzeczownikowa cz iść w zn 1': tuż ģa już tam pōģę sōm. i vzeų ţe do tego ģzeńa *ciesz ME IV 32*; do ģeģańa ţe ģe, ģeno do ģzeńa *n-miej 1*; tēn maų ģeţe tak kavaų droģi do ģģzeńa, aţ na pustkoģje *tcz 9; opol ŚmKl 59; lim LL XVI 6 s 49; wyrz 2; chojn 5; Kasz LPW IV 1396*.

2. 'forma rzeczownikowa cz iść w zn 3': zvlēkaų s tim ģģzāńem do lēkaża, bo ţe boģaų *st-gdań 13*.

3. 'droga': *gor 2*. RK

IDZICZKAĆ *dziec 'iść': Kasz LKasz 31*. RK

Idzie *zob. GDZIE*

IDZIENIE 1. 'forma rzeczownikowa cz iść w zn 1': ģoģ, co buų tegģo ģzyńo, noģi mģe straţnie rozbģolaų *gor 4*; ģze, ģze i uże końca ţe ma ģego ģzeńu *bial-podl 1*; gonek to φ satku tako druţka do ģzeńa *mraq SGOWM II 115; suw PBTN XVIII 36; koniń Lud XIV 111*.

2. 'droga': tyn caroģyģi puokozoų ģym ģzyńe i te vzyze tam puosų *gor 2*. RK

IDZIKAĆ *dziec 'iść': Kasz LKasz 31*. RK

Idzimier *zob. INŻYNIER*

Idzimierz *zob. INŻYNIER*

Idzinier *zob. INŻYNIER*

Idzyban *zob. AJZYBAN*

IDŹKAĆ *dziec 'iść': no, ģģckaj tera do uģzeģka, baģka upģeże pģeluxi st-gdań 9; Kasz LKasz 31*. RK

Ifangelik *zob. EWANGELIK*

Ifanteryja *zob. INFANTERIA*

IGA *Forma: typ ida: Wp pd Pozn II 176*.

*Znaczenie: 'biegun u kołyski': ģguo || ģga. ţe uoż na te ģge rawic PFP XXIII s 40; ģga ţe zuģmaų *gtń jw*; Kolebki z biegunami (zwanemi niekiedy: ģ ģ i, ģ d y) Wp pd Pozn II 176*. RK

Igel *zob. IGIEL*

Igelnica *zob. IGIELNICA*

Igelniczka *zob. IGIELNICZKA*

Igelnik *zob. IGIELNIK*

Igelka *zob. IGIEŁKA*

IGIEL *Formy: typ igel: koziel SGŚ XIII 10; gliw jw; Ruda Śl jw; Zabrze jw; strzel-opol jw; opol jw; lubl jw; kościer LPW IV 1383; byt 1; wej LPW IV 1396, PF XVIII 3 s 83; ≈ D lp igiela: prud SGŚ XIII 10; syc jw; poza tym D lp igla lub nie podano*.

Znaczenia: 1. 'jeż (*Erinaceus europaeus*): ģgel dobże ģfyta mysy *syc SGŚ XIII 10*; my roųs takygo fajnygo igla mēfi, to my mu mlyko douvaģi *koziel jw*; igel postaģi ģeguų ģoby ģidy *strzel-opol jw; rac jw; prud jw; gliw jw; Ruda Śl jw; Zabrze jw; niem jw; opol jw; lubl jw; kościer LPW IV 1383; byt 1; wej LPW IV 1396*.

2. 'narzędzie do spulchniania ziemi': **a.** 'radło': *byt AJK VI s 140*; **b.** 'kultywator': *wej PF XVIII 3 s 83*.

Igle 'bardzo krótko przycięte, sterczące włosy; jeż': *Ruda Śl SGŚ XIII 10*.

Na igla 'o sposobie obcięcia włosów: krótko na kilka milimetrów; na jeża': kto ģi wosy tak opģou na igla *Zabrze jw*. RK

IGIELNICA *Formy*: typ igielnica: sierp 7; mak-maz Fal I 86; ~ typ jegielnica: Kasz Ram 62; Słup LPW I 307.

Znaczenia: 1. 'duża igła do cerowania': ostroł AGM VIII m 355.

2. 'pudełko, pojemnik do przechowywania igieł i innych przyborów do szycia': tero igielnice wyżuy z mody, ale uu uoicuv zafše tako igielnica višaua na šcańe koniń 14; kar LPW I 313; Kasz Ram 62; Słup LPW I 307.

3. 'część maszyny, urządzenia bądź narzędzie lub część narzędzia, zwykle ostro zakończone': a. 'do wiązania nicielnic w warsztacie tkackim': jigelńica to słuzy dō vūnzańa nićelnic zam Fal I 86; przem jw; lub jw; gar jw; sied jw; pias jw; węgr jw IV s 58; sok-podl jw I 86; b. 'do przewlekania przez osnowę pasków ze starych tkanin podczas tkania chodników': jigelńica to taka, co še te śnurki pševuuci, to, co še robji te puutno na xodńiki mak-maz jw; pšesaža še jigelńicami węgr 5; c. 'do przewlekania włosia przez osnowę podczas wyrobu sit': Igliczka, zwana też iglicą lub igielnicą – jest to pręt drewniany różnej długości 40–70 cm, 6 mm szeroki i 2–3 mm gruby z wyciętym przy końcu haczykiem. Służy do przesmykiwania włosia wątkowego ok Biłgoraja MPTL XVIII I s 223; d. 'do ręcznego dziania siatki, sieci rybackich itp.; kleszczka': jigelńica to z dževa ji ma taki xacik sierp 7; e. 'iglica w piorunochronie': na našim kuęscele je jigelńica, to v nen porøn ne tšasne wej S II 105; f. 'wskazówka w kompasie': pūedroźni zeđer ('kompas') ma dwe jigelńice: jedna wskazuje na noc, a dręgo na pońne wej jw.

4. 'grzyb – muchomor mglejarka (*Amanita vaginata*): konec PJPAN 42 s 93. RK

IGIELNICZKA *Formy*: typ igielniczka: Kasz Hilf 166; ~ typ jegielniczka: Ciesz [Cz] SGŚ XIII 154; St Wieś-Pszczyna

jw; strzel-opol jw; opol jw; Lubliniec jw; Kasz Ram 62; ~ typ jelniczka: Kasz LPW I 307.

Znaczenia: 1. 'poduszeczka, w którą wbija się igły, aby je przechować': ny šedńij še na jegielńička St Wieś-Pszczyna SGŚ XIII 154; Ciesz [Cz] jw; strzel-opol jw; opol jw; Lubliniec jw.

2. 'pudełko, pojemnik do przechowywania igieł i innych przyborów do szycia': vuuše te špulečke nići do igielńički koniń 14; kar LPW I 313; Kasz jw 307, Hilf 166, Ram 62.

3. 'przyrząd do wiązania nicielnic w warsztacie tkackim': Mp Fal I 86. RK

IGIELNIK *Formy*: typ igielnik: Kasz Hilf 166; ~ typ jegielnik: Cieszyn 2 [Cz]; ciesz SGŚ XIII 154; pszcz jw; ryb jw; prud PlutaGłog I 50; koziel SGŚ XIII 154; ||-Ruda Śl jw; opol jw; lubl jw; oles jw; Śl jw; wej LPW I 307; ~ typ jegielnik: ryb SGŚ XIII 154; prud PlutaGłog I 50; koziel SGŚ XIII 154; pd-zach ok Katowic Nik 33; ||-Ruda Śl SGŚ XIII 154; strzel-opol OIW 75.

Znaczenia: 1. 'poduszeczka, w którą wbija się igły, aby je przechować': żubńi te jegle do jegielńika Cieszyn 2 [Cz]; jegielńik – taki kuypko uściskane, uupučōne ze šerści na jeguy ciesz SGŚ XIII 154; dyż zaž ne mōm v jegielńiku ańi jednej jeguy ryb jw; Igielnik, bo tam igły w tym siedzo n-tar [Orawa] KaśŚl 248; vybež z igielńika gruba igła suw 3; pszcz SGŚ XIII 154; ryb jw; prud PlutaGłog I 50; koziel SGŚ XIII 154; pd-zach ok Katowic Nik 33; Ruda Śl SGŚ XIII 154; opol jw; lubl jw; oles jw; Śl jw; myślen PJPAN 11 s 151; kroś 2; krak PJPAN 11 s 151; piń 2; konec 12; białos Kudz 150; lip 2; Kasz LPW I 313.

2. 'pudełko, pojemnik do przechowywania igieł i innych przyborów do szycia': čymu v jegielńiku ne ma žodny jeguy ańi špyndfika Ruda Śl SGŚ XIII 154; vuoze

te iguy do igelńnika, buo se straco *lim* 16; p^oodej my igue z igelńnika *dqb-tar* 5; *strzel-opol OIW* 75; *wys-maz PF* IV 822; *Kasz Hilf* 166; *Lit K* II 204;

3. bez sprecyzowanego zn: *wej LPW* I 307. RK

IGIELNY *Forma*: typ jegielny: *Kasz Ram* 62; *Stup LPW* I 307.

Znaczenie: 'związany z igłą, właściwie igle – przyrządowi do szycia': u^oškuje jeźelne *Kasz Ram* 62; *Stup LPW* I 307. RK

*IGIELECZKA

IGIEŁKA *ż i m* *Formy*: typ igelka: *puław* 15; *os-maz* 10; *mław* 1; *ostroł* 9; *n-miej* 1; *szt GMalb* II 1 s 132, 184; ~ typ jegielka: *ciesz* 4; *Pszczyna SGŚ* XIII 154; *ryb jw*; *Racibórz jw*; *prud PlutaGłog* I 48; *strzel-opol OIW* 75; *opol MAGP* XII m 551 s 6; *brzes-śl jw*; *syc jw*; *Śl SGŚ* XIII 154; *sulech NP* IV 181; *wej LPW* I 307; *Kasz Ram* 62; *stup LPW* I 307; ~ typ jegielka: *Cieszyn* 7 [Cz]; *ryb* 13; *koziel AJS* II m 187; ~ typ jagielka: *graj BasStudia* 127; ≈ *rodz m*: *Kasz S* II 105; *poza tym* *rodz ż*.

Znaczenia: 1. 'mała igła': tako ma^oo jegeuka eś kupyya, ańi ne umā nići zastyrčyc *ryb* 13; *tyń vzon żubnol* mu jigelkōm tam kapecke *n-tar* [Spisz] ZNUJ 278 s 62; ta igouka tako małizna, ze ni m^ooge f palce vzoś *gor* 4; tako jigelko najlepī gużiki pšysyvać, *malutko biel-podl* 1; tako zgrabno igeuca byua i gžeż my se zapożoua *konin* 14; *vole šić jigeuko jag dužo jigu* *szt GMalb* II 1 s 132; *γtəz bə* takō jigelkō mōg navlēc? *Kasz S* II 105; *Cieszyn* 7 [Cz]; *ciesz* 4; *Pszczyna SGŚ* XIII 154; *ryb jw*; *Racibórz jw*; *strzel-opol OIW* 75; *Śl SGŚ* XIII 154; [pśn] *n-tar PPh* II 111; *niż* 5; *bił* 3; *łęcz PJPAN* 37 s 329; *sied MAGP* III m 148; *siem* 3; *biel-podl MAGP* III m 148; *os-maz* 10; *mław* 1; *ostroł* 9; *graj BasStudia* 127; *suw* 6; *kal* 24; *rawic PKJP* III 3 s 58; *gtń AJS* II s 56; *lesz jw*; *n-miej* 1; *kar LPW* I 313; *wej jw* 307; *Kasz Ram* 62; *stup LPW*

I 307; ~ *w por*: *syski* to te, co naśuna, a te co take jek igeuiki to kolki *nidz SGOWM* III 32.

2. 'część maszyny, urządzenia bądź narzędzie lub część narzędzia, zwykle ostro zakończony': *krepfe* [...] to sām take do take skōry, take igelki nabite, take křive i tak se to kreplovało *n-tar* [Orawa] ZNUJ 69 s 55.

3. *zwykle* *lm* 'liść o podłużnej, wąskiej, twardej, ostro zakończonej blaszce, charakterystyczny dla drzew i krzewów iglastych': *jauovec* to ma take igeuiki *jag uošet*, *kole wlosz* 4; *koziel AJS* II m 187; *opol MAGP* XII m 551 s 6; *brzes-śl jw*; *syc jw*; *puław* 15; *wiel MAGP* XII m 551 s 6; *sulech NP* IV 181; *szt GMalb* II 1 s 132; ~ 'też ostro zakończony liść niektórych innych roślin': *zarnovec* take pażjorki tfarde mo po sobe (ne listki, ino take igeuiki iglaste, żeleńutke) *zaw* 1; na piaskax rosno brodi. to so take jigeuki, taka čenutka jiglasta trafka *szt GMalb* II 1 s 184.

4. 'kielek rośliny': *zaw RŁTN* XXXV 102.

5. 'jakiś kwiat ogrodowy': *prud PlutaGłog* I 48.

6. *m*, *żart* 'krawiec': *naš jigelka dobre šoje* *Kasz S* II 105.

Por. **GIEŁKA** RK

IGLACZ *Forma*: typ jeglacz: *wolsz PFP* XIV 61.

Znaczenie: 'duża igła do cerowania': *iglać* – *igua* do snōcou, *dōžo*^m *jes*, *dōže* mo^m *uško* *wolsz* 7; *lesz AJW* VI m 561 s 82; *wolsz PFP* XIV 61; *kościan AJW* VI m 561 s 82; *n-tom jw*; *międzyrzr jw*.

Geografia: *Wp zach.* RK

IGLACZE *n*, *zb* *Forma*: typ jeglacze: *gliw MAGP* XII m 551 s 6;

Znaczenie: 'liście drzew iglastych; igliwie': *jw.* RK

IGLAK 1. *now* 'drzewo lub krzew iglasty': *posażou* *yno iglaki Rybnik SGŚ* XIII

10; *moŭ fajne iglaki v ʰogrōtku opol jw; rac jw.*

2. 'twardy, ostro zakończony wyrostek u roślin; kolec': to mǎ iglǎki szam 8.

3. 'ryba – ciernik (*Gasterosteus aculeatus*); kolka, kat': u nos nad brutkovym jes peuno iglokōf pszcz SGŚ XIII 10. RK

IGLANNY *Forma*: typ jeglanny: oles 7.

Znaczenia: 1. 'związany z igłą, właściwy igle – przyrządowi do szycia': uxo igla-ne rawic PKJP III 3 s 156.

2. 'związany z igłą, odnoszący się do igły – liścia': las iglanni olsz 20; oles 7. RK

IGLANY *Forma*: typ jeglany: stup LPW I 306.

Znaczenia: 1. 'iglanny w zn 1 (zob.)': jeglanǎ špaca stup jw.

2. 'iglanny w zn 2 (zob.)': v liścianym je mǎzga, a v iglany(m) żyżica szczyc SGOWM III 32; iglani [...] las Kasz S II 331. RK

IGLARKA *Forma*: typ jeglarka: wej LPW I 307; Stup jw.

Znaczenia: 1. 'zona iglarza – człowieka wyrabiającego igły': kar jw 313; wej jw 307; Stup jw.

2. 'kobieta wyrabiająca igły': kar jw 313; wej jw 307; Stup jw. RK

IGLARSKI *Formy*: typ iglarzki: kar LPW I 313; ~ typ jeglarzki: stup jw 306.

Znaczenie: 'dotyczący iglarza, właściwy iglarzowi – człowiekowi wyrabiającemu igły': jeglarškǎ robʰota stup jw; kar jw 313. RK

IGLARSTWO *Formy*: typ iglarstwo: kar LPW I 313; ~ typ jeglarstwo: wej jw 306; stup jw.

Znaczenia: 1. 'ogół iglarzy – ludzi wyrabiających igły': jeglarstwʰo ǰǎ dǎwno vǎumǎrlo stup jw; wej jw; kar jw 313.

2. 'zajęcie iglarza – człowieka wyrabiającego igły': uod véle lat ńixt są ńe

uǎčyǎ vícǎ jeglarštva stup jw 306; wej jw; kar jw 313. RK

IGLARZ *Forma*: typ jeglarz: St Wieś-Pszczyna SGŚ XIII 155; Lubliniec jw; Śl jw; wej LPW I 307, S II 105; stup LPW I 306.

Znaczenia: 1. 'duża igła do cerowania': lesz AJW m 561 s 82; kościań jw.

2. 'pudełko, pojemnik do przechowywania igieł i innych przyborów do szycia': dǎb-tar 5.

3. 'średnich rozmiarów szczupak (*Esox lucius*)': Iglǎrz, średni szczupak od 20 do 40 ctm długości. Złapǎtem tych iglǎrzǎw koniń Lud XIV 111.

4. 'krowa z ostrymi rogami': chojn S II 105.

5. 'człowiek': a. 'wyrabiający igły': kar LPW I 313; wej jw 307; stup jw; b. 'handlujący igłami': paskaš, uon uobrasķy mǎuǎ, lusterka, tys ǰiglǎš, co ǰigyǎ mǎuǎ miń-maz I; ǰiglǎš jeze, vǎnesta mu šǎtorǎ, on vama za ńe dǎ ǰiglǎ [st] Wej S II 105; [st] wej jw; c. 'krawiec': naša starka godǎli ješče, co idǎm do jegloža St Wieś-Pszczyna SGŚ XIII 155; iǰ do jegloža, ušyǎ se galoty Lubliniec jw; Śl jw. RK

IGLARZENIE *Forma*: typ jeglarzenie: Stup LPW I 306.

Znaczenie: 'forma rzeczownikowa cz iglarzyć': jeglařenǎ je ńyǎna do kʰońca jw. RK

Iglarzki zob. **IGLARSKI**

IGLARZOWY *Forma*: typ jeglarzów: Stup LPW I 307.

Znaczenie: 'należący do iglarza, związany z iglarzem – człowiekiem wyrabiającym igły': jeglǎrǎw [...]. jeglǎřovǎ ńasta Stup jw. RK

Iglarstwo zob. **IGLARSTWO**

IGLARZYĆ *Forma*: typ jeglarzyć: Stup LPW I 306.

Znaczenie: 'wyrabiać igły, zajmować się iglarstwem – wyrabianiem igieł': jw. RK

IGLASKA 'świerk pospolity (*Picea abies*): rogac [...] z lasa buł wykopany s ko^ożeńuof z iġlaski, i to wyrobŷuno, i to ^uorałi kedyś *Olecko SGOWM III 87*; [spo-rad] *Szczyc jw.* RK

IGLASTY *Forma*: typ jeglasty: niem 3; *syc SGŚ XIII 155*.

Znaczenia: **1.** 'związany z igłą, odnoszący się do igły – liścia': strumy ĵeglaste niem 3; tam rosna same iglaste *żżeva dab-tar 5*; tam za moĵko^ovicami [nw] ĵez iġglasty las *piń 9*; goĵ – ma^uy lasek p^osewa^onie ĵiglasty *gar 20*; f kuba^oczy^onie [nw] ĵes tro^oxe iglasty^o lasu *n-tom 2*; *syc SGŚ XIII 155*; *miech RŁTN XXII 228*; *sand jw*; *zaw jw XXVI 76*; *radomsz jw XXII 228*; *konec 12*; *iż RŁTN XXII 228*; *rad jw*; *opocz jw*; *sier jw*; *bial-podl 1*; *sied Cyran 189*; *miń-maz 1*; *sok-podl Cyran 189*; *siem 3*; *giż SGOWM III 32*; *olsz jw*; *lip 6*; *złotow B II 15*; *szt GMalb II 1 s 132*; *wej 3*.

2. 'przypominający igłę kształtem lub ostrym zakończeniem': na piaskax rosno brodi. to so^o take iĵe^ouki, taka *č^onutka iĵiglasta trafka szt GMalb II 1 s 184*; k^oot ma^o iĵiglasty^o u^og^oon *Kasz pn-wsch LPW I 313*. RK

IGLATY *Forma*: typ jeglaty: *prud SGŚ XIII 155*.

Znaczenia: **1.** 'przypominający igłę kształtem lub ostrym zakończeniem': zarnovec take pa^ożorki t^ofarde mo po sobe (ne listki, ino take iĵe^ouki iglate, *zele^outke*). mlyc take *żorko mo poduguvate, iglate, vyd^ou^oż^onie, vyd^ouguvate zaw 1*.

2. 'związany z igłą, odnoszący się do igły – liścia': bez jeglaty la^osek a^oże strax i^ośc *prud SGŚ XIII 155*; *lyścate albo iglate d^ozevo. ścu^ołka iglato i liścato w^osz 7*; *gliw SGŚ XIII 10*; *tar-gór jw*; *radomsz RŁTN XXII 228*; *kiel 22*; *wiel RŁTN XXII 228*; *Wyrz, Złotow i Sęp-kraj PKJP II 1 s 68*; *Kasz S II 105*. RK

IGŁĄCZE *n, zb Forma*: typ jeglącze: *koziel SGŚ XIII 155*.

Znaczenie: 'liście drzew iglastych; igliwie': uot t^ogo ĵegl^oon^oču ma^o cau^oĵ ry^oņki po^ożgan^oĵ jw. RK

I. IGLE *n, zb Forma*: typ jegle: *ciesz MAGP XII m 551*.

Znaczenie: 'liście drzew iglastych; igliwie': igle || iglina *boch jw s 6*; *ciesz jw m 551*; *n-sqd PPodegr 194*; *tarn MAGP XII m 551*; *brzes-mp jw*. RK

II. Igle zob. IGIEL

IGLENA *zb* 'liście drzew iglastych; igliwie': *kar AJK VII s 80*; *wej jw s 78*. RK

IGLEWIE *n, zb Forma*: typ igwele: *byt LPW I 313*; ≈ *D lp -a*: *chojn jw*; *Chojn pn-zach S II 105*; *kościer LPW I 313*; *byt jw*; -u: *chojn AJK XI s 170*; -ego: *kar jw s 169*; *iglewi*: *kościer jw*.

Znaczenie: 'liście drzew iglastych; igliwie': na roly p^oodk^oop^oui^oo iĵglev^o zam^ost gnoju *chojn LPW I 313*; iĵglev^oim i v^oousim scelo pod krouv^o *Chojn pn-zach S II 105*; *lesz AJŚ II s 56*; *chojn AJK XI s 170*, *LPW I 313*; *kościer AJK XI s 169*, *LPW I 313*; *byt LPW I 313*; *kar AJK VII m 312 s 78*, *XI s 169*. RK

IGLEWINA *zb* 'liście drzew iglastych; igliwie': *kar AJK VII s 80*. RK

IGLEWY *lm* 'liście drzew iglastych': *kościer LPW I 313*. RK

IGLI *Forma*: typ jegli: *st^op LPW I 306*.

Znaczenie: 'związany z igłą, właściwy igle – przyrządowi do szycia': ĵegl^o šp^oca jw. RK

IGLIA 'świerk pospolity (*Picea abies*): 'igli^o tuch 5. RK

IGLIC *ż* 'liśc o podłużnej, wąskiej, twardej, ostro zakończony blaszce, charakterystyczny dla drzew i krzewów iglastych': *wej AJK VII s 77*. RK

I. IGLICA *Formy*: typ iglicza: *sier AJW IX m 737 s 111*; ~ typ jeglicza: *Cieszyn [Cz] Kell II 186*, *MAGP XII m 551*; *Ciesz [Cz] SGŚ XIII 155*; *ciesz 15*, *ZNUJ 495 s*

119; *Ciesz SCiesz II 137; pszcz SGŚ XIII 155; ryb 13; rac SGŚ XIII 155; głub AJŚ II m 187; prud SGŚ XIII 155; strzel-opol jw; niem jw; opol ZNUJ 18 s 45; oles AJŚ II m 187; Śl SGŚ XIII 155; boch 17; olec MAGP III m 148 s 158; pis SGOWM III 32; os-wp AJW VI m 545 s 47; sulech 2, AJW VI m 545 s 47; wej LPW I 307; stúp jw; ~ typ jaglica: gar Fal IV m 102 s 58; os-maz jw; ~ typ glica: Tarnopol 3 [Ukr].*

Znaczenia: **1.** 'duża igła, zwykle do cerowania': iǰglica to jęz veľká włosz 4; nie pańmentom, kumu pożyceuam iglyce konec 12; potym iglico tak sšyva śi suw 3; ięglico to śe śtepuje žoune pis SGOWM III 32; zaw 2; radomsz RŁTN XXII 228; itž jw; kozien AGM VIII m 355; p-tryb 8; kęp AJW VI s 83; brzez AGM VIII m 355; łow jw; sied GPodl 28; siem 3; [rzd] Maz AGM VIII m 355; aug SWM XII s 44; olec jw m 17; etc jw; giž jw; mrąg jw; koniń 19; lip AGM VIII m 355; Lit K II 204; ~ 'bez informacji o wielkości': vžon [...] čěnučkōm ięglicēm ciesz ZNUJ 495 s 119; Śl SGŚ XIII 155.

2. 'zwykle w lm 'drut służący do robienia szalików, swetrów itp.': Kupcie mi, mamu, w sklepie pore jeglic. Mosz tu jeglice a sztrykuj Ciesz SCiesz II 137; ięglica do śtrykovańo ciesz 15; śe robiuō na iglicay gniež PFP XII 120; Dolna krawędź [spódnicy] obszywana była [...] czarnym sznurkiem lub z ę b a m i, zrobionymi z czarnej wełny na i g l i c a c h, tj. drutach ok Szamotuł ASL II 1 s 34; Cieszyn [Cz] Kell II 186; Ciesz [Cz] SGŚ XIII 155; ryb 13; olec MAGP III m 148 s 158; os-wp AJW VI m 545 s 47; sulech jw; wolsz 7; Wp zach AJW VI m 545 s 47.

3. 'część maszyny, urządzenia bądź narzędzie lub część narzędzia, zwykle ostro zakończone': **a.** 'do wiązania nicielnicy w warsztacie tkackim': Igllice [...] wycinają z drzewa, na jednym końcu w kształcie eliptycznego obwodu z wysterczającą igłą

w środku, na drugim końcu w kształcie rękojeści *lim PME I 65*; iǰglica do robańa mićelnicy jest *kozien Fal I 86*; *les jw*; *jaros jw*; *przew jw*; *bił jw*; *kras jw*; *gar jw i IV m 102 s 58*; *węgr jw I 86*; *siem jw*; *biel-podl jw*; *os-maz jw i IV m 102 s 58*; *ciech jw I 86*; *przas jw*; *olec jw*; *węgorz [sokół] jw*; *węgorz [Wilno Lit] jw*; *szczyc [przas] jw*; *mor [Wilno Lit] jw*; **b.** 'do przewlekania przez osnowę pasków ze starych tkanin podczas tkania chodników': *opocz RŁTN XXII 228*; **c.** 'do przewlekania włosów przez osnowę podczas wyrobu sił': Iglliczka, zwana też iglicą lub igielnicą – jest to pręt drewniany różnej długości 40–70 cm, 6 mm szeroki i 2–3 mm gruby z wyciętym przy końcu haczykiem. Służy do przesmykiwania włosów wątkowego ok *Biłgoraja MPTL XVIII 1 s 223*; **d.** 'do ręcznego dziania siatki, sieci rybackich itp.; kleszczka': tako śatka byuā iǰglico 'urobžona węgr 5; na iglice navijō śe špagat i vōže uočka na vaućku *koniń 14*; *rzesz 8*; *włod MAGP III m 148 s 158*; *wiel AJW IX m 737 s 111*; *kęp jw*; *sier jw*; *Sied Ziemia XXII 267*; *wys-maz PF IV 822*; [*sporad*] *Pis SGOWM III 32*; *os-wp AJW IX m 737 s 111*; *śrm jw*; *tur jw*; *śr-wp jw*; *poz jw*; *chojn MAGP III m 148 s 158*; *Lit K II 204*; **e.** 'w kołowrotku: cewka, przez którą podczas przędzenia przechodzi nić nawijana na szpulkę': *śrm AJW VI m 531 s 29*; *n-tom jw*; **f.** 'jedna z kilku ostro zakończonych części jakiegoś przedmiotu, narzędzia; ząb': *žābas v rože grački, mǎ dve iǰglice włoc PKFP XIV 2 s 57*; *gtnń AGM IV s 104*.

4. 'zewnątrzny, wysuwany pręt w jarzmie': no to jęś całe, co śe n'azywa jařmo. [...] teras ty křiwe, to jęś snoski, a ty n'a _boku, to zaž _wołajǎm 'iglice *Orawa [S]* ZNUJ 151 s 114; *zǎtka || 'iglica n-tar 8 [Orawa]*.

5. 'metalowa przetyczka na końcu metalowego ucha w przedniej części chomąta,

u którego mocowany jest pas uprząży końskiej: s p̄otku še do tyγ_usy vbię 'iglica, a potym še uvi̇oze za to ten p'otp̄ers̄nik – šparyon. 'iglica žerzy ten šparyon s tym p'otp̄ers̄nikem Orawa [Sł] ZNUJ 151 s 114.

6. 'szczebel w drabinie wozu drabiniastego': šcebľe do snopovyγ drabin, gľice do maľyγ drabin Tarnopol 3 [Ukr].

7. 'płaski szczebel na końcu drabiny wozu; miecz': oleś 1 [Równe Ukr]; gryfiń [Tarnopol Ukr] PJPAN 65 m 11; pas [Wilno Lit] jw; stup [Stanisławów Ukr] jw.

8. 'poprzeczna belka w bronie': U bronny [...] są bylce i poprzeczne iglice Stanisławów [Ukr] ME XIII 27.

9. 'pręt, na który nabija się rybę podczas wędzenia': wej LPW I 307; stup jw.

10. 'przrzęd do upinania włosów': a. 'szpilka': Gdy w modę weszły szpilki zw. iglicami, zwiżano warkocze w tyle głowy w ósemkę lim ASL V 6 s 39; Kobiety [...] przetykały przez włosy tak zwaną iglicę metalową, zdobioną ornamentem stempelkowym lub ażurowym, i okręcały dookoła iglicy warkocze Orawa n-tar jw V 11 s 35; żyby z_varkoćuf mić kok, muše kupić ĩgľicuf kras 7; myšlen PJPAN 11 s 206; lesz ME XII 161; b. 'klamra': n-tar [Orawa] KqśSł 248.

11. lp, sporad zb 'liść o podłużnej, wąskiej, twardej, ostro zakończonej blaszce, charakterystyczny dla drzew i krzewów iglastych lub igliwie': nikerere strömy majȫm fest duęe ĩgľlice rac SGŚ XIII 155; morskoū sosna – take moū ĩnne ĩgľlice, guatkoū na vyglȫt niem 3; žeby ņe zmažy, to ĩednak d̄osyć te žimē byo nacpane i ĩgľlicami bȫ p̄ykyryte sulech 2; p̄y sošńe, p̄y modroku čy innam takam ņelyšćatam (drzewie) to my ĩglycy nazywamy, čy kolki tyš možna nap̄isać ryp MacSł 54; Cieszyn [Cz] MAGP XII m 551; pszcz SGŚ XIII 155; gľub AJŚ II m

187; prud SGŚ XIII 155; tar-gór 4; strzel-opol SGŚ XIII 155; niem jw; opol ZNUJ 18 s 45; oles AJŚ II m 187; klucz jw; Śl SGŚ XIII 155; Wolica-Dębica PKJ II 104; brzes-mp AJPP 312; olk AWK VI 729; niž RŁTN XXII 228; jęd AWK VI 729; kozien RŁTN XXII 228; opocz jw; kęp MAGP XII m 551; wiel LS II A 205; sier RŁTN XXII 228; łas 4; tęcz 5; os-wp AJŚ II m 187 s 6; kal 6; lesz MAGP XII m 551; wolsz 7; tur MAGP XII m 551; kols jw; koniń jw; śr-wp jw; ob jw; mog 5; czar MAGP XII m 551; chodz jw; inow jw; włoc 4; lip MAGP XII m 551; tor jw; al-kuj LS II A 205; wej AJK III s 94.

12. 'gałzka jodłowa': zamata še m̄etūom z ĩgľic boch 17.

13. 'roślina – iglica pospolita (Erodium cicutarium)': n-miej 1.

14. 'ryba – iglicznia (Syngnathus typhle)': ĩgľlice p̄ebivajȫ p̄evažńe v łaxax. ĩgľlice majȫ smak vagořa st-gdań SKoc II 56.

15. zag 'twardy, ostry wyrostek na powierzchni ciała niektórych zwierząt, służący im zwykle do obrony; kolec': Jestem niezbyt wielkie zwierzę, Ni sierść goła, ani pierze, [...] Tylko sidło i iglice Grzbietu mego są nakrycie (jeż) Mr LL III 3–4 s 85.

16. bez sprecyzowanego zn: vílce pazury – take pažorecki drobńutke mo ĩag ĩgľica, ĩag ĩauoövec zaw 1; al-kuj PKFP XIV 2 s 28. RK

II. Iglica zob. I. JAGLICA

III. Iglica zob. II. JAGLICA

IGLICHА ekspr 'igła w zn I (zob.): puław 4. RK

IGLICKI 'niegładki, nierówny': Mo tako iglicko gymba na těj figurce tar-gór SGŚ XIII 11; [pśn] tar-gór PieśniŚl II 16. RK

IGLICOWAĆ 'ozdabiać tkaninę nicią wełnianą, używając do tego iglicy – igły':

Najnowszą odmianą zapasek krakowskich są tzw. radlińskie, iglicowane, czyli przetykane wzdłuż niektórych pasów grubą nicią wełnianą wsch ok Kielc ASL V 10 s 40.

RK

IGLICOWY *Forma*: typ jeglicowy: *rac* SGŚ XIII 155; *opol* ZNUJ 18 s 63.

Znaczenie: 'związany z igłą, odnoszący się do igły – liścia': *laz* jeglicowy *opol* jw; *rac* SGŚ XIII 155.

RK

IGLICZ zb 'liście drzew iglastych; igliwie': *szam* 8.

RK

Iglicza zob. **I. IGLICA**

IGLICZE *n*, zb *Forma*: typ jeglicze: *Cieszyn* [Cz] AJŚ II m 187 s 56; *ryb* jw; *rac* jw; *prud* PlutaGłog I 50; *koziel* jw; *strzel-opol* OIW 75; *niem* MAGP XII m 551 s 7; *sulech* GruchGwKr 22; *międzyrz* jw.

Znaczenie: 'liście drzew iglastych; igliwie': *vižauaž*, *vėla* tygo *igličo* tam *leży* *ryb* SGŚ XIII 11; *igliče* *majom* *śvjyrki*, *so-sny*, *iodųy* *n-tom* 2; *Cieszyn* [Cz] AJŚ II m 187 s 56; *ryb* jw; *rac* jw; *prud* PlutaGłog I 50; *koziel* jw; *strzel-opol* OIW 75; *niem* MAGP XII m 551 s 7; *sulech* GruchGwKr 22; *n-tom* MAGP XII m 551; *międzyrz* GruchGwKr 22; *szam* LS II A 205; *mog* MAGP XII m 551; *żniń* jw; *chodz* AJK VII m 312 s 79; *byd* jw; *tuch* jw.

RK

IGLICZKA *Formy*: typ jegliczka: *Cieszyn* [Cz] AJŚ II m 187; *Ciesz* [Cz] SGŚ XIII 155; *ciesz* jw 155, 156; *pszcz* jw 155, 156; *ryb* 4; *rac* SGŚ XIII 156; *głub* AJŚ II m 187; *prud* PlutaGłog I 51, SGŚ XIII 156; *koziel* MPKJ IV 297, SGŚ XIII 156; *gliw* MAGP XII m 551, SGŚ XIII 156; *Ruda* Śl SGŚ XIII 155; *tar-gór* MAGP XII m 551 s 7; *strzel-opol* SGŚ XIII 156; *niem* jw; *opol* jw; *Lubliniec* jw; *oles* jw; *brzes-śl* MAGP XII m 551 s 6; *klucz* AJW VI m 545 s 47, SGŚ XIII 156; *nam* AJŚ II m 187; *Śl* SGŚ XIII 156; *suw* I; *os-wp* AJW VI m 545 s 47; *sulech* jw; *wolsz* jw; *międzyrz* jw; ~ typ jagliczka: *jaw* [Tarnopol Ukr] Fal I 86.

Znaczenia: **1.** zwykle w *lm* 'drut służący do robienia szalików, swetrów itp.': *tera* *muša* *robić* *na* *takiχ* *χrubbyχ* *jėgličkaχ* *ryb* 4; *do* *ty* *vouny* *vejš* *čynky* *jėglički* *koziel* SGŚ XIII 156; *vylečaua* *mi* *jėglička* *i* *muša* *tera* *na* *novo* *včōŋgać* *koziel* jw; *dovni* *vjyncey* *tag* *na* *igličkaχ* *robijli*. *tero* *ni* *ma* *tak* *času* *n-tom* 2; *Ciesz* [Cz] SGŚ XIII 155; *ciesz* jw; *pszcz* jw; *rac* jw 156; *prud* PlutaGłog I 51; *Ruda* Śl SGŚ XIII 155; *gliw* jw 156; *strzel-opol* jw; *Lubliniec* jw; *oles* jw; *klucz* AJW VI m 545 s 47; *Śl* SGŚ XIII 156; *os-wp* AJW VI m 545 s 47; *kal* jw; *krot* jw; *rawic* jw; *gtn* jw; *lesz* jw; *sulech* jw; *wolsz* jw; *kościąg* jw; *śrm* jw; *jaroc* jw; *śr-wp* jw; *poz* jw; *międzyrz* jw; *międzych* jw; *szam* jw; *ob* jw; *gnież* jw; *żniń* jw; *wąg* jw; *czar* jw; *chodz* jw; *szub* jw; *wyrz* jw.

2. 'mała igła': *ciesz* SGŚ XIII 156; *koziel* MPKJ IV 297.

3. 'część maszyny, urządzenia bądź narzędzie lub część narzędzia, zwykle ostro zakończone': **a.** 'do przewlekania przez osnowę pasków ze starych tkanin podczas tkania chodników': *nam* [Tarnopol Ukr] Fal I 86; *jaw* [Tarnopol Ukr] jw; **b.** 'do przewlekania włosia przez osnowę podczas wyrobu sit': *Igliczka* wykonana jest z drzewa twardego [...]. W jej cieńszym końcu wykonane jest zacięcie, ułatwiające przeciąganie przez ziew włosia stanowiącego wątek ok *Biłgoraja* MPTL XVIII 1 s 164; **c.** 'do ręcznego dziania siatki, sieci rybackich itp.; kleszczka': *jėglički* *s* *klōnu*, *nići* *te* *nažęje* *i* *žeje* *ści* *suw* I; *iglička* [...] *nō* *to* *bōue* *z* *ževa* *taki* *kavaueček* [...] *i* *tam* *še* *nařijauō* *šnurėk*, *žeby* *možna* *byue* *s* *tym* *šyc* *międzych* *SobWp* 54; *kal* AJW IX m 737 s 111; *lesz* jw; *wolsz* jw; *kościąg* jw *kols* jw; *poz* jw; *szam* jw; *gnież* jw; *czar* jw.

4. zwykle w *lm* 'liść o podłużnej, wąskiej, twardej, ostro zakończonej blaszce, cha-

rakterystyczny dla drzew i krzewów iglastych': jęglički uopadajōm pszcz SGŚ XIII 156; niikere jodyu majōm taki pýkne dūugi jęglički ryb 4; iglički ležōm pot sosnōm ryb SGŚ XIII 11; Cieszyn [Cz] AJŚ II m 187; rac SGŚ XIII 156; głub AJŚ II m 187; prud SGŚ XIII 156; koziel jw; gliw MAGP XII m 551; tar-gór jw i s 7; strzel-opol SGŚ XIII 156; niem jw; opol jw; oles AJŚ II m 187; brzes-śl MAGP XII m 551 s 6; klucz SGŚ XIII 156; nam AJŚ II m 187.

5. 'jodła pospolita (*Abies alba*): jō dycki kupuja jęglička na gody, bo še dūuži tšimē ryb 4. RK

IGLICZKOWAĆ 'robić na drutach szaliki, swetry itp.': kościan AJW VI m 544 s 46; śrm jw; poz. jw. RK

IGLICZKOWY *Forma*: typ jegliczkowy: ryb 4; opol SGŚ XIII 156; oles jw.

Znaczenie: 'związany z igłą, odnoszący się do igły – liścia': sam ('tutaj') nēdaleko je las jęgličkovy ryb 4; opol SGŚ XIII 156; oles jw. RK

IGLICZNATY 'związany z igłą, odnoszący się do igły – liścia': cyrv^uōny smerek je iglicnaty, l'yn ze na žime uopadnē Ora-wa [Sł] ZNUJ 169 s 249. RK

IGLICZNIK 'jakiś robak, wykorzystywany jako przynęta na ryby': Mrągowo SGOWM III 33. RK

IGLIJA 1. 'świerk pospolity (*Picea abies*): mak-maz LS II A 203; ostroł jw; Mr jw; Ostródz jw 204; tor AJK I m 50 s 138; byd jw; Złotow MPKJ III 273; sęp-kraj LS II A 204; tuch 3; Chełmiń MPKJ III 389; N-miej jw; grudz AJK I m 50 s 138; świec jw; st-gdań jw; Koc MPKJ III 273; Mal jw 389; chojn AJK I m 50 s 138.

2. 'drzewko na Boże Narodzenie; choinka': tuch LS II A 204.

3. lp lub zb 'liść o podłużnej, wąskiej, twardej, ostro zakończony blaszce, charakterystyczny dla drzew i krzewów iglastych lub igliwie': tor jw 205; chełmiń jw;

świec AJK VII m 312 s 79; gdań jw; chojn jw. RK

IGLIJE n, zb 'liście drzewa iglastego; igliwie': byd AJK VII m 312 s 79; tuch jw; chełmiń jw; świec jw. RK

IGLIJKA 'świerk pospolity (*Picea abies*): ostroł LS II A 203. RK

IGLIJOWY 'związany z igłą, odnoszący się do igły – liścia': jęglijowy chojar ryp MacSł 55. RK

IGLIK *Forma*: typ jeglik: prud Pluta-Głog I 50.

Znaczenie: 'poduszeczka, w którą wbija się igły, aby je przechować': jw. RK

IGLINA *Forma*: typ jeglina: rawic PKJP III 3 s 52; sulech GruchGwKr 23, 69.

Znaczenia: 1. 'drzewo': a. 'świerk pospolity (*Picea abies*): węgr LS II A 203; b. 'jodła pospolita (*Abies alba*): sied Cyran 56; rawic PKJP III 3 s 52; sulech GruchGwKr 23; c. 'jałowiec pospolity (*Juniperus communis*): svaconima jagodoma od jęglōnə vəkāzajō złē z χəči Wej S II 105; zelonočarnā jęglōna Słup LPW I 313; pd-zach ok Kościerzyny jw; kar jw; wej AJK III m 19 s 94; Kasz LKasz 31.

2. zb lub lp 'igliwie, sporadycznie też liść drzewa iglastego': iglina sešnevā tarn 5; puet krušči mē pūedūželə jęglōna kar I; ti, co mēškajō pṛə lese, scelō jęglōnā pod krovə Wej S II 105; boch MAGP XII m 551 s 6; włoc LS II A 205; kościer AJK VII m 312; byt jw i s 78; Grabówek-Gdynia jw m 312; wej jw s 78; Kasz pn-wsch LPW I 313; Kasz LKasz 31; ~ w por: rəbə jak jęglōnə Wej S II 105; Kasz jw IV 304.

3. zb 'drobne gałęzie sosny': Najgorsze paliwo – iglōna Kasz Pobł 25.

Iglina złota 'bliżej nieokreślone drzewo iglaste': zqota jęglina sulech GruchGwKr 69. RK

IGLINIANY 'jałowcowy': jęglōnanē pivo Kasz S II 105. RK

IGLINKA 'jałowiec pospolity (*Juniperus communis*): Słup LPW I 313. RK

IGLINNY 'jałowcowy': iiglynný keř ['krzew, krzak'] Słup LPW I 313. RK

IGLINOWY 'jałowcowy': nálezši batug je iigłonovi Kasz S II 105; iigłonový chróst. iigłonový šnaps Słup LPW I 313; kar jw; wej jw. RK

IGLIŃ *Forma*: typ jegliń: rawic PKJP III 3 s 52.

Znaczenie: 'jodła pospolita (*Abies alba*): jw. RK

IGLISTY *Forma*: typ jeglisty: Cieszyn [Cz] Kell II 186, MAGP XI s 16; prud SGŚ XIII 156; koziel jw.

Znaczenia: 1. 'przypominający igłę kształtem lub ostrym zakończeniem': Cieszyn [Cz] Kell II 186.

2. 'związany z igłą, odnoszący się do igły – liścia': to je jeglisti tyn las koziel SGŚ XIII 156; iiglisto gać sier 5; iigłostě dřewo kar LPW I 313; prud SGŚ XIII 156; opocz RŁTN XXII 228.

3. bez sprecyzowanego zn: Cieszyn [Cz] MAGP XI s 16; miń-maz I. RK

IGLISZCZE *n, zb Forma*: typ jegliszcze: Cieszyn [Cz] AJŚ II m 187.

Znaczenie: 'liście drzew iglastych; igliwie': jw. RK

IGLIŚCIE *n, zb Forma*: typ jegliście: pszcz SGŚ XIII 156.

Znaczenie: 'liście drzew iglastych; igliwie': jw. RK

IGLIWIE *n, zb Forma*: typ igluwie: gtn AJŚ II m 187 s 56; śr-wp MAGP XII m 551 s 6.

Znaczenia: 1. 'liście drzew iglastych': po tym iiglivu tag źle iis v boso piń 9; spod iglyvá vyžožeuy provžifki konec 12; gžyby ńeros sòm pod iglivym, že iyy ńe vřić n-tom 2; pãli še iglivem uto sosny szam 8; joduã, take mynkutke to iiglivě wolsz 7; [now] Śl SGŚ XIII 11; dqb-tar 3; hrub Pelc III m 12; zam jw; kraś jw;

radomsz RŁTN XXII 228; kiel 22; lub Pelc III m 12; chtm jw; włod jw; kozien AGM VI m 260; rad jw; opocz RŁTN XXII 228; wiel jw; sier jw; brzez AGM VI m 260; kut jw; łow jw; luk Pelc III m 12; Maz AGM VI m 260 s 36; os-wp MAGP XII m 551 s 6; kal 24; rawic AJŚ II m 187 s 56; gtn jw; jaroc MAGP XII m 551 s 6; koniń jw m 551; śr-wp jw m 551 s 6; międzych jw m 551; Wp śr Zb I 18; mog MAGP XII m 551; chodz AJK VII m 312 s 79; szub jw m 312; byd LS II A 205; wyrz AJK VII m 312; sęp-kraj jw; świec MAGP XII m 551; st-gdań AJK VII m 312 s 79; byt MAGP XII m 551.

2. 'zdrewniałe części suchych łodyg lnu lub konopi oddzielone od włókien; paździerz': gtn Fal I 86. RK

IGLIWO *n, zb* 'liście drzew iglastych; igliwie': iiglyvo – nazwa młoda, a stara: buu chojak ii na ńem kolki miń-maz I; tom-lub Pelc III m 12; kras jw; włod jw; puław RŁTN XXII 228; gar 20; płoń AGM VI m 260; sierp jw m 260 s 36. RK

IGLNIK *Forma*: typ jeglnik: wej S II 93.

Znaczenie: 'jeż (*Erinaceus europaeus*): wej jw. RK

Iglować zob. HEKLOWAĆ

Igluwie zob. IGLIWIE

I. IGŁA *Formy*: typ jegła: Śl AJŚ II m 188, MAGP III m 148 s 158, SGŚ XIII 156–7; [rzd] wiel 4; kęp AJW VI m 558 s 77; pułt BasStudia 127; sierp jw; ciech jw; koln jw; os-wp AJW VI m 558 s 77; sulech PFP XIV 136; wolsz jw; wej LPW I 307; lęb jw; Kasz Ram 62, 78, 95; słup LPW I 307; ~ typ jugła: wad MAGP III m 148 s 159; ≈ D lp igli: hrub 4; ~ B lm igli: mraq SGOWM III 33; ~ N lm -oma: niem 3.

Znaczenia: 1. 'ostro zakończony, zwykle stalowy pręcik z otworem do nawlekania nici, służący do szycia': ni mógym trefić nitkóm dwo jegły ciesz 7; nacõngnij mańe niż do jeguy, bo õnym še ryńka dyr-

goce. palce mõm jęguõm zbožõne i bez narparkta šyž ñe umã ryb 13; uõna do jęgy vížaua bez okularõf lubl 4; tam v igýlníku je ta grubo jęgua kroś 2; za mało žurka v jęgle i čoda ju navlic kras 3; navlec mñ jęgue, bo ñe víže dobže gar 20; tutaj u nas býu žit, uon čožiu, ñíci, igli nošiu, ñon čandlovau mrag SGOWM III 33; igua še gžeś męgua [žart] koniñ 14; mama šije ĺiguõ tcz 3; ta jęgla mã mãli uxo Wej S II 93; víela io ĺus tyg ĺigou nauuma! jæg jez grubo materia, to še zarušyik^o igua zuõmie i tša novom zauozyž do mašyny gor 4; Nie pódem za krawca, bo sie rada igrom, jakbym sie igrała, dziubnołby mie iglom [pśn] n-tar PPh II 173; oggw; ~ 'z dodatkowymi określeniami dotyczącymi przeznaczenia, kształtu itp.': kšyvo igua do syčo vorkuf wiel 6; igua kušmýško krot PFP XXIII s 37; mašynovo jęgua łęcz PJPAN 37 s 329; ryncno jęgua łęcz jw; śedlarskou jęgua strzel-opol OIW 315; ~ w por: čeñučka jak igła [pśn] n-tar PPh II 110; torcka te jæg ĺi ružo mo kolki jægby iguy, ino na gaužyžax zaw 1; žgo jæg ĺiguy. čýnutke jæg igua zaw 1; poncułny maue jæg ĺigua wiel RŁTN XXIV 233; še vírci, jaby mjou v dupe jęgy łęcz PJPAN 37 s 329; ~ w przysł: Jęgla – do dupy wbiegła Ciesz MPTL XV 2 s 93; čto p'ožičã jęgla, ten ñ'e oddaje ñigdã Kasz pd-wsch S II 105; ñe požočã jęgla, bo są povaziš Kasz jw.

2. zwykle w lm 'drut służący do robienia szalików, swetrów itp.': štrykovač jęguoma niem 3; na jęguay uplõntãc opol ZNUJ 18 s 45.

3. 'część maszyny, urządzenia bądź narzędzie lub część narzędzia, zwykle ostro zakończone': a. 'do wiązania nicielnic w warsztacie tkackim': myšlen PJPAN 11 s 124; przem Fal I 86; bił jw; łow jw; białos jw; węgorz [bial-podl] jw; węgorz [sokól] jw; kols jw; b. 'do przewlekania przez osnowę pasków ze starych tkanin podczas tkania chodników': jęgua na to muvo, to do

ryncny roboty kols Fal I 86; c. 'do ręcznego dziania siatki, sieci rybackich itp.; kleszczka': ostrõł BHKM V 230; koln jw; ostrõdz SWM X 41; os-wp AJW IX m 737 s 111; kal jw; wolsz jw; jaroc jw; poz jw; międzych 5; ob AJW IX m 737 s 111; mog jw; wąg jw; czar jw; szub jw; byd jw; wyrz jw; d. 'jedna z kilku ostro zakończonych części jakiegoś przedmiotu, narzędzia; ząb': to zašok puote še [len] cese. šõm taký sceci, taký jęgy, noi to zašok ñocese tẽn ľẽn n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 82; opol jw 18 s 45; e. 'w kotowrotku: oška, na której obraca się szpulka': igua, bo to še pševlece jęd Fal I 86; Chełmiñ-Ryp i Lip jw; f. 'drewniane lub metalowe pręt w podstawie przyrządu do zwijania przędzy': jęd jw; g. 'długi pręt z wgłębieniem na sznurek, używany do wiązania snopów w snopowięzałce': prud SGŚ XIII 156; h. 'bliżej nieokreślony przyrząd': kto to bęu tutej po te šrubecke do jęgy? wtoz 4.

4. 'żerdź do przeciągania sieci pod lodem; chochla': daĺ bacnoś na jęgua [!] szczyc SGOWM III 33.

5. 'cienki pręcik, pusty w środku, służący do wykonywania zastrzyków, pobierania krwi itp.': b^ooje še zaščyk^uf, ñi mo znacyño, cy grubo, cy čýnko igua i tak b^oli gor 4; jęgua do zaššyku iž 4.

6. 'liść o podłużnej, wąskiej, twardej, ostro zakończonej blaszce, charakterystyczny dla drzew i krzewów iglastych': četynok t^o šõm taki suze jęgły z jedľe ab^o ze smyreka ciesz ZNUJ 340 s 249; ñekery stromy majõ jęgy zañast ľišci koziel SGŚ XIII 156; s^oosna majõm iguy lubl jw 11; čoička – jedno kumppko na patyku mo iguy zaw 1; ñe čož boso, bo ci može jako jęgua v noge vľiš łęcz PJPAN 37 s 329; te jęgły, jæg vysečno, to še dobže palo bial-podl 1; iguy juž letum s čoiñki kal 24; čtõrne dřeva majõ ñe listi, a jęgi: čõiki, leglije, skovrõnki szt GMalb II 1 s 132–3; Cieszyn 4 [Cz]; pszcz SGŚ XIII 156; ryb

iw; rac iw; gliw iw; tar-gór iw 11; opol iw 156; oles MAGP XII m 551 s 6; oleś [Równe Ukr] iw; syc iw m 551; n-tar iw m 551 s 6; n-tar [Orawa] KąśŚł 248; n-sąd MAGP XII m 551 s 6; myślen AJPP 312; kroś 2; brzoż MAGP XII m 551 s 6; rzesz iw m 551 s 7; dęb AJPP 312; tarn MAGP XII m 551 s 6; będz AJŚ II m 187; miech MAGP XII m 551 s 7; tarnob iw; bił Pelc III m 12; tom-lub iw; hrub iw; zam iw; kras iw; kraś iw; opat AWK VI 729; piń RŁTN XXII 228; jęd AWK VI 727; kłob AJŚ II m 187; kiel MAGP XII m 551 s 7; koniec 12; itż RŁTN XXII 228; lub MAGP XII m 551 s 6; chłm Pelc III m 12; włod iw; lubar iw; puław iw; kozien MAGP m 551; rad iw m 551 s 6; opocz RŁTN XXII 228; p-tryb MAGP XII m 551 s 6; wiel RŁTN XXII 228; sier 5; łas RŁTN XXII 228; łódz MAGP XII m 551 s 7; grój iw; gar AWK VI 727; radz-podl Pelc III m 12; miń-maz AGM VI m 260; gr-maz iw; siem Pelc III m 12; pułt AGM VI m 260; płoń iw; płoc iw; mław iw; [sporad] Mrągowo SGOWM III 33; [sporad] olsz iw; os-wp MAGP XII m 551; krot AJŚ II m 187; koniń MAGP XII m 551 s 6; poz 2; złotow B II 15; sep-kraj AJK VII m 312 s 77; świec MAGP XII m 551 s 6; st-gdań AJK VII m 312 s 77; tcz iw; mal iw; sus MAGP XII m 551; chojn AJK VII m 312 s 77; kościer iw; ~ 'też ostro zakończony liść niektórych innych roślin': mżyguut – rośne pśy żimni na mokradłax, mo ħiguy wiel RŁTN XXIII 142; szt GMalb II 1 s 132.

7. 'twardy, ostry wyrostek na powierzchni ciała niektórych zwierząt, służący im zwykle do obrony; kolec': iyś mo jęgly ciesz 7; igel mou jęgy koziel SGŚ XIII 10; igel postavi jęgy ħoby židy strzel-opol iw; jyz to jigly brońo biał-podl I; jęś ma jigu i němi kole szt GMalb II 1 s 133.

8. 'sopel lodu': gtnń AGM I s 85.

9. 'część kwiatu produkująca pyłek; pręcik': zaw RŁTN XXVI 79.

10. 'bardzo szczupłe dziecko': lim 15.

Poprząd igły 'o sposobie szycia: łącząc kawałki materiału rzadkim ścięgiem – fastrygą': rzesz 8.

Poza igłę 'o sposobie szycia: łącząc lub obrzucając rzadkim ścięgiem brzegi materiału; na okrętkę': rzesz 8.

Przed igłą 'o sposobie szycia: łącząc kawałki materiału rzadkim ścięgiem – fastrygą': krak ME IV 94.

Za igłą 'o sposobie szycia: wbijając igłę w miejsce, gdzie wcześniej przeszła nitka, dzięki czemu powstaje podwójna linia nitki': krak iw.

Frazeologia: igła kompasowa 'namagnesowana blaszka, zwykle w kształcie wydłużonego rombu, osadzona w kompasie, służąca do określania kierunku linii pola magnetycznego': Kasz Ram 78; ~ igła magnesowa 'iw': jęgła magnesoŵ v kópase Kasz iw 95; ~ kikata igła 'szpilka': Słup LPW I 402; ~ morska igła 'chmura zapowiadająca deszcz': jak som morske iguy, uony pokazujom na dysc, poroścogany jag boŵo śic, jak f'iranki wiel 6; ≈ isć jak po igłach 'isć ostrożnie': jez guatko, ślisko, że se ħije jak po jęguax biel 6; ~ robić, zrobić z igły widły 'wyolbrzymiać, wyolbrzymić coś, robić, zrobić z czegoś mało ważnego rzecz wielkiej wagi': z ħiguy robo widuy, a niż ně beŵo itż 4; ja tam ně vēze, ćotka robi z igły widły biał-podl I; luże z iguy zrobom widuy koniń 14; Ciesz MPTL XV 2 s 149; Śl iw 1 s 128; lim 16; tęcz PJPAN 37 s 329; szt GMalb II 1 s 132; Kasz S II 105; ~ siedzieć jak na igłach 1. 'być niespokojnym, niepokoić się': Ciesz MPTL XV 2 s 182; Kasz S II 105; 2. 'pozostawać gdzieś mimo wskazanego pośpiechu': złotow B II 15; ~ stać jak na igłach 'być niespokojnym, niepokoić się': Ciesz MPTL XV 2 s 189; ~ szukać igły w sianie, w kopicie siana, w morzu 'szukać czegoś trudnego lub niemożliwego do znalezienia': Kasz S II

105, 202; ~ usiąść do igły 'zabrać się do szycia': *ṁušõnde do ĵiguy, bo źeći ṁobderte os-maz 10*; ≈ igła do dupy wbiegła 'frazą wypowiedaną w sytuacji, gdy ktoś czegoś szuka i nie może znaleźć': *Bytom PF V 752*; ~ (ktoś) ma igłę w języku 'ktoś ma cięty język': *Kasz Ram 62*; ~ (gdzieś) można igłę znaleźć 'jakaś przestrzeń jest ogołocona': mamy kavouek uugoru, można na nām ĵigłā znalyść *gar 7*; ~ (komuś) tak jest, jakby miał tysiąc igieł w głowie 'kogoś bardzo boli głowa [?]: *Kasz S II 105*; *Stup LPW I 307*; ~ (coś) to nie igła 'coś nie jest bardzo małe': *zginuąa mi kšõzecka do mṁodlyño, ale to pšeće ñe igua i še źeši naleźe gor 4*; karty to ñe ĵigua, še namaco, znajźe *gar 20*; ~ (ktoś) z igły pobiera 'ktoś jest skąpy': Oni ta z igły pobierajom *N-tar SKJ V 393*; ~ z igły widły, z osła wesz, ja mu nie wierzę, ty mu też 'frazą wypowiedaną w sytuacji, gdy ktoś wyolbrzymia, robi z czegoś małego ważnego rzecz wielkiej wagi': Z igły widły, z osła wesz, jo mu nie wierzym, ty mu też *Ciesz MPTL XV 2 s 234*. RK

II. IGŁA 1. *podano w lm 'igo w zn 1 (zob.): wolsz PFP XIV 108; n-tom jw.*

2. 'drążek łączący nosy płóz u sań': Ta igła, 2 igły, na igle *boch 26*; *Spisz [Sł] PKJP V 1 m 115*; *myślen MAGP II m 53 s 15*; *tarn AJPP 149*; *brzes-mp MAGP II m 53 s 15*; *lesz PFP XXIII s 40*; *wrzes jw.*

3. 'biegun u kołyski': *igua f kolypce še zuõmaua – na iguaa še kolybaua rawic PFP XXIII s 40*; *igua – f ty igle [...] dwe iguyi gtn jw.* RK

III. Igła zob. I. JAGŁA

IGŁO *Formy: ≈ formy niepozwalające ustalić, czy mamy do czynienia z fonemem ɥ i hasłem igłõ, czy z labializacją o i hasłem igo: pszcz AJŚ II m 45; gliw jw; tar-gór jw; strzel-opol jw; opol jw; lubl jw; oles jw; n-tar [Spisz] PKJP V 1 m 115; myślen AJPP 149; gor 2; brzes-mp AJPP 149; boch 10; będz AJŚ II m 45; zaw jw.*

Znaczenia: 1. 'igo w zn 1 (zob.): ĵiguo to na krṁovyĵ, ĵak krovañi robõm. ĵiguo to z źźeva ĵi z uaincõxuf *wolsz 7*; *iguo, v igle – dwe igua, v iguaa šuy vouyĵ lesz PFP XXIII 40*; *kumõnta [!] ñi mo, bo mo igua. daĵi, uõĩcez [...] tam źeśš pošuko ĵakeź igua ĵi tego vuua uõbĵik f te igua międzycz SobWp 101; n-tom PFP XIV 108.*

2. 'drążek': a. 'łączący nosy płóz u sań': Przymocowuje się orczyki do igła (to i głõ) leżącego pod nosami *dęb 15*; *igo || iguo, ĵiguo, na igle boch MAGP II s 13*; *iguo (f tym igle) śrm PFP XXIII 40*; *pszcz AJŚ II m 45*; *gliw jw; tar-gór jw; strzel-opol jw; opol jw; lubl jw; oles jw; Spisz [Sł] PKJP V 1 s 20 m 115; n-tar MAGP II m 53*; *n-tar [Spisz] PKJP V 1 m 115*; *myślen AJPP 149*; *n-sqd MAGP II m 53*; *gor 2*; *kroś MAGP II m 53*; *rzesz jw; brzes-mp AJPP 149*; *boch 10*; *będz AJŚ II m 45*; *zaw jw; kłob MAGP II m 53*; *łas jw; os-wp jw; tur jw; wrzes PFP XXIII 40*;
b. 'łączący płozy sań': Tu, we Frydmanie, nosy sań wiąże voĵek, a płozy sań i głõ *n-tar [Spisz] PKJP V 1 s 21.*

3. 'biegun u kołyski': *iguo [...], na iguaa še kolybaua rawic PFP XXIII 40*; *gtn jw.* RK

IGŁOWY *Forma: typ jęglowy: stup LPW I 307.*

Znaczenie: 'związany z igłą, właściwy igle – przyrządowi do szycia': *jw.* RK

IGNAC 1. 'deseczka łącząca pedał z kotem w kołowrotku': *tow PF XIV 365*; *pułt Fal I 87.*

2. 'księżyc na początku pierwszej kwadry': *ignac ĵuź viuaźi, vned bęñźe na novju szt GMalb II I s 133.* RK

Igniuk zob. JAGNIUK

IGO *Formy: typ ligo: lubl I; Śl SGŚ XIII 11*; ~ typ wigo: *Oksywie-Gdynia LPW III 816*; *wej AJK II s 41*; *stup LPW III 959*; ~ typ iwo [?]: *boch 32. [Por. dział form pod h igłõ]*

Znaczenia: 1. 'prymitywna uprzęż w postaci drewnianej ramy, zakładana na kark lub rogi i czoło wołów lub krów; jarzmo': tĕ ĩga t^uō sōm rozmaĭtĕ; tĕ, co na ſyiax, t^uo sōm ĩga; to, co na guoŕe, t^uo zacōnk lesz 6; w^uo^uo cŷgnō v ĩig^u ſtup LPW I 313; *sulech PFP XIV 108*; *wolsz jw*; *kościąg TomM 9*; *n-tom PFP XIV 109*; *międzyrz JP XXXI 179*; *Oksywie-Gdynia LPW III 816*; *wej AJK II s 41*; *Kasz Ram 64*; *stup LPW III 959*.

2. 'drążek łączący nosy płóz u sań': igo do sańi oles SGŚ XII 11; *rac AJŚ II m 45*; *prud jw*; *koziel SGŚ XIII 11*; *tar-gór AJŚ II m 45*; *strzel-opol RWTN VI 246*; *opol 4*; *lubl 1*; *brzes-śl SGŚ XIII 11*; *Śl jw*; *n-sąd PPodegr 194*; *kroś AJPP 149*; *rzesz 8*; *dęb K II 272*; *tarn 5*; *ok Bochni i myślen Świąt 697*; *wiel RŁTN XXII 265*; *chojn 5*; *Lwów [Ukr] LS II A 73*.

3. 'belka wzmacniająca nasad sań': Belki nabite na sanki przednie i tylne dla wzmocnienia nasadów nazywają się iga (igo, -a). 3–5 iga na przedzie i ze 3 iga na tylne sanie. Środkowe igo jest grubszą belką, bo w nim jest otwór, w który wchodzi gruby gwóźdź: *serżen = sfożĕń tar-gór I*.

4. 'nos płozy u sań': *wiel AJŚ II m 44*.

5. 'poprzeczna belka w bronie': *dęb K II 272*; *ok Bochni i myślen Świąt 697*.

6. 'niewielki dyszel': igo, co kuńe cōngno za to, dyślele wiel 8; *wiel 11*.

7. 'biegun u kołyski': iga ſe zuōmauy rawic PFP XXIII s 40; iga bōuy – na igax gñ jw; *lesz jw*.

8. *bez sprecyzowanego zn: boch 32*; *mak-maz 1*.

Por. DWIGO, JUGO RK

Igoda zob. JAGODA

Igodować zob. JAGODOWAĆ

IGOSZTOCHMASZYNA 'urządzenie do gięcia szyn': igoſtoχmaſyna – do

naginania, skręcania szyn prostych na u o - k r ŏ ſ k e – na koło śr-wp 6. RK

IGOWICA 'igo w zn I (zob.)': ĩig^uoĭ-ca *Stup LPW I 313*. RK

IGOWY *Forma: typ wigowy: Stup LPW III 959*.

Znaczenie: 'związany z jarzmem': wōł ĩig^uevy *Kasz Ram 64*; *Stup LPW III 959*. RK

IGRA 1. 'zabawa': na igze bił 7; *Kasz pd LPW IV 1398*; *Kasz LKasz 31*.

2. 'gra, niekiedy mająca cechy hazardu': Co utarżysz w igrze, tego ani djoboł nie wydrze [*przysł*] *Ciesz MPTL XV 2 s 42*; [*przysł*] *Śl jw XV 1 s 30*. RK

IGRACZKA 1. 'beztroska zabawa, czasem naruszająca zasady lub obyczaje; swawola': z igrački pšidōm puacki [*przysł*] *pszcz SGŚ XIII 11*; *ryb jw*; *Śl jw*.

2. 'zabawka': *ciesz ZNWSPop J XIII 404*; *pszcz jw*; *ryb jw*; *rac jw*; *prud jw*; *koziel jw*; *gliw jw*; *pd-zach ok Katowic Nik 27*; *Ruda Śl ZNWSPop J XIII 404*; *opol jw*; *lubl jw*; *oles jw*; *klucz jw*.

3. 'próba wywołania kłótni, zaczepianie, prowokowanie': ĩigracka – gdy ktoś chce wywołać awanturę i to mu się nie uda *n-tar 28*.

4. 'kobieta lubiąca się śmiać': *lim 16*. RK

IGRAĆ (SIĘ) *Formy: typ gigrac: wad 12*; ≈ 3 os lp *igrze: Ciesz MPTL XV 2 s 141*.

Znaczenia: 1. 'traktować coś beztrosko, lekceważąco, robić sobie zabawę z czegoś': ty se nie igreĭ s tym pszcz SGŚ XIII 12; *nie ĩigreĭ za vĕla, bo ſe ĩedyn ros spażyſ!* *łącz PJPAN 37 s 330*; *ĭak tag byżeż igrou, to ſe ĩeſce doigroſ koniñ 14*; *niem ŚmKl 42*.

2. 'bawić się, figlować, swawolić': Wczoraj wieczór toście gigraty, a dzisiaj się wam nie chce wstać *wad 12*; pażż, ĭak k^uod igra s mysã *dqb-tar 5*; pšestañta ĩigrac *rad RŁTN XXII 229*; *żećoki ĩigrauy*

na podwyżu łęcz PJPAN 37 s 330; Kej dziycia przed lyganiym igrajom drzyzgoma, to rano pierzinki trza suszyć! niem ŚmKl 42; Ciesz MPTL XV 2 s 141; koziel ŚmKl 72; strzel-opol jw; [pśn] Oles PieśniŚl II 112; Śl SGŚ XIII 12; [pśn] tań KunWes 127; [pśn] krak Lud XI 44; itż RŁTN XXII 229; puław jw; koniń 14; Kasz LPW I 322.

3. 'brać udział w grach hazardowych, sportowych, towarzyskich': Łoba bajtle jyni igrać w te kajsie ['kamienie'] Grodzisko-Olesno ŚmKl 26; Igrać w karty Bronowice-Kraków MPKJ II 441.

4. 'wykonywać utwory muzyczne na instrumentach': edek igra na skšepcaż [st] kar 1.

5. 'robić sobie z kogoś żarty; żartować': igrauy z nego, jaś se zdenervovou ji pšyloū jednemu fes łęcz PJPAN 37 s 330.

6. 'migotać, mienić się, drgać': Gdy wpadnie rzucona sól św. Agaty w ogień, to bardzi igro krak ME IV 109; W dzień św. Jana słońce się kąpie, a w dzień zaś śś. Piotra i Pawła – igra, tj. na słońcu coś się miga lub Wista VI 231; W Wigilję Ś-go Jana Chrzciela [...] słońce, powiadają, że igra, tj. jakoby na przemian zwiększa i zmniejsza, i niespokojnie drga radz-podl Pleszcz 91.

Igrać się 1. 'bawić się, figlować, swawolić': igro sie (dziecko) lim 16; Cyganecka idzie, cygána nie widać, A z kimze sie bedzie cygánecka igrać? [pśn] n-tar Zb XII 221; Parobek posed i po dródze sie z jedną dziewką igrać boch Świąt 446; Jak słyszysz, dzieci małe, [...] o dzieci igrajon sie, a potym jak obczepion sie Wilno [Lit] SLit 204; [pśn] Orawa [Sł] Mika 34.

2. 'odbywać stosunek płciowy': By sie starzy nie igrali, kandyżby (skądżeby) sie młodzi brali [przysł] Ciesz Wista II 306.

3. 'trwać długo; ciągnąć się': I. z czym: tak se igro s tym dyscóm – leje i leje bez przestanku lim 16.

Frazeologia: igrać ze śmiercią 'lekkomyślnie narażać się na utratę życia': ze śmierćom to ni można igrać łęcz PJPAN 37 s 330; ~ igrać (sobie) z ogniem 'narażać się na niebezpieczeństwo, zachowywać się w sposób grożący złymi następstwami': ja ći gądam, ne igraj se z uognem dąb-tar 5; Ciesz MPTL XV 2 s 143; pszcz SGŚ XIII 12; lubl jw. RK

Igrafka zob. AGRAFKA

IGRANIE 'forma rzeczownikowa cz igrać w zn 2': itż RŁTN XXII 229. RK

IGRASZKA 'beztroska zabawa, czasem naruszająca zasady lub obyczaje; swawola': z_igraski pšidm puacki [przysł] lubl 1; za stary jezdy m na take igraški łęcz PJPAN 37 s 330; [przysł] Śl MPTL XV 1 s 128.

Frazeologia: robić igraszki 'o rybach: odbywać tarło': ryby robom igraski, narobom ikry, one som zapuodniłone wiel RŁTN XXXI 173; ~ wyprawiać igraszki 'bawić się, figlować, swawolić': byże my tu igraški vyprovjou! łęcz PJPAN 37 s 330; ~ nie ma igraszków 'trzeba się z czymś liczyć, być ostrożnym w postępowaniu': pšy mašyne (młockarni) to ni ma igraškuf, bo zupaę χturygo droņg ji kuñez z nim łęcz jw. RK

IGRZEC 'wędrowny aktor, komediant': Przysłuchiwanie się wędrownym kuglarzom i igrcóm wszelkiego rodzaju Kraków Wista XV 286. RK

Igrzyska zob. IGRZYSKO

IGRZYSKO 1. 'beztroska zabawa, czasem naruszająca zasady lub obyczaje; swawola': Bo fałeszna miłość ludziom na wesołość, a tobie na igrzysko, a mie na pośmiewisko [pśn] Ciesz SGŚ XIII 12.

2. 'zabawa taneczna': Poszedł do karczmy na igrzysko bl SWil I 414.

3. 'zawody, imprezy publiczne o różnym charakterze': lubo valac są wozem v jyg-řaską pd-zach ok Kościerzyny LPW I 322.

Igrzyska 'zabawy odbywające się w okresie od Bożego Narodzenia do Trzech Króli': Lit K II 204. RK

Igwele zob. IGLEWIE

Igwentarz zob. INWENTARZ

Igzecyrka zob. EGZERCERKA

Igzecyrować zob. EGZERCEROWAĆ (SIE)

IH 'wyraża różne uczucia i stany w zależności od kontekstu': iy, bye to prōvda! iy, deita puekōj sōseže! Kasz Ram 57; wej LPW I 291. RK

IHAHA dźw-naśl 1. 'w naśladowaniu rżenia konia': kēdy ona išla pu vode, to pop iyaya! – rzy do ni zam 4; żyw RamŚl 23; lub PF V 748; Lit K II 204.

2. dziec 'koń (*Equus caballus*): lub PF V 748. RK

IHI 'wyraża różne uczucia i stany w zależności od kontekstu': Ihi, ja się ciebie nie boję olsz SGOWM III 33; Ihi na ciebie, przepadłbyś! Lwów [Ukr] Zb I 68; Ihi, szczezaj do licha! bl Bar 185. RK

I. IHUHU rz nodm 'zabawa': u somśada byže žišej iχu'χu. vypravimy iχuχu! koniń 14. RK

II. IHUHU 'okrzyk wyrażający radość': koniń 14. RK

IJ 'wyraża różne uczucia i stany w zależności od kontekstu': ij, na sveccec [!] boskim, caž tō opovādāš! Kasz S VII 103; oĵ, to tobe tak są dało! wej LPW I 181; wej jw 291.

W połączeniu: **Ij nie** 'wyraża niedowierzanie': ij ně, jaž me są veřac ně χce, žebe to bała pravda! Kasz S VII 103. RK

IJA dziec 'koń (*Equus caballus*): ije jadō Kasz S II 64. RK

Ijater zob. JETER

IJE 'okrzyk na konia, aby ruszył z miejsca': chojn 8; kościer 6; wej 3. RK

IJO rz nodm 'zabawka dziecięca, wprawiana w ruch wirowy, często wydająca przy tym charakterystyczny dźwięk; bąk':

tueje ijo ləχue buūrči, mueje buūrči lepě kar S II 64. RK

Ijszczaw zob. SZCZAW

Ik zob. II. JAK

Ikacka zob. AJKACKA

IKACZ 'człowiek': a. 'miewający często czkawkę': mław 1; b. 'jąkający się': ostroł 9. RK

I. IKAC 1. 'wydawać charakterystyczne dźwięki spowodowane skurczami przepony brzusznej': Aj, ika, mówi, wspomina Wilno [Lit] SLit 204; os-maz AGM IX s 39; pułt jw; mław 1; przas AGM IX s 39; białos Kudz 150; Lit PJPAN 98 s 76; bl SWil I 414.

2. 'jąkać się': ostroł 9. RK

II. IKAC 2. 'szydzić, kpić': Słup LPW I 311. RK

IKANIE 'forma rzeczownikowa cz ikać w zn I': bl SWil I 414. RK

Ikas zob. INKAUST

IKAWKA 'czkawka': Bywa, że napada taka ikawka, to jak nu może cokolek tam zje za sucho czy jak, ikawka napada [...]. Ja to licza, że ikawka to niedobrze, to od serca Wilno [Lit] SLit 204; Lit PJPAN 98 s 76. RK

IKAWY 'jąkający się': jikavy || zajikuje še (zajikaty) gór [Brześć Bruś] PorJ 1956 s 148. RK

Ikaz zob. INKAUST

IKIER m i ż F o r m y: ≈ rodz m: st-gdań 9; tcz 6; ~ rodz ż: tcz 6; poza tym nie podano rodz.

Z n a c z e n i e: blm lub lm 'komórki jajowe ryby lub pojedyncza komórka jajowa': iker. mlycok ni mo ikruf wiel 6; mi tu zapuadnali ribi. vićiskañi v voda böu jiker. tam běli s ty jikri ščupaķi. a nailepji jik uklēja še taruā. to ostaĵiaua jikri na tēχ listkaχ tcz 6; lubĵa tan jiker od ribi st-gdań 9. RK

IKIERKA 1. 'komórka jajowa ryby': vypusco te ikerki wiel 6.

2. 'wymię owcy lub kozy': *n-sqd PIJP IV s 77.* RK

IKIERKI *lm, ekspr 'tydki': opol ZNUJ 18 s 45.* RK

IKIERKO 'komórka jajowa ryby': *wiel 6.* RK

IKILINDA *pogard 'młoda dziewczyna, też jako wyzwisko': suw LP VIII 343.* RK

Ikłak *zob. HEKLAK*

Iklowanie *zob. HEKLOWANIE*

IKNAĆ 'wydać charakterystyczny dźwięk spowodowany skurczem przepony brzusznej': *Mówili, że aj, napadła ikawka, chtóści musi przeklina, jeżeli tak lekko ikni, nu to niby spomina dobrym słowem Wilno [Lit] SLit 204.* RK

Ikniak *zob. IKNIAT*

IKNIAT *Formy: typ ikniak: ||- sied Cyran 138; ~ typ itniak: ||- sied jw; ~ typ likniat: radz-podl PF VI 239; ~ typ likwiat: puław Pelc II m 20; tuk jw; radz-podl jw; sied AGM V m 236; ~ typ lichwiat: n-dwor jw; ~ typ nikwiat: radz-podl PF VI 245; sied Cyran 138; wołom AGM V m 236; węg jw; os-maz jw; przas jw; ostroł jw; tom jw; graj jw; ~ typ mikwiat: sied Cyran 138.*

Znaczenie: 'roślina – knieć błotna (Caltha palustris)': Jak kście likniat w jesieni, to ciepła jesień radz-podl PF VI 239; puław Pelc II m 20; tuk jw; radz-podl jw, PF VI 245; sied AGM V m 236, Cyran 138; n-dwor AGM V m 236; wołom jw; węg jw; os-maz jw; przas jw; ostroł jw; tom jw; graj jw. RK

IKOWAĆ 'szydzić, kpić': *tý knápi jə-k^uijə lýk nadá mnə Słup LPW I 312.* RK

I. IKRA *Formy: typ jekra: sulech SO XXVII 72; wolsz jw; międzyrz jw; międzych jw; ≈ M lm -y: ciesz 9; n-sqd PPodogr 194; kiel 3; p-tryb RLTN XXII 229; kęp AJW IX s 149; gar 1; kal AJW IX s 149; jaroc jw; ~ D lm -ów: wiel 6; ikier: rzesz 8; ~ B lm -y: szczyc SGOWM III 33.*

Znaczenia: 1. blm lub rzd lm 'komórki jajowe ryby, sporadycznie też pojedyncza komórka jajowa': níkeži godajóm, že tako ikra še jě, ale jo byχ tego né porážōū zjěš ryb 4; ikra to jaja uod rybuf, z cego sōm maue rypki syc SGŚ XIII 12; Lipieniowom ikre przedo wom Dorula N-tar ZborSt 127; ryby majō nošeńe, ikre kolb 3; jag mama kupiua v mešće šleži, to nom za-fše dovaua po trošku jikry tęcz PJPAN 37 s 330; riba še vilēnje z jikri sierp 7; cece rýba, a polak to muji přetark, bo z nej tedý cece jikra mrqg SWM X s 24; ikra uot šleža jезд goško koniń 14; sańec ni mo ikruf, tylko mo tyn mlyc wiel 6; ~ niemal oggw; zob. Geografia.

2. 'jaja ptaków otoczone galaretowatą otoczką; skrzek': *žaba ikra lim 23; žaba mo jikre wiel RLTN XXVIII 175; śrm 8; poz 17.*

3. 'jaja owadów': *Jętka. To so robacki, które składają ikre w miesiącu sierpniu mak-maz LL VI 4–6 s 83.*

4. 'wymię owcy lub kozy': *n-sqd PIJP IV s 77.*

5. 'wnętrzości ptaka lub ryby': *koziel AJŚ IV s 38.*

6. 'wigor, temperament, energia': *tyn covek mo duzo ikry f sobe lubl SGŚ XIII 12; χłopok z jikrum opocz 3; Cieszyn [Cz] SGŚ XIII 12.*

7. *bez sprecyzowanego zn: jikra 'coś w żołądku' częs AJŚ IV m 640 s 38.*

Geografia: Zn 1. niemal oggw, sporad na Kasz. RK

II. IKRA *Forma: ≈ D lm -ów: olsz SGOWM III 33; ikier: Cieszyn 2 [Cz].*

Znaczenia: 1. 'tylna, umięśniona część nogi pomiędzy kolanem a stopą; tydka': mōj ojćec χožíł do košćoła f płošću, do pōł jiker był dlōgi Cieszyn 2 [Cz]; žiśōuk moc še nalatauaχ i strašńe bolōm me ikry koziel SGŚ XIII 12; jikra to jest kavauek noģi do kolana sierp 7; reńa mo

galańće grube ikry *koniń 14*; *ikra*. *poχa-ratau se caua noga v ikše świec 4*; *ikra je do kolanof. take ćanke ikri ma tēn χuop na tiry golańax tcz 7*; *ćiesz 15*; *pszcz AJŚ IV m 639*; *ryb SGŚ XIII 12*; *rac jw*; *prud jw*; *gliw jw*; *tar-gór AJŚ IV m 639*; *strzel-opol jw*; *niem MAGP IX m 419 s 50*; *opol SGŚ XIII 12*; *lubl jw*; *brzes-śl jw*; [st] *Czaca [Sł] AJŚ IV m 639 s 38*; *wad AJPP 252*; *ośw jw*; *wiel MAGP IX m 419 s 50*; *kęp jw*; *sier AGM VIII s 116*; *łęcz PJPAN 37 s 30*; *kut AGM VIII m 393*; *łow jw s 116*; *gr-maz jw m 393*; *soch jw*; *gtnń jw*; *ptoń jw*; *ptoc jw*; *mław jw*; *ciech jw*; *przas jw*; *graj MAGP IX m 419*; *suw jw*; *olec jw*; *etc SGOWM III 33*; [rzd] *Giż jw*; [rzd] *Mrqg jw*; *pis MAGP IX m 419 s 50*; *szczyc SGOWM III 33*; *olsz jw*; *Ostródz jw*; *os-wp MPCG VI 31*; *kal AJW XI m 871 s 160*; *tur jw*; *kols jw*; *wrzes jw*; *śr-wp MAGP IX m 419 s 50*; *poz PFP XXIII m 87*; *n-tom MAGP IX m 419*; *szam 8*; *ob MAGP IX m 419 s 50*; *gnież AJW XI m 871 s 160*; *mog jw*; *źniń jw*; *czar jw*; *chodz jw*; *szub jw*; *inow jw*; *al-kuj jw*; *włoc PFP XIV 2 s 28*; *lip AGM VIII m 393*; *ryp jw*; *tor MAGP IX m 419 s 50*; *byd AJW XI m 871 s 160*; *wyrz jw*; *Złotow MPKJ III 273*; *Tuch jw*; *brod MAGP IX m 419 s 50*; *n-miej 1*; *szt GMalb II 1 s 133*; *Koc MPKJ III 273*; *sus MAGP IX m 419 s 50*; *chojn LPW I 322*; *kościer MAGP IX m 419*; *byt jw m 419 s 50*; *kar jw m 419*; *wej jw m 419 s 50*; *Wilno [Lit] jw m 419*; *Lit K II 204–5*; ~ *'splot mięśni w łyce'*: *uytka*, a *ikra* to f śrotku *przas AGM VIII s 116*; *ikra je v ńće tom MAGP IX s 51*; *uytka to je to ot kolana do kłikutof [!]*, a ta *sinka* taka w śrotku to śe *ikra* nazywa *olec SGOWM III 33*; *tarnob MAGP IX s 50*; *ostrot 9*; *nidz SGOWM III 33*; *olsz [Wilno Lit] MAGP IX s 50*; *świec jw s 51*; *kościer 9*; *Wilno [Lit] MAGP IX s 50*; *Lit K II 204–5*.

2. *'kość goleniowa'*: *kal MPCG VI 31*.

3. *'czyste włókno lnu'*: *łow Fal I 87*.

4. *'pończocha bez stopy'*: *Gliw SGŚ XIII 12*; *Tar-gór jw*.

Por. **KRA** RK

III. IKRA 1. *'kawatek lodu oddzielony od pękającej pokrywy lodowej na rzece lub zbiorniku wodnym; kra': n-tar [Orawa] KąśŚł 248*.

2. *'twardy, złodowaciały śnieg'*: *po woże, jak mrus χyto, to iże ikra kolb 3*; *n-tar [Orawa] KąśŚł 248*.

Por. **KRA** RK

I. IKRAK *'samica ryb z dojrzałą do tartu ikrą'*: *tyń ślyć to ikrok lubl SGŚ XIII 13*; *żebyś ta ńe kupeł ikrokuf rzesz 8*; *suw PKJP II 2 s 69*; *wolsz 7*. RK

II. IKRAK *'tylna, umięśniona część nogi pomiędzy kolanem a stopą; łydka'*: *tar-gór 4*. RK

IKRARZ *'I. ikrak (zob.)'*: *złotow AJK VI s 57*. RK

IKRAWKA *'II. ikrak (zob.)'*: *suw MAGP IX m 419*. RK

I. IKRO *Formy: typ jekro: sulech AJW IX s 149*; ≈ *D lp -y: st-gdań 9*; *chojn AJK VI s 56*; *kościer jw*; ~ *M lm -a: zaw 1*; *gtń AJW IX s 149*; *kościan jw*; *śrm jw*; *byt AJK VI s 56*; *-y: st-gdań 19*; ~ *D lm -ów: śr-wp AJW IX s 149*; *ob jw*; *byt AJK VI s 56*.

Znaczenia: 1. blm lub rzd lm 'komórki jajowe ryby, sporadycznie też pojedyncza komórka jajowa': ale ta ryba mo duże ikro, dużo ikrōf *ob AJW IX s 149*; to sōm *ikra* ^uod *rybōf śr-wp jw*; *samńica* ma *ikro*. *okōńe uś śe viterłi*, bo *ńe majō ńic ikri st-gdań 9*; i *pōźni*, to *po śeść tigodńax ot śčupaka te ikri uś*, *te očka tam pęńkaļō i juś viχōżi s tego malutka ripka st-gdań 19*; *tar-gór AJŚ IV s 38*; *krot jw m 640 s 38*; *rawic AJW IX m 754 s 149*; *gtń jw s 149*; *lesz jw m 754 s 149*; *sulech jw s 149*; *wolsz jw m 754 s 149*; *kościan jw s 149*; *śrm jw*; *wrzes jw m 754 s 149*; *poz jw*; *n-tom jw*; *międzryz jw*; *międzych jw*; *szam jw*; *gnież*

jw; żniń jw; wąg jw; czar jw; chodz jw; byd jw; wyrz jw; złotow jw; tuch AJK VI s 56; tcz 3; chojn AJK VI s 56; kościer jw; byt jw; kar LPW I 322; Kasz S II 105.

2. 'jaja płazów otoczone galaretowatą otoczką; skrzek': żaby lyngnõm se z ikra tag ĵag ryby *n-tom 2*; żabe ikro albo ikro u naz muvõm na to *poz 2*.

3. 'jakaś część wymienia': ikro – połowa wymienia *biel-podl I*.

4. 'nasiono, ziarnko': ĵazombek ('jarzębina') mo ĵagody cervõne. v ĵagodax take ikra mo, take naõnka. morva mo ikra f tyx ĵagodax, to naõnyõ zaw *I*.

Por. **KRO**

RK

II. IKRO *Formy*: typ jukro: *kar S II 105; ≈ D lm -ów: Koc SKoc II 56; Kasz S II 105, 150; ikier: Cieszyn [Cz] AJŚ IV s 38; ciesz Węgl 156; ~ N lm -oma: Kasz S II 105.*

Znaczenia: 1. 'tylna, umięśniona część nogi pomiędzy kolanem a stopą; tydka': na zadnej stronie nogy aż pod kolano jest ikro, a nad kolanym ĵudo *głub PJS I 92; pęz go ĵugryz v ĵikro ciesz 4; tag mę poli po ikrax, ĵagby mę mrofce poõczypaũ ryb 13; ĵodrapaũax se skõra na ikõe koziel SGŚ XIII 13; bofi mę ĵikro po tim kopaũu st-gdań 11; ta z tima grãbima ĵikroma Kasz S II 105; Śl AJŚ IV m 639 s 38, SGŚ XIII 13; żyw MAGP IX m 419 s 50; wad AJŚ IV m 639; gar 22; tom MAGP IX m 419; gti PFP XXIII m 87; wolsz AJW XI m 871 s 161; kościãń jw; śrm jw; jaroc jw; kols 8; śr-wp AJW XI m 871 s 161; poz jw; n-tom jw; międzyrz jw; międzych jw; szam jw; ob jw; gnieź jw; żniń jw; wąg jw; czar jw; chodz jw; szub jw; byd jw; wyrz jw; złotow jw; tuch MAGP IX m 419; świec 5; Koc SKoc II 56; chojn MPKJ III 169; kościer S II 105; kar jw; wej 3; ~ 'splot mięśni w tydce': *tarnob 5.**

2. 'udko kurczaka': Mie nejlepi szmakujõm ikra *ciesz SCiesz II 133.*

3. 'opuszka palca': ĵikro jest v lystax ĵi f kõõõcax palcuf ũu nõk *tarnob 5.*

4. 'część pończochy od kolana do kostki': ĵużex ikra uõtrykovaũa, ale tera ty stopy nouõõõi *kozziel SGŚ XIII 13; opol AJŚ IV m 640; oles jw.*

5. 'pończocha bez stopy': te ikra to se musã natõtrykovaõ [mõ] *opol ZNUJ 18 s 45; Śl SGŚ XIII 13.*

6. *bez spreyczowanego zn: zaw AJŚ IV m 640 s 38; tur 7.*

Grube ikro 'tylna, umięśniona część nogi pomiędzy kolanem a stopą; tydka': rube ikro *opol ZNUJ 18 s 4; Śl JP XLVI 87.*

Frazeologia: szatan bez ikrów 'zły człowiek': *Koc SKoc II 56; Kasz S II 150.*

Por. **KRO**

RK

IKROŃ 'I. ikrzak (zob.)': *tarn MPKJ I 20.*

AKS

IKRÓWA 'I. ikrzak (zob.)': ĵikrõva to ĵe samõõica, ĵak ĵiżõ do tarũa *tcz 6.*

AKS

I. IKRÓWKA 'I. ikrzak (zob.)': *sep-kraj AJK VI s 57; chojn jw.*

AKS

II. IKRÓWKA 'tylna, umięśniona część nogi pomiędzy kolanem a stopą; tydka': [*sporad*] *Resz SGOWM III 33; resz MAGP IX m 419.*

AKS

IKRZ ż 'komórka jajowa ryby': *kęp AJW IX m 754 s 149; os-wp jw; czar jw.*

AKS

I. IKRZAK 'samica ryb z dojrzałã do tartã ikrã': mlycãk to ũõõõec, a ĵikõak to matka *giż 12; õleżõ – te ikõoki majõm ikre tur AJW IX s 149; bero dva mlecaki f õrodek ĵikõaka – samice, ĵi ũona pusca ĵikre, a ũõni mlec – ĵak õe tro, ĵi to õe zapũãza *puõ 5; ikra – to ikõok, a te co mlyc majõ – to saõec, to mlõcok giż SGOWM III 33; ĵikõõog mo ĵikry, õeõe õe ĵak kura ĵãũka wiel RŁTN XXII 229; Ciesz [Cz] Kell II 183; ciesz SGŚ XIII 13; pszcz jw; lubl jw; oles jw; myõlen PJPAN 11 s 70; tarn MPKJ I 20; dãb-tar 5; kiel PJPAN 35 s 106; õas RŁTN XXII 229; õęcz PJPAN 37 s 330; mław 1; ostroõ 9; suw 1; Mr i Wr**

PF XXII 207; kościań AJW IX s 149; śrm 8; koniń 14; poz 17; tcz 6; st-gdań AJK VI s 57; kościer jw. AKS

II. IKRZAK 'gleba mieszana, piaszczysto-gliniasta z domieszką żwiru': ikšak véncy tak čarnavo Mrąg SGOWM III 33; jikšak to dobra žěmńa, kruža, mńěntka, viěnci čarna. lepši žěmńi ní ma od jikšaka szt GMalb II 1 s 133; Mr i Wr PF XXII 268; sus 1; Mal GMalb I 91. AKS

III. IKRZAK 'przeigrana w grze karcianej sześćdziesiąt sześć': łącz PJPAN 37 s 330. AKS

IKRZANY 'o glinie: mieszana, piaszczysto-gliniasta z domieszką żwiru': gлина jest, ale tak co cale krpawā ta robota na něi, ale kedý rolo jest šiwa, ikřšana, to rolo jest, a nisko ma dobrý grunt, bo ma gline pot sobo mrąg SGOWM III 33; [sporad] Szczyc jw. AKS

IKRZASTY 'ikrzany (zob.)': to jes rozaj gliny, ona psosek i gline φ sobže ma, fajno žemna ikřšasto olsz SGOWM III 33. AKS

IKRZATKA 'I. ikrzak (zob.)': wyrz AJK VI s 57; złotow jw; st-gdań jw.

Por. **KRZATKA** AKS

I. IKRZATY 'ikrzany (zob.)': to nalepša žemna, to je pšerša kategoria, ikřšato žemna, ona jes tak po douax, né po gurkax, gurki sō glinaste, a douy sō ikřšate olsz SGOWM III 33. AKS

II. IKRZATY 'o łydce: gruba': byuaby zgrabno z ní panna ino mo za mocno ikšate nođi koniń 14.

Zob. **I. BUT** AKS

IKRZAWA 'I. ikrzak (zob.)': tam še sxožō te ikšavi. jī dužo tēχ mlěčakōf tedi še sxoži do jedněi ikšafki, ně. ikšava to jest samjica st-gdań 19; tuch AJK VI s 57; świec jw. AKS

IKRZAWKA 'I. ikrzak (zob.)': samjica jak še tše, to je jikšafka st-gdań 23; tuch AJK VI s 57; chojn jw. AKS

IKRZE 'okres godowy u ryb; okres tarła': ikše, trōm še rybyj Oborniki. AKS

IKRZENIE (SIĘ) 'okres godowy u ryb; okres tarła': lesz AJW IX m 756 s 154; śrm jw.

Ikrzenie się 'jw': lesz jw s 154; śrm jw. AKS

IKRZNIACZKA 'I. ikrzak (zob.)': chojn AJK VI s 57. AKS

IKRZNIAK 'I. ikrzak (zob.)': tar-gór SGŚ XIII 14; chojn AJK VI s 57; kościer jw. AKS

IKRZNIATY 'o samicy ryb: mająca ikrę': chojn AJK VI s 57; kościer jw.

Por. **KRZNIATY, SKRZNIATY** AKS

IKRZNICA 'I. ikrzak (zob.)': chojn AJK VI s 57; kościer jw.

Por. **KRZNICA, SKRZNICA** AKS

IKRZOWY 'ikrzniaty (zob.)': jikřšove riby etc SGOWM III 33; Szczyc jw; Olsz jw. AKS

IKRZÓWA 'I. ikrzak (zob.)': jikšōva ma jikro. jikšōva to jest samjica st-gdań 14. AKS

I. IKRZÓWKA 1. 'I. ikrzak (zob.)': jikřšōfka – bo to samjica ostródz SGOWM III 33; Mr i Wr PF XXII 208.

2. 'rybka dopiero co wylęgnięta': ryp MacŚ 73. AKS

II. IKRZÓWKA 'tylna, umięśniona część nogi pomiędzy kolanem a stopą; łydka': [sporad] Resz SGOWM III 33. AKS

I. IKRZYCA 'I. ikrzak (zob.)': mi tam štučne zapuadněi ščupaka. to zařše še vičerauo ta ikšica i pōžni mlěčam, i tedi še rozměšauo, rozměšauo, očkovauo i pošuo do inkubatorōf st-gdań 18; ciesz 15; oles SGŚ XIII 14; Szczepanowice-Opole jw; syc jw; koniec 12; Mr i Wr PF XXII 207; ostródz SWM X s 24; śrm 8; poz 17; szam 8; byd AJK VI m 255; złotow jw; sęp-kraj jw; tuch jw i s 57.

Por. **KRZYCA, SKRZYCA** AKS

II. IKRZYCA 1. 'stare, nieuszla-
chetnione żyto uprawiane w trudnych
warunkach, też na paszę': iks¹yc¹a – żyto
drobniuc¹ke, s¹ali z ¹ofs¹em na ¹esne, ¹oves
potym zezy¹ni, iks¹yc¹a dost¹aa, zy¹ni ¹om
na drugi rok i iks¹yc¹e s¹ali po lasak, ftedy
vypalova¹li lasy *n-tar* 28; Ikrzyca – żyto
dwulet¹nie (16 miesi¹cy) rosna¹ce na
zreb¹ach. Gatunek po¹redni mi¹ędzy żytem
ozimem a jarem *n-tar* 26; Ikrzica – to
było jako żyto, to si¹ali, ka sie wyp¹ali¹o ty
pni¹aki *n-tar* [Orawa] K¹as¹S¹ 248; Orawa
[S¹] jw; Zakopane Lud XVI 208; wad AJPP
268; *lim jw*.

2. 'jakaś trawa rosna¹ca w zbo¹żu': ryb
9.

Por. ISKRZYCA, KRZYCA AKS

I. IKRZYĆ SIĘ *Formy*: typ ichrzyć
się: poz AJW IX s 152; ~ typ iskrzyć się:
tcz 3.

Znaczenie: 'o rybach: trzeć się,
składać ikrę': Teroz sie ikrzom lipi¹enie
N-tar ZborS¹ 127; a synda¹ce, to¹ n¹y¹ m¹oge
po¹ve¹že¹ž, ja¹g ¹one se ¹ikš¹om. i vy¹ngo¹že,
ja¹k se iks¹om, ty¹ž n¹y m¹oge po¹ve¹že¹ć *šrm*
SobWpšr 195; ryby se m¹žoš¹čom lub
i kš¹om – ikr¹zą się, tr¹ą się w¹ąg *PKJ XVI*
153; je č¹ep¹uo, ribi ¹i¹ks¹š¹ sa *tcz* 3; *lesz AJW*
IX m 755 s 152; *wolsz jw*; *šrm jw*; *koni¹*
jw; *poz jw*. AKS

II. IKRZYĆ SIĘ 'śmiać się': Ikrzy
się – śmieje się bardzo, tyrko *lim* 16.
AKS

I. IKS 1. 'nazwa litery x': tero litere
iks ma¹o kto zno, ale my se v ¹obicadle ¹i
u¹čy¹lim *koni¹* 14.

2. 'w matematyce: oznaczenie niewia-
domej lub zmiennej zależnej (zapisywane
jako x)': ¹n¹ to ¹iks, to b¹ęto dva razy iks
n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 138.

Iksy 'krzywe nogi, od kolan rozchodzące
się na zewn¹trz': Mieć iksy Ciesz MPTL
XV 2 s 120; Cieszyn [Cz] SGŚ XIII 14;
Ciesz jw.

Frazeologia: na iks 'zupełnie,
całkowicie': Pokre¹ci cie na iks *Wełnowiec-*
Katowice LL XVI 4–5 s 97; ~ od iks lat
'od wielu lat': futryny f kazde¹x d¹ž¹v¹ax to
¹i¹us ¹uo¹d ¹i¹iks lat *mi¹n-maz* 1. AKS

II. IKS 1. 'okrzyk na konia, aby skre¹cił
w lewo': iks! *chojn* 8; *chojn AJK VI s 209*;
kościer jw.

2. 'okrzyk odpędzający owce': Iks puga
wej *LPW I 292*; Iks pugu wej *Nadm* 148.
AKS

IKSBAJNY *lm Forma*: typ ichbaj-
ny: ryb 4.

Znaczenie: 'krzywe nogi, od kolan
rozchodzące się na zewn¹trz': žou¹xa u¹ot
fra¹ńcika mo taki *ixbajny* ryb 4; ja¹g žou¹xa
mo *igzbajny*, to špet¹ne vygl¹ondo *ryb SGŚ*
XIII 14; ¹nefto¹ži ¹maj¹o iksbajny *strzel-opol*
jw. AKS

IKSOWATY 'o nogach: krzywe, od
kolan rozchodzące się na zewn¹trz': kturo
kedyž ¹vi¹ž¹au¹es pa¹ńenke f *spodna¹x*? košlave
to, no¹gi ¹i¹ks¹ovate, a ¹uono f *spodna¹x* *žo¹ži*
sied GPodl 47. AKS

IKSTNIA *Forma*: typ ikśnia: Cieszyn
[Cz] ZNUJ 495 s 70.

Znaczenie: 'rodzaj rynny na styku
dachu domu z dachem budynku gospodar-
czego': Cieszyn [Cz] jw; *ciesz SGŚ XIII*
14. AKS

Iksy zob. I. IKS

Ikśnia zob. IKSTNIA

II zob. HYL [Supl.]

IIA zaimek liczebny *Formy*: typ hla:
kiel 22; ~ typ hyla: *ok Tarnobrzega RWF*
VIII 128; *tarnob AWK IV 517, LL XIX 3*
s 38, Wiśła XI 678; *kras Lub II 214*; *kras*
AWK IV 517, RŁTN XXI 173–4, XXVI 131;
opat AWK IV 517; *bus jw*; *pi¹n jw*; *kiel jw*;
konec jw; *i¹ž jw, LL I 2 s 44, PorJ 1956 s*
271; *puław RŁTN XXI 174*; *kozien jw*; *rad*
jw, XXV 187, XXVI 172; *opocz PorJ 1952,*
4 s 32, RŁTN XXI 173, 174; *p-tryb RŁTN*
XXI 174; *tas jw XXII 229*; *ęcz PJPAN 37*

s 325; Łow PF XIV 358; raw-maz RŁTN XXI 174; skier jw XXII 227; Grój K I 216; gar 13; Kuj Kuj II 269; ~ typ jela: opocz RŁTN XXII 258.

Znaczenia: 1. 'pytajny, wprowadzający pytanie o liczbę lub ilość, używany także w innych wypowiedzeniach mających zwykle postać pytania, by zwrócić uwagę na liczbę, ilość lub intensywność czegoś': χła mǎće źefcyn? kiel 22; γyla doueś za tum źrupke? skier RŁTN XXII 227; ila tyχ lad įes, įak še spoľiuo? sier 5; įila tša najmac? luk 1; ila mǎuam ftedy lot? bodej že źeśińc tur NT I 135; įila še vom įeścē noleży (żyta)? łęcz PJPAN 37 s 330; Co ją sie natrapielēm, chyla łez wylałam tarnob LL XIX 3 s 38; ciesz SGŚ XIII 14; n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 96; [rym] wad Wiśta I 26; dęb K II 205; miel PKJ II 66; tarnob AWK IV 517; kraś jw; opat jw; bus jw; piń jw; radomsz RŁTN XXII 229; włosz 7; kiel AWK IV 517; koniec jw; iłż jw; puław RŁTN XXI 174; kozien jw; rad jw; opocz jw i XXII 258; p-tryb jw XXI 174; wiel jw XXII 229; łas jw; Łow PF XIV 358; raw-maz RŁTN XXI 174; gar 13, AWK IV 517; ok Przasnysza Chełch II 50; rawic RWF IX 145.

2. 'pytajny, przyłączający do wypowiedzenia nadrzędnego pytanie zależne dotyczące ilości, liczby lub miary': Pisorz kozdemu wycytoł, chyla na niego wypodo i odbieroł piniodze iłż LL I 2 s 44; Bedziewa widzieli, įila sie uwali [pśn] dęb Zb XV 148; χćeli še doweźić, ila įes postańcuf tur NT I 133; χyla iγ dostauo, ņe vīm opocz RŁTN XXI 173; *obmēżyuym, χyla tša desek na puot rad jw XXV 187; kraś jw XXVI 131.

3. 'względny, przyłączający wypowiedzenie podrzędne, w którym mowa o takich ilości, liczbie, natężeniu itp. czegoś, co jest wyrażone lub zapowiedziane w wypowiedzeniu nadrzędnym': Ma l a r c y k, bo taki

je *obdartuch, jakby go kto malował, tyła na niem dziur, chyla na malǎrzu plam z farbów tarnob Wiśta XI 678; zeby wǎm dał tyła siana, ilabym ją uniós ok Bochni i myślen Świēt 343; χyla córek, tyła źińcuf. χyla tylko nauoży na poroku·ny vus, tyła sobe może vzojś łęcz PJPAN 37 s 325; Tyła ości w tym jęczmiennym snopku, ila wiary i urody w kaździusieńkim chłopku [pśn] srm Pozn IV 121; Kacmorz powiada, ze chyla ino bedzie chcioł, to mu do pojeść i popić, aby ino te scury wsytkie gdzie podzioł iłż PorJ 1956 s 271; Tak sie cęstujǎm, co kto racy wypić: wódkę, harak cy piwo, i ila kto uwǎzǎ dęb NT I 95.

4. 'wprowadzający związki frazeologiczne, które dotyczą dużej lub nieograniczonej ilości bądź wysokiego stopnia nasilenia': Uciekoł tyn pies, ila tylko sił mioł w kulosach łęcz LL VI 1–2 s 78; įag go poguńiuym, to piśχou χyla moū siū rad RŁTN XXVI 172; χaruzyu go pouo, ila vlazuo dǎb-tar 3; loū, įila tylko vlazuo łęcz PJPAN 59 s 1029; coŋguy, įila tylko moguy łęcz jw.

5. 'wskazujący na dużą liczbę lub ilość kogoś, czegoś': χyla kokosek įe, a tyła kogutkuf kraś RŁTN XXI 173; bo było χyla tego, ile χćoł kraś jw 174.

6. 'nieokreślony, oznaczający liczbę lub ilość, których mówiący nie potrafi lub nie chce ustalić': Len się rosiło tam čy tšy tygodńi, čy iła jaros 1.

Ila bądź 'obojętnie ile': dej įila bońc, pińżeśont to pińżeśont, a sto to sto łęcz PJPAN 37 s 330.

Ila nie bądź 'jw': łęcz jw.

W potǎczeniu: **Ila razy** 'spójnik komunikujący, że między regularnie powtarzającymi się faktami zachodzi zależność polegająca na tym, że za kaźdym razem, gdy ma miejsce pierwszy z nich, ma miejsce również drugi; ilekroć': įila razy pšyśedym, zavdy mu což vypaduo łęcz jw.

Frazeologia: ıla tyła 'trochę, cokolwiek': χyla tyła pumože, to ji tag buogo łęcz jw s 325; dałem mu ta^m χyla-tyła ok Tarnobrzega RWF VIII 128; Krowy nie mają paszy, ale chyla-tyła uzbierają sobie Grój K I 216; Krak Krak IV 324; opocz PorJ 1952, 4 s 32; Kuj Kuj II 269; ~ ıla tyło 'jw': Wszcioraj wystrychowali (przysposobili) furę, a tu deszc jesce sapie, mówią: zelżyta chyla tyło (zaczekajcie, uspokójdźcie się nieco), bo ono-ta choć błota miejszego chyba się nie spódziwać, niech przynajmniej z góry nie leje kras Lub II 214. AKS, BG, RK

ILACHNY *zaimek liczebny Forma*: typ hylachny: opocz RŁTN XXI 174; łęcz PJPAN 37 s 325.

Znaczenie: ekspr 'I. ili w zn 3 (zob.)': opocz RŁTN XXI 174; łęcz PJPAN 37 s 325. AKS, RK

ILACZKI *zaimek liczebny Forma*: typ hylaczki: opocz RŁTN XXI 174.

Znaczenie: ekspr 'I. ili w zn 3 (zob.)': f χylocki 'w takiej' jw. AKS, RK

ILAKOLWIEK 'ilekolwiek': jilakolwég moš, to my požyc (pienędzy) łęcz PJPAN 37 s 330. AKS

ILAKROĆ 'ilekroć': łęcz PJPAN 37 s 330. AKS

ILASTY *Forma*: typ jelasty: ostroł 9.

Znaczenie: 'o glebie: zawierająca ił': tu mova žemą glynovata, χavok je jilasto kolb 3; žimá jilasto, tłusto lub 14; pod uoŋkom tako jilasto ta žimá łęcz PJPAN 37 s 331; opocz 3; sied 6; mław 1; ostroł 9. AKS

ILAŚ 'zaimek liczebny nieokreślony, oznaczający liczbę lub ilość, których mówiący nie potrafi lub nie chce ustalić': dva lata cy jilaž dostou. bodej dwajsca pińc cy jilaž mo ješče uo-dać (złoty) łęcz PJPAN 37 s 330. AKS

ILAŚNY *zaimek liczebny Forma*: typ hylaśny: kiel RŁTN XXI 174.

Znaczenie: ekspr 'I. ili w zn 3 (zob.)': jw. AKS, RK

ILATY *Forma*: typ jelaty: boch 9; kols 8.

Znaczenie: 'ilasty (zob.)': na grońżiku jez nisko, žimá ilato, to še cįško uože koniń 14; jylaty grunt boch 9; łęcz PJPAN 37 s 331; kols 8. AKS

ILAŻ 'ila w zn 1 (zob.)': jilaš to juž lat, muj bože! łęcz PJPAN 37 s 330. AKS

Ilczyca zob. **WILCZYCA**

ILE *zaimek liczebny Forma*: typ hle: kiel 22; ~ typ hyle: tarnob Wiśła XI 17; zam 12; kras 3; kraš RŁTN XXI 174; sand AWK IV 517; opat jw; bus 10, AWK IV 517; jęd RŁTN XXII 227; radomsz jw XXI 174; kiel AWK IV 517; koniec jw, RŁTN XXII 227; iłż AWK IV 517; kozien jw; rad jw, RŁTN XXII 227; opocz RŁTN XXI 174; p-tryb jw; łow PF XIV 358; skier RŁTN XXI 174; grój AWK IV 517; radz-podl PF VI 230; ~ typ sile: miech 7.

Znaczenia: **1.** 'pytajny, wprowadzający pytanie o liczbę lub ilość, używany także w innych wypowiedzeniach mających zwykle postać pytania, by zwrócić uwagę na liczbę, ilość lub intensywność czegoś': Ile mosz do siywu żyta i jynczymnia? [rym] Cieszyn [Cz] KadGaw 252; ĩle vyšće zapuaciłi kōmínažu? niem 3; jilešće vyšály? miel PKJ II 66; χyle kostuje? ile to było takiy zdażeń, ze še clovek jus prosto pšestrasyl tego fšyckiego! kras 3; Ilem pszytem głodu ucierpiaty! olsz SGOWM III 34; juš ile ten χuop žęndolł uo ten vus i χoda go zrobić bił 6; 'ile to octu ojęcz vypił! bial-podl 1; żeby ne vem ile zięšć kupnego χleba, to še víži, ze cuęg guodny, a ten sfuj χlep to taki vykišńenty, taki dobry sand 13; Ile nam lepi tero, wsytkiego momy, co znacy, jak jes zdrowy, mocny i pracuje, teraz sie, godo, zabogacimy przy niem kiel PorJ 1956 s 439; za dževani uo jile čisy je ostroł 9; oggw.

2. 'pytajny, przylączający do wypowiedzenia nadrzędnego pytanie zależne dotyczące ilości, liczby lub miary': Popukał piętro kilofkiem, zapytał sie górników, ile fedrują, upomniał o dokładny budynek i poszedł chodnikiem *Śl SGŚ XIII 14*; tu so taķe, co ņe vęzo, ile lat majō szczyc *SGOWM III 34*; majōm zapisano, ile jes pyžo nadarto *rawic PFP XXIII s 49*; kazdy vęžāł, χyle mā *kraś RŁTN XXI 174*; ņe vīm, ile tam mīajau *bił 3*; ņe vīm, ĩife krova mo žober *miech 9*; sarñi ņe vęzo, χyle brać *bus 10*; ũuny gožīły, ĩile χto mo dać na cepec *gar 4*; čša beže kase oddać, tylko ņe vādomo ĩile ĩyi bylo! *bial-podl 1*; *ciesz BMJP XIV 29*; *krak 12*; *chłm 16*; *kras 3*; *kiel 22*; *radz-podl 5*; *węgr 5*; *Bukowina [Rumunia] JP XLVI 217*.

3. 'względny, przylączający wypowiedzenie podrzędne, w którym mowa o takich ilości, liczbie, natężeniu itp. czegoś, co jest wyrażone lub zapowiedziane w wypowiedzeniu nadrzędnym': štiga ma tilo snopkōf, ile χto χcau *szt GMalb II 1 s 133*; ile byde mōu, tyle ĩi dom *koniń 14*; pūovyšprovožou fšyśke ževuχy ĩ duo tańca, ile ĩχ tam bōu *gtn 9*; ile še sūomy zostaō za ũobrazēm, tyle kub beže f polu *sand 13*; ĩle zrobiū, tyle māu *nidz SGOWM III 34*; žīšaj kazdy moze čytać, ĩile χce *os-maz PIJP XXVIII s 48*; kazdy dostau, ile χcau *mrq SGOWM III 34*; na vesefu mēlimy pića, ĩfe še χcau. nažar še, ĩfe χcau *kroś 9*; pāzeuēk umoco še v glynce i zrobi še prōski (na gorcku), ile kto χce *kolb 3*; Prosi, ażeby go sobie zabierali, ile kto zechce *Śl SGŚ XIII 14*; ile čša, to vydamy, aby byu dobže *zam 12*; [*Na zakończenie żniw*] gospodaža vōžom povrusūym za noģi i gospodoš muši počyštovać luģi, ile ĩχ robi na polu *zaw 1*; z moža vody poćuņgne, ĩile tam može *kraś 9*; *żyw NT II 110*; *tarnob Wiśła XI 17*; *zam 12*; *kraś RŁTN XXII 229*; *piń 2*; [*rym*] *łęcz PJPAN 37 s 330*; *radz-podl 8*; *bial-podl 1*;

mław 1; *ostroł 9*; [*pśn*] *Mr i Wr SGOWM III 34*; *resz jw*; *olsz jw*; *wej LPW I 322*; *Kasz pn-wsch jw*; *Kasz jw*; *Tarnopol 1 [Ukr]*.

4. 'wprowadzający związki frazeologiczne, które dotyczą dużej lub nieograniczonej ilości bądź wysokiego stopnia nasilenia': Krzycymy, ile sił w gordzieli, trzoskumy z batów *opocz MPTL XIII 187*; 'una garu do mēχa, ĩile vlazuo *niem 3*; tēmpi še to paskuctfō, tē karakony, ĩfe vlēžē *jaros 1*; davñi to ĩ'ak χłob zavīñił, to roścōngali na žymī i valīli, ile vlyže! *bial-podl 1*; nasyp, ile vlēže f tan mēχ *złotow B II 15*; χapał, ĩfe śi vlēzi du vorka. darli si, ĩfe śi vlēzi *Lwów 2 [Ukr]*; lecou, ĩile ĩino śiu mōu! musovo žīsej skuńcyć te zvuske, ũo ĩile moźności ĩešče za vīdoku, bo ĩutro do mīasta *łęcz PJPAN 37 s 330*; Uciekałem ile mi sił starczyło *olsz SGOWM III 34*; pšežembīć go ņe volno, bo to nīktury ĩežzi tym koñem ile vyskočy, potem stañe, dešč na ņego pada *piń 17*; přeřek, žebo ĩile mōoźnosc z wōdō nazād přeřed *wej LPW I 322*; ile ĩa stara, to tlo lampy še sōpeciuo i wencej nīc *mrq SGOWM III 34*; *Kasz pn-wsch LPW I 322*; *Kasz jw*; *Lwów [Ukr] Zb I 68*.

Ile bądź 'obojętnie ile': *łęcz PJPAN 37 s 330*.

Ile nie bądź 'jw': veš sobe tyχ pińinzy ĩilebeboń! *łęcz jw*.

W połączeniach: Ile razy 'spójnik komunikujący, że między regularnie powtarzającymi się faktami zachodzi zależność polegająca na tym, że za każdym razem, gdy ma miejsce pierwszy z nich, ma miejsce również drugi; ilekroć': ile razy šet f pole, nīkomu nī muvīł bože *dupomuś! chłm 9*.

Ile razy... to 'jw': i tēn pan tēš ile razy ũōn vījēχau, to ũōn še okazywaū φ tēj gospodarce *Nidzica SGOWM III 34*; [*rym*] *wad Wiśła I 26*; *iłz RŁTN XXI 174*.

Ile razy... tyle 'jw': ile razy on zagrał, tyle zajął cuf pšylećaćo *chtm* 12.

Nie tyle... ile 'spójnik komunikujący, że drugie wypowiedzenie w przeciwieństwie do pierwszego trafniej przedstawia obecny stan rzeczy': nie tyle potša pylić, ile żabać łącz *PJPAN* 45 s 660.

O ile 'spójnik łączący dwa zdania, z których podrzędne, następujące po o ile, wyraża warunek konieczny do tego, aby mógł zajść stan, o którym mowa w zdaniu nadrzędnym; jeżeli, jeśli': ȳo iile iešće f srotku iez żurka ii take iez jag mlyko (ziarno dojrzewającego żyta), daż mu iešće tšy dñi postoc, može naved do tygodña łącz *jw* 37 s 330; O ile mie chcóm czim wynagrodzić, jo chcym sto batów na dupym Cieszyn [Cz] *KadGaw* 116; u ile jeden zająnc ućeknie, tak już żěńcem i beže jego *chtm* 12.

O ile... to 'jw': ȳo iile fčesni pšyjażimy, to ȳużniimy šecku łącz *PJPAN* 37 s 330; u iile jest pański ruj, to nieχ še ȳobróci f kuński gnuj kraš 9; o iile ȳoži ȳo dopilnovańe tego, to na ȳokrez remontu poťšebny ie- struš *kols NT II* 226; o iile beže pogoda, to ȳutro skuńcem kopańe *bial-podl I*; ȳo ile še ȳożrybiȳa, to kobyȳa lub 19; *żłotow B III* 94.

Frazeologia: ile (to) razy 'jakże często': ale o to ȳoži, iile to razy grane było i nie vygr'ališmy *bial-podl I*; koȳo košćele, to ni ma movy, ile razyšmy skšybałi ten paχ *sand* 13; ~ ile šwit 'bardzo wcześnie': Na drugi dzień ile šwit chłop zjad śniadanie ȳo kryjomu *tarn ME I* 262; ~ ile tyle 'trochę, cokolwiek': daš mi za to ife tyle i bežemy żyż v zg'ozje *kroš* 9; ȳyle tyle iešće ȳožiȳu (staruszek) łącz *PJPAN* 37 s 325; *Krak Krak IV* 308; *łow PF XIV* 358; *Kal K II* 205; ~ tyle o ile 'w niewielkim zakresie, niezupelnie': tyle ȳo ile podobaȳo mi še, volouabym troxy iašnejše *konec* 12; ≈ ile czasów 'która godzina': *Bronowice-Kraków MPKJ II* 436; ~ ile to przyjdzie? 'jaka jest tego cena?': *wolsz* 7; ~ na ile (coś

jest)? 'jaka jest tego cena?': na iile kilo? *siem* 3; *konec RŁTN XXII* 227; ~ po ile (coś jest)? 'jw': po ȳyle ta munka? *opocz jw XXI* 174; po iile te ȳruski? iagody po iile byłi u vas? *bial-podl I*. *AKS, BG, RK*

ILEK *Forma:* typ jelek: *opocz RŁTN XXII* 258.

Znaczenie: 'ile w zn I (zob.): *radomsz jw* 229; *opocz jw* 258. *AKS*

*ILEKOLWIEK

*ILEKROĆ

ILESI *Forma:* typ hlesi: *kiel* 22.

Znaczenie: 'I. ileš (zob.): dop co ȳleši gruboši ma metruf *kiel* 22. *AKS*

I. ILEŠ zaimek liczebny nieokrešlony *Forma:* typ hyles: *iż* 4.

Znaczenie: 'oznaczający liczbę lub ilość, których mówiący nie potrafi lub nie chce ustalić': kupeȳ ȳyles tovaru *iż* 4; do-stoȳ sto zȳotyχ, čy ileš koniñ 14; co čopirć roku albo co ileš do żarmark *pis SGOWM III* 34; štyće to stare luže barzo često nazyvałi, iileš ȳukošou štycuf, ii ȳony ius stojo, az vysχne miñ-maz *AGM V* s 100; *lub BartMazur* 31; łącz *PJPAN* 37 s 331; *olsz SGOWM III* 34. *AKS*

II. Ileš zob. ILEŻ

ILEŠCI 'I. ileš (zob.): *suw PKJP II* 2 s 30, 85. *AKS*

ILEŻ *Formy:* typ ileš: *gar* 11; ~ typ hleż: *kiel* 22; ~ typ hyleż: *kraš* 9.

Znaczenie: 'ile w zn I (zob.): ȳiřaš zȳȳaty na mešoc? *kiel* 22; ȳyleš tam leći samoȳoduf? *kraš* 9; iileš to lat temu iuz było?! *bial-podl I*; *miel PKJ II* 66; łącz *PJPAN* 37 s 331.

W połączeniu: **O ileż** 'spójnik łączący dwa zdania, z których podrzędne, następujące po o ile, wyraża warunek konieczny do tego, aby mógł zajść stan, o którym mowa w zdaniu nadrzędnym; jeżeli, jeśli': kuaže še iȳ na brytfany – ȳlep rošne – i o ileš ius řšon – ie vypalony – fsaža še do pięca ȳlep *gar* 11.

Frazeologia: ileż razy 'jakże często': ileś ci razy bede puftażał! *chłm* 36.

AKS

ILFONKS *st, w męt*: jã dala, tã flufla, isa lisa bimbase, sala mala ilfonks *wej S VII* 67.

AKS

Ilga *zob. WILGA*

Iłgeński *zob. INTELIGEŃSKI*

I. ILI *zaimek liczebny* *Forma*: *typ* *hyli*: *zam* 11; *kras RŁTN XXI* 174; *piń jw*; *kiel jw*; *iż jw*; *opocz jw*; *łęcz PJPAN* 37 s 325, 326; *łow PF XIV* 358; *skier RŁTN XXII* 227.

Znaczenia: **1.** 'pytajny, wprowadzający pytanie o rozmiar, wielkość kogoś, czegoś; jak wielki': że iżjes? – do lasa. – po co? – po żevo. – na co? – na biijak. – na iily? – na tyly *rzesz* 13; *yyli ius ies tfuj χuopok?* *skier RŁTN XXII* 227; *χyli tyn sfyńog ie?* *jaby neduży, tobym kuپی łęcz PJPAN* 37 s 325; *miel PKJ II* 66; *łow PF XIV* 358.

2. 'względny, przyłączający do wypowiedzenia nadrzędnego pytanie zależne dotyczące rozmiaru, wielkości kogoś, czegoś': zoboćce, iily *urus bus* 10.

3. 'wskazujący na rozmiar, wielkość kogoś, czegoś': matka jęgo to *χyla kras RŁTN XXI* 174; *χyli to iuz uuroz, muj boże!* *łęcz PJPAN* 37 s 325; *χyli kavotek, tam mork, teros aktary zam* 11; *piń RŁTN XXI* 174; *kiel jw*; *iż jw*; *opocz jw*.

Frazeologia: *ili tyli 'średnich rozmiarów, jaki taki'*: że uuno byuo ćepuo, to uun (uubik) jęšće *χyli tyli uurus. uurosua iuš χylo tylo (trawa) łęcz PJPAN* 37 s 325.

AKS, BG, RK

II. ILI *spójnik 'albo, lub'*: *pšet dyscem ifi po dyscu. pole ifi grōnt iż* 1; (bierze się) *šano ifi snopki chłm* 6; *nić ifi nitka zam* 12; *řsy murk ily seć murk gar* 24; *pośladek ily zat – dwe nazvy majo luk* 12; *puław RŁTN XXII* 229; *opocz jw*; *Sier Kal I* 256; *grój RŁTN XXII* 229; *Etc SGOWM III* 34; *mrag jw*; *Pisz jw*; *Wilno [Lit] SLit* 204. AKS

ILIBO *spójnik 'albo, lub'*: *chłm* 28. AKS

ILINKS 'okrzyk na konia, aby skręcił w lewo': *chojn AJK VI* s 209. AKS

Iłk *zob. WILK*

ILKO – *tylko we Fr a z*: *ilko tylko 'nieco, trochę'*: *vlij mñe, ale iilko tilko kościer S II* 106; *wej jw*. AKS

ILKOKROĆ 'ilekroć': *Pod Wieluniem znów usłyszemy: w i e l e w n y (wielebny), i l k o k r o ć (ilekroć) ok Wielunia Kal I* 36; *Jécie, jécie co Bóg dał, jécie, kumoterku, ilkokroć chcécie, bychmy byli zdrowi ok Wielunia jw* 41. AKS

ILKUCHY *sporad 'sprasowane wytłoczyny z nasion roślin oleistych przeznaczone na paszę; makuchy'*: *Olec SGOWM III* 34; *Etc jw*; *Mrag jw*; *Pis jw*. AKS

ILLE *w męt*: *Przy wyborze lisa rachują tak: „Ille miczki, czerwone guziczki, a hodo more: Lisie, idź do nory!” Na kogo padnie wyraz „nory!”, jest lisem Stanisławów [Ukr] Lud VIII* 151–2. AKS

I. ILO *zaimek liczebny* *Forma*: *typ* *hylo*: *kolb* 2; *tarnob MPTL XXVI* 36; *bił JP XLII* 224; *zam* 11; *kras* 7, *Wista XVIII* 339; *sand* 13; *puław* 11; *gar* 12.

Znaczenia: **1.** 'ile w zn 1 (zob.)': *yylo uon χce za te źemé? [st] kras* 7; *Chylo, Jasiu, koni masz? [pśn] kras Wista XVIII* 339; *kolb* 2; *puław* 11; *gar* 12.

2. 'ile w zn 3 (zob.)': *Ilo za nią powiedzo, tyle musi doć krak Wista XIV* 10; *iuz mi nie dazū, χylo zeχca (wody) bił JP XLII* 224; *zašel i tego norodu, χylo bylo, zegnoł. χylo jest luži na šveće, to řsystke švice so zam* 11.

3. 'ile w zn 5 (zob.)': *te kśoski to jo mom tu χylo zapisane sand* 13.

Frazeologia: *ilo tylo 'trochę, cokolwiek'*: *Jeno kuždy ochędożył się hylo tylo i szedł do kościoła tarnob MPTL XXVI* 36. AKS

II. ILO 'wykrzyknik używany do zwrócenia na siebie czyjejs uwagi': *Ilo! ilo!*

posłuchajcie! Panowie! to wołanie moje!
[rym] *wad Wisła I 26.* AKS

ILOS 'przerębel, przez którą wpuszcza się do wody niewód': ilos i vyjma, ilos – fpuskajō ñevot suw NT II 319. AKS

*ILOŚĆ

ILTIS 'zwierzę – tchórz (*Mustela putorius*): na tyōža tyš padōmy ilfis koziel SGŚ XIII 14; samaχ vižaua, iak coiš s χlyva vylecauo, abo to byu ilfis, abo uaska koziel jw 14–5; ryb jw 14; Ruda Śl jw; niem AJŚ IV m 523; opol jw i s 6; [mł] Śl JP XLVI 92. AKS

ILUCHNY zaimek liczebny *Forma*: typ hyluchny: *łęcz PJPAN 37 s 325.*

Znaczenie: ekspr 'I. ili w zn 3 (zob.): jw. RK

ILUMINACJA *Forma*: typ lumina-cja: *kras 7.*

Znaczenie: 'rzęsiste, bardzo mocne oświetlenie': na śfynta robiō f koišćele fajno iluminacyja opol SGŚ XIII 15; ve varšave na dužynkaχ byli lumina-cyje kras 7; strzel-opol OIW 72. AKS

ILUŚKI zaimek liczebny *Forma*: typ hyluški: *łęcz PJPAN 37 s 325.*

Znaczenie: ekspr 'I. ili w zn 3 (zob.): jw. RK

ILUTKI zaimek liczebny *Forma*: typ hylutki: *łęcz PJPAN 37 s 325.*

Znaczenie: ekspr 'I. ili w zn 1 (zob.): χylutki un (nowo narodzone dziecko) juž jes? jw. RK

IŁ *Formy*: typ gił: *tas RŁTN XXII 173; ~ typ jeł: ||- tar-gór 4; n-tar [Orawa] KaśŚt 285; myślen PJPAN 11 s 33; kroś 2, 9; krak PJPAN 11 s 33; pd ok Chrzanowa MPKJ VII 326; miech 18; niź 5; jęd 17; kiel 22; iłż 4; opocz RŁTN XXII 229; łęcz PJPAN 37 s 331; mław 1; ostroł 9; złotow B II 15; tcz 3; ~ typ juł: opol SGŚ XIII 15; lubl jw; Śl jw; lim 23; gor 2; jas 1; tarn MPKJ I 20, III 81; ~ typ wjuł: ||- tar-gór 4; ~ typ wjuł: gor 4.*

Znaczenia: 1. 'drobnoziarnista, róż-nie zabarwiona skała osadowa, zbudowa-na z minerałów ilastych, wykorzystywa-na jako surowiec w przemyśle': iju to jest tfardo żeño, to ñe je głina, to ñe užitno žeño, to guēmboko v žeñi dva tšy metry ostródz SGOWM III 34; na mławkim torfe koře še do samygu iju koniñ 14; dokopałi še žymy do ijuu i dafi añi ruš, bo iju i iju łęcz PJPAN 37 s 331; to tu iju, żeña ñepšepuscałna kiel 22; ijuovate žimē, taki iju majom v može głiny, iino corno žimā sier 5; tar-gór 4; n-tar [Orawa] KaśŚt 285; lim 23; gor 2; jas 1; kroś 9; przew 3; tarn MPKJ I 20, III 81; boch MPTL X 1 s 165; pd ok Chrzanowa MPKJ VII 326; miech 18; dqb-tar 5; miel PKJ II 66; kraś RŁTN XXII 229; włoz jw; opocz jw; wiel jw; gar 20; mław 1; ostroł 9; ~ w por: skuro uototano, tu še zrobiu jak iju, ñe do zježeño ten χlyp sand 13.

2. 'ziemia zawierająca tę skałę': tam je iyl, p^uodle p^uoły kroś 2; iju puug vyaži ryp MacŚt 31; gže iju, iilaste grunta, to možna uorać guēmbej sied 6; ta čarna žymā jes, ił čyški jaros 1; s p^uuga ñe χce słoš iju, iak je mokro kolb 3; j y u – to jest ziemia ma-sna lim 16; iju, co jes f tym taki χrypec s kamyckami f totym; iju, iak χyći buta, to noga vyjže kiel 22; na tyg vjuak to niź ñe urošne gor 4; s tego iju (boiska) były lep-se, ñe tak še kšcyło kraś RŁTN XXII 229; gliw SGŚ XIII 15; opol jw; lubl jw; oles jw; Śl jw; myślen PJPAN 11 s 33; Lim; rzesz 8; krak PJPAN 11 s 33; niź 5; piñ 2; jęd 17; iłż 4; puław RŁTN XXII 229; tas jw 173; os-maz 10; siem 3; [pśn] ostroł SkierP II 141; tor MacŚt 31; złotow B II 15; tcz 3.

3. 'muł, szlam': f_kuli ['stawie'] visχua voda, jañ iju uostau tcz 3.

4. 'wodnisty środek ugotowanego ziem-niaka, zawierający mało skrobi': lim 16. AKS, BG, RK

IŁA *Formy*: typ jeła: opol ZNUJ 18 s 45; kols 8; ~ typ juła: niem SGŚ XIII 14.

Znaczenia: 1. 'it w zn 1 (zob.)': iua opol BHKM XII 34; opol ZNUJ 18 s 45; kols 8.

2. 'it w zn 2 (zob.)': niem SGŚ XIII 14. AKS

Hczeń zob. **JELCZEĆ**

IŁEK *Forma*: typ jelek: koniec RŁTN XXII 229.

Znaczenia: 1. 'it w zn 1 (zob.)': Zgrzebne garnki zwilża się wodą i obsypuje tzw. śl je m p ą, czyli polewą, które składnikami są: proszek spalonego ołowiu oraz pewien rodzaj białej glinki, zwany iłkiem opocz Orli Lot X 113.

2. 'it w zn 2 (zob.)': f tym iuku na pastwisku vížby nie χcom se pšyřimovać koniń 14; koniec RŁTN XXII 229. AKS

IŁKA *Forma*: typ jułka: brzes-śl 5.

Znaczenie: 'it w zn 2 (zob.)': iõuka, ta je jasno^u (niebieska, siwa) a zõuto^u jw. AKS, RK

Iłki zob. **JELKI**

IŁKOWATY *Forma*: typ jełkowaty: kiel 22; koniec RŁTN XXII 229.

Znaczenie: 'itowaty w zn 1 (zob.)': jeukovatá žemá kiel 22; koniec RŁTN XXII 229. AKS

IŁOWATKA 'it w zn 2 (zob.)': Iłowatka, jak dzisiaj nazywają, lub si hłowatá ziem, jak mawiali drzewiej, zawiera czerwony ił; to także nieurodzajna gleba N-tar MatZ 87. AKS

IŁOWATY *Formy*: typ jełowaty: Śl SGŚ XIII 15; n-tar 21; pd ok Chrzanowa MPKJ VII 333; miech 18; niż 5; bił Mazur I 26; koniec RŁTN XXII 229; iłż 4; złotow B II 15; ~ typ wjułowaty: gor 4.

Znaczenia: 1. 'zbliżony, podobny do iłu pod względem składu chemicznego lub innych właściwości': tyś tako ijuovato, šivaso zamja tor MacSł 31; jeukovatá žemá, ņeurozainá iłż 4; śrotkim, na gurečce jeż ješčce možlivo žima, ale bżegamy iuovato koniń 14; bučyna – dołiny ijuovate przew

3; čysko, vjuovato žymja gor 4; iju^evato^u gřina na p^uo^eřlu. takom r^uo^eřlõ^u majõ f p^uo^edrõžny złotow B II 15; Śl SGŚ XIII 15; n-tar 21; rzesz 8; pd ok Chrzanowa MPKJ VII 333; miech 18; niż 5; bił Mazur I 26; koniec RŁTN XXII 229; opocz jw; sier 5.

2. 'o ziemniaku: zawierający mało skrobi; wodnisty': te pyrki z uņņgu som take iuovate, maõo mončyte i ņeziadue koniń 14. AKS

Iłowica zob. **JEŁOWICA**

IŁOWITY *Forma*: typ jełowity: tar-gór SGŚ XIII 15.

Znaczenie: 'itowaty (zob.)': ijuovity gront jw. AKS

IŁOWY 'itowaty w zn 1 (zob.)': v ijuovy droze po dyscu zrobi se trařda abo i žotko brařdyga kolb 3. AKS

*I. IM

II. Im zob. **I. GIM**

IMACZ 'w saniach: poprzeczna belka łącząca końce pionowych drążków osadzonych w płozach; nasad': bił Pelc III m 142. AKS

IMACĆ (SIĘ) *Formy*: ≈ 3 os czter lp: imie się: koniń 14; ~ 3 os czter lm: imią: inow PKFP XIV 2 s 95; imą: łuk Was 224.

Znaczenia: 1. 'brać, chwycić kogoś lub coś': beżem iimać ćipęta, b^uo dyšč iję kras 7; każdy iimaõ, co popaduo st-gdań 13; Ludzie jeli się imać studentów i oprawców jak pewnych złodziei Śl SGŚ XIII 15; iimař go kar Bisk 31; nař řadara jymá vřotkiř zlozeřõw, keř uoni są maldaiõ Kasz LPW I 313; wej jw 312; Słup LSW I 398.

2. 'spajać, zespalać w całość; łączyć': oba kapy zżunzane veņgožyno, co ima je lepři nis skura ostrõdz PorJ 1956 s 421.

3. 'o kosie: ciąć, ścinać': uuna [kosa] fcafe imaž ņe χce wrzes SobWpřr 146.

4. 'o ogniu, dymie: opanowywać, ogarniać': juř nař dõm tutej imaõo i põmaõu se paliõo st-gdań 3; bo tak dim ņe ima tẽgo jak je řviže, take mokre n-miej 1.

5. 'o uczuciach, wrażeniach, stanach psychicznych: opanowywać, ogarniać': je-go zarã gõř ['złość, gniew'] ĵimã Kasz S II 96.

Imać się 1. 'szybkim ruchem kogoś, coś chwycić, ujmować': Jenne duse tyz sie jy imaly, gdzie chtõrna mogła ok Przasnysza Chetç II 92; Czy starosta nosa nie ma, że sie go nie ima. Imajze się korowaja, tego Bożego dara [pśn] Zam Lub I 159.

2. pśn 'ujmować, chwycić samego siebie; brać się': A nasa pani ima sie pod boki [pśn] Mr Kętrż 84.

3. 'wiązać się z kimś': χto svojě żony ni mã, to są χoc starě babõ ĵimã [przysł] Kasz S II 96.

4. 'rozpoczynać jakąś czynność, działalność, brać się do czegoś': ne vem, ce-gõ se imać? dqb-tar 5; imej se čego, a ny stõõj tak tar-gõr SGŚ XIII 15; nie ĵimaj se tygo, bo ĵi tak nie porażis mław I; uon są ĵimã ęañdłu Kasz LPW I 313; skući ['siedzi'] v dõmu, a robõoty se nie imo piñ 2; nie ĵimã są niżodně robotõ Kasz S II 96; imej se robõoty, bo nie skuõõjncymy tego za rok lubl SGŚ XIII 15; õn se imou koždy roboty koziel jw; koždy roboty se χużocyna ĵimo, bo χce na żeći zarobić łecz PJPAN 37 s 331; Śl SGŚ XIII 15; tuk Was 241; szt GMalb II I s 133; kar Bisk 21; Stup LSW I 398.

5. 'o roślinie: przyjmować się, zakorzeniać': kõożdý dřõn ['krzew ciernisty'] najũ są ĵimã ĵi põcõrnie Kasz LPW I 313.

6. 'o czynnikach zakłócających równowagę fizyczną i psychiczną: opanowywać, atakować': me są zõma tak zarã nie ĵimã Kasz S II 96; nie tãkõ na lãzy, ale õ na bõdło čarõ są ĵimã Kasz LPW I 313; Bo dawniej to każde zakłõcie się człowieka imãlo i każdy mógł drugiego zakłãć brzes-mp PGaw 92; Suchoty imã go się łuk Was 224; Młodzieź skakała przez ogień [w wigilię św. Jana], a bydło przepędzano

choć przez ten dym – „jak przez ogień nie przehycnie, to czary się imają” inow LL VII 4 s 26.

7. bez sprecyzowanego zn: Jedzie młody, jedzie, kapociny ni ma; matulu kochana, serce się go ima [pśn] raw-maz Maz II 97.

Frazeologia: (coś) się nie ima, imie (kogoś, czegoś) 'coś nie działa na kogoś, na coś, ktoś, coś nie ulega czemuś': żodno χoroba se go ĵakoż nie ĵimo łecz PJPAN 37 s 331; tyfusove χoroby se nie ĵimõm čuõveka inow PKFP XIV 2 s 95; tegu noża to se drza nie imie koniñ 14; Kaptury [...] moczyli we wodzie, aby łogieñ się ich nie imo! Śl SGŚ XIII 15; me są kule na vojnie nie ĵimã Kasz S II 96; ~ ryby imają 'ryby dają się łapać na wędkę': pši võntce je ĵimadõ, ribi lěpsi ĵimajõ tcz 3. AKS

IMADŁO *Forma:* ≈ M lp -a [koñcõwka fleksyjna ż]: Wilno [Lit] PJPAN 61 s 153.

Znaczenia: 1. 'przyrząd do przytrzymywania przedmiotów podczas obróbki, na który składają się dwie metalowe szczęki, regulowane zwykle za pomocą śruby': dej se to do imadõ, to ci se byže lěpi vjertaõ pszcz SGŚ XIII 15; kedyż byu śrubstok, tero je imadõ sand 13; šr'ubo zakrencaš imadla i s'c'iskaš ĵ'ake žyl'a za abo co Wilno [Lit] PJPAN 61 s 153; ciesz 15; rac SGŚ XIII 15; opol EP I s 116; Śl SGŚ XIII 15; piñ 9; sied 6; suw 1; graj 1; wolsz 8; Kasz S II 96.

2. 'żyłka wędkarska': pši võntce je ĵimadõ, ribi lěpsi ĵimajõ tcz 3. [Por. II. imek] AKS, BG

IMAGINACJA *Formy:* typ imajncja: Lit K II 205; ~ typ mainacja: Lwów [Ukr] Zb I 58.

Znaczenie: 'wybujala wyobraźnia, fantazja': Lwów [Ukr] jw; Lit K II 205. AKS

Imajncja zob. **IMAGINACJA**

IMAK 'przezwisko człowieka długo i powoli coś wykonującego': *lim 16. AKS*

Imber zob. **IMBIR**

IMBERCZYK 'pryzwoite zachowanie': Dziecko bez imberczyku *ciesz Hoff 40. AKS*

Imbier zob. **IMBIR**

Imbileusz zob. **JUBILEUSZ**

Imbior zob. **IMBIR**

Imbiór zob. **IMBIR**

IMBIR *Formy*: typ imber: *koziel SGŚ XIII 15; ~ typ imbier: gliw jw; tar-gór jw; myślen PJPAN 11 s 195; gor 2; pd ok Chrzanowa MPKJ VII 327; suw 20; ~ typ imbior: kolb 2; ~ typ imbiór: gor 3; kęp ME VIII 130; koniń 14; ~ typ inber: pd-zach ok Kościerzyny LPW I 314; ~ typ jembier: wys-maz PF IV 823.*

Znaczenia: **1.** 'przyprawa korzenna o aromatycznym zapachu i ostrym smaku': imbur muśauy m^ooje cõtki męż do ɣarbaty *gor 3; pšed wojnom używaõ se vañeliji, goźjikuv, imboru do ruźnyx žeçy koniń 14; bały imber žuca se suw 20; Ciesz SGŚ XIII 15; koziel jw; gliw jw; tar-gór jw; myślen PJPAN 11 s 195; gor 2; pd ok Chrzanowa MPKJ VII 327; kolb 2; wys-maz PF IV 823; pd-zach ok Kościerzyny LPW I 314.*

2. bez sprecyzowanego zn: Imbiór, jakas materya *kęp ME VIII 130. AKS*

IMBIRKI *lm* 'aromatyczne ciastka z dodatkiem przypraw korzennych, głównie imbiru, pieczone w foremkach w kształcie korzenia imbiru': Na zozworki sie też mówiło imbirki *Ciesz SGŚ XIII 16. AKS*

IMBRYCZEK *Forma*: typ jembryczek: *gar 20.*

Znaczenie: 'zdr od imbryk': imbryceg do ɣerbaty pażeńa *węgr 5; zbanek, zbanuski, imbrycki lub 6; piń 9; gar 20; łuk 12. AKS*

IMBRYK *Formy*: typ jembryk: *siem 3; ~ typ jembryk: gar 20.*

Znaczenie: 'naczynie z pokrywką i dziobkiem, służące do zaparzania herbaty lub do gotowania wody': *voda še vaři v ħimbryku ciesz 15; uu nos to vency caińnik godaři, ale ħak pyjezżaři z ñemec, to godaři ħimbryk piń 9; gar 20; bial-podl JP LVII 109; siem 3. AKS*

I. IMEK 'pszczelarz': *olsz SWM V s 59; Mr i Wr PF XXII 250. AKS*

II. IMEK 'żyłka wędkarska': *jo, a tedi võntka, to ħedne mĳeři pšanze taka ćanka, ħak kto uš mĳau, to sõ kupɣõu ħimek, to mi mõviĳim na to ħimek, a tera to mõviõ na to žeũka tcz 7. AKS*

IMELKIKER 'człowiek zezowaty': *kościer LPW I 181; pd-zach ok Kościerzyny jw; kar jw. AKS*

Imelucha zob. **JEMIELUCHA**

I. IMENT – tylko we *Fraz*: czysto pięknie do imentu 'całkowicie, zupełnie, do cna': *N-tar Sab 128; ~ do imentu 'jw': Jo ci twoji rzeczy do imyntu wyciepiym z moji szafki Ciesz SCiesz II 133; A terazy kej jusz ta młodziyz je do imentu zepsuto Cieszyn [Cz] ZarŚl XIII 1 s 45; zdar zelufki do ħimyntu Chrzanów 1; spãlyu še do imyntu n-tar 28; vybež do imentu mãke s packi dqb-tar 5; ħak ħus c^o zrobi, t^o d^o imyntu še vyɣfoři piń 2; biel ME VII 20; pszcz SGŚ XIII 16; ryb jw; koziel jw; Ruda Śl jw; lubl jw; Śl jw; N-tar Sab 128; n-tar [Orawa] KąśŚl 128; żyw MiesPog 104; ok Wadowic; myślen PJPAN 11 s 228; lim 16; n-sqd 9; pd-wsch ok N Sącza SKJ IV 321; gor 2; kroś 1; rzesz LL I 3 s 31; brzes-mp PGaw 147; krak PJPAN 11 s 228; niź NT II 159; sand RŁTN XXII 229; ~ na iment 'jw': to zostaõ na imynt spaulõny koziel SGŚ XIII 16; Zmarznył na imynt Cieszyn 2 [Cz]; zguupãu na ħimënt kroś 9; Ciesz; N-tar ZborŚl 201; n-tar [Orawa] KąśŚl 446; myślen MPKJ V 344; lim 16. AKS*

II. Iment zob. **MOMENT**

Imentarz zob. **INWENTARZ**

IMIANOWAĆ SIĘ 'nosić nazwę, być określanym jakąś nazwą; nazywać się': Kto ochrzczony jest, imianuje się chrześcijanin *Śl PWrocłA XIV 70*. AKS

IMIE 'imię w zn 1 (zob.)': *ia^u* tego *im^{na}* 'eščy nie čuł chojn *MPKJ III 221*; *włoc 4*; *tor AJK XI m 532*; *byd jw*; *tuch jw*; *grudz jw*; *świec jw i s 153*; *st-gdań jw m 532*; *tcz jw*; *szt jw*; *mal jw i s 153*; *Wilno [Lit] PJPAN 61 s 153*. RK

Imielce zob. **JEMIELCE**

Imieleusz zob. **JEMIELEUSZ**

Imielnice zob. **JEMIELNICA**

Imieluch zob. **JEMIELUCH**

Imielucha zob. **JEMIELUCHA**

I. IMIENIE 'bydło': Wygnał imienie na paszę Lwów [*Ukr*] *Zb I 68*. AKS

II. IMIENIE 1. 'imię w zn 1 (zob.)': Tam leży dzieciak, na jimienie jego Grzegorz *aug PorJ 1955 s 72*; źęcko ma ważne *im^{na}*ne *uot χštu tcz 3*; *tęcz PJPAN 37 s 331*; *Koc AJK XI s 152*.

2. 'imię w zn 3 (zob.)': kożdo żeż mo sfoje *im^{na}*ne *tęcz PJPAN 37 s 331*. RK

*IMIENINOWY

IMIENINY *Formy*: *typ* meniny: *Orawa [Sł] ZNUJ 151 s 27*; *strzel-kraj I [Brześć Bruś]*; *~ typ* jemeniny: *kras 7*; *gar 20*.

Znaczenia: **1.** 'dzień oznaczony w kalendarzu jako dzień patrona danego imienia, doroczne święto noszących to imię, którym w tym dniu składane są życzenia': *kt^o* m^a meńiny afebuo n'arozęńiny, t^o źvígaj^a, no v'yźvign^a g^o d^o puowały t^{ři} razy *Orawa [Sł] ZNUJ 151 s 27*; i'ego meńiny na vyğ'ifⁱje *strzel-kraj I [Brześć Bruś]*; vnucek na sfoje im^{na}ne kupi^u nom cekulatki f takim p^eknem papirku. na im^{na}ne vⁱnsuj^a, zeby co dostać *kolb 3*; m^{ne}_curka na im^{na}ne puńcoxy kupiła *bial-podl I*; v^esouva^m ty moji vnuce na im^{na}ne *gar 20*; *lubl I*; *n-tar [Orawa] KąsSł 248*; *Orawa jw*; *kroś 2*; *dąb-tar 5*;

kras 7; *opocz 3*; *tęcz PJPAN 37 s 331*; *bial-podl I*; *mław I*; *ostroł 9*; *suw PorJ 1975 s 254*; *olsz SGOWM III 34*; *kal 24*; *koniń 14*; *lip 2*; *złotow B II 16*; *szt GMalb II 1 s 133*; *wej LPW I 322*; *Kasz Ram 64*.

2. 'przyjęcie imieninowe': im^{na}ne nie byde vyprova^a, bo ni mom za co koniń *14*; *ia_še* zastana^vam, moze im^{na}ne vypravić? *bial-podl I*; na im^{na}ne tańcov^eli *tcz 3*; *tęcz PJPAN 37 s 331*; *gar 20*; *szam 8*; *złotow B II 16*. AKS

*IMIENNICZKA

*IMIENNIE

*IMIENNIK

*IMIENNY

IMIE *Formy*: *typ* jemie: *lim 15*; *~ M lp* imia [*końcówka flekcyjna ż*]: *Wilno [Lit] PJPAN 61 s 153*; *~ D lp* imiona: *Śl SGŚ XIII 16*; *wad Zb VII 94*; *włosz 4*; *suw PKJP II 2 s 98*; *ryp 4*; *złotow AJK XI s 153*; *sęp-kraj PKJP II 1 s 88*; *tuch AJK XI s 153*; *n-miej 1*; *świec MPKJ III 221*; *kościar AJK XI s 153*; imi^{na}: *chojn jw*; imia: *opocz RLTN XXII 229*; *tęcz PJPAN 37 s 331*; *mław I*; *ostroł 9*; *białos Kudz 150*; *Giż SGOWM III 35*; *Resz jw*; *kal 24*; *koniń 14*; *tuch MPKJ III 221*; *~ C lp* imi^{na}: *sęp-kraj PKJP II 1 s 88*; imi^{na}: *sęp-kraj jw*; imieniowi: *myślen MPKJ V 333*; *Giż SGOWM III 35*; *Mr i Wr jw*; *sęp-kraj PKJP II 1 s 88*; imieni^o: *myślen MPKJ V 333*; *~ N lp* imionem: *suw PKJP II 2 s 98*; *giż SGOWM III 35*; *sęp-kraj PKJP II 1 s 88*; imieni^u: *sęp-kraj jw*; imi^{em}: *sęp-kraj jw*; *~ Msc lp* imioniu: *żyw 5*; imionie: *suw PKJP II 2 s 98*; imionu: *sęp-kraj jw II 1 s 88*; imiu: *sęp-kraj jw 87*; imie: *sęp-kraj jw*; *~ M lm* imia: *opocz RLTN XXII 230*; *Pis SGOWM III 35*; *szt GMalb II 1 s 133*; imi^{na}: *n-tar [Orawa] KąsSł 248*; *myślen MPKJ II 371*; *boch jw*; *puław SFPS III 41*; *Ostródz SGOWM III 35*; *tuch MPKJ III 221*; *szt GMalb II 1 s 133*; *sęp-kraj PKJP II 1 s 88*; imie: *sęp-kraj jw s 87*; *świec MPKJ*

III 221; ~ D Im imiów: *złotow B II 16; szt GMalb II 1 s 133; chojn MPKJ III 221; Lit SLit 204; imieniów: puław SFPS III 41; rad RŁTN XXII 230; sier 5; ostroł 21; sęp-kraj PKJP II 1 s 88; imionów: Zabrze 1; kozien RŁTN XXII 230; imieni: n-tar [Orawa] KaśŚl 248; Orawa jw; ~ B Im imienia: ostródz SGOWM III 35; sęp-kraj PKJP II 1 s 88; imion: kolb 3; imia: Pis SGOWM III 35; Wr Barcz 48. [W przypadku hasel imie, imienie, imię, imio, imiona, imiono występuje mieszanie paradygmatów; niejednoznaczne formy fleksyjne pod h imię.]*

Znaczenia: 1. 'miano osobiste człowieka, używane obok nazwiska': *jou mōm ze žštu ino jedne imię opol SGŚ XIII 16; gurdocka sfoi (ževuse) dva imion daŭa kolb 3; uōn ni ma uadnego imōna włosz 4; nie lubye tēy výtforneŭ imnēñōf ostroł 21; takigu imā ješče nie suyšauam: nikodym koniñ 14; Imiona głupie wiszōm na každy m słupe [przysł] Ciesz MPTL XV 2 s 80; tu tšeba napisać imā i nazviskue kar 1; i'aka ty maš imā, a jaka pš'zv'iska Wilno [Lit] PJPAN 61 s 153; oggw.*

2. 'nazwa własna nadawana zwierzęciu': *lopek, take imē jego, take, juž jag gō ščeŭo, jag gō doktor ščeŭi, tō šē pyta, jag šē pēz nazyŭa jaros 1; pam bug nie pozwoliŭ daž imiñuf fšystki zvežyñe podobnyŭ do luži sier 5; a u nās to mēli imjuna fšiske krovj ostródz SGOWM III 35; bial-podl 1; Olec SGOWM III 35; pis jw; [pśn] Mr i Wr jw; sulech 4; złotow B II 16; szt GMalb II 1 s 133.*

3. 'nazwa zwierzęcia, rośliny, rzeczy': *Różnej tej trawy jest, jimiów ich nia^e wi'em Lit SLit 204; kozda tuña ma sfoje imē mrqg SGOWM III 35; drevo celym to nie byuo zadnego imēña, a po nieñecku to yolcplac giž jw; Pis jw.*

4. 'nazwisko': *bo gdybyś te_żefce stracił nevinne, fsak_una la_ćebe opusca sfe_ imē [rym] bial-podl 1; To już nie będe*

mieć Jasińka imienia [pśn] kiel Sand 157; Kasz LPW I 321.

5. 'słowo, wyraz': *nie znam takygo imēña – słowa giž 12.*

6. 'opinia o kimś, o czymś, zwłaszcza dobra': *co un byže moje imē šargou! łącz PJPAN 37 s 331; Juz Janosik skójncył i zawar p^uowieki, ale jego imie nie zginie na wieki [pśn] n-tar PPh II 53.*

7. 'skłonność': *Jeżeli dziecko bez exorcyzmu od razu do chrztu podadzą (nie wiedząc, że akuszerka była czarownicą), to będzie ono miało imię (skłonność, miano) nie do dobrego, ale do złego, czyli krócej: będzie nosić imie do złego ok Krakowa Krak III 52.*

Frazeologia: *do imienia 'zupetnie, całkowicie; do cna': caom kukuryze dyšč vycon, dō imjyna. fšystkō grod vybuł, dō imjyna kros 5; gažina zezaruŭa pētruske do imēña, nie uostaŭo nic dqb-tar 3; Kury podechli do imienia siem 1; Okradli do imienia, co tylko było i uciekli piñ Kiel II 248; Wyciąc do imienia siem RWil I 109; pd-wsch ok N Sączka SKJ IV 321; tarn ME I 257; sand 13; gar Zb VIII 251; ~ na (czyjeś) imię 'na czyjś rachunek, na czyjeś konto': Zaciagnijta choć ráz na moje imie tarnob ME VI 179; ~ na imię boże, boskie 'zupetnie, całkowicie': na imē boze še nie posuŭa ostroł 9; Bo na imie boskie ni mom cem palić Zaw Fed 361; ~ na imię Pańskie 'wyrażenie wypowiedane przed rozpoczęciem czegoś ważnego, mówiący zawiera w ten sposób Bogu szczęśliwy koniec przedsięwzięcia; z Bogiem, zdając się na wolę boską': na imjā pańskē Kasz LPW I 321; ~ w imieniu, w imię, z imienia 'w zastępstwie, z upoważnienia': ja go barzo o to proše v imēnu vašym chl̄m 9; v imiñiu caŭy paraxfji pšemovjou kšonc łącz PJPAN 37 s 331; Zaprászał przyjemnie w imia rodziców na kiermas Wr Barcz 48; Mowi, ze mie areштуje w imieniu praw*

Rzeszy Niemieckiej i mam ja natychmiast z niem pójscz razem *szczyzyc SGOWM III 35*; Nie pszysliśmy tu z umysłu swego, Tylko z imienia pona młodego, A ten pon młody, z imienia Jadama świętego [rym] *Wp Wójc II 110*; žiśaj v̄ j̄im̄yńu fsyskyχ tu zebrany gości [rym] *bial-podl I*; ~ w imię boskie, boże 'wyrażenie wypowiedane przed rozpoczęciem czegoś ważnego, mówiący zawiera w ten sposób Bogu szczęśliwy koniec przedsięwzięcia; z Bogiem, zdając się na wolę boską': No to jedź, w imię Boskie! W imię Boskie zacynajmy! *n-tar [Orawa] KąśŚ 958*; To niech sia tedy w imia Boskie łuczy dali *Wr Barcz 48*; n̄ō, t̄ō v̄ im̄e b̄ōeže! *złotow B II 16*; *Orawa KąśŚ 958*; ~ w imię ojca 'prędko, szybko': Matka skrzyknęna na Jaśka, coby jom zratował przed wilke, i Jasię w imię ojca łapięć flincisko *N-tar ZborŚ 407*; ~ w imię Ojca i Syna **1.** 'formuła rozpoczynająca w religii chrześcijańskiej modlitwę, nabożeństwo': v̄ im̄e uōjca j̄i syna – poćiš muv̄i kraś 9; **2.** 'okrzyk wyrażający przerażenie, zdumienie': v̄ j̄im̄e ojca i syna, a_cus_ty narobił?! *bial-podl I*; [rym] *rawic SFPS III 125*; ~ w imię Ojca i Syna, Adamie i Ewo 'formuła wypowiedana, gdy spada meteor symbolizujący w wierzeniach ludowych śmierć nieochrzczonego dziecka': jag gwazda spada, to n̄eχšcone žecko leći j̄i t̄seba go uōχšćić v̄ j̄im̄e uōjca j̄i syna adame j̄i evo ok *Otwocka Kup 61*; ~ w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego 'formuła wypowiedana przez chrześcijan przy czynieniu znaku krzyża, rozpoczynaniu modlitwy itp.': v̄ im̄a uōjca j̄i syna j̄i duχa śf̄ątygo *łuk 11*; *opol NT I 27*; *łęcz PJPAN 37 s 331*; *złotow B II 16*; *Kasz Ram 64*; ~ w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego amen Józef i Maryja 'formuła wypowiedana, gdy spada meteor symbolizujący w wierzeniach ludowych śmierć nieochrzczonego dziecka': jag gwazda leći, to čłowek powińen jo p̄šežnac̄,

tyn, co wiźi, j̄i muv̄ić v̄ j̄im̄e uōjca j̄i syna j̄i duχa śp̄intego amen jużef i maryja *hrub Kup 61*; ~ z imieniem 'zupełnie, całkowicie; do cna': p̄t̄aki žiaduy p̄śanic̄ z j̄im̄ańam *rzesz 13*; *dęb RWF VIII 229*; ~ za w imię ojca 'w krótkim czasie': zb̄ōje lećeli, no za v̄ im̄e uōjca już byli u sadlisa [nw] *N-tar ME III 136*; Zrobi łon za w imię łojca – wnet *Lim*; ≈ napić się w imię (czyjeś) *rym 'wypić alkohol po wzniesieniu toastu na czyjąć cześć [?]*: Napilim się w imię pańskie *Mr Kętrz 92*; ~ wezwać imienia Boskiego 'zwrócić się o pomoc do Boga': vezvaam na pumoc b̄oskego im̄eńa *kiel 22*; Asz wezwały imienia boskiego i tam się ostały *jas LL XIX 1 s 53*; ≈ (ktoś) (jest) na imię 'ktoś bez zarzutu, doskonały': dostou f̄čora j̄ lońe i tero z n̄egu χuopog na im̄e *koniń 14*; Dziewuszyna, na imię, taka miła i dobra *Kuj SKJ V 133*; ~ niech (komuś) gówno będzie na imię 'frazę wypowiedaną do człowieka, którego się lekceważy': n̄eχ či gōvno bańže na j̄im̄e *Koc SKoc II 23*; *Kasz S I 348*; ~ niech (komuś) będzie na imię Wojtek 'niech i tak będzie': *ostroł 21.* AKS, BG, RK

IMIO 'imię w zn 1 (zob.)': *chojn AJK XI m 532 s 152*; *byt jw m 532 s 153*; *kar jw m 532 s 152*; *wej jw.* RK

Imioł zob. **JEMIOŁ**

Imioła zob. **JEMIOŁA**

Imiołki zob. **JEMIOŁKI**

IMIONA **ż 1.** 'imię w zn 1 (zob.)': dałi j̄ej jakaści živna taka im̄ona *suw I*; pańenta sfoja im̄ona druga. [...] n̄e χcem takej im̄ony. [...] s tfojo tako im̄ono *suw PKJP II 2 s 98*; im̄'ona m'oja t'aka s'oba, n'avet ni bž'ytka *Wilno [Lit] PJPAN 61 s 153.*

2. 'nazwa zwierzęcia, rośliny, rzeczy': każdy gžyp ma svoja im̄ona *suw I.* AKS

IMIONO *Forma:* ≈ *D lp* imienia: *lubl I.*

Znaczenie: 'imię w zn 1 (zob.)': j̄im̄uno čuovjeka daje še kuńovij *ryp MacŚ 255*; im̄ono, im̄ona, im̄onem, po im̄ońe *suw*

PKJP II 2 s 51; imõno, imýnia lubl I; Śl SGŚ XIII 16; bial-podl 4; ostródz MPKJ III 382; os-wp AJŚ IV s 53; ryp 4; tor MacŚt 255; Gdań i Byd pn-wsch MPKJ III 366; Wilno [Lit] PJPAN 61 s 153. AKS

IMITACJA *Forma*: typ emitacja: *ciesz* 15; *biel* SGŚ XIII 16; *koniń* 14.

Znaczenie: 'coś, co zostało zrobione na wzór czegoś innego, ale nie jest tak dobre jak oryginał': emitacja skury *ciesz* 15; to nie jes skura, ino emitacja *koniń* 14; *biel* SGŚ XIII 16. AKS

IMKARZ 'pszczelarz': *mrąg* SWM V s 59; *szczyk* jw; *Mr i Wr* PF XXII 249. AKS

IMKER *Forma*: typ emker: *olec* SGOWM III 35; *Mrąg* jw.

Znaczenie: 'pszczelarz': pšćulnoš albo imker *olsz* jw; ěmker, po mazursku fšo, do ěmkeru pošet *olec* jw; *niem* SGŚ XIII 16; *Mrąg* SGOWM III 35; *Mr i Wr* SWM V s 59. AKS

Imnazja zob. GIMNAZJA

IMNAĆ (SIE) 'rozpocząć jakąś czynność, działalność, wziąć się do czegoś, zająć się czymś': *Kasz pd-wsch* LPW I 321; *Kasz* jw.

Imnać się 1. 'jw': ja nie ĵimne ši ti roboti szt *GMalb II 1 s 133*.

2. 'pójść w zapasy': ĵimnãłə są. ĵimńita są, obãčəmə, χto ĵe mocńeši *Wej pn-wsch S II 106*.

Frazeologia: imnać (jakiś) kolor 'nabrać (jakiegoś) koloru': či ta veuna abi ĵimnie tẽn červõni kolor? *tcz* 7. AKS

IMOSTRATNE – *tylko we Fraz*: na imostratne 'na marne': ta tfoja robota, to fsytko na imostratne *ošw* SKJ IV 26. AKS

IMOŚCICZKA *ekspr* 'imość w zn 1 (zob.)': *żyw* RamŚl 24. AKS

IMOŚCINKA *ekspr* 'imość w zn 1 (zob.)': imościnka *strzel-opol* OIW 72; *Cieszyn [Cz]* MPKJ IV 297. AKS

IMOŚCINY *Forma*: typ jemoścín: *Kasz S II 95*.

Znaczenie: 'przym od imość': ĵemošcin kapeluš. ĵemošcəna zěvka. ĵemošcəno zecko ĵe χorě *Kasz* jw; *żyw* RamŚl 24. AKS

IMOŚĆ *ż i m Forma*: typ jemość: *wej* LPW I 311; *Kasz S II 94*.

Znaczenia: **1.** 'tytuł grzecznościowy używany w stosunku do kobiet pochodzenia szlacheckiego; pani': to ĵe šeżisko na tix sankax. tu se šadnõ ĵimość ĵi pan *st-gdań* 10; ĵimości naležõ ša uõnori *tcz* 3; naša ĵemšosc bħukse nosy *wej* LPW I 311; pan vžõu tõ korõne, a ĵimość žanek taki okronĵui *ostródz* BMJP XIII 58; *żyw* RamŚl 23; *zaw* ME VIII 208; [rzd] *mtaw* 1; *ostrot* 9; *Kasz pd-wsch* LPW I 321; [przysł] *Kasz S II 94*.

2. 'kobieta nieznanoma, zwykle starsza': žup kure, pude do pana wujta, može my da urlop. pošet õno kure do ty imości zañus *olsz* SGOWM III 35.

3. 'przewisko kobiety udającej panią': co za ĵemošc! *Kasz S II 94*; ŷelka ni tu ĵimość! co za ĵimość! *ostrot* 9; *mtaw* 1.

4. *m* 'tytuł grzecznościowy używany w stosunku do mężczyzn pochodzenia szlacheckiego; pan': imość põn *Cieszyn [Cz]* MPKJ IV 297. AKS

IMOTA – *tylko we Fraz*: do imoty 'całkowicie, zupełnie; do cna': *Kuj Kuj II 271*. AKS

IMOWAĆ SIE 'zapalać się od czegoś, zaczynać się palić': ĵimuje še dževo miel *PKJ II 66*. AKS

IMOWNIK 1. 'człowiek pracowity': mæ ĵesmə dobrě ĵõdaře, ale tęż ĵim'uevńica mæ ĵesmə *wej* S II 106.

2. 'ten, kto walczy, bije się z kimś': naš ĵan ĵe dobri ĵimovník, ten kožděgo pošoži *Wej pn-wsch* jw. AKS

Impateka zob. HIPOTEKA

Imped zob. IMPET

Impent zob. IMPET

IMPERATOR 1. *st* 'dziedziczny tytuł panującego w niektórych monarchiach': *gosu'dar*, *imperator* *koniń* 14.

2. 'gatunek ziemniaków': Wymieniano różne gatunki ziemniaków i m.in. ĭ i m p e r a t o r y k ł o b 3. AKS

IMPERATORKI *Im Forma*: typ paratorcki: *Stanisławów [Ukr] ME XIII 21*.

Znaczenie: 'gatunek ziemniaków': „Kartofle” uprawiają: [...] paratorcki jw. AKS

IMPET *Formy*: typ impet: *dęb K II 206*; ~ typ impent: *lub PF V 748*; *białos Kudz 150*; ||- *koniń 14*; ~ typ ipend: ||- *koniń 14*; ~ typ ipent: *wąg PKJ XVI 132*; ~ typ jempet: *ostroł 9*.

Znaczenia: 1. 'szybkość i rozmach w podejmowanym działaniu': *vzon taki ipent wąg PKJ XVI 132*; *dęb K II 206*; [rzd] *mław 1*; *ostroł 9*; *białos Kudz 150*.

2. 'nieprzyjemna woń': Na weselu ciasno, duszno, każdy się spoci, i ten impent z narodu jak się zrobi, to hody wytrzymać, niektóre to jaż omgliwajo *lub PF V 748*.

3. 'stopień stężenia spirytusu w napojach alkoholowych': *Im pet – moc wódki albo piwa włod 10*.

Frazeologia: z impetem 'gwałtownie, z rozmachem, z rozpędem': *ludvig zafse tag z_impetem fχoži biał-podl 1*; *kuńse rozbrykaŭ na ŭonce i s caŭym ipyndym fpadŭy do stajni koniń 14*. AKS

IMPLICZKA 'jakiś gatunek małej kury': *jęd RŁTN XXII 230*. AKS

IMPONOWAĆ 1. 'wzbudzać podziw, uznanie; zachwycać': *mnie to tańez impo novau i tyle tań WęgJęz 157*; *impoŃnuje ĭi toŃ, że moŃže ĭężżać razem z voŃjevodŃ złotow B II 16*.

2. 'narzucać coś komuś': *I. nad kim: bl SWil I 417*. AKS

*IMPORT

*IMPORTOWAĆ

*IMPORTOWY

*IMPREGNOWAĆ

IMROCH 'mężczyzna nudny, zrzędlivy': *ten ĭimroχ ĭu zos ĭiže nas mačac wej S II 106*. AKS

IMROCHOWATY 'o człowieku: nudny, zrzędlivy': *ĭimroχovati človek Kasz S II 106*. AKS

IMROSZKA 'kobieta nudna, zrzędliva': *mə z daleka ucėkomə pŕed to ĭimroŃkŃ wej S II 106*. AKS

Imwalida zob. **INWALIDA**

IMY *blp* 'mocowanie się z przeciwnikiem; zapasy': *pog Wej i Lęb S II 106*.

Frazeologia: *iŃć, pŃjŃć w imy 'mocować się, zmagać się, bić się z kimś': ĭic v ĭimə. ĭak są naičmə, pużemə v ĭimə pog Wej i Lęb jw*. AKS

IN *w męt*: *Ńniaps! Ńniaps! in dy sinka geen i wywrŃciwszy trunk! tarnob WiŃta XI 680*. AKS

Inac zob. **INACZ**

I. Inacej zob. **I. INACZEJ**

II. Inacej zob. **II. INACZEJ**

I. Inacel zob. **I. INACZEL**

II. Inacel zob. **II. INACZEL**

I. Inacy zob. **I. INACZEJ**

II. Inacy zob. **II. INACZEJ**

III. Inacy zob. **I. INACZY**

INACZ *przysłów Formy*: *typ inac [z gwar niemazurzących]: Czaca [Sł] AJS VI m 1012*; ~ *typ jenacz: [sporad] Giż SGOWM III 36*.

Znaczenie: 'I. inaczej (zob.)': *Inacz ci tego nie umiym powiedzieć Ciesz SCiesz II 133*; *kapke było inac zr^hobione ĭakuo teràs sã ty izb^hove kredence Őrawa [Sł] ZNUJ 151 s 40*; *buksy^ĭ řouŃane to su, ne inac muřilfi giż SGOWM III 36*; *na mazuray to esce do řisãĭ nel^h, ĭek i dãvněĭ řoufi, inãc ři, to maĭ^h do řlępkã etc NT II 302*; *MŃwi, babkŃw nawionzali, to już tam, mŃwi, słoma ĭin^hac postavili Wilno [Lit] SLit 204*; *•inac ři, řeny tak Cieszyn [Cz] MPKJ IV 221*; *to tlo bu^h krażec, kuŃne^rŃ to ĭe ĭinac, to ten co řarbuje te skŃrki mraq*

SGOWM III 36; *ciesz* AJŚ VI m 1012; *Czaca* [Sł] jw; *n-tar* [Orawa] KąśŚł 248; [sporad] *Giż* SGOWM III 36; *pis* jw; *szczyc* jw; *Olsz* jw; *Mr i Wr* PF XVIII 3 s 138; *štup* *Hilf* 119. AKS

I. INACZE przysłów *Forma*: typ *jenacze*: *Giż* SGOWM III 36; *Mrąg* jw; *Pis* jw; *Szczyc* jw; *nidz* jw; *Wr* jw; *Ostródz* jw.

Znaczenie: 'I. *inaczrej* (zob.)': *Dziż* *inace*, *piyrw* *było inace n-tar* [Orawa] *KąśŚł* 248; *to ja zroba jinačē. ale to přašło jinačē štup* LPW I 313; *jak to čiško čuověku pracovač, jak byu muody, byu inace ostródz* SGOWM III 36; *přšetak – ne možem inoce pis jw; Giż jw; Mrąg jw; Pis jw; Szczyc jw; nidz jw; Olsz jw; Wr jw; Ostródz jw; wej* LPW I 313; *Štup* jw. AKS

II. INACZE spójnik *Forma*: typ *hinacze*: *štup* *Hilf* 98.

Znaczenie: 'II. *inaczrej* w zn 2 (zob.)': *uostańi doma, jinačē ja ce ne važną sobō. nāj uon zroby, co ja m^u p^uolecyl, jinačē ja ja vėgna z žič* *Štup* LPW I 314; *Zly¹ duchu! bierzā sā precz, hinaczē koc te bosz jesz gadol štup* *Hilf* 98. AKS

I. INACZEJ przysłów *Formy*: typ *enaczrej*: [sporad] *szczyc* SGOWM III 36; ~ typ *inaczrej*: *strzel-opol* MPKJ IV 182; *prud* JP XLIII 264; *włod* 10; ~ typ *inaczy*: *oggw*; ~ typ *nijaczrej*: *kłob* PKJP X m 127; *wiel* jw; *sier* jw; *os-wp* PFP XXIII m 102; *kal* jw; *krot* jw; ~ typ *naczej*: *suw* 1; [sporad] *giż* SGOWM III 36; *czar* *SobWppn* 30; ~ typ *jenaczrej*: *grój* RŁTN XXII 258; *gtn¹* 2; *os-maz* *BasStudia* 74; *pułt* jw; *płoc* jw; *sierp* 7; *mław* 1; *ciech* *BasStudia* 74; *ok* *Przasnysza* *Chetł* I 51; *ostroł* 9; *koln* *FrKurp* 29; *graj* 1; *Giż* SGOWM III 36; *Mrąg* jw; *Pis* jw; *szczyc* jw; *Mr zach* jw; *Mr i Wr* NT I 202; *Olsz* SGOWM III 36; *Wr* *StefŚł* 51; *ostródz* SGOWM III 36; *wolsz* 7; *lip* 1; *ryp* 2; *n-miej* 1; *szt* *GMalb* II 1 s 133; *Mal* jw I 80; ~ typ *inaczej* [z gwar *niemazurzących*]: *pszcz* *SGŚ* XIII 17; *ryb* jw; *bił* JP XLII 224;

suw 1; *os-wp* AJŚ VI m 102; *n-tom* 1; *Szubin*; ~ typ *inacy* [z gwar *niemazurzących*]: *ciesz* AJŚ VI m 1012; *pszcz* jw; *ryb* *BMJP* XIV 108, *AJŚ* VI m 1012; *koziel* jw s 4; *kroś* 9; *brzoz* 1; *bił* 7; *tom-lub* 6; *zam* 11; *kras* 3; *gtn¹* AJŚ VI m 1012; *lesz* jw; *sulech* *OIChw* 23; *śrm* 8; *koniń* 14; *wrzes* 6; *śr-wp* 1; *n-tom* 2; *gnież* 10; *mog* 11; *wąg* *PKJ* XVI 132; *czar* *JP* XXXVII 301; *Wyrzysk*; *Tarnopol* 1 [Ukr]; *Lwów* [Ukr] *LS* II A 73.

Znaczenie: 'w inny sposób, nie tak samo, odmiennie': *to čšeba troxe inacy zrobit dqb-tar* 5; *tu bym mogła inacy muvič tom-lub* 3; *ramžula nazyvo se tak, a ny inacy ryb* *BMJP* XIV 108; *tu jus jes za grańico nacęi i φ kazdeji strońe nacęi giż* SGOWM III 36; *Inaczy to wyglóndo, a ni tak, jak to ludzie mówióm* *Ciesz SCiesz* II 133; *Ten ociec i ci bracia zebrali mu tam przyodziwku, co go troche inacy ubrali ok* *Kościana Pozn* VI 176; *jağ vytarła kafle, to to od_razu vyńik jinnny, fsysko cyste, od_razu jinacy vyglonda bial-podl* 1; *my zróbiły žiž rōlade inacy. na vzdłuž my zvyńyły* *brzoz* 1; *inacy nos kedys f škole ucyli kal* 24; *či m¹ čarnō žimnō na tēm, čy jest syaby grunt, to jest duža ružnyca, to jest inacy ostródz* SGOWM III 36; *alē to ne jinačsyi, tylko była zmiij* [!] *włod* 10; *čuek myśli tak, a vyžoži jęnacý ostroł* 9; *drugema lužom muviu inacy dqb-tar* 3; *oggw*.

Frazeologia: *abo inaczrej 'dokładnie, właśnie tak'*: *Kasz* *K* I 9; ~ *nie inaczrej 'jw'*: *tag byže, ne jinacy łącz* *PJPAN* 45 s 668; *Ano, juści, nie inacy N-tar* *PTP* V 289; *tag, a ne inacy strzel-opol* *OIW* 155; *jağ ni inacy, to jeźma žišej na ańefif* *koniń* 14; ~ *tak czy inaczrej 'w każdym wypadku, niezależnie od innych spraw, mimo wszystko'*: *tak cy jinacy, tša byže jeħać łącz* *PJPAN* 37 s 331; *Lub* *Mon* 312; *żłotow* *B* II 16. AKS

II. INACZEJ spójnik *Formy*: typ *inaczy*: *tar-gór* *SGŚ* XIII 17; *n-tar* [Orawa] *KąśŚł* 248; *Orawa* [*n-tar*] jw; *sand* 13;

Włodawa; gtnń 2; węgr 5; ok Przasnysza Chetch I 51; szczyz SGOWM III 36; kal 24; rawic PKJP III 3 s 242; międzych 5; kar LPW I 265, 314; wej jw 314; ~ typ jenczej: szczyz SGOWM III 36; ~ typ jenczy: ok Przasnysza Chetch I 51; gtnń 2; ~ typ hinaczej: kar LPW I 265; ~ typ inacej [z gwar niemazurzących]: Śl SGŚ XIII 18; ~ typ inacy [z gwar niemazurzących]: biał-podl I.

Znaczenia: 1. 'przyłącza wyrażenie lub zdanie, za pomocą których mówiący wprowadza inną nazwę wymienionej rzeczy; czyli, innymi słowy': baron, jinacęj mēndak giż SGOWM III 36; końe čyści – to jinacy mnišoś szczyz jw; Spyrytus, spyrytus, inacy okowit n-tar [Orawa] KąśŚ 248; stolik to inačy šufłada f stole Włodawa; Ostródz SGOWM III 36.

2. 'wprowadza wypowiedzenie, w którym jest mowa o możliwych konsekwencjach niewykonania tego, co komunikuje wypowiedzenie poprzedzające; w przeciwnym razie, w innym wypadku': pospšōntej te graty, inacy nie pużes na plac tar-gór SGŚ XIII 17; dobże kłepě, jak samym krajem kłepě, inačy kosa nie beżě mała łusku, wyfałdujě šě jaros I; Ja panu powiem przepowiadstke, ale pan na wszystko, co ja powiem, musi pejdzic, ze to prawda, bo jencacy to pan sto rubli przegra ok Przasnysza Chetch I 51; kfasty tša uoplic, bo jencacy by nic nie urosuo gtnń 2; muso byc i takyx durnuo, co špinky karmjo i kruokki dojo, bo inacęj toby ošystke z guodu popęnkali Olecko SGOWM III 36; [przysł] Ciesz MPTL XV 2 s 173; Śl SGŚ XIII 18; n-tar [Orawa] KąśŚ 248; Orawa [n-tar] jw; sand I3; biał-podl I; węgr 5; szczyz SGOWM III 36; kal 24; rawic PKJP III 3 s 242; międzych 5; złotow B II 16; kar LPW I 265, 314; wej jw 314. AKS

I. INACZEK przysłów *Forma*: typ jenczek: olsz SGOWM III 36.

Znaczenie: 'I. inaczej (zob.)': tam dałik, to inacyk špevaio itż 4; kajet to do-vny, žišoi jakosig ģinacyg godaioim konec RŁTN XXIII 153; te, co su, to mauo je co tak po mńecku, po polsku tlo, ale troški jencocyk olsz SGOWM III 36; ciesz AJŚ VI m 1012; włosz RŁTN XXII 230; opocz jw; olsz PF XVIII 3 s 138. AKS

II. INACZEK spójnik 'II. inaczej w zn 2 (zob.)': uurok tša uotcyńiż, bo jinocyk še uumže konec RŁTN XXIX 224–5. AKS

I. INACZEL przysłów *Forma*: typ inacel [z gwar niemazurzących]: ciesz 7, SGŚ XIII 17; Ciesz SCiesz II 133.

Znaczenie: 'I. inaczej (zob.)': To sie nie godzi, zrób to inacyl Ciesz jw; yan dovnij to luże ganż jinacel žili ciesz SGŚ XIII 17; še bili dvo na jedneguo. buo jag iχ byuo tšo, toż jakoi še meli inacyl bič? ciesz 7; N-tar ME III 142. AKS

II. INACZEL spójnik *Forma*: typ inacel [z gwar niemazurzących]: Cieszyn [Cz] PEŚ III 176; ciesz jw I 22.

Znaczenie: 'II. inaczej w zn 2 (zob.)': Wszecko, co sie jyny godzi, musi miec swój ryż ['ornament'], inacyl to jes brzidki ciesz jw; Cierwiony (kamień) pasuje jyny ze żiółtym [...], jinacyl by tego žiodyn nie kupił Cieszyn [Cz] jw III 176. AKS

INACZKI *Forma*: typ jenczki: tow NT I 130, PF XIV 381.

Po inaczku 'nie tak samo, odmiennie': pōn mlody postroji še po jynacku tow NT I 130; tow PF XIV 381. AKS

Inaczej zob. I. INACZEJ

I. INACZY zaimek przymiotny *Forma*: typ inacy [z gwar niemazurzących]: jaroc MAGP III m 149 s 161; ~ typ jenczy: prusz jw.

Znaczenie: 'odmienny, różniący się, nie taki sam; inny': Zamiast zaimka inny pojawia się inacy: inacy jenzyk Rum SFPS V 258; za moji pańinči se svičilo petrolejim. ale lampy były doceła jinaci

Cieszyn [Cz] Kell II 89; każdy zorta inačo Cieszyn [Cz] jw 183; prusz MAGP III m 149 s 161; os-wp jw; jaroc jw. AKS

II. Inaczy zob. I. INACZEJ

III. Inaczy zob. II. INACZEJ

INACZYĆ (SIE) 'zmieniać, przekształcać': jak še teras narut popsowau, to pam buk go beńže inacyu mrąg SGOWM III 36; *Bytom SGŚ XIII 18; Śl jw; dęb K II 206.*

Inaczyć się 'zmieniać się': on są z dña na zñ jinači *Kasz S II 106.* AKS

INAK przystów 'I. inaczej (zob.)': Mozes robić tak abo inak, po reście wyjndzie na jedno *N-tar ZborŚl 127; jnak nie ślo. zrobił to jnak, jak ja xcał Kar S II 106; kazdy nażiska ma jnakse, te mazurske tak pšyźberali – to sobže inok pšybrałi [sporad] mrąg SGOWM III 36; Juź-ci žal mię bierze, ale kiedy inak (inaczěj) być nie może, to niech ją pan kupuje Sandomierz Rad II 199; Człowiek tak, a Bóg inak [przysł] Ciesz Cinc 9; Śl SGŚ XIII 18; dęb K II 206; tarn 15; ok Tarnobrzega RWF VIII 126; puław RŁTN XXII 230; wys-maz PF IV 822; Kal K II 206; Kuj PKFP XIV 2 s 5; pog Kościer, Chojn i Byt S II 106; Kasz Ram 64; Lit K II 206.* AKS

Inakcej zob. INAKCZEJ

INAKCZEJ przystów *Forma*: typ inakcej [z gwar niemazurzących]: *krot PFP XXIII m 102; kościan Pozn VI 93.*

Znaczenie: 'I. inaczej (zob.)': Pieski mówiły: weź pałasza i pościnaj nam głowy, bo na to inakcej nam juź nie przyjdzie *kościan jw; krot PFP XXIII m 102.*

AKS, RK

INAKI zaimek przymiotny 'odmienny, różniący się, nie taki sam; inny': Dziś jest taki, jutro inaki. To jest inaka mąka *Ciesz SGŚ XIII 18; Co godzina, co momenta rumieniec inaki [pśn] wąg Pozn IV 155; Słup LSW I 406.* AKS

INAKOWIE 'I. inaczej (zob.)': to je tyś żak, ale zaś inakšy, ale inakowy zrobony,

na drugi muster je zrobony resz *SGOWM III 36.* BG

INAKSZ przystów 'I. inaczej (zob.)': *puław RŁTN XXII 230.* AKS

I. INAKSZE przystów *Formy*: typ enaksze: *Szczyc SGOWM III 37; ~ typ jenaksze: Nidz jw; ostródz jw.*

Znaczenie: 'I. inaczej (zob.)': inakse poścele łuska miech *RŁTN XXII 230; To lón nigdy inaksze niy pejdziol, yny: – ty moja kroszónko! koziel ŚmKl 11; a keńi tak v drugix strunax, to juś tam jest jnakše ostródz SGOWM III 37; tera jnakše robjo, sposobnej jak ppsöt nidz jw; *obunjki to ja rozumije inakse pis jw; jak ty to inakše vytłumačyš? Lwów I [Ukr]; brzes-śl 3; Olec SGOWM III 37; Giź jw; Szczyc jw; Mr zach jw; Tarnopol [Ukr] RŁTN III 60.* AKS

II. INAKSZE spójnik 'II. inaczej w zn 2 (zob.)': inakše požalujiś, jak nie ni zrobiś pużontku *Lwów I [Ukr].* AKS

I. INAKSZEJ przystów *Formy*: typ inakszy: *Cieszyn [Cz] AJŚ VI m 1012; ciesz jw; biel jw; ryb jw; rac jw; głub PJS I 92; prud MPKJ IV 150; koziel AJŚ VI m 1012; gliw SGŚ XIII 19; opol ZNUJ 18 s 45; oles AJŚ VI m 1012; klucż PKJP X m 127; nam AJŚ VI m 1012; syc jw; n-tar 28; bił 6; kłob PKJP X m 127; włosz 4; wiel AJŚ VI m 1012; kęp MPKJ IV 233; nidz SGOWM III 37; os-wp PFP XXIII m 102; kal jw; ~ typ nijakszej: kal jw; ~ typ jenakszej: nidz SGOWM III 37.*

Znaczenie: 'I. inaczej (zob.)': za bukem, z warsawy inakšěj gadajo *ostródz jw; zeby jow to bū wężou, tobyzeł to inaksy¹ zrobō² kęp MPKJ IV 233; Dochtór medecyny dowodził inakszej i posprzeczali sie festelnie Śl SGŚ XIII 19; Nie są my tutejsi obywatele [...] coby się inakszej chcieli rządzić [rym] rawic Pozn II 224; kumt (chomało) to do čongńeńca, a ten obyynk še jnaksy nazýwā *nidz SGOWM III 37; to było inakši, jak ti powadauš głub PJS I 92;**

ńe v¹ymy inaksy *opol ZNUJ 18 s 45*; d¹awni luże inakši zili, guoży¹ b¹ęno na s¹ęce n-tar 28; zaraz inakšy, jak t¹en kuš s¹m¹ęceš troxe w¹łosz 4; *Cieszyn [Cz] AJŚ VI m 1012*; *ciesz jw*; *biel jw*; *pszcz SGŚ XIII 19*; *ryb AJŚ VI m 1012*; *rac jw*; *prud MPKJ IV 150*; *koziel AJŚ VI m 1012*; *gliw SGŚ XIII 19*; *tar-gór AJŚ VI m 1012*; *oles jw*; *brzes-śl 4*; *klucz PKJP X m 127*; *nam AJŚ VI m 1012*; *syc jw*; *bił 6*; *ktob PKJP X m 127*; *wiel AJŚ VI m 1012*; *os-wp PFP XXIII m 102*; *kal jw*; [rym] *gtń Pozn II 224*. AKS

II. INAKSZEJ spójnik *Forma*: *typ inakszy: ciesz Węgl 150*; *giż SGOWM III 37*.

Znaczenia: **1.** 'II. inaczey w zn 1 (zob.)': *brukeφ, inakšy žepuša giż jw*.

2. 'II. inaczey w zn 2 (zob.)': Dziepro gospodyń, co u ni była, leciała za nią, chynęła ji na kark poświęcony różaniec i na nim ją przikludziła do domu i opamietala. Inakszy byłaby sie chyba utopiła *ciesz Węgl 149–150*. AKS

I. INAKSZY zaimek przymiotny *Formy*: *typ inalszy: pis SGOWM III 37*; ~ *typ jenakszy: hrub MAGP III m 149*; *chłm jw*; *łow PF XIV 360*; *gar MAGP III m 149*; *os-maz jw i s 160*; *pułt jw m 149*; *ok Przasnysza SKJV 110*; *przas I*; *ostroł MAGP III m 149*; *łom jw i s 160*; *białos PBTN XVIII 70*; *olec NP III 262*; *Mrąg SGOWM III 37*; *Pis jw*; *szczyc MAGP III m 149*; *resz SGOWM III 37*; *olsz MAGP III m 149 s 161*; *Mr i Wr NP III 262*; *ostródz SGOWM III 37*; *lip 3*; *ryp I*; *Kuj Kuj II 284*; *brod NP III 212*; [rzd, st] *szt GMalb II I s 133*; *Mal jw I 91*; ~ *typ hinakszy: kar LPW I 265*; ~ *typ nakszy: [sporad] Olec SGOWM III 37*; *biel-podl MAGP III m 149*; ~ *typ nijakszy: wiel jw*; *os-wp jw*; ≈ *stw*: *inaksjeszy łow PF XIV 360*.

Znaczenie: 'odmienny, różniący się, nie taki sam; inny': Inakszy ón już, dziołcho, nie bydzie. Weż se inakszóm szatkym, bo ta je skyrczóno *Ciesz SCiesz II 133*; U nás

te zwyki som inakse n-tar [Orawa] *KąśSt 248*; *šažec ['ziota']* – żefina, lišci mo nievela, inakše niš suonečnik, je taki stym-paty *ciesz 9*; to jes cołkym inakso sprava s₁ty m grontym *gor 2*; za austryj inakse mōndury m¹ely ve vojsku *rzesz 8*; dovní to beuy inakse tańce – mazurek, p¹olka na ru-vnego še t¹ancova¹o, valec *opocz 17*; d¹awni to byli kryńgi v ogule inakše *jağ žišaj kraš I*; inakšy¹ mašcōf *jus ně ma kōni łuk 12*; ałi žep tu jak¹ užitak byłby inakšy, tu ješče lepej b'yłoby *suw 3*; latoš jest žim¹a inakš¹a, urob¹na žim¹a *inow PKFP XIV 2 s 103*; ras kediš to tyš inakše m¹ini biłi *n-miej 1*; t¹en ma uš inakši karakter *st-gdań 11*; u¹ch¹ałi jest in¹akše jak c¹v¹eki d¹ žž¹eva *Wilno [Lit] PJPAN 61 s 153*; veš se inakše buty na take pugode. inakšy kołur m¹iałam na s¹cańi *Lwów 2 [Ukr]*; toć to otdać take co, *n¹ęx inakse dazo nidz SGOWM III 37*; *oggw*.

Inakszy w użyciu rz 'inny, drugi człowiek, bliźni': To psyjdzie jinaksy na twoje miejsce do roboty *tarnob ME VI 181*.

Frazeologia: chodzić inaksza 'być w cięży': *Śl SGŚ XIII 20*. AKS

II. Inakszy zob. **I. INAKSZEJ**

III. Inakszy zob. **II. INAKSZEJ**

Inalszy zob. **I. INAKSZY**

INASZ 'służący': Ten gróf m¹ał t¹rók ina-sók, ta óni ten p¹est¹reń ukradli, a gráf ¹o t¹em *n¹e vědz¹ał, ta pońós p¹ersy inas¹ ¹obj¹ad temu Vojtko¹vi n-tar [Spisz] ME VI 137*. AKS

Inber zob. **IMBIR**

INC-PINC 'błyskawicznie': inc-pinc skōńčiva ta robota *Olsz pd StefSt 48*; a to tak inc-pinc *n¹e d¹a ša zrobzić olsz StefJ 7*; Zrobziła łogań i incpync zieczerz¹a buła na stole *Wr zach Stefo 29*. AKS

Inczmienny zob. **JĘCZMIENNY**

Inczmień zob. **JĘCZMIEN**

INDA *rym 'indyk'*: Indyczka prze-mawia znów do j¹endora: „Bida, zawdy bida – mój ty stary inda!” *krak Krak III 110*. AKS

INDERACZEK *Forma*: typ andaraczek: *bl SW I 35*.

Znaczenie: 'rodzaj spódnicy': *jw. AKS*

INDERAK *Formy*: typ anderak: *Aug K II 206*; ~ typ andarak: *Lit jw.*

Znaczenie: 'rodzaj spódnicy': Gdy zastał żonę w inderaku tylko, chodząc po domu, uderzył ją o to *bl SW II 88*; Anderak – spódnica wzorzysta *Aug K II 206*; *Lit jw.*; *bl SWil I 418*. *AKS*

INDOR *Formy*: typ indór: *n-tar [Orawa] KąśŚt 248*; *wad AJPP 211*; *myślen jw.*; *lim PPodegr 238*; *jaros I*; *rzesz 4*; ||- *dęb K II 206*; *ok Bochni i myślen ME II 276*; *ośw 3*; *dąb-tar 5*; *kraś AWK I 148*; *piń RŁTN XXII 230*; *jęd jw.*; *zaw jw XXXV 105*; *kłob AJŚ IV m 538*; *radomsz RŁTN XXII 230*; *włosz AWK I 148*; *konec RŁTN XXII 230*; *iż jw.*; *lub 14*; *puław RŁTN XXII 230*; *rad jw.*; *opocz 3*; *p-tryb RŁTN XXII 230*; *wiel jw.*; *kęp PKJP X s 47*; *sier RŁTN XXII 230*; *tas jw.*; *łódz MAGP XI s 43*; *łęcz PJPAN 37 s 331*; *raw-maz RŁTN XXII 230*; *luk 10*; *mław I*; *kal 24*; *rawic AJŚ IV m 538*; *gtn jw i s 10*; *tur 10*; *koniń 14*; *złotow AJK VII s 49*; *st-gdań jw.*; *chojn jw.*; *byt jw.*; *Lwów [Ukr] LS II A 73*; ~ typ endór: *os-maz MAGP XI m 514 s 43*; ~ typ hańdor: *lubl SGŚ XIII 20*; ~ typ hyndor: *gliw jw.*; *tar-gór jw.*; ~ typ hyndór: *oles PKJP X s 47*; *klucz jw.*; *kłob jw.*; *wiel jw.*; ~ typ hyńdór: *kłob jw.*; *wiel jw.*; ~ typ jendor: ||- *syc SGŚ XIII 20*; ||- *dęb K II 206*; *krak ME IV 205*; *olk MAGP XI m 514*; *miech RŁTN XXII 258*; *kraś MAGP XI m 514*; *radomsz RŁTN XXII 258*; *konec MAGP XI m 514*; *lub 7*; *puław RŁTN XXII 258*; *p-tryb MAGP XI m 514 s 43–4*; *wiel RŁTN XXII 258*; *tas jw.*; *łódz jw.*; *brzez jw.*; *skier jw.*; *gar 20*; *luk Cyran 68*; *bial-podl I*; *sied MAGP XI m 514*; *miń-maz jw.*; *prusz jw.*; *wołom jw.*; *sok-podl Cyran 68*; *siem K II 206*; *os-maz MAGP XI m 514*; *płoc NT II 261*; *tom MAGP XI m 514 s 43–4*; *białos*

Kudz 151; *graj MAGP XI m 514*; *suw jw.*; *włosz 7*; *Wp Wójc II 111*; *włoc Kuj II 65*; *lip 4*; *gdań [Luck Ukr] MAGP XI m 514*; *chojn LPW IV 1393*; *Kasz pd-wsch S VII 107*; ~ typ jendór: ||- *syc SGŚ XIII 20*; *wad AJPP 211*; *boch MAGP XI m 514 s 43–4*; *ośw SKJ IV 24*; *olk AWK I 148*; *miech MAGP XI m 514 s 43–4*; *dąb-tar jw.*; *miel jw.*; *kolb ZNUJ 495 s 166*; *tarnob AWK I 148*; *niż RŁTN XXII 258*; *kraś jw.*; *sand AWK I 148*; *opat jw.*; *bus jw.*; *piń MAGP XI m 514 s 43–4*; *jęd RŁTN XXII 258*; *radomsz jw.*; *włosz 4*; *kiel MAGP XI m 514 s 43–4*; *konec AWK I 148*; *iż jw.*; *lub MAGP XI m 514 s 43–4*; *puław jw.*; *kozien jw.*; *rad AWK I 148*; *opocz jw.*; *p-tryb MAGP XI m 514 s 43–4*; *wiel 6*; *sier MAGP XI m 514 s 43–4*; *tas jw.*; *łódz 4*; *brzez MAGP XI m 514 s 43–4*; *łęcz jw.*; *kut jw.*; *łow jw.*; *raw-maz jw.*; *skier AWK I 148*; *grój MAGP XI m 514 s 43–4*; *gar jw.*; *luk AWK I 148*; *Nadwittie-Radzyń Podl MAGP XI m 514 s 43–4*; *bial-podl jw.*; *sied Cyran 68*; *miń-maz jw.*; *soch Zd s 133*; *gtn MAGP XI m 514 s 43–4*; *węgr Cyran 68*; *os-maz MAGP XI m 514 s 43–4*; *pułt jw.*; *sierp jw.*; *mław I*; *ciech KonfPom 101*; *przas I*; *ostroł MAGP XI m 514 s 43–4*; *sokół jw.*; *aug 2*; *lesz AJŚ IV m 538*; *tur 12*; ~ typ jeńdor: *lip 6*; ~ typ jeńdór: *sierp MAGP XI m 514 s 43*; *lip jw.*; *ryp MacŚt 67*; ~ typ jondór: *włod MAGP XI m 514 s 44*; ~ typ lindor: *wiel RŁTN XXIV 173*; ~ typ lindór: *kęp MAGP XI m 514 s 43*; *os-wp jw.*; ~ typ lyndor: *os-wp AJŚ IV m 538*; *lesz MAGP XI m 514*; ~ typ lyńdór: *wiel PKJP X s 47*; *kęp jw.*; *os-wp AJŚ IV m 538*; ~ typ niedor: *węgr 5*.

Znaczenia: **1.** 'indyk (*Meleagris gallopavo*)': *sańec jyndur še nazyyvo*, a *sańica jyndycka wiel 6*; *spacerujo jındur ji jındycka*. *jındur bulkoce rzesz 4*; *indyki ćiskawe*, a *indory to letke f tym roku som radomsz RŁTN XXVIII 73*; *uwozoj*, bo *strańne zuy naz jendor konec 12*; *jındur ņe lubi cervunego opocz 3*; *jendor s cervonami syjami gar*

20; indur. vypuść te indory s χl'iva! *koniń 14*; za jindyčke i jindora kobita daŋa řysta dvažešća zuoty *kal 24*; Służyłem u pana na piąte lato, dał ci my, dał ci my jendora za to [pśn] włoc *Kuj II 65*; oggw; ~ w por: Zawiesił nos jak jendor *krak ME IV 205*; Zwiesił nos jak indur *dęb K II 206*; zuości še jag indur *dąb-tar 5*; un to_barzo χonorovy, zara_še nacstaŋi jak_jyndor *bial-podl 1*.

2. 'człowiek zarozumiały, mający często zły humor, też jako przezwisko': *ok Bochni i myślen ME II 276*; *dąb-tar 5*.

3. 'grzyb – czubajka kania (*Macrolepiota procera*)': *kiel PJPAN 42 s 93*.

AKS, BG, RK

INDORA *Forma*: typ jendora: *radomsz RŁTN XXII 258*.

Znaczenie: 'samica indyka; indyczka': jw. AKS

INDOREK *Forma*: typ jendorek: *sied 6*; *włoc Kuj II 65*.

Znaczenie: 'zdr od indor w zn 1': ħindorek frunuŋ na puot *rad RŁTN XXII 230*; Mój jendorek: ręgu, ręgu [pśn] *włoc Kuj II 65*; *sied 6*. AKS

INDORKA *Formy*: typ indórka: *lub MAGP XI s 46*; *puław 11*; ~ typ jendorka: *piń AWK I 148*; *lub MAGP XI m 515 s 46*.

Znaczenia: 1. 'samica indyka; indyczka': jindorke mom żyw *13*; ħindur żat, ħindur żat, a ħindurka pańi [męt] *puław 11*; *les PF XIX 176*; *rzesz jw*; *tom-lub jw*; *piń AWK I 148*; *lub MAGP XI m 515 s 46*; *chłm PF XIX 176*; *opocz jw*; *p-tryb RŁTN XXII 230*; *sokół PIJP XXVIII s 100*; *os-wp PF XIX 176*; *chosz [Wilno Lit] jw XX 292*.

2. *podano w lm* 'roślina – aksamitka rozpierzchła (*Tagetes patulus*)': *Lub Pelc III s 59*. AKS

INDORZE 'młode indyka; indyczę': *opocz RŁTN XXII 230*. AKS

INDORZYĆ SIĘ *Forma*: typ jendorzyć się: *ostroł 9*.

Znaczenie: 'okazywać gniew, złość z blahego powodu': co še tak ħindożys? *rad RŁTN XXII 230*; začon še indożyż na mńe, ale jo poveżouym swoje i uotšedym *koniń 14*; *ok Bochni i myślen Święt 697*; *dąb-tar 5*; *ostroł 9*. AKS

Indór zob. **INDOR**

Indórka zob. **INDORKA**

Indrny zob. **JĘDRNY**

INDUCHA *Forma*: typ jenducha: *kras Lub I 68*.

Znaczenie: 'roślina – aksamitka rozpierzchła (*Tagetes patulus*)': jw. AKS

***INDULT**

INDUSTRIA 'przemysł': *Zabrze SGŚ XIII 20*; *strzel-opol OIW 72*. AKS

INDUSTRYJ 'przemysł': to byu baŋy *industriji* || *pšemys wolsz 8*. AKS

INDUSZKA *Forma*: typ lynduszka: *kep PF XIX 176*.

Znaczenie: 'samica indyka; indyczka': jw. AKS

INDUŚ *ekspr* 'indyk': *Głog PlutaGłog II 31*; *prud SGŚ XIII 20*. AKS

INDY *Forma*: typ jendy: *n-tar [Orawa] 17*, *ZNUJ 69 s 69, 70, 75*.

Gdzie indy 'w innym miejscu, w inne miejsce': zaś tatuś ź'e_jyndy p^hoseł *n-tar [Orawa] jw s 75*; třeba żejendy zaż_jeŋaź_dal'i jesce *n-tar [Orawa] jw s 69*; i^hak^hośik nos zaŋeżes żeśik żejendy *n-tar [Orawa] jw s 70*; moześće še gže_jyndy pytał'i? *n-tar 17 [Orawa]*.

Kany indy 1. 'jw': Moze byś kany indy stawił hałupe *N-tar ZborSł 143*.

2. 'w innym czasie': to by byu^a šu^a kany jindy *Cieszyn [Cz] Kell II 183*.

Kie indy 'jw': *n-tar [Orawa] KaśOr 125*. AKS

INDYCA *Forma*: typ jendyca: *gar MAGP XI m 515*.

Znaczenie: 'samica indyka; indyczka': jw. AKS

Indych zob. **I. INDYK**

Indycha zob. **INDYKA**

INDYCJA *Forma*: typ inđycja: *Kasz pd-wsch LPW I 314.*

Znaczenie: 'dowód, poszlaka': p^ho-pr^hwz^ho^hv^he ĩi^hnd^hyc^ho^hia jw. AKS

INDYCZAK *Forma*: typ jendyczak: *siem 3; ostroł 9.*

Znaczenie: 'młode indyka; indyczę': ĩi^hndycoki śe nom latoż uad^hne χ ovajom, ale ĩi momy ĩiy za duża. ĩi^hndycoki śe vy^hl^hnguy ξ ęz *PJPAN 37 s 332*; indyčoki som baržo do^hlikatne i ĩe lu^hšom mokraźni i žimna koni^h 14; *opocz RŁTN XXII 230*; *siem 3; ostroł 9; Maz pn i Podl AGM I s 93.* AKS

INDYCZĄTKO 'młode indyka; indyczę': *opocz RŁTN XXII 230.* AKS

INDYCZEK *Formy*: typ hyndyczek: *prud SGŚ XIII 20; koziel jw; strzel-opol OIW 33; ~ typ ha^hndyczek: Szczepanowice-Opole SGŚ XIII 20; ~ typ jendyczek: syc jw; miech 18; kiel 22; i^hż 4; sied 6.*

Znaczenie: 'młode indyka; indyczę': ma^hlu indyčkuf vy^hlaz^hu, t^hša be^hži tro^hxe dokupić *Lwów 2 [Ukr]*; ĩi^hndyčki ĩu^hż mi uad^hne podros^huy, ĩedugo by^hžimy sp^hšedovać *kal 24*; ĩev^hela m^hody^hχ indyčkuf momy *ciesz SGŚ XIII 20*; χ a^hid^hycki lo^hu^hč^h po podv^horku *Szczepanowice-Opole jw; prud jw; koziel jw; strzel-opol OIW 33; syc SGŚ XIII 20; rzesz 8; miech 18; kolb 3; radomsz RŁTN XXII 230; kiel 22; i^hż 4; sier 5; ξ ęz PJPAN 37 s 331; sied 6; Tarnopol I [Ukr].* AKS

INDYCZE *Formy*: typ jendyczę: *i^hż 4; łuk 12; ≈ M lm indyczeniata: Podl AGM I s 93.*

Znaczenie: 'młode indyka': *rzesz 8; i^hż 4; radomsz RŁTN XXII 230; opocz jw; łuk 12; Podl AGM I s 93.* AKS

INDYCZKA *Formy*: typ endyczka: *rawic PKJP III 3 s 75; złotow jw II 1 s 24; ~ typ hyndyczka: Stara Wieś-Pszczyna SGŚ XIII 21; ryb jw; rac jw; prud Pluta-Dzierż 54; koziel PlutaGłog I 66; gliw SGŚ*

*XIII 21; Ruda Śl jw; tar-gór MAGP XI m 515 s 46; strzel-opol OIW 33; lubl MAGP XI m 515; oles PKJP X s 47; klucz jw; syc MAGP XI m 515; Śl PF XIX 176; kłob PKJP X s 47; wiel jw; ~ typ hy^hndyczka: klucz SGŚ XIII 21; kłob PKJP X s 47; wiel jw; ~ typ hindyczka: prud MAGP XI m 515; ryb SGŚ XIII 21; niem jw; ~ typ hi^hndyczka: prud MAGP XI m 515; kłob PKJP X s 47; wiel jw; ~ typ ha^hndyczka: koziel SGŚ XIII 21; opol jw, ZNUJ 18 s 46; Lubliniec SGŚ XIII 20; oles jw 21; brzes-śl MAGP XI m 515; ~ typ jendyczka: syc SGŚ XIII 21; jaros MAGP XI m 515; rzesz jw; boch MPTL X 1 s 181; dąb-tar AWK I 148; miel jw; kolb jw; tarnob jw; ni^hż jw; bi^hł Mazur I 103; tom-lub MAGP XI m 515; hrub jw; zam 12; kraś MAGP XI m 515; sand 13; opat 10; pi^hń 9; kłob PKJP X s 47; radomsz RŁTN XXII 258; włoz 4; kiel MAGP XI m 515; koniec jw; i^hż AWK I 148; lub MAGP XI m 515; ch^hłm jw; pu^hław AWK I 148; kozien jw; rad jw; opocz jw; p-tryb MAGP XI m 515; wiel jw; sier PKJP X s 47; łas RŁTN XXII 258; skier AWK I 148; gar jw; łuk jw; Nadwitnie-Radzyń Podl MAGP XI m 515 s 46; bial-podl 1; mi^hń-maz MAGP XI m 515 s 47; pias *Kozł 160*; sied 6; węgr 5; siem 3; biel-podl MAGP XI m 515; pu^hł jw i s 47; [rzd] sierp jw; mław jw; białos jw m 515; sokół jw; graj jw i s 47; aug jw m 515; suw jw; olec jw i s 47; wolsz 8; włoc 4; lip MAGP XI m 515; ryp jw i s 47; tor jw m 515; chojeń [Tarnopol Ukr] jw; gdań [Łuck Ukr] jw; ~ typ je^hndyczka: sierp 7; ~ typ lindyczka: kal MAGP XI m 515; ~ typ lyndyczka: lesz jw i s 46.*

Znaczenia: **1.** 'samica indyka': χ yn^hdyčka to ĩe ma^hou^h, a χ yndyg ĩe sro^hgi prud *PlutaDzierż 54*; ĩendyckom to tam ĩo^hika śe dava^ho sand 13; zostou^h mi ĩino ĩindur ĩi ĩendycka pi^hń 9; tyle ĩe ξ klada^h ĩic ξ cervonego, bo_u_ĩy^hχ ĩyndycka moze ĩe^hbe po^hžubać bial-podl 1; indyčka mi tag nap^hovy^hšady^hva^hu

ty¹χ kurčōnt rawic 8; jendyčki sōm dōże, a perlički sōm mńeįše wolsz 8; oggw; ~ 'młoda': rac SGŚ XIII 21.

2. 'okrzyk odpędzający indyczki': χajndycka! opol ZNUJ 18 s 46.

3. 'grzyb – smardz stożkowaty (*Morchella conica*): opat PJPAN 42 s 93; rad jw.

4. 'jakiś gatunek jabłek': ĵapka indyčki take čyruune, pudługoūatě, tō to nazyuajo indyčki jaros 1.

5. podano w lm 'roślina – aksamitka rozpierzchta (*Tagetes patulus*): Lub Pelc III s 59. AKS, BG, RK

Indyczne zob. INDYCZNY

INDYCZNY – tylko w użyciu rz:

Indyczne 'jakiś gatunek gołębi': ryp MacSł 67. AKS

INDYCZUCHNA *Forma*: typ jendyczuchna: sier 5.

Znaczenie: ekspr 'indyczka': moja jyndycyżna! jw. AKS

INDYCZUK 'młode indyka; indyczę': indyč'uk čy indyk'uc suw SFPS II 251; z indyčuk'amı v'ęnkšy kl'op'at ĵak s kurčuk'amı Wilno [Lit] PJPAN 61 s 153; Lit K II 206. AKS

INDYCZY *Formy*: typ hindyczy: rac SGŚ XIII 21; ~ typ hańdyczy: oles jw; ~ typ jendyczy: zaw 1; ostroł 9.

Znaczenie: 'przym od indyk w zn 1': jęndyče ĵajka ostroł 9; kfoka šeži na ĵoikax, na jyndyčyχ, na kačyχ, to muši štyny tygodńe šeżeć, žeby vyleņęua maęe zaw 1; indyczego mįsa ne ĵodym rad RŁTN XXII 230; indyče mįso, indyče ĵaje. smażyż možno kaźde ĵaje, ale gotować ĵno kuże i indyče koniń 14; rac SGŚ XIII 21; oles jw; Lim; dqb-tar 5; niź 5; [rzd] mław 1. AKS

INDYCZYĆ SIĘ *Forma*: typ jendyczyc się: ok Biłgoraja Mazur II 153; biał-podł 1; białos Kudz 151; śrm 8; poz 17.

Znaczenia: 1. 'złościć się, gniewać się': ne jındyc še tak, bo zuoś pykności ne

pasuje ośw 3; cego še beżes jyndycyć? biał-podł 1; ok Biłgoraja Mazur II 153; mław 1; białos Kudz 151; Kal K II 206; śrm 8.

2. 'o człowieku: puszyć się, nadymać się': še jyndyčy ĵag_gulfik ['indyk'] poz 17; białos Kudz 151. AKS

INDYCZYNA 'mięso z indyka': žišeį byżimy męli na ŵobod indyčyne koniń 14. AKS

Indyg zob. I. INDYK

I. INDYK *Formy*: typ endyk: ||- koziel RWF IX 294; ||- syc AJŚ IV m 538; ||- Śl SGŚ XIII 21; rawic PKJP III 3 s 75; chodz AJK VII s 49; sęp-kraj jw; tuch jw; świec jw; st-gdań jw; chojn jw; ~ typ indyg: ||- Gliw SGŚ XIII 22; ~ typ indych: wiel MAGP XI m 514; os-wp PFP XXIII m 96; kal jw; krot jw; rawic jw; ||- wsch ok Rawicza PKJP III 3 s 75; gń PFP XXIII m 96; tur 14; ~ typ handyk: koziel ŚmKl 9, 34; strzel-opol SGŚ XIII 23; opol ŚmKl 65; ~ typ hańdyk: koziel SGŚ XIII 23; niem AJŚ IV m 538; opol MAGP XI m 514 s 44; ZNUJ 18 s 46, NT I 26; ||- lubl 1; oles SGŚ XIII 23; brzes-śl MAGP XI m 514; klucz MPKJ IV 296; Klucz, Syc i Kęp MPTL XXI 106; ||- Śl SGŚ XIII 22; ~ typ hendyg: ||- Gliw jw; ~ typ hindyk: Pszcz jw; ryb jw; ||- niem DobrzNiem I 68; ||- klucz AJŚ IV s 10; puław RŁTN XXII 225; wiel MAGP XI m 514; ~ typ hińdyk: prud jw; niem DobrzNiem I 68; ~ typ hindych: [rzd] ||- wsch ok Rawicza PKJP III 3 s 75; ~ typ hyńdyk: St Wieś-Pszczyna SGŚ XIII 22; ryb 4, SGŚ XIII 22; rac AJŚ IV m 538; głub PJS I 89; prud MAGP XI m 514; koziel SGŚ XIII 23; gliw MAGP XI m 514; Ruda Śl SGŚ XIII 22; tar-gór MAGP XI m 514 s 44; strzel-opol jw m 514; ||- niem jw i s 44; opol AJŚ IV m 538; ||- lubl 1; oles PKJP X 91; ||- klucz AJŚ IV m 538; nam jw; ||- syc jw; ||- Śl SGŚ XIII 22; ||- kłob PKJP X 91; ||- wiel jw; ~ typ hyńdyk: prud AJŚ IV m 538;

koziel SGŚ XIII 22; tar-gór MPKJ IV 296; ||- lubl 1; klucz SGŚ XIII 22; ||- kłob PKJP X 91; ||- wiel jw; ~ typ jendyk: pszcz AJŚ IV m 538; Ryb Rog 219; ||- koziel RWF IX 294; Opole SGŚ XIII 23; Klucz jw 22; ||- Śl jw; wad MAGP XI m 514; jas jw i s 44; kroś jw m 514; sanoc jw; jaros jw; łań jw; rzesz jw; dęb PKJ II 107; boch MAGP XI m 514; ośw SKJ IV 24; bądź MAGP XI m 514; miel AWK I 148; kolb jw; tarnob MAGP XI m 514; niż AWK I 148; bił 1; tom-lub MAGP XI m 514; hrub jw; zam jw; kras 7; kraś MAGP XI m 514; sand 13; opat 10; piń MAGP XI m 514; zaw AJŚ IV m 538; kłob PKJP X 91; radomsz MAGP XI m 514; kiel jw; koniec jw; itż 14, MAGP XI m 514; lub 3; chtm MAGP XI m 514; Włodawa jw; lubar jw; kozien AWK I 148; rad RŁTN XXII 259; opocz MAGP XI m 514; ||- p-tryb 2; wiel MPCG VI s 2; łaś jw; tódz MAGP XI m 514; łącz MPCG VI s 2; łow MAGP XI m 514 s 44; raw-maz jw m 514; skier RŁTN XXII 259; gar AWK I 148; łuk MAGP XI m 514; radz-podl 6; bial-podl 1; sied 6; miń-maz MAGP XI m 514; prusz jw; węgr jw; siem 3; biel-podl MAGP XI m 514; wys-maz PF IV 815; płoń Zd s 87; płoc KonfPom 101; sierp MAGP XI m 514; mław jw i s 44; ciech jw m 514; ostrot jw i s 44; białos jw m 514; sokół jw; aug jw; suw jw i s 44; olec jw; Węgorz SGOWM III 37; pis jw 38; Ostródz jw 37; kols MPCG VI s 2; lip MAGP XI m 514; ryp jw i s 44; tor jw; Kuj pn Kuj II 284; chojeń [Tarnopol Ukr] MAGP XI m 514; gdań [Łuck Ukr] jw; Tarnopol [Ukr] RŁTN III 61; ~ typ jeńdyk: sierp MAGP XI m 514 s 44; ryp jw m 514 s 45; ~ typ jendych: ||- p-tryb 2; wiel MAGP XI m 514; sier MPCG VI s 2; ||- kal jw; ||- tur jw; wrzes MAGP XI m 514; ~ typ lindyk: Syc SGŚ XIII 22; ||- Śl jw; n-tar MAGP XI m 514 s 45; ||- wiel 3; ||- kal MAGP XI m 514; ~ typ lindyk: ||- wiel 3; ||- kęp MPCG VI s

2; os-wp MAGP XI m 514; ~ typ lindyk: ||- kęp jw; ~ typ lindyk: lesz jw i s 44; ~ typ lindyk: ||- kal jw m 514; krot AJŚ IV m 538 s 10; ~ typ lindyk: wiel PKJP X 91; os-wp jw; ~ typ niendyk: węgr 5; ≈ M lm -ycy: koziel ŚmKl 34; Klucz, Syc i Kęp MPTL XXI 106; ok Łańcuta ME VI 280; ok Bochni i myślen Święt 204; zaw Fed 190; poza tym -i lub nie podano.

Znaczenia: 1. 'duży, nietotny ptak o ciemnym upierzeniu i czerwonych narostach na głowie, hodowany ze względu na mięso i jaja, też: potrawa z tego ptaka': rostopyżyu śy indyk wiel 6; χyndyg zaśse larma narobi St Wies-Pszczyna SGŚ XIII 22; γyndyky vžeščōm; dej im co žrać głub PJŚ I 89; łyndyk i łyndycka vozō łyndycki kolb 3; dawni na _fśi χovałi įyndyki, a _tera mało _χto bial-podl 1; χyndykōf mōmy, zaros vōm povym... tśi χyndyki ryb 4; gōń χandyki ze pola strzel-opol SGŚ XIII 23; indyki som barzo ćiśke do χovańo koniń 14; gāśiń nie χco śeżić, andyki śeżo na gāśiχ įajkaχ węgr 5; na bezrok se kupy-my χyndyki, uōny ale majō dobry mýso koziel SGŚ XIII 23; χajndyk įezd dobry na rosuę oles SGŚ XIII 23; Ta twoja zupa, jako to tam je? A dyć s handyka. I masno ku tymu! koziel ŚmKl 9; Dzieci drażnią indyki, skandując: įendyk, įendyk ma bżytkę korale, bżytkę korale, bżytkę korale siem 3; na obod mōmy χyndyka ryb SGŚ XIII 22; upěkfi [...] γandyka opol NT I 26; Jędyk do podléwy, Panie miłościwy; I to czarne prosię, Pomieści i to się [pśn] Ryb Rog 219; oggw; ~ w przysł: įyndyk myślał o nieżefi, a f _sobote łep mu _ścyłi bial-podl 1; Nie myśl tak wiele, bo indyk też myślał, aż zdechtł pszcz MPTL XV I s 87.

2. 'okrzyk odpędzający indyka': opol ZNUJ 18 s 46.

3. myśl 'ptak – drop (Otis)': Mp pd PrzLudu VI 125.

4. 'grzyb – czubajka kania (*Macrolepiota procera*): jendyki to take gzyby iłż 14; kiel PJPAN 42 s 93; rad jw.

5. 'czerwona przędza bawełniana używana na szlaczki do tkanin lub do wyrobu płótna w kratę; gur': wad Fal I 87, IV m 123.

6. 'człowiek': a. 'mający długie nogi': lim 16; b. 'chudy i wysoki': lim 16.

Indyk dziki 'ptak – głuszc (Tetrao urogallus)': wys-maz PF IV 815.

Frazeologia: wjechać do klasy na zającu, indyku szk 'otrzymać niezastużenie promocję do następnej klasy': bl jw V 932; ≈ niech mnie indycy podziobią 'frazą wyrażającą oburzenie': Niech mie handy-cy podziobióm, jeśli niy móm prawie koziel ŚmKl 34. EP

II. INDYK *Forma*: typ jendyk: n-tar [Orawa] KąśŚl 289.

Ka indyk 'w innym miejscu, gdzie indziej, nie tutaj': Ka jyndyk grajcarze nazywajo jw. EP

INDYKA *ż i m Forma*: typ indycha: częs MAGP XI m 515; wiel PKJP X 91; sier PJPAN 49 s 79; ~ typ jendyka: olk AWK I 148; miech jw; miel jw; tarnob AE XVIII 18; ||- kras Lub I 68; sand AWK I 148; opat jw; bus jw; piń jw; jęd jw; radomsz MAGP XI m 515; kiel AWK I 148; koniec jw; lub MAGP XI m 515 s 46; ||- Lub I 68; puław 18; kozien AWK I 148; rad jw; opocz jw; p-tryb MAGP XI m 515; sier 5; łącz MAGP XI m 515; łow jw; raw-maz jw; grój jw; gar jw; łuk 12; Nadwitnie-Radzyń Podl MAGP XI m 515; sied jw; miń-maz jw i s 47; prusz jw m 515; wołom jw; siem 1; os-maz PIJP XXVIII s 100; mław 1; ostroł MAGP XI m 515 s 46, 47; tom jw m 515 s 46; kols 7, MAGP XI m 515; ~ typ jendycha: wiel MAGP XI m 515; kal PKJP X 91; ~ typ jenducha: ||- kras Lub I 68; ||- lub jw; ~ typ lindycha: Wiel MPCG VI s 2; Sier jw.

Znaczenia: 1. ż 'samica indyka': Samica indyka – to jendyka, a uon to jandór łuk 12; jak to ta jyndyka vozjo te maę sier 5; ino jednego jendora mąmy, a tak to same jendyki iłż 14; jindykom żryż dej! spęda-ua jindyki, to mo pińonze łącz PJPAN 37 s 332; indyki ćjskave, a indory to letke f tym roku som radomsz RŁTN XXVIII 73; jak še na sfenta neraz zażyo, to tako veľko jendy-ke jak koń os-maz PIJP XXVIII s 100; tarn MAGP XI m 515; olk AWK I 148; miech jw; miel jw; kraś MAGP XI m 515 s 46; sand AWK I 148; opat jw; bus jw; piń jw; jęd jw; częs MAGP XI m 515; radomsz jw; włosz AWK I 148; kiel jw; koniec jw; lub MAGP XI m 515 s 46; puław 18; kozien AWK I 148; rad jw; opocz jw; p-tryb MAGP XI m 515; wiel jw, PKJP X 91; Wiel MPCG VI s 2; sier PJPAN 49 s 79; Sier MPCG VI s 2; łas jw; brzez MAGP XI m 515 s 46; łącz jw m 515; łow jw; pog Mp pn i Maz pd AGM I m 13 s 92; raw-maz MAGP XI m 515; grój jw; gar jw; sied jw; miń-maz jw i s 47; prusz jw m 515; gtnń jw; wołom jw; siem 1; wys-maz PIJP XXVIII s 100; [rzd] mław 1; ostroł MAGP XI m 515 s 46, 47; koln PIJP XXVIII s 100; tom MAGP XI m 515 s 46; Maz AGM I m 13 s 92; kal PKJP X 91; tur MAGP XI m 515; kols jw; koniń jw m 515; włoc jw i s 46; ~ 'stara': indyka juś šeży na jajkaż koniń 14; Nadwitnie-Radzyń Podl MAGP XI m 515 s 46.

2. m 'samiec indyka': kols 7.

3. 'kwiat – aksamitka rozpierschta (*Tagetes patula*): Z kwiatów rosna następujące: [...] jendyka (jenducha, także bzdziuszka, na Litwie – aksamitka) kras Lub I 68; Wiejskie dziewczęta w swych ogródkach przed oknami pielęgnują [...] indyki („zótte kwiátki”) od Sandomierza po Kolbuszową Zb XIV 150; Do r^ożgi ['gałazki używanej podczas obrzędu weselnego'] czrza béto ji zielá. A to dziewczki brały barwieńek leśny [...], casém tém chto

miął susoné jéndyki *tarnob AE XVIII 18; lub Lub I 68.*

Indyka dzika *pśn* 'bliżej nieokreślony gatunek ptaka': Zwinę ja się w tę dziką indykę i polecę na daleką rzekę *kozien Rad II 28.*

EP

INDYKOWY *rym Forma*: typ jendykowy: *gnież Pozn III 77.*

Znaczenie: 'związany z indykiem, odnoszący się do indyka': *Pieczeń [...] jendykowa jw.*

EP

INDYKUĆ 'młode indyka; indyczę': *indykući tō bojo še dešču suw 3; indyč'uk čy indyk'uc suw SFPS II 251.*

EP

INDYSIĘ 'młode indyka; indyczę': *sier 5; mrąg SWM III s 63.*

EP

INDYSZKA *Formy*: typ jendyszka: *wiel PKJP X 91; sier RŁTN XXII 259; kal PKJP X 91; ~ typ lindyszka: Wiel MPCG VI s 2; Sier jw; os-wp 17; ~ typ lyńdyszka: wiel PKJP X 91; kęp jw; os-wp jw.*

Znaczenie: 'samica indyka; indyczka': *wiel jw; Wiel MPCG VI s 2; kęp PKJP X 91; sier RŁTN XXII 259; Sier MPCG VI s 2; os-wp 17, PKJP X 91; kal PKJP X 91; krot PFP XXIII m 96; rawic jw; gtń jw; śrm jw; jaroc jw.*

EP

INDYŚ *ekspr* 'I. indyk w zn I (zob.)': *Mr i Wr PF XXII 232.*

EP

INDZEL 'oznacza miejsce inne niż wcześniej wskazane lub inne niż to, o którym mowa': *Musiołeś ty grabie indzyl schować, bo ich w sómsieku ni ma ciesz SCiesz II 133; to było jinzyl ciesz SGŚ XIII 23.*

Gdzie indzel 'jw': *my tag robime, a że inzyl to nie véme Czaca [Sł] NT II 39.*

Kany indzel 'jw': *Kany jindzyl tak robióm ciesz PEŚ III 284; deǰ to kany inžel ciesz SGŚ XIII 23.*

EP

INDZIE *Forma*: typ jendzie: *n-tar [Orawa] KąśŚł 289.*

Znaczenie: 'oznacza miejsce inne niż wcześniej wskazane lub inne niż to, o któ-

rym mowa': *jinzze leze mają pjoze, a wu nas dleže Kasz Ram 64.*

Dokąd indzie 'w inne miejsce, gdzie indziej': *ja p'udą tą, a tō dokōd jinzż śłup LPW I 146.*

Gdzie indzie 'oznacza miejsce inne niż wcześniej wskazane lub inne niż to, o którym mowa': *mō meškōmō terā ze jinzze Kasz S I 259; uōńi dostałi że inže to poly prud PlutaDzierż 44; To u wás tak, ale gdzie indzie ta inacy było n-tar [Orawa] KąśŚł 199; Moze ta dzie indzie jesce jes, u nás juz takik wozów ni ma n-tar [Orawa] jw 167; Zajechali tam, ale roboty nie było i musieli jechać dzie indzie n-tar [Orawa] jw; tu je vater, χcemō jic gze jinzze Kasz S I 259; ja šed do kartúz, a brat šed gze jinzze kar LPW I 207; my... uúckuy [!] z dōmu že inže n-tom SobWpśr 239; niem SGŚ XIII 24; krak PJPAN 11 s 219; [pśn] ok Buska Kiel I 188; p-tryb RŁTN XXVI 194; [pśn] Kal I 123; sulech GruchGwKr 102; międzryz jw 55; chojn LPW I 207; wej 3; Śłup LPW I 171.*

Ka indzie 'jw': *u nāz na uōsk^oo čes^oo uo snopka, a ka inže to sūomom ścelō p^ood bydōo myślen PJPAN 11 s 219; to běło k'a jinzż n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 122; Idymy ka jyndzie, bo tam juz jagód nie be n-tar [Orawa] KąśŚł 289.*

Kiedy indzie 'oznacza czas inny niż ten, o którym mowa': *Kasz S II 317.*

Nigdzie gdzie indzie 'w żadnym innym miejscu': *k^oom^oońnik rosce le na łokay v sańe, a nigze zejinzze Śłup LPW I 171; wej jw.*

Nigdzie indzie 'jw': *nigze jinzze ni ma tak dobre jak doma Kasz S III 258.*

Frazeologia: od, odkąd gdzie indzie 'z innego miejsca; skądinąd': *ja p'æ-šed uod zejinzż Śłup LPW I 171; uodkōd zejinzż śłup jw III 669.*

EP

INDZIEJ *Forma*: typ jendziej: *opol SGŚ XIII 24; kroś 1; rzesz 18; płoc WMal*

10; ostroł 9; olsz SGOWM II 258, III 176; ryp 2.

Znaczenie: 'oznacza miejsce inne niż wcześniej wskazane lub inne niż to, o którym mowa': inžej to jo tam rył i trefěl na majmur-karněń ryb PJS IV 43; šoški to inžej, a tu to mužo pupouki (odp. na pyt. o poły płaszcz) mraq SGOWM III 38; tyn rogeχ tam přestěžił, a potym zaž na drugi rog inži Cieszyn [Cz] ZNUJ 495 s 108; a ěinži i matki se kšyuzě (w chacie, gdzie rżadzi synowa) jaros 1; jo ni šeže ni inži, ino šeže v lejše zam 11; ěanži šejo žanci pšanići niš uo naju Wr StefSł 51; Žebych nie zabładził, Nie zaszeł jindziej [pśn] ciesz PieśniŚl II 466; On indzi poszeł Ciesz SCiesz II 133; A doł mu [...] piniyndzy, coby juž jindzi nie poszeł Cieszyn [Cz] KadGaw 161–2; ěam pošet do grizlin, a uoni pošli ěanži Wr StefSł 51; rac SGŚ XIII 24; koziel jw; opol jw; koniec RŁTN XXII 231; opocz jw.

Gdzie indziej 'jw': matka ěesce zyjo, ze ne pšy mne so, ale že inžej radz-podl 13; tu mneškata? ne, gže inžej Koc SKoc II 11; dyž böu ne ynoę v baranovice, ale i gže ěinžej brzes-śl BMJP XIV 150; couno, a ne bat, a že inžej mužo utocka szczyc SGOWM II 258; my ne mēfi, tam gže inžej muvilfi ogródek, kole krulefca nidz jw; gže inži pevne vincy dyščuf pado ěag u nos. χoća, tero sχovomy se gže inži, to noz ne znofizom (dzieci przy zabawie) koniń 14; može gže ěinži tak mövjo, 'u nas ne szt GMalb II 1 s 133; šukoĵ se že ěinži, jo ci ne požycā kras 3; ne šeu tam, ino gzy inži ryb SGŚ XIII 24; idā že inži nis ty opol jw; esce kozak mēle f fym vatraku, ale najvyncy to že ěinži vozo bial-podl 1; sχōf t^o gže ěinži, ne sa, b^o zarō nōjdō tē gžōžby žotow B II 17; wad 8; gor 2; kroś 1; brzoz 1; tań MPKJ VII 227; rzesz 18; olk RŁTN XXII 168; dqb-tar 5; miel PKJ II 63; kolb 3; kraś 11; opat 13; piń 2; jęd RŁTN XXI

277; radomsz jw XXII 168; wlosz 4; lub 21; puław RŁTN XXII 168; rad jw; sier 5; łęcz PJPAN 37 s 247; łow Kup 53; siem 1; ostroł 9; białos 1; olsz SGOWM II 258; Wr zach StefO 18; Wr StefSł 45; rawic PKJP III 3 s 118; jaroc 11; n-tom 3; szam 5; wąg PKJ XVI 119; ryp 2; Tuch PKFP VII 1 s 63.

Gdzie indziej 'jw': juš ftedy f pupele ni leżała, ino tam žeš inži zam 4; teras se žeš inži bečš χovau zam 14; ostroł 9.

Inedy indziej 'oznacza czas inny niż ten, o którym mowa': opol SGŚ XIII 25.

Kady indziej 'którędy indziej': Ni miał kady indzi przejs wad ME IV 250.

Ka indziej 'oznacza miejsce inne niż wcześniej wskazane lub inne niż to, o którym mowa': my ftedy ka ěinžy byli żyw 5; ka inžij so smyki, ne u nas chrzan 7; Pošeł na dziada, miasto chycić sie roboty u gazdy lebo ka indzi żyw MiesPog 28; ^u nos muvo sjońina, a ka inži bil koniec 12; tu ny ma takik, ka ěinžej ěicće żyw 4; Poleciały ka indzi krak Lud XI 315; wad ME IV 246.

Por. **KANDZIEJ**

Kaj indziej 'jw': t^o pevne kaj ěinži ležy, ěanoē šukoĵ [st] žotow B II 45; to se pali kaj inži żyw RamŚl 24; v gynstfi ne rosnom tak vysoke paproće, ěak kaj inži kšoki ryb BMJP XIV 108; moze tam kaj inži puław RŁTN XXII 231; Cieszyn [Cz] BMJP XIV 74; ciesz PEŚ III 284; Zabrze 1; koniń 14.

Kany indziej 'jw': Mozes se pić, jako fces, ino kany indziej, ba nie u mnie N-tar ZborSł 143; kany ěinži ne póde żyw RamŚl 24.

Kędy indziej 'jw': kody inži to ěinacy nazyvajō myślen 5.

Kiedy indziej 'oznacza czas inny niż ten, o którym mowa': Kiedy jędzi ci to tam łopoziem olsz SGOWM III 176; može kedy ěinži byde mjo vincy casu. Kedy

jinži du voš pšyde. roš še zaseje ji fšystko (ziarno) vzyňže, a kedy inži znog žodne łęcz PJPAN 41 s 470; žišo^u ně, kedy¹ inži pšyda d^už v^os złotow B II 17; St Wieś-Pszczyna SGŚ XIII 23; Zabrze 1; płoc WMal 10.

Kiej indziej 'jw': ke¹ inžij to dosta¹ne ve¹na, a žišaj¹ veźme motek ve¹ny, to mu¹si zapu¹aći¹ kto v^ě co ostródz SGOWM III 179; ros tyn zapu¹aći, ke¹ jinži tyn, ji to še vyruv¹uje łęcz PJPAN 41 s 472; ryb SGŚ XIII 24; Ruda Śl jw; strzel-opol OIW 82.

Kieni indziej 'oznacza miejsce inne niż wcześniej wskazane lub inne niż to, o którym mowa': to iid^o na pšedane, be¹ňže pšedane te rýbý, a ně – to pu¹idu, ke¹ni jinži i¹ž pošlu. dlačego u žida še ni¹žt ně bo¹žau, tylko pošed do žida ešče pře¹ňžý, niš ke¹ni jinži ostródz SGOWM III 183.

Skąd indziej 'z innego źródła, od kogoś innego': to skond¹jinži požyce łęcz PJPAN 56 s 935.

Tam indziej 'oznacza miejsce inne niż wcześniej wskazane lub inne niż to, o którym mowa': Toście sie omé¹lili, to moze tam indzi Czaca [Sł] ME I 391. EP

INDZIK – tylko w zest:

Gdzie indzik 'oznacza miejsce inne niż wcześniej wskazane lub inne niż to, o którym mowa': co mėska¹um v mėsće, abo gže dalig ve fša¹ž, cy jesce gže jinžik opocz RŁTN XXII 168; koniec jw. EP

Indzimier zob. INŻYNIER

Indzimierz zob. INŻYNIER

Indzinier zob. INŻYNIER

Indzinierz zob. INŻYNIER

Indzla zob. INZLA

I. INE w męt: in^ě min^ě mukac, χto χce šukac, ja^o abo tə, rāz dva trə, vəχo³ tə Kościer S III 136. EP

II. Ine zob. II. INY

INECZKO – tylko we Fraz: co ineczko intens 'przed chwilą, tylko co': co ineck^oo vyset dqb-tar 5; ~ do ineczka 'całkowicie,

zupetnie': pd-wsch ok N Sącza SKJ IV 321. EP

INEDY 'oznacza czas inny niż ten, o którym mowa': to mozez inedy zauatf¹ic opol ZNUJ 18 s 46; žiše¹ już je neskoro, to inedy tam pu¹žymy g¹ub PJS I 92; inedy ny m^o času koziel SGŚ XIII 24; iou¹ ci to d^o inedy niem jw 25; ni, to zaiš¹ bu¹o inedy, to ftedy ně bu¹o koziel jw 24; pszcz jw; ryb jw; rac jw; prud jw; strzel-opol jw; oles jw; klucz jw.

Inedy indziej 'jw': opol jw 25.

Kiedy inedy 'jw': p¹om^ovim^o ked¹i inedy¹ chojn S II 317; pšida do vas kedy inedy, bo žiše¹ ni m^om ražinku času ryb 13; koziel SGŚ XIII 25.

Kiej inedy 'jw': iou¹ ci to po¹vaj ke¹inedy. ke¹inedy ci to d^oň. iou¹ ke¹inedy pšidan do v^ous strzel-opol OIW 82.

Na inedy st 'jw': pszcz SGŚ XIII 25; Śl jw. EP

INEGDY 'oznacza czas inny niż ten, o którym mowa': n-tar MPKJ I 73; lim 15.

Kany inegdy 'oznacza miejsce inne niż wcześniej wskazane lub inne niż to, o którym mowa': lim 16; Lim.

Kiedy inegdy 'oznacza czas inny niż ten, o którym mowa': n-tar MPKJ I 73. EP

INEGDZIE – tylko w zest:

Kany inegdzie 'oznacza miejsce inne niż wcześniej wskazane lub inne niż to, o którym mowa': lim 16. EP

I. INEJ rz, m i ż F o r m y: typ iniej: kroš-odrz [Grodno Bruś] PJPAN 57 s 106; sanoc jw; Włodawa; włod 10; biel-podl PJPAN 57 s 106; sokól jw; ~ typ jenej: kłodz [Lwów Ukr] jw 108; wałb [Tarnopol Ukr] jw; wroc [Tarnopol Ukr] jw 106; les jw; ~ typ winiej: świeb [Grodno Bruś] jw 108.

Z n a c z e n i e: 'biały osad z kryształków lodu powstały z przechłodzonej mgły; szron, szadz': i¹iny¹ na dževe – to beže uroza¹ Włodawa; oles 1 [Równe Ukr]; oles

[Tarnopol Ukr] PJPAN 57 s 106; syc jw; kłodz [Lwów Ukr] jw 108; strzń [Tarnopol Ukr] jw; wałb [Tarnopol Ukr] jw; wroc [Tarnopol Ukr] jw 106; żag [Tarnopol Ukr] jw 108; kroś-odrz [Grodno Bruś] jw 106; sanoc jw; les jw; włod 10; biel-podl PJPAN 57 s 106; sokól jw; świeb [Grodno Bruś] jw 108; chojeń 1 [Tarnopol Ukr]; Winnica [Ukr] Roczn 203; Lwów [Ukr] RŁTN IV 14. EP

II. INEJ przym 'włochaty, kosmaty': oles 1 [Równe Ukr]. EP

Inekcja zob. INIEKCJA

INELI 'taki sam pod względem wielkości; równy': ineli na vys kiel 13; Sytko bydło w oborze inele, nie ma ta (tam) mniejszego ok Kielc Zb II 247. EP

Inentarz zob. INWENTARZ

Inergiczny zob. ENERGI CZNY

INĘDEL – tylko w zest:

Ka inędel 'oznacza miejsce inne niż wcześniej wskazane lub inne niż to, o którym mowa': Ka inendyl... toś juz nijakiego cepra nie uświadczył ok Zakopanego Wierchy I 212. EP

INĘDY *Forma*: typ nędy: n-tar [Spisz] ZNUJ 278 s 25.

Znaczenia: **1.** 'inną drogą': Jo inyndy zóndym na Równice ciesz SCiesz II 133; nie čeba is tyndy, ino inyndy n-tar 28; Obešlimy sie z Jaškiem, bo ón seł inędy N-tar ZborSt 127; [przysł] Ciesz MPTL XV 2 s 97; lim 13; ok Bochni i myšlen Święty 697; chrzan SPAU I 9.

2. 'oznacza miejsce inne niż wcześniej wskazane lub inne niż to, o którym mowa': Kaz óni pošli? Do kościoła cy inędy? N-tar ZborSt 127; inądy p^oseu n-tar 16; Pódzies jinędy Zakopane RWF X 215; W Cikagu mieli masiny strašnie smyšne, jo takik inędy jesce nie widziól N-tar ZborSt 127; tom pisauą inody lim 16; Lim.

3. 'oznacza czas inny niż ten, o którym mowa': tarn MPKJ I 20.

Gdzie inędy 'oznacza miejsce inne niż wcześniej wskazane lub inne niż to, o którym mowa': ĵuz, póvadã, p^oolskej ni ma, b^o my ĵuz že nyndy terãš, p^oolskã z'ostała tam n-tar [Spisz] ZNUJ 278 s 25.

Ka inędy 'jw': Musiól mieć jesce ka inędy showane [pieniądze] Zakopane Lud XVI 298; lim 20.

Kany inędy 'jw': lepi byšće kany inędy p^oošli, b^o tu u nãz luže by-ńi myšlen PJPAN 11 s 219; krak jw.

Kiedy inędy 'oznacza czas inny niż ten, o którym mowa': kedy inendy pumogauą nom mama, a teros to ĵuz ni mogo konec 12. EP

INĘDYJ 'inną drogą': Fcieli sie brać bez las, z końca pošli inędyj N-tar ZborSt 127. EP

INĘDZIE 'oznacza miejsce inne niż wcześniej wskazane lub inne niż to, o którym mowa': pošukej se žauxy inanže koziel SGŚ XIII 20; n-tar 28.

Gdzie inędzie 'jw': n-tar 28.

Kaj inędzie 'jw': kaj inanži tyš ny ma lepsi koziel SGŚ XIII 20. EP

Infalida zob. INWALIDA

Infalita zob. INWALIDA

INFANTERIA *Formy*: typ infanteryja: ryb 13; koziel SGŚ XIII 25; strzel-opol OIW 72; Śl SGŚ XIII 25; ||- N-tar ZborSt 127; szczyc SGOWM III 38; szt GMalb II 1 s 133; wej LPW IV 1382; ~ typ infanteryja: Olec SGOWM III 38; Szczyc jw; Wr StefSt 48; złotow B II 17; wej LPW I 291; Stup jw; ~ typ ifanteryja: ||- N-tar ZborSt 127; ~ typ enfanteryja: szt GMalb II 1 s 133; ~ typ fajwanteryja: bl Wiśta XV 148; ~ typ fanteryja: ||- N-tar ZborSt 91; bl Wiśta XV 148.

Znaczenia: 'rodzaj wojsk – piechota; też: żołnierze należący do tej formacji': My strzélali z kanonów, a proci nos wysła infanteryjo N-tar jw 127; ĵouex böų pši infanterijii, potym me do lagra vežłi koziel SGŚ XIII 25; ĵagey byų za vojoka

(ioχ suōžyū pši infanteryi), to źouxy za mnōm gupuy ryb 13; jedēn cuk enfanteriji szt GMalb II 1 s 133; Ciesz SGŚ XIII 25; ryb PJŚ IV 43; strzel-opol OIW 72; Śl SGŚ XIII 25; N-tar ZborŚl 127; Olec SGOWM III 38; szczyc jw; Szczyc jw; Wr StefŚl 48; złotow B II 17; szt GMalb II 1 s 133; wej LPW I 291, IV 1382; Śtup jw I 291; bl Wiśta XV 148. EP

Infanteryja zob. **INFANTERIA**

INFANTERYJNY *Forma*: typ infantryjny: wej LPW I 291; Śtup jw.

Znaczenie: 'związany z infanterią, dotyczący infanterii': infantryjnā ataka Śtup jw; wej jw. EP

INFANTERYJSKI *Forma*: typ infantryjski: Wr StefŚl 48.

Znaczenie: 'związany z infanterią, dotyczący infanterii': jw. EP

INFANTERYST *Forma*: typ fanteryst: N-tar ZborŚl 91.

Znaczenie: 'żołnierz piechoty; piechur': strzel-opol OIW 72; N-tar ZborŚl 91. EP

INFANTERYSTA *Forma*: typ infantrysta: złotow B II 17; Śtup LPW I 291.

Znaczenie: 'żołnierz piechoty; piechur': jaś marfeski t^{uo} byū infantrysta złotow B II 17; infantr^ostov^e m^ušō s^lěžac d^ve lece Śtup LPW I 291. EP

INFANTERZYSTA *Forma*: ≈ M lm -y: olsz SGOWM III 38.

Znaczenie: 'żołnierz piechoty; piechur': Infanterzysty mają nągorzy, bo muszą psiersze jiśc do szturmujw. EP

Infantryja zob. **INFANTERIA**

Infantryjny zob. **INFANTERYJNY**

Infantryjski zob. **INFANTERYJSKI**

Infantrysta zob. **INFANTERYSTA**

Infentar zob. **INWENTARZ**

INFLACJA *Forma*: ≈ B lp -ą: pis SGOWM III 38.

Znaczenie: 'proces ekonomiczny wywołany zwiększeniem ilości pieniędzy

w obiegu, które powoduje spadek ich wartości i wzrost cen': W ty inflacyji było gwált psienędzy, ale mało co za to można było kupić olsz jw; fsy^ostko m^{ie} zginęūo bes inflacyjo pis jw; Jedyn jaworzynczan przwiōs s tego Turczeka cały miyszek piniyndzy, ale akutat była ta inflacyja i kupiūł za to yny kohuta Ciesz SGŚ XIII 25; p^{uo} p^{ie}ršy v^{uo}š^{ie} byūa v n^{ie}mčex inflacija: z^{uo}š^{te} pi^on^oz^e z^ginyūy, a nastauy pap^{ie}rošve. luže stračyfi pi^on^oz^e na ba^oka^o złotow B II 17; koziel PlutaGłog I 31; strzel-opol OIW 72; Węgorz SGOWM III 38; Giž jw; Ostródz jw. EP

INFLUENCA *Formy*: typ influen-
dza: ||- Śl SGŚ XIII 25; ~ typ influenza: złotow B II 17; ~ typ influenca: tar-gór 4; ||- Śl SGŚ XIII 25; ~ typ influrencja: Zabrze jw; ~ typ influrencyja: ||- Śl jw; ~ typ influrinca: koziel jw 26.

Znaczenie: 'grypa': čov^ek χo^{ri} na influencā, to psikāū ('kichał') i kucāū ('kaszlał') koziel jw; Hanys pokozoł język, kiery buł blank bioy. – To jest influenca! – wyrokuje Gracyno Śl jw; boli go gardūo, dokt^or m^oži, že to influenza Wr StefŚl 48; d^ovⁿⁱ t^eš um^{ie}řa^{ra}fi na yⁿfluenza [st] złotow B II 17; grypa – to nořy cas influenza ostródz SGOWM III 38; koziel SGŚ XIII 26; Zabrze jw 25; tar-gór 4; Śl SGŚ XIII 25.

Por. **II. FLANCA** EP

Influendza zob. **INFLUENCA**

Influenza zob. **INFLUENCA**

Influrencia zob. **INFLUENCA**

Influrencja zob. **INFLUENCA**

Influrencyja zob. **INFLUENCA**

Influrinca zob. **INFLUENCA**

*INFORMACJA

INFORMACYJ 'wiadomość, informacja': bił Mazur I 27. EP

*INFORMOWAĆ (SIE)

INFUŁA kult 'w Kościele katolickim: nakrycie głowy biskupów, opatów, infułatów; mitra': kšonž biskub z ifuūom

na guo^oe uotpro^ou mšom švintom koni^o 14; jag_biskub był, to_fseńže za_jym nošili te_ifułe biał-podl 1; biskup sezi v infule na trońe Kasz Ram 57. EP

INFULAT 1. kult 'duchowny katolicki niebędący biskupem, ale mający prawo do noszenia infuły': tak mu^oi do tego kšenza infułata radz-podl 13.

2. żart, wojsk 'żołnierz formacji wielkopolskich z 1919 i 1920 roku, którego częścią umundurowania była wysoka rogatywka': bl PME IV 121. EP

INGAN 'rodzaj materiału utkanego na domowym warsztacie tkackim': złotow MPKJ III 273. EP

INGDZIE – tylko w zest:

Gdzie ingdzie 'oznacza miejsce inne niż wcześniej wskazane lub inne niż to, o którym mowa': jo jez v tyšku d^uoma, nie že ingže rawic SO XXVI 121; jo juz d^uość za te jaja vyisužu, to jo muse iż že ingže rawic jw 117. EP

Ingielski zob. **ANGIELSKI** [Supl.]

INGIER 'świder służący do robienia otworu szpuntowego w becze': Winnica [Ukr] Roczn 203. EP

Inglicki zob. **I. ANGLICKI**

Inglijski zob. **ANGLIJSKI** [Supl.]

INGLOTY 'odmiana sliw': sliuki: vyj-gerki, monastyny, ingloty jaros 1. EP

Ingstować zob. **HENGSTOWAĆ**

Ingsztować zob. **HENGSTOWAĆ**

Ingust zob. **INKAUST**

Ingzyner zob. **INŻYNIER**

INH 'okrzyk na konia': koni^o Lud XIV 111. EP

INHALT 'pojemność jakiegoś naczynia': pot t^o dure postawiu t^o urne, χt^ora štery litry ynχaltu ma^o Ostróda SGOWM III 38. EP

I. INI 1. spójnik 'ani': wej LPW I 181.

2. part 'występuje z zaprzeczonym czasownikiem, wzmacniając przeczący komunikat': wej jw. EP

II. INI – tylko w zest:

Gdzie ini 'oznacza miejsce inne niż wcześniej wskazane lub inne niż to, o którym mowa': kar LPW I 207. EP

INIE 1. spójnik 'ani': Słup LPW I 181.

2. part 'występuje z zaprzeczonym czasownikiem, wzmacniając przeczący komunikat': Słup jw. EP

I. INIEJ 'inaczej': To u nas, wie, po polsku było iniej Wilno [Lit] SLit 204; da^ońiej fšystko iniej było Wilno [Lit] NT I 244.

Por. **INNIEJ** EP

II. Iniej zob. **I. INEJ**

INIEKCJA *Forma*: typ inekcja: ciesz 9, 15.

Znaczenie: 'zastrzyk': inekcja do żyuy ciesz 15; [st] ciesz 9. EP

Iniewód zob. **NIEWÓD**

INIUCHNO – tylko we Fraz: co iniuchno intens 'przed chwilą, tylko co': voda iešče goronco, možež zapażyć χerbaty, co jiužno se zagotova^o koni^o 14; Kuj Kuj II 281. EP

INIUTKO – tylko we Fraz: co iniutko intens 'przed chwilą, tylko co': gžež my se nuž zažo^o, a pšece co jiu^otko ma^oam gu v rynce koni^o 14. EP

INK w męt: Ink pynk Cymermán wynk, Knafelka bómbelka pynk rezš StefR 15. EP

INKARNATKA *Forma*: typ internatka: ryb SGŚ XIII 35.

Znaczenie: 'roślina pastewna o jajowatych, owłosionych listkach i wydłużonych, jaskrawoczerwonych kwiatach; koniczyna szkarłatna, koniczyna krwistoczerwona': inkarnatka je červ^ono^o strzel-opol jw 26; te pole čša zaorać i pošo^oć inkarnatką opol jw; Spośród mieszanek najczęściej uprawia się [...] jednoroczną koniczynę zwaną „inkornatką” wraz z żytem i wyką mil MPTL XXV 1 s 57; dva f^onty internatki ryb SGŚ XIII 35; rac jw 26; ryp MacSł 46; tor 3. EP

Inkas zob. INKAUST

INKASENT *Formy*: typ kasyjent: *n-tar* [Orawa] *KąśŚt* 297; ~ typ jenkasent: *kras* 7; ≈ *M lm* -encia: *n-tar* [Orawa] *KąśŚt* 297.

Znaczenie: 'pracownik elektrowni, gazowni pobierający należności od płatników w miejscu ich zamieszkania': *uuddaje vam, ć^otk^o, tr^oo^o gr^oo^o, b^o o^oo^ozi jenkasant za ś^oat^o kras 7; i^okasent u^oet ś^oat^ou^o z^oie^oo^o pi^oo^oze za pr^ont [now] złotow B II 17; n-tar [Orawa] *KąśŚt* 297.*

EP

*INKASOWAĆ**Inkast** zob. INKAUST**Inkastek** zob. INKAUSTEK**Inkauc** zob. INKAUST**Inkaus** zob. INKAUST

INKAUST *st Formy*: typ inkaus: *Gliw* *SGŚ XIII* 26; ~ typ inkast: *St Wies-Racibórz* *MPKJ IV* 130; *os-wp* *AJŚ V m* 902; *krot* *jw*; *rawic* *PKJP III* 3 s 75; *gtń* *AJŚ V m* 902; *kościan* 2; *jaroc* 1; *n-tom* 2; *mog* 11; *wąq* *PKJ XVI* 132; *chojn* *MPKJ III* 169; ~ typ inkas: ||- *Śl* *SGŚ XIII* 26; ~ typ inkauc: *opol* *jw*; ~ typ inkoust: *ryb* *jw*; *prud* *AJŚ V m* 902; *koziel* *SGŚ XIII* 26; *strzel-opol* *OIW* 72; *opol* *SGŚ XIII* 26; *oles* *AJŚ V m* 902; ~ typ inkous: *opol* *jw* i s 50; ~ typ inkost: *lubl* *jw*; *oles* *SGŚ XIII* 26; ~ typ inkust: *złotow B II* 17; ~ typ intkaust: *chojn* *LPW I* 292; ~ typ intkast: *chojn* *MPKJ III* 169; ~ typ ingust: *ciesz* *PieśniŚl III* 246; ~ typ i^onkost: ||- *Śl* *SGŚ XIII* 26; ~ typ i^okas: *opol* *jw*; ~ typ i^okaz: ||- *Śl* *jw* 27; ~ typ hinkaust: *pszcz* *jw* 26; ~ typ hynkaust: *koziel* *AJŚ V m* 902; ~ typ hynkaus: *Opol* *SGŚ XIII* 26; ~ typ jenkast: *opol* *jw*; ~ typ linkaus: *Głog* *jw*; ~ typ lynkoust: *prud* *PlutaDzierż* 54.

Znaczenie: 'atrament': i^onkostym pi^oso^ou f^ošk^oo^ole *n-tom* 2; pi^osali z i^onk^oo^ostam; m^oie^oi ve fla^ou^oška^o. v n^oie^ock^oi šk^oo^ole pi^osali s t^ont^o, a ter^oo^o pi^oš^o z atram^oen-

tem *złotow B II* 17; bra^ouo mi ink^ooustu *opol* *SGŚ XIII* 26; *Niesie* ci smutne psani [...] *Mało* ingustem pisane, więcej ze łzami [p^osn] *ciesz* *PieśniŚl III* 246; *Musiałabym* sobie *Pisarza* chować. [...] *Inkaust* kupować [p^osn] *Pszcz* i *Gliw* *Rog* 158; *pszcz* *SGŚ XIII* 26; *ryb* *jw*; *St Wies-Racibórz* *MPKJ IV* 130; *prud* *AJŚ V m* 902; *PlutaDzierż* 54; *koziel* *AJŚ V m* 902; *SGŚ XIII* 26; *gliw* *SGŚ XIII* 26; *Gliw* *jw*; *tar-gór* *jw*; *strzel-opol* *OIW* 72; *opol* *AJŚ V m* 902 s 50; *SGŚ XIII* 26; *Opol* *SGŚ XIII* 26; *lubl* *AJŚ V m* 902 s 50; *oles* *jw* m 902; *SGŚ XIII* 26; *klucz* *jw*; *Śl* *jw* i 27; *Głog* *jw* 26; *os-wp* *AJŚ V m* 902; *krot* *jw*; *rawic* *PKJP III* 3 s 75; *gtń* *AJŚ V m* 902; *lesz* *jw* i s 50; *wolsz* 7; *kościan* 2; *jaroc* 1; *mog* 11; *wąq* *PKJ XVI* 132; *wyrz* 6; *chojn* *LPW I* 292; *MPKJ III* 169.

Geografia: *Wyraz* notowano na *Śl*, w *Wp* i na *Kasz*. EP

INKAUSTEK *st Formy*: typ inkastek: ||- *Kasz* *pd-wsch S VII* 103; ~ typ intkastek: *chojn* *MPKJ III* 169; ||- *Kasz* *pd-wsch S VII* 103.

Znaczenie: 'inkaust (zob.)': naš inkostk je z^ovet^ora^oi, bo l^oo^o pi^oše *Kasz* *pd-wsch* *jw*; *chojn* *MPKJ III* 169. EP

INKAUSTNICZKA *Forma*: typ inkoścniczka: *oles* *SGŚ XIII* 27.

Znaczenie: 'katamarz': *jw*. EP

INKI w *męt*: *Inki*, *pink*i, *lodo-mink*i; *Ency klas*, *puter-was*: *Ty* jastrz^oabku leć no w las! *Stanisławów* [Ukr] *Lud VIII* 151. EP

Inklus zob. INKLUZ**Inklus** zob. INKLUZ

INKLUZ *Formy*: typ inklus: *n-tar* *ME VII* 7; *wad* *jw*; *myślen* *PJPAN* 11 s 270; *jas* 2; *króś* 5; *krak* *PJPAN* 11 s 270; *łęcz* *jw* 37 s 332; ~ typ inklus: *lim* 20; ~ typ inklus: *n-tar* 8 [Orawa]; ~ typ ankluz: *prusz* *LL IV* 1 s 50; *śrm* 8; *wąq* *PKJ XVI* 103; ~ typ anklus: *rad* *RŁTN XX* 203; *szam*

2; ~ typ angluz: *Lub FischLub* 353; *luk Was* 94; ~ typ hinkluz: *żyw MiesPog* 69; ~ typ jankluś: *boch* 22; ~ typ jenklus: *tań LL I 3 s 43*; ~ typ miklus: *lim* 16; *rzesz* 8; *miel PKJ II 73*; *bus* 10.

Znaczenia: 1. 'diabeł, zły duch, nieczysta siła': cy ce inkluz jaki uopyn-tou, cy co, ze še tak ćiskos! *gor* 2; iinklus puorvou cy co? *jas* 2; cauy żyj teg^o sukouem im nie nalos. to še nazywo inklus – to, co mi suouavo *gor* 4; Wyście som jacy carnoksieźnik lebo carownik [...] lebo tez mocie hinkluz w sobie żyw *MiesPog* 69; Tyn, co narabia z jeklusym, nie może z Panem Jezusym [przysł] *tań LL I 3 s 43*; *ciesz* 15; *N-tar Ziemia III* 386; *wad ME IV* 267; *dęb Zb XIV* 134; *szam* 2; ~ w por: *ńicp^ooty jak ańklus wąg PKJ XVI* 103; *lõtajom jak take ańkluzy śrm* 8.

2. 'siła nadprzyrodzona ukryta w pieniądzu, który po wydaniu powraca do pierwszego posiadacza oraz ma moc przyciągania kolejnych pieniędzy': miklus to jest f pińażu, f srybże abo v zuoće, a nie f papize. jak ma χto miklusa f pińażu, to za ten pińac kupuje i ma go pśy sobe *miel PKJ II 73*; roz za pśyńice [...], dostouym take piinże, ci mauy iinklusa, vuożyym do keśni, za kavouek kude pazur, a tu pružno keśiń *tęcz PJPAN 37 s 332*; Złym duchem ukrytym w postaci pieniądza, papierowego lub srebrnego, jest inklus, przedstawiciel oszustwa między istotami nadprzyrodzonymi *tań Lud VIII* 355; *n-tar ME IX* 201.

3. 'w wierzeniach i baśniach: duszek domowy przychylny człowiekowi; skrzat, krasnoludek': *konec RLTN XXII* 231.

4. 'według wierzeń ludowych: pieniądz, który po wydaniu powraca do pierwszego posiadacza oraz ma moc przyciągania kolejnych pieniędzy': Inkluz to jest taki pieniądz, co przynosi szczęście. [...] Hanglerz Żyd wypłacił chłopu dwie korony,

a potem w chałupie chłop zaziera, a tu pieniędzy nie ma, bo to był inkluz i on się zawdy wracał do właściciela. Dopiero jak się chuchneno na dłoń abo przeżegnało, to inkluz zarusiczko znikał z garści i wtedy Żyd musiał wypłacić, co się patrzyło, sprawiedliwym pieniądzem, a nie inkluzem *brzes-mp PGaw* 93; Ażeby uzyskać inkluz a, trzeba podłożyć pod wielki albo pod średni palec u lewej nogi pieniądz jakiś i tak chodzić z nim przez dni siedem do dziewięciu. [...] Siódmego lub dziewiątego dnia, ale w niedzielę w czasie sumy, trzeba wyjąć pieniądz spod palca i włożyć go do wody ustawionej na stole w naczyniu, i patrzeć tylko na pieniądz [...]. Kto wytrzyma tę próbę, ten posiedzie inkluz a. Inkluz wydawany wraca zawsze do właściciela i jeszcze przynosi z sobą te pieniądze, wśród których się znajdował *Krak Wisła XIII* 210; Inkluz jest to pieniądz, który wywołuje inne pieniądze; jest to moneta, nasłana przez diabła; jeśli nim ktoś w sklepie zapłaci, to kupiec z podziwem ujrzy, że ani owego pieniądza, ani jego własnych nie ma w kasie *bl jw XV* 503; Inkluzy są to zaczarowane sztuki monety, które, wydane za towar, same do pierwotnego właściciela powracają. Człowiek jednakże nie powinien się długo taką monetą posługiwać, bo to śmierć przyspiesza [...]. Powiadają, że inkluzy pierwszemu i drugiemu właścicielowi służą dobrze, trzeciego zaś, po pewnym przeciągu czasu, zwykle duszą lub o nagłą śmierć przygotowują *Zaw Fed* 303; Do zjawisk tajemniczych, lecz niebudzących najmniejszego podejrzenia, należy posiadanie tak zwanego inkluz a, to jest pieniądza, który ma ściągać ku sobie inne pieniądze w taki sposób, że same się do niego przylepiają. [...] Poznaje poniewczasie, że ów nieznamy musiał mieć inkluz a, do którego mu się przylepiło pięć guldenów! Trudna rada! Przepadło! Bo na

inkluzja nie ma sądu! *chrzan Wisła I 99–100*; był^o taki^o dv^oox, cō me^ofi zavdy duž^o pi^onynzy; lužy goda^ofi, že ma^ojom in^oklusa i za tō bōga^oci kroš 5; *Ciesz ŚGŚ XIII 27*; *n-tar ME VII 7*; *wad jw*; *myślen PJPAN 11 s 270*; *gor Lud XII 221*; *ok Łańcuta ME VI 256*; *dęb Zb X 114*; *tarn SPAU L 376*; *ok Bochni i myślen Święt 697*; *Bronowice-Kraków MPKJ II 443*; *dąb-tar 5*; *Mp pd-wsch ME XI 278*; *jęd Zb IX 58*; *Lub Fisch-Lub 353*; *rad RLTN XX 203*; *łow PPol XXVI 244*; *tuk Was 94*; *prusz LL IV 1 s 50*; *ostródz MazPr 81*; *Wp Pozn VI 150*.

5. 'o człowieku': **a.** 'któremu mimo ponoszonych wydatków nie wyczerpują się pieniądze': in^oklus – człowiek, co „ma diabła w dupie”; jeśli zapłaci za towar pieniądze, to ten pieniądz wcześniej mu wróci do domu niż on sam *lim 20*; **b.** 'podstępny, działającym skrycie w celu zmylenia, oszukania kogoś; chytrym, przebiegłym': Jan^oklus mądry śkli drugich *boch 22*; *lim 16*; **c.** 'ruchliwym, niespokojnym, niemogącym pobyc dłużej w jednym miejscu, którego wszędzie pełno': ktośi pšyže, ne p^ošeži – taki in^oklus, zaros p^oleci *gor 4*; Taki in^oklus z ciebie *Lim*; *n-tar 8 [Orawa]*.

6. 'o sytuacji, kiedy nie można znaleźć czegoś, co w danej chwili jest bardzo potrzebne': żež-em se pularys pouožy^ou? šukōm i šukōm, i ni ma. in^oklus *Brzozów*.

7. bez sprecyzowanego zn: *bus 10*.

Frazeologia: mieć inkluzja 'być opętany przez diabła': goda^oły, že ǫn mo^ol miklusa *rzesz 8*; ǫǫn ma^o an^okluzja *śrm 8*; ~ zadać (komuś) inkluzja 'rzucić na kogoś urok': pev^one an^okluzja mu zada^ou *śrm 8*; ≈ inkluz wzię^o 'o sytuacji, kiedy nie można znaleźć czegoś, co w danej chwili jest bardzo potrzebne': mik^olus vžon. zǫine^ou ja^og-by mik^oklus vžon *miel PKJ II 73*.

Geografia: Wyrasz notowano w *Ciesz*, w *Mp* (najczęściej w *Mp pd*), na *Maz pd* i w *Ostródzkiem* oraz w *Wp*. EP

INKLUZA *Formy*: *typ jankluzja*: *Lwów [Ukr] LS II A 77*; ~ *typ mankluzja*: *Lwów [Ukr] jw*.

Znaczenie: bez sprecyzowanego zn: *Lwów [Ukr] jw*. EP

INKLUZOWY *Forma*: *typ anklusowy*: *bił 4*; *ok Biłgoraja Mazur II 144*.

Znaczenie: 'dotyczący inkluzja, związany z inkluzem – pieniądzem mającym moc przyciągania': an^oklusowy pi^ońonc – diabelski, mający moc przyciągania do siebie innych pieniędzy *bił 4*; an^oklusowy pi^ońonc – pieniądz diabelski, wydany – zawsze powraca do poprzedniego właściciela *ok Biłgoraja Mazur II 144*. EP

Inklus *zob. INKLUZ*

INKO *intens* 'tuż obok, bardzo blisko': a^outo tag_ink^o k^oole m^oojeg^o vozu, ǫo ma^oitk^o ['o ma^olo co'] ne zavažy^ou myślen *PJPAN 11 s 220*.

Frazeologia: co inko 'przed chwilą, tylko co': co in^ok^o vyset *dąb-tar 5*. EP

Inkorka *zob. RANKORKA*

Inkost *zob. INKAUST*

Inkośniczka *zob. INKAUSTNICZKA*

Inkous *zob. INKAUST*

Inkoust *zob. INKAUST*

INKROTA 'przyczyna, powód': Z jakie inkroty – z jakie racyje *lim 16*. EP

INKRUTOWINY *Forma*: *typ inkurutowiny*: *suw 18*.

Znaczenie: **1.** 'wprowadzenie się do nowego domu': *Lit K II 207*.

2. 'przyjęcie z okazji wprowadzenia się do nowego domu': *suw 18*. EP

INKSTA 'nerka': Kiapianinia robim, gotujim, wantrubianka. Tłustego włożym, żeby ona tłusta była, zgotujim wszystko, i te inksty o, nyrki włożym *Kowno [Lit] SLit 204*. EP

INKSZTYR 'obrzemiecie na skórze bydła, w którym rozwijają się larwy, np. gza': Wielkie te bonki skóra przetno i jajeczki kładno, i inksztiry bywajo, robak

tam rośni, taki sam, późni na wiosna, cała zima rośni, a na wiosna znów przekości skóra i wychodzi *Kowno* [Lit] *SLit* 204; *in̄kšfir* || *in̄kštыр* – robactwo pod skórą u bydła *Lit PJPAN* 98 s 93. EP

INKSZY *Formy*: *typ intszy*: *rzesz* *MAGP III m 149*; *boch jw*; ~ *typ in̄kszy*: *lesz* *NT I 139*; ~ *typ enkszy*: *oles* *SGŚ XIII 27*; ~ *typ jensky*: *ostródz* *MAGP III m 149*; *brod jw*; ≈ *stw inkszejszy*: *Śl* *SGŚ XIII 27*.

Znaczenia: **1.** 'nie ten, nie ten sam, drugi, dalszy, pozostały, nie taki, nie taki sam, różny, odmienny, zmieniony, nowy': to nie *ie* *alojs*, ale *in̄kšy* *чop opol jw*; *iej* robota *zrobьya in̄kšo žěfka pszcz 7*; *ni* moż *in̄kše* *košule* ku tymu *kaboće ryb* *SGŚ XIII 27*; *uoni* *majom in̄kšo чаппа St Wieś-Pszczyna jw*; na zabawa *pšixozō* z *in̄ksy* *fsōf opol jw*; *byy* to *in̄kše* lata, *in̄kšo* *ško-ua Rybnik jw*; *in̄kšěj* nazwy *ni* *mā n-tar 21*; *rac* *SGŚ XIII 27*; *prud* *MAGP III m 149*; *koziel* *SGŚ XIII 27*; *gliw* *MAGP III m 149*; *Bytom* *SGŚ XIII 27*; *Kochłowice-N Bytom LL II 2-3 s 11*; *Ruda Śl* *SGŚ XIII 27*; *Zabrze jw*; *tar-gór* *MAGP III m 149*; *strzel-opol* *SGŚ XIII 27*; *niem* *MAGP III m 149*; *lubl* *SGŚ XIII 27*; *oles jw*; *brzes-śl* *MAGP III m 149*; *Śl* *SGŚ XIII 27*; *Czaca [Sł]* *MAGP III m 149*; *Orawa [Sł]* *jw*; *Spisz [Sł]* *jw*; *n-tar [Orawa]* *ZNUJ 69 s 70*; *n-tar [Spisz]* *MAGP III m 149*; *zyw* *AJPP 419*; *wad* *MAGP III m 149*; *lim* *AJPP 419*; *gor* *MAGP III m 149*; *jas jw*; *brzoz 1*; *sanoc* *MAGP III m 149*; *jaros jw*; *tań jw*; *rzesz jw*; *brzes-mp jw*; *boch jw*; *ośw jw*; *miel jw*; *jęd 14*; *ostródz* *MAGP III m 149*; *os-wp jw*; *rawic jw*; *gtn jw*; *lesz jw*; *wolsz 4*; *kościan 7*; *jaroc 9*; [*wyśm*] *koniń 14*; *śr-wp* *MAGP III m 149*; *n-tom jw*; *międzych 1*; *ob* *MAGP III m 149*; *czar jw*; *chodz jw*; [*st*] *złotow B II 17*; *brod* *MAGP III m 149*; ~ w *przysł.*: Gdzie *inksa* *chałupa*, to *inksa* *nauka*. Gdzie *inksa* *wieś*, to *inksa* *pieś* *krak* *ME IV 198*.

2. 'następny, kolejny': *Inksy* rok *Bronowice-Kraków MPKJ II 443*.

Inkszy w *użyciu rz* 'inna osoba, ktoś inny': *pšyšfi* po *in̄kšego*, *ne* po *niego* *n-tar 20*; *Pewnikym inkszego* *miyłowała* *koziel ŚmKl 9*; *luže* *yno* to *uo* *nim* *uosprovajom*, co *uot in̄kšy* *suyšeli* *ryb* *BMJP XIV 109*; *šyvoužany* *byy* to *bogate* *luže*. *žyňyli* se *mynzy* *sobom*, *čšimali* se z *daleka* *uod in̄kšy* *ryb* *jw 107*; *Pedziął* *inksym*, ze *mu* go [*konia*] *nik* nie *potrafi* *ukraś* *wad* *Zb VII 37*; *Jakby* *jedni* *syčko* *skieltowali* ['*wydali* (*pieniądze*)'], to *cozy* *inksym* *ostało*? *Zakopane Lud XVI 295*.

Frazeologia: co *inksze* 'inna, druga rzecz, inna sprawa, co innego': *Baba* *mu* *przykwalowała*, ze *gazduje* jako *trza*, *ba* se *myślała* co *inksze*. *Muzykancio* *ogrowali* *weselników*, co *ftory* *przysel*, to *mu* *grali* *marsia* *lebo* co *inksze* *N-tar ZborŚl 40*; *cō in̄kše* na *fši* *ie* *śłōma* *abō* *sano* *brzoz 1*; ~ co, *coś* *inkszego* 'jw': *Tsa* *musowo* *lecieć* do *somsia*, *bo* to *nie* co *inkszego*, *jeno* *jego* *pcoły* *wymignęły* *się* z *ula* *tarnob 8*; *Płaczi* w *łoczkach* *stanōły* *Zofijce*, *bo* co *inkszego* *uczekowała* *ujzdrzeć* w *łoŕdce* ['*skrzyni*']. *Talary*, a *nij* *kamynio* *oles* *ŚmKl 24*; *tam* *tero* *ies* co *in̄kšygo*, *bo* *tero* *muśi* *mlyko* *uotstoważ* *n-tom 1*; *Gospodarze* *mniej* *zamoźni* *jedzą* ze *służącym* *razem* z *jednej* *miski*, *bo* *jak* *się* *śmieją* *złośliwi*: na *jedzeniu* *go* *nie* *osukajo*, *ale* *za* to na *cym* *inksym* *krak* *ME IV 99*; to *ie* *coś* *in̄kšego* *ryb* *BMJP XIV 99*; ~ *inkszym* *czasem* 'nie teraz, kiedy indziej': *Jo* *ci* *zarno* [*ziarno*] *dom*, *ino* *nie* *dziś*, *ba* *inksym* *casem* *N-tar ZborŚl 128*; *Inksim* *casem* *zagrās* *nām* *N-tar* *ME III 139*; ~ *inkszy* *raz* 'jw': *Baj* *niekiedy* *muszał* *gnać* *gajñsi*, *inkszy* *rełz* *muszą* *ś* *nymi* *iż* na *pole* i *pomałgać* *prud* *NT II 57-8*; ~ *kto* *inkszy* 'inna osoba, ktoś inny': to *ne* *bōu* *ōn*, *yno* *kto* *in̄kši* *koziel* *SGŚ XIII 27*; *parobek* *abō* *teš* *χtŕy* *in̄kšy* *lesz* *NT I 139*; *Zacinoł* *drōge*, *coby* *fto* *inksy* *tędyj* *nie* *przesel* *N-tar ZborŚl 127*. EP

INKUBATOR *Forma*: typ jenkubator: *kras* 7.

Znaczenie: 'urządzenie, w którym umieszcza się wcześniaka lub słabego noworodka, aby zapewnić mu odpowiednie warunki': m^uoⁱ s^uostry żeck^uo było ničasne iⁱ g^uo g^uzałi v^ujenkubat^uože jw. EP

Inkurtowiny zob. INKRUTOWINY

Inkust zob. INKAUST

INKWIRAŁ 1. 'urzędnik prowadzący śledztwo': ne jezdam iⁱnkfirau ryp MacSt 249.

2. 'dochodzenie, śledztwo': iⁱnkfⁱirau s^uχuopcami upravⁱau tor 3. EP

INKWIZYT 'areszt śledczy': šež^uau bez pu^u roku v^uiⁱnkⁱvizyće wad RWF XXVI 379. EP

INLET *Formy*: typ enlet: ||- wej AJK V m 227 s 149; ~ typ endlet: nidz SGOWM III 38; ||- wej AJK V m 227 s 149.

Znaczenia: **1.** 'bawełniana tkanina pościelowa o gęstym splocie, zwykle kolorowa, używana na wyspy na poduszki lub pierzyny': do ničeg^o tyn inlet, kvap ['delikatne pierze, puch'] pšepuščo n-tom 2; iⁱnlet čėvoni je nai^fėiⁿėi^ši tcz 3.

2. 'wsypa na poduszkę lub pierzynę': piėže sė sypau^e d^uo^e iⁿletu (fsypa), tėi by^uu piėžyna z^uotow B II 17; iⁿlet zavd^y m^oy^em, iⁿlet – co še pšora fsypse, co do p^uėžynki ostródz SGOWM III 38; endlet – co pšora pšydo, cerwuny nidz jw; lubl SGŚ XIII 27; Olec SGOWM III 38; chodz AJK V m 227 s 149; byd jw; wyrz jw; sęp-kraj jw; chojn jw; tuch jw; wej jw. EP

Inne zob. INNY

INNIEJ 'w inny sposób, inaczej': teraz inⁿej (buduje się domy). inⁿi zažyć ('zagospodarować'), vėnc to tego groša možno zdobyć sokól 2; Dzisiaj pisze się inⁿiej. Mnie inⁿiej się wiodło. Jeśli ktoś inⁿiej postąpił, często tracił wiele Grodno [Bruś] PJPAN 112 s 177.

Por. **I. INIEJ**

EP

Inno zob. INO

*INNOWIERCA

Por. INOWIERCA

*INNOWIERCZY

Por. INOWIERCZY

INNOŹ 'ponadto, poza tym': teg^uo n^y, b^uo še to tyz^u n^e nadaje, jedno mało 'uurošne, to kłoso [...]. a innoz^uo to n^e šeⁱom zita, bo to jest słoma p^uonã n-tar ZNUJ 98 s 35. [Por. inoź] EP

INNY *Formy*: typ jenny: *krak* 1; *hrub* MAGP III m 149; *radomsz* jw; *opocz* jw; *p-tryb* 7; *tas* MAGP III m 149; *tódz* 2; *brzez* MAGP III m 149; *tecz* jw; *kut* jw; *Nadwitnie-Radzyń Podl* jw; *pias* Kozł 35; *wołom* MAGP III m 149; *os-maz* jw; *plóc* 4, LL V 3 s 39; *sierp* MAGP III m 149; *mław* 1; *przas* 1; *ok Przasnysza Chełch* I 29; *ostroł* 9; *tom* MAGP III m 149; *białos* PBTN XVIII 68; *tur* MAGP III m 149; *kols* jw; *lip* jw; *ryp* jw; *tor* 5; *Kuj Kuj* II 271; ≈ *stw* inⁿiejszy: *Mr i Wr* SGOWM III 38.

Znaczenia: **1.** 'nie ten, nie ten sam, drugi, dalszy, pozostały, nie taki, nie taki sam, różny, odmienny, zmieniony, nowy': inⁿy čuovek tyž zapomina še *zam* 14; *vej* se inⁿy g^uirnek *prud* SGŚ XIII 28; *janoskięu* χauupa jes troxe inno iag robokova, χočož uobe s ceguy *koniń* 14; *lassove* tys som požomki, tylko v innym rozaju *zaw* 1; to było v jinnym pajstf'e *kras* 1; *całkã* jinno polityka *gar* 14; f *kouždy* fsi χnet mēli inne vyrazy. *nama*vãli na iⁿn^o vãr^e *niem* 3; *naša* melodja inna *chtm* 9; *tero* urody s^o lepse jak po inne roki. n^e ma casu pokuodać, bo jez duza iⁿny roboty *kolb* 3; *za* tyžyėin casu, to juž žyn byže inny, juž byže viⁿksy *włoz* 4; bo v mēška^uu to jest inⁿe povětše *zam* 6; i odleceli. *kožden* v inⁿe strane *radz-podl* 13; *ciesz* 9; *opol* SGŚ XIII 28; *oles* MAGP III m 149; *oleś* [Równe Ukr] jw; *syc* SGŚ XIII 28; *Śl* jw; *Gładkie-Zakopane* MAGP III m 149; *wad* jw; *lim* 16; *n-sqd* MAGP III m 149; *jas* jw;

kroś 9; lubacz MAGP III m 149; rzesz jw; boch jw; krak 1; będz MAGP III m 149; tarnob jw; niż 5; bił MAGP III m 149; tom-lub jw; hrub jw; kraś 7; sand 13; piń MAGP III m 149; jęd 6; częś MAGP III m 149; radomsz jw; kiel jw; iłż 4; lub MAGP III m 149; Włodawa jw; puław 18; opocz MAGP III m 149; p-tryb 7; łas MAGP III m 149; łódz 2; brzez MAGP III m 149; tęcz jw; kut jw; raw-maz jw; grój jw; łuk 2; Nadwitrnie-Radzyń Podl MAGP III m 149; biał-podl jw; sied jw; miń-maz 1; wołom MAGP III m 149; os-maz jw; płoc 4; sierp MAGP III m 149; dział jw; mław 1; przas 1; ostroł 9; łom MAGP III m 149; białoś PBTN XVIII 68; sokół MAGP III m 149; graj jw; aug jw; suw 1; pis MAGP III m 149; resz jw; olsz [Wilno Lit] jw; Mr i Wr SGOWM III 38; rawic MAGP III m 149; lesz jw; jaroc jw; tur jw; kols jw; międzyrz 1; międzych 4; szam 5; mog 4; czar 2; inow MAGP III m 149; włoc jw; lip jw; ryp jw; tor 5; byd MAGP III m 149; Kuj Kuj II 271; wyrz MAGP III m 149; złotow B II 17; brod MAGP III m 149; świec jw; chojeń [Tarnopol Ukr] jw; kościer jw; Lwów [Ukr] LS II A 164; ~ w przyst: co veś, to inna poveś lim 25; co veś, to inna pęś, a co chałupa, to inna nauka przew 3; chrzan 7; wiel 6; tęcz JPAN 33 s 80.

2. 'następny, kolejny': inny ftorek Bronowice-Kraków MPKJ II 443.

Inne w użyciu rz 'inna, druga rzecz, inna sprawa, co innego': zmora jest inne, i mara inne olsz SGOWM III 39; toporek znaćy zaś inne, to jes taki šeroki i wojski, a do drefkuf to muwo šekera olsz jw; kałina to inne, to ma kšatki giż jw; gadajo tak, a jęńne myślo ostroł 9.

Inny w użyciu rz 'inna osoba, ktoś inny': inny na tvoim męjscu to by še češy koniń 14; a inny muvi: juś ni pařmentām, bo ja juś stary! zam 14; veś ju tam f tany, ten cy jinny kraś 9; jo dōm innemu byd 5; inñi już

dāvno p^horobily, a ty še tag guzdraś dqb-tar 5; naved by śi fcafi za innymi ni pačšał tom-lub 3; ja paťše, co jinne robo (ludzie) suw 1; ciesz SGŚ XIII 28; [pśn] ryb LL II 2-3 s 40; prud PlutaDzierż 54; [pśn] Rozbark-Bytom PieśniŚl II 744; [pśn] klucz MPTL XXI 109; bił 7; piń 9; włosz 4; chtm 36; włod 3; [pśn] opocz MPTL VII 230; [pśn] pias Kozł 35; siem 3; płoc LL V 3 s 39; sulech 5; złotow B II 18; ~ w przyst: Żdźbła w oku nie widzi, a z innych szydzi Bobrek-Bytom MPTL XV 1 s 133; Cudzego nie pragnij, a swego nie opuszczaj, sam rób, co możesz, a na innych się nie spuszczaj Karb-Bytom jw s 32; ~ 'też o zwierzęciu': krova je, pščoła je, fšystko inne zre olsz SGOWM III 39.

Po innemu 'w inny sposób, inaczej': Jeżeli bronować, to nakładamy ten drugi chomont i jido pastronki, a jeśli szleji, to jido pa drugiemu, to wsio po innemu Wilno [Lit] SLit 321.

Frazeologia: co inne 'inna, druga rzecz, inna sprawa, co innego': jo takiχ chorobuf nie znom. ino na noći to otcuvom troχe. co inne, to fcale nie otcuvom zaw 1; Móg ine rzeczy obrać lepsze, abo zbawienie wiecne, abo co inne n-tar Zaw 63; Łonka co inne, pastfa co inne radomsz RLTN XXVI 145; co inne karcma, co inne bimbrowna rad jw XXIII 167; ~ co innego 'jw': c^ho^e innę^ho^e mōžvi, a c^ho^e ĩnnę^ho^e r^ho^eĭbi złotow B II 17; to ganc co ĩnnygo niem 3; ~ cośkolwiek inny 'jw': kšyvizna – krzywica (angielsko choroba to jes cośkoleg inno) wiel 6; ~ kto inny 'inna osoba, ktoś inny': m^ho^eže χt^ho^e ĩnny kupi kōžna złotow B II 17; Weźniem i wypędziem go na swat, to go chto jenny straci, a nie my ok Przasny-sza Chełch I 29; ~ nic innego 'nic poza tym, tylko to': ĩnic ĩnnę^ho^e nie m^ho^ega vōm p^ho^estavić, b^ho^e nie mōm złotow B II 18; żyw 5; ~ nikt inny 'nikt poza tym, tylko ten': niχt ĩnny teg^ho^e by nie zr^ho^ebyu,

jano² u⁰żna złotow B II 17–8; ≈ zagadać innym 'zacząć mówić o czymś innym': zagadau j⁰nn⁰m ostroł 9.

Por. II. INY

EP

INO *Forma*: typ inno: olk Krak IV 109.

I. spójnik 1. 'łączy dwa zdania lub części jednego zdania, przy czym zdanie przyłączane uściśla lub ogranicza zakres tego, o czym była mowa; tylko': nie byu⁰ poduoguf, ino żeńe utretovali (w chałupie). brony dżewane, ino goźże byu⁰ zelazne sand 13; iż do spużelnie, ino nie ba⁰amuż du⁰go dąb-tar 3; zaros pu⁰ida, yno se vezna χleba ryb SGŚ XIII 29; u⁰o-sy roskosmane, io⁰ już nie b⁰ad⁰ se plyś, se ino p⁰syceše niem 3; ukiśńęte (ogórki), ino jakeś m⁰ntke bił 6; Ligota-Katowice LL II 2–3 s 17; [pśn] opol ZNUJ 18 s 46; Zakopane Lud VII 186; [rym] n-tar ME IX 48; n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 114; tarn PorJ 1964 s 164; boch NT II 176; miech 9; zam 11; kraś 9; opat JP LX 45; bus PorJ 1957 s 141; piń JP XLVIII 361; iłż PorJ 1956 s 270; chłm 9; opocz 3; wiel NT II 192; gar 20; węgr 5; giż SGOWM III 40; nidz jw; olsz jw; krot NT II 198; rawic 8; międzycz NT II 202; n-miej PKFP XVIII 4 s 19.

2. 'przyłącza zdanie, które wyraża konsekwencję wcześniejszego działania; i': Nic nie uschnął, ino sie udawil wad Zb VII 35.

3. 'łączy dwa zdania lub części jednego zdania przeciwstawne, skonstrastowane w treści; lecz': Nie z piersi mam kaszel, ino z tego karku N Bytom 1; nie zyńaty, ino ze śostr⁰m šeżi n-tar 21; bo tum⁰m se nie y⁰dowała ut panny, ino na drugij⁰ wosce zam 4; nie tam, ino tu čša dopiro u⁰ykuwać p⁰sybija⁰ne. zarnowec take pażżorki f⁰arde mo po sobe, nie listki, ino take i⁰geuki iglate, zelańutke zaw 1; dovní nie č⁰eni kuosami, ino s⁰erpamy bus 5; f kufše se dawni t⁰şmau⁰, bo nie by⁰o safuf, ino kufr⁰y. un

nić nie spa⁰, jino cuva⁰ węgr 5; na wosce mi nie mu⁰o steńa, ino stefca brzes-mp 23; ni ma pysku śf⁰ina, ino ryj n-tar 16; strzel-opol BMJP XIV 123; niem 3; ok Opola ME VIII 205; Klucz; mil MPTL XXV 2 s 27; żyw 7; dęb WęgJęz 25; tarn MPKJ I 6; kolb 3; bił 3; kras 3; sand 13; piń 9; konec 12; chłm JP LXXVII 194; [pśn] opocz MPTL VII 260; wiel 6; gar 20; świec NT I 167; ~ w przyst: Nie płaci bogaty ino winowaty krak ME IV 202.

4. 'wprowadza zdanie okolicznikowe czasu, informuje, że to, o czym jest mowa w zdaniu podrzędnym, działo się niewiele wcześniej niż to, o czym jest mowa w zdaniu nadrzędnym; skoro tylko, zaledwie': ino my p⁰syšli, zaroz be⁰u pocong n-tar 28; jino vlozem do jizby, a jus me u⁰ojęec pasem ze⁰nu⁰ piń 9; inom skoštowa⁰u, zaroz mi se m⁰enjo ('mdło') zrobi⁰u N Bytom 1; un nie da du k⁰esła, ino dotkne se, już druge rubote daje chłm 16; Klucz; [pśn] Rzesz ME X 99.

5. 'komunikuje, iż to, o czym mowa w zdaniu poprzedzającym, osiąga wysoki stopień intensywności, porównywalny z sytuacją lub taki, jak sytuacja, o której mowa w zdaniu następnym; aż': te małe ba⁰o⁰ryce ['dzieci'] se p⁰ku⁰fiły, ino trempco (z zimna) ['trzęsą się'] bił 6; krova m⁰og⁰u tyz byś χ⁰oro na żaby (nazwa choroby); voukym u⁰o-časta g⁰netli (chorą krowę) p⁰o b⁰okay-⁰in⁰o żaby ščela⁰u miech 9; ma⁰am se ko⁰an⁰ka, u⁰topi⁰u se f⁰studni, a jo za j⁰-ny⁰ni, ino żeńia dudni [pśn] żyw 6; pra⁰o se ĩno ĩskry suy z lodu. j⁰ag dysc, to j⁰asku⁰ki lotajo tak ĩsk⁰o nad v⁰o⁰de, ze ino tak sk⁰şydu⁰ u⁰mocac sand 13; Jak wrzaso⁰ł na tego swojego kunia, jak posed, to ino wiat⁰r fruno⁰ł, tak wyci⁰agno⁰ł z tego błota, bo to diab⁰ly pomogły kiel PorJ 1956 s 439.

II. part 1. 'komunikuje, że ilość, zakres, natężenie czegoś jest mniejsze niż można by

się spodziewać; jedynie, zaledwie': ino my pomogōmy *n-tar* 15 [Spisz]; to ino ʰu vas tako moda *lub* 21; dovni beuy ʰinʰo ćesane belki ('bale na budowę domu') *miech* 9; Ino mi scypusie tej soli dali *n-tar* 24; ɔn ino mo brata *N Bytom I*; tag ynuo zabzdýjknie, buo pšecý graž_ńe umě *rawic* 8; ty byž ino fćás cytãu *dqb-tar* 5; roskoz boski žońži, ńe ino cwovek som sobã *kolb* 3; jo tyle lot vyžyũam i takiχ *χorobuf* ńe znom. ino na nođi to otcuvom troxe *zam* 11; ńe dũgom žyła z χłopym, 33 roki ino *rzesz* 8; šklanke ino? mało bežeš mał *bił* 6; *ryb* SGŚ XIII 29; *prud PlutaDzierż* 54; *koziel* SGŚ XIII 29; *gliw jw*; *tar-gór jw*; *niem jw*; *opol ZNUJ* 18 s 46; *lubl* SGŚ XIII 29; *Klucz*; *Zakopane RWF* X 215; *n-tar* [Orawa] ZNUJ 69 s 120; *żyw* 5; *myšlen* PJPAN 11 s 229; *lim* 20; *boch NT II* 120; *ok Bochni i myšlen Świąt* 697; *krak PJPAN* 11 s 229; *ośw* 3; *chrzan MPKJ* VII 358; *olk AWK* VI 769; *miel jw*; *niž jw*; *tom-lub* 1; *zam* 1; *kras* 3; *kraś AWK* VI 769; *sand jw*; *opat jw*; *bus jw*; *piń jw*; *jed jw*; *zaw* 1; *włosz AWK* VI 769; *kiel jw*; *konec jw*; *iż jw*; *puław jw*; *kozien jw*; *rad jw*; *opocz jw*; *wiel* 6; *sier* 5; *raw-maz AWK* VI 769; *skier jw*; *grój jw*; *gar jw*; *mław* 7; *ostroł* 12; *giž* SGOWM III 39; *mrąg jw*; *ostródz SWM* IV 152; *kal* 24; *gtń* 5; *koniń NT II* 221; *n-tom jw* 210; *Tarnopol [Ukr]* JP XXXV 145.

2. 'wprowadza zastrzeżenie mówiącego do wyrażonej wcześniej zgody na coś': Ino my zaro przyńdź i nie bałamuć casu *opocz PorJ* 1952, 4 s 31.

3. 'używana w zdaniach wyrażających groźbę, która spełni się, jeśli ktoś zrobi to, o czym mowa w zdaniu': ino rus, to tag dostańes, ze... ino mi ńe pšýńć! *iż* 14.

4. 'używana przed czasownikami w celu wyróżnienia komunikowanej czynności lub stanu': baba f špítãłu, a uon jino pije *rzesz* 13; a un ino ježži na tem końu po tem žižińcu *hrub* 6; muđ brat *χožin* do škoũy; jağ go

pan pytoũ co, to ino puakou *zaw* 1; véćnie še ʰinʰo pšetf'yrota teńi žváńi, ʰi z_muχa-mi se ńi mʰozno pʰoražić f *χauʰpe!* *miech* 9; s kem ino rozmařam, to každy muvi tak *kras* 5; Kowol bęł dokuměntny w robocie i mioł pokup na podkowy, klince i co ino wyzdajoł *N-tar ZborSt* 40; pořadã, ze χyła ino beže *χćãł*, to mu dã poješ i pořić *iż* 14; ńe χce caũygo voza, a jino χćoũym jedno kouo *łecz PJPAN* 33 s 13; ńiž ńe godaũa, a ino vřazg byũ *strzel-opol SGŚ* XIII 30; jušku jino leży tyj leży *Tarnopol [Ukr]* JP XXXV 144; *pszcz BMJP* XIV 116; *ryb* SGŚ XIII 29; *rac jw* 30; *prud KwOp* XIV 1–2 s 95; *tar-gór* SGŚ XIII 30; *oles jw* 29; *n-tar ME* IX 173; *lim* JP L 56; *tarn jw LXXXII* 205; *krak Wista* XIV 268; *olk Krak* IV 109; *bił* 6; *Sand* ASL V 7 s 52; *lub* 2; [pšń] *opocz MPTL* VII 265; *sier RŁTN* XXII 99; [rym] *gar* 1; *gtń* 2; *przas PorJ* 1963 s 157; etc SGOWM III 40; *nidz jw* 39; *ostródz jw*; *rawic* 8; *sulech PKFP* XVIII 2 s 50; *inow jw* XVIII 3 s 63.

5. 'używana po spójnikach i zaimkach wprowadzających zdanie podrzędne, aby podkreślić zależność między treścią zdania podrzędnego i nadrzędnego': vež go, a jino go ńe vyruć *kal* 24; pšišũa takou starou baba, a jino prosiũa tygo pana, žeby iđ vžđ *niem* 3; šeži se, a jino pyzg na ńiğũđ rezžãvu *tarn MPKJ* I 8; vyrošńete, ńe vyrošńete, aby ino byũy geši (o skupie geši) *sand* 13; zrobiũym dva grabiska, juž je uo-skurovouym, ješće aby jino dopodćinać, žeby ryncuv ńe kaľicyũy *łecz SFPS* V 428; fšystko, co jino mo, to ve vojne zarabovuũ. vžon, co ino mug zńešćiž do košyka *łecz PJPAN* 33 s 79; gãdã mu gupi, co ino mu na ižzyk pšysũo *chrzan MPKJ* VII 385; kfãtki [chwãtki] to je taki, co to fšysko bystro i tak akuratńe zrobi, co ino pořša *gtń* 2; co ino moł f pěršaχ siły *lub* 21; Sarpie sie, co jino mo mocy *lim ME* XI 23; Wyšćigoce pojeħali na rowerak, co ino ftory mioł pary

w sobie *N-tar ZborSł 40*; tag gńetua bżuχ, ze to źecko stekaŋo, ĩag ĩino moguo piń 9; v^uode še zagżeje, drozzy še ^uozrobi, zeby ino nie zapażyć itż 4; ~ 'wzmacnia życzenie, prośbę': Niekze juz bedzie dziwaśjako, coby ino béto. Bedzie désc z téj cérniawy, coby ino nie grod. Na wyprzódky lecieli po cukier do sklepu, coby ino nie hybło *N-tar ZborSł 41*.

III. w przyspiewie: O la, ino la! Mijajo sie pola, My sie nie miniewa, Ty dziewcy-no moja *krak ME IV 171*; Dana jino dana, pod kopecku siana siedmiu kosiarczyków jo dziewcy-na sama *sand PorJ 1958 s 86*; Hejże ino po lipowym moście, jadą do nas, jadą miłe goście *sier LL VI 1–2 s 70*.

W połączeniach: **A ino** wykrz **1.** 'oczywiście, naturalnie': Pudzies, Hanka, se mnom? – A ino *N-tar ZborSł 3*; ĩag_veznę, to g^uo zekłnę. – a ĩino! *myślen PJPAN 11 s 210*; A ty chces jechać? A ino – tak ta peda, ze chce *miech Wisła VI 307*; Sprzedáteś krowę? A ino, sprzedátem *tarn ME I 258*; ŋuna na puse mo śinok! – a ĩino! *kras 3*; Cy ty mas, oblubieńce, chęc do nij? (on: A ino!) *bus Kiel I 73*; Cy wy znacie moje śkapy? Te gniadóń i karégo? A ino? – te same *ok Sandomierza Sand 272*; *pd-wsch ok N Sączu SKJ IV 318*; *kroś Lud VI 42*; *dęb K I 7*; *brzes-mp MPKJ VII 30*; *Krak Krak IV 308*; *miel PKJ II 56*; *bił 6*; *opat Kł VII 79*; *piń 2*; *jęd Wisła XVIII 203*; *radomsz MPTL XIII 249*; *kiel 13*; *lub PF IV 201*.

2. 'wyraża przeczenie': A ino – bynajmniej, wcale nie *brzes-mp MPKJ VII 30*. **A ino... a ino** 'powtórzenie dla celów ekspresji': a yno tak tyńcovãu, tyn taki ^uognisty ^uuopyk, a yno tyńcovôu prud *JP XLIII 261*.

Por. AINO

Ba ino wykrz **1.** 'wyraża wzmocnione twierdzenie': Ba jino moiściewy takie mie nieszcęście trefiło *Żyw SKJ IV 353*; *kroś*

Lud VI 42; *sanoc jw IV 307*; *ok Przeworska Wisła XIII 236*.

2. 'wyraża złagodzone przeczenie': Ba jino, cegobys jesce nie chciół *Żyw SKJ IV 353*.

Por. BAINO

Co ino 1. 'zaraz, za moment': Co ino mioł przýść *N-tar ZborSł 40*; Juz cułem, ze pies co ino má mie dognać *krak ME VI 28*.

2. 'dopiero co, tylko co': co ĩino byu i ĩuz gżeśi vyset *dąb-tar 5*; co ino był, ĩus go ni má *sand 6*; co ĩino tu byua *koniń 14*; że ĩes tyn sk^uut? – co ino tu buu, a ĩuz żeśi p^uolecou gor 4; Co ino izbe posprzącem, to dziecýska snowa sýcko tarasom. Matka śpiom? – Co ino legła *N-tar ZborSł 40*; *ok Bochni i myślen Świąt 692*; *miel PKJ II 58*; *łęcz PJPAN 33 s 80*.

3. wykrz, *ekspr* 'bardzo': ĩag zupałi żouχe, to buχ ĩom do vody i tag ĩom f ty vože vypuołi, co ĩino! *sier 5*.

Co ino... a 'zaledwie..., a już': Co ino se zdrzymnał, a tu cosik lezie *dęb Lud XII 75*.

Co ino... już 'jw': co inóm še sxyłiła, mozym vzeła cšy f pudolyk, ĩuz żeżic stoi s końim *tom-lub 3*.

Ino co... (to) już 'jw': ĩino co sũńce vzyńże, ĩuz muśauy fstajać. ĩino co še pšexyli, to ĩuz leży *łęcz PJPAN 37 s 332*.

Frazeologia: ino ino **1.** 'ledwie, z trudem': ĩino ĩino šua ta starońina *łęcz jw*; **2.** 'o mało co, niewiele za mało': ĩino ĩino še nie pševrućiuo. ĩino ĩino by śinguo *łęcz jw*. *EP*

INOCZODZIEC *Forma:* typ winochodziec: *Lit K VI 128*.

Znaczenie: 'koń, który, przemieszczając się, stawia obie prawe nogi na przemian z obiema lewymi': *ok Lublina PF V 749*; *Lit K VI 128*. *EP*

INOCZKA 'zakonnica': *mrag PorJ 1951, 1 s 15*. *EP*

INOFICEREK *pśn* 'urzędnik pracujący w biurze': Zno^ułejch jednego inoficerka, Co sie co chwilką z biurka wymyka,

A przy przekąsce wychyla z rana, Kufel „bawara”, a nie szampana *Opole KoszPog 108*. EP

INOJ *pśn* ‘spójnik łączący dwa zdania przeciwstawne, skonstrastowane w treści; a, ale’: Nie odesłaś go [wianeczka] ty Na zadny ulicy Inojś se odesła W kościele przy świcy *krak ME IV 160*. EP

INOK ‘tylko, jedynie’: Minał go [buta] i pedział inok: zeby był drugi, wártałoby z konia sléz i wzięś wad *Zb VII 37*; miech *AWK VI 769*. EP

INOKRASNY ‘innego koloru’: uon nosył m^uodrě b^uukse a j^unokrásny l^uvk [‘kamizelkę’] *Kasz LPW I 385*; *Štup LSW I 406*. EP

INOMYŚLNY ‘inaczej, odmiennie myślący’: *Štup LSW I 615*. EP

Inowac zob. **INOWAĆ**

INOWAĆ *ż F o r m y*: typ inowac: *Czaca [Sł] AJPP 350*; ~ typ inowec: *Czaca [Sł] AJŚ VI m 1121 s 32*; ~ typ winować: *Cieszyn [Cz] AJPP 350*.

Znaczenie: ‘szron, szadź’: *Cieszyn [Cz] jw*; *Śl SGŚ XIII 30*; *Czaca [Sł] AJPP 350*, *AJŚ VI m 1121 s 32*. EP

INOWATKA *F o r m a*: typ inowiatka: *Cieszyn [Cz] Kell II 183*.

Znaczenie: ‘szron, szadź’: *jw*. EP

Inowec zob. **INOWAĆ**

Inowiatka zob. **INOWATKA**

INOWIERCA ‘człowiek innego (zwłaszcza innego niż katolickie) wyznania, wyznający inną wiarę’: Żyli tóni jeszcze wtynczos, kiedy bóto mordyców i inowierców *pszcz SGŚ XIII 28*; v ělú mēškajō j^unoverce *wej LPW I 321*; *Cieszyn [Cz] Kell II 183*.

Por. **INNOWIERCA** EP

INOWIERCZY ‘przym od inowierca’: j^unoverčy ksož *wej LPW I 321*.

Por. **INNOWIERCZY** EP

INOWIERNY ‘inowierczy (zob.)’: *Štup LSW I 406*. EP

INOWIERZEC ‘inowierca (zob.)’: *wej 3*. EP

INOZIEMSKI ‘pochodzący z zagranicy; zagraniczny’: vele j^unozemskij řečy uon přaños sobō dodōm *Štup LPW I 322*. EP

INOŹ ‘ponadto, poza tym’: Podzieliyli sie ^uoba równo, inoź ^uostały jeszcze sztyry grosze *Ligota-Katowice LL II 2–3 s 13*. [Por. innoź] EP

INSEKT *F o r m a*: typ inzekt: *Wr Stef-Śl 48*.

Znaczenie: ‘owad’: *Śl SGŚ XIII 30*; *Wr StefŚl 48*. EP

INSEMINACJA *F o r m a*: typ semina-cja: *kras 3*.

Znaczenie: ‘sztuczne zapłodnienie samicy zwierzęcia’: byk po vesku, a po terażnemu syminacja, ale to jes nie baržo ryxtyg dobre, bo pare razy zapłōzić, to se zepsuje krova *jw*. EP

INSEMINATOR *F o r m a*: typ seminator: *sied 3*.

Znaczenie: ‘specjalista przeprowadzający zabiegi sztucznego zapłodnienia zwierząt hodowlanych’: krova poluje, znacy se, to prōvaži do syminatora *sied 3*; Nas insyminator majontku nie zbije, na krowach zarobi, w gospodzie przepije [pśn] *opocz LL X 2–3 s 68*. EP

Insla zob. **INZLA**

Inspektorat zob. **INSPEKTORAT**

Inspechtór zob. **I. INSPEKTOR**

INSPEKCJA *F o r m y*: typ inspekcja: *Ciesz [Cz] SGŚ XIII 31*; ~ typ ispekcja: *koniń 14*; ~ typ špekcja: *żyw ZarP 22*.

Znaczenie: ‘sprawdzenie funkcjonowania danej instytucji’: Generał odbywa inspekcję w pułku *Śl SGŚ XIII 31*; ĵag ğinerau pšyjeřou na ispekcjom... *koniń 14*; Byłek w Milówce na špekcyjji *żyw ZarP 22*; *Ciesz [Cz] SGŚ XIII 31*; *ryb jw*. EP

INSPEKCYJ *ż F o r m a*: typ inszpech-cyj: *Ciesz [Cz] Zwrot 128 s 15*.

Znaczenie: 'inspekcja (zob.)': Dóma ty dwie szkartki z notesa wytargali, coby ich to nie mierziało, ta niepodarżono inszpehcjy jw. EP

INSPEKCYJNY *Forma*: typ ispekcyjny: koniń 14.

Znaczenie: 'przym od inspekcja': Śl SGŚ XIII 31.

Inspekcyjny w użyciu rz, wojsk 'osoba pełniąca dyżur': ispekcyjny zařše prubovou uobadu f kuřni koniń 14. EP

I. INSPEKT *zwykle lm Forma*: typ inszpekt: koziel SGŚ XIII 31; ~ typ ispekt: ||- ok Biłgoraja Mazur I 138; wiel PKJP X 69; koniń 14; ~ typ ispecht: rzesz 8; dąb-tar 5; wiel PKJP X 69; ~ typ iszpekt: ||- ok Biłgoraja Mazur I 63; ~ typ ispekt: gor 2; mław 1; ostroł 9; ~ typ ispecht: opocz RŁTN XXI 16; ≈ M lm -a: rzesz 8; dąb-tar 5; ok Biłgoraja Mazur I 63, 138; opocz RŁTN XXI 16; wiel PKJP X 69; mław 1; ostroł 9; koniń 14; złotow B II 18; poza tym nie podano; ~ B lm -a: złotow jw.

Znaczenie: 'rodzaj płytkiej, oszkłonej skrzyni bez dna, czasem ogrzewanej, służącej do uprawy roślin poza normalnym okresem wegetacji, chroniącej je przed niską temperaturą': v inšpekće mõmy tòmaty ['pomidory'] koziel SGŚ XIII 31; čša by zrobiřz ispeřta na p^uomidory dąb-tar 5; ispeřta – tam še flańcovało rosade [rozsade], kałařory itp. rzesz 8; uo^ogro^od^oo^ovi mi^ořli inšpekta. v inspektař ro^os^ona na v^oo^osna r^oř^ou^oš^oš^ou^ota, ro^osada złotow B II 18; v měsće juř majom ša^oute z ispektuf koniń 14; tuřipany juř kf^oitn^om v ispektař ciesz 15; ryb SGŚ XIII 31; gor 2; ok Biłgoraja Mazur I 63, 138; opocz RŁTN XXI 16; wiel PKJP X 69; [nieuř] mław 1; ostroł 9. EP

II. INSPEKT *rym Forma*: typ ispekt: siem LL IV 2–3 s 102.

Znaczenie: 'inspektorat (zob.)': Królam z purpury wyřyla i z tronu zsařila, te-raz będe řwiatem ispektem rzařdila jw. EP

INSPEKTA 'I. inspekt (zob.)': ispekta jaka. ni mam řadnej ispekty. zrobił velka ispekta. za ispekto naukoło. v veľkej ispekće. dře ispekty suw PKJP II 2 s 107. EP

INSPEKTO *n Forma*: typ ispechto: rzesz 13.

Znaczenie: 'I. inspekt (zob.)': jw. EP

I. INSPEKTOR *Formy*: typ inspektór: gar RŁTN XXII 232; Etc SGOWM III 41; ~ typ inspechtór: ryb SGŚ XIII 31; opocz RŁTN XXII 232; ~ typ inszpektor: ||- Ciesz [Cz] Zwrot 128 s 14; opol 3; olsz SGOWM III 41; ~ typ inszpektór: Cieszyn [Cz] KadGaw 329; Ciesz SCiesz II 133; ||- pszcz SGŚ XIII 31; głub PJS I 92; Wr zach Stefo 51; złotow B II 18; tcz 3; szt GMalb II 1 s 134; Mal jw I 73; ~ typ inszpechtór: ||- Cieszyn 7 [Cz]; ||- Ciesz [Cz] Zwrot 128 s 14; Ciesz MPTL XV 2 s 237; ryb 4; ||- rac LL II 2–3 s 76; ||- prud PlutaGłog II 129; niem DobrzNiem I 81; n-miej 1; ~ typ inšpektor: oles SGŚ XIII 31; Szczyc SGOWM III 41; ~ typ inšpektór: niem DobrzNiem I 76; ostródz SGOWM III 41; ~ typ inšpechtór: ||- lubl 1; ~ typ inšpektór: mak-maz Zd s 69; ~ typ ispektór: ok Biłgoraja Mazur I 138; ||- jęd 6; kiel RŁTN XXI 21; iřz jw XXII 232; puław jw; kozien jw XXI 21; opocz 3; łas RŁTN XXII 232; węgr Cyran 147; rawic PKJP III 3 s 40; koniń 14; lip 2; ~ typ ispechtor: ||- jas 3; grój Zd s 110; ~ typ ispechtór: ||- jas 3; dąb-tar 5; ||- jęd RŁTN XXII 232; Wiel PKJP X 23; sier jw 69; łęcz PJPAN 37 s 334; łow RŁTN XXI 16; pułł Zd s 110; ~ typ iszpektór: pszcz SGŚ XIII 31; ryb ||- 13, SGŚ XIII 31; koziel SGŚ XIII 31; gliw jw; wąg PKJ XVI 132; ryp MacSł 242; tor jw; ~ typ iszpechtór: Cieszyn 2 [Cz]; ||- Cieszyn 7 [Cz]; Cieszyn [Cz] Kell II 184; ||- pszcz SGŚ XIII 31; ||- ryb 13; ||- rac LL II 2–3 s 76; prud PlutaGłog I 41, ||- II 129; koziel jw I 41, SGŚ XIII 31; strzel-opol

OIW 72; lubl 4; ~ typ inspektor: *Lim*; *suw 1*; ||- *Mr i Wr SGOWM III 41*; ~ typ inspektor: *żyw 13*; *myślen MPKJ V 324*; *n-sąd PPodegr 194*; *gor 2*; *pd ok Chrzanowa MPKJ VII 333*; ||- *iż 14*; *wiel 6*; *os-maz Zd s 69*; *mław 1*; *ostroł 9*; *koln Zd s 69*; *białos Kudz 150*; *graj Zd s 69*; ~ typ inspektor: *lim 20*; *radomsz RŁTN XXII 232*; ~ typ inspektor: *ryb PJS IV 47*; *prud ZNUJ 114 s 197*; *opol jw 18 s 46*; ||- *lubl 1*; *kolb 2, 3*; *opocz RŁTN XXI 16*; ~ typ spektor: *Olsz SGOWM III 41*; ~ typ spektor: ||- *iż 14*; ||- *Mr i Wr SGOWM III 41*; *ostródz BMJP XIII 57*; ~ typ szpektor: *Giż SGOWM III 41*; *Pis jw*; ||- *Wr jw*; *Ostródz jw*; *wej 3*; ||- *Kasz Ram 210*; *stúp Hilf 105*; *Lit K V 314*; ~ typ szpektor: ||- *olsz StefJ 53*; ||- *Wr StefSł 156*; *świec NT I 168*; *chojn LTP III 707*; *ok Kościerzyny LPW II 487*; *kar jw*; *wej jw*; ||- *Kasz S V 284, 285*; ~ typ szpektor: ||- *Kasz LPW II 486*; ~ typ szpektor: *wej Hinze 453*; ~ typ spektor: *wegr BasStudia 127*; *mław jw*; *graj jw*; *Pis SGOWM III 41*; *Szczyc jw*; *wolsz 7*; ~ typ spektor: *pułt Zd s 69*; *ostroł FrKurp 47*; ~ typ enszpektor: *Pis SGOWM III 41*; ~ typ enszpektor: ||- *olsz StefJ 53*; ~ typ ekspektor: *pułt BasStudia 127*; ~ typ jenspektor: *olsz SGOWM III 41*; ≈ *D lp -tra: stúp Hilf 105*; ~ *M lm -y: iż 14*; *bial-podl 1*; *Pis SGOWM III 41*; *Mr i Wr jw*; *złotow B II 18*; *poza tym -orzy lub nie podano*.

Z n a c z e n i a: 1. 'urzędnik dokonujący inspekcji, kontroli, sprawujący nadzór nad czynąs działalnością lub funkcjonowaniem danej instytucji': *išpeχtur pšijęχou i χcou uobeiżęc jako to wyglōndo ryb 4*; ze skarbu państwa pšyjężża ynšpektor rat narodowyχ *olsz SGOWM III 41*; inšpeχtōr zaięχau tak Źznakomnie ['niespodziewanie'] *n-miej 1*; ni mogem śe z tym inspektorem dogodać *ciesz SGŚ XIII 31*; ten ĩspektor to stary *vyga bial-podl 1*; *Cieszyn 2 [Cz]*; *Cieszyn 7 [Cz]*; [*przysł*] *Ciesz MPTL XV 2 s 237*;

pszcz SGŚ XIII 31; *prud PlutaGłog I 41*; *ZNUJ 114 s 197*; *koziel PlutaGłog I 41*; *Ruda Śl SGŚ XIII 31*; *strzel-opol OIW 72*; *niem DobrzNiem I 76, 81*; *opol SGŚ XIII 31*; *lubl 1, 4*; *klucz SGŚ XIII 31*; *myślen MPKJ V 324*; *lim 20*; *Lim*; *n-sąd PPodegr 194*; *gor 2*; *jas 3*; *pd ok Chrzanowa MPKJ VII 333*; *kolb 2*; *ok Biłgoraja Mazur I 138*; *jęd 6*; *RŁTN XXII 232*; *radomsz jw*; *kiel jw XXI 21*; *iż jw XXII 232*; *puław jw*; *kozien jw XXI 21*; *opocz 3*; *RŁTN XXI 16*; *XXII 232*; *Wiel PKJP X 23*; *sier jw 69*; *łas RŁTN XXII 232*; *tow jw XXI 16*; *grój Zd s 110*; *gar RŁTN XXII 232*; *wegr Cyran 147*; *BasStudia 127*; *os-maz Zd s 69*; *pułt jw, 110*; *BasStudia 127*; *mław BasStudia 127*; *mak-maz Zd s 69*; *ostroł FrKurp 47*; *koln Zd s 69*; *białos Kudz 150*; *graj Zd s 69*; *BasStudia 127*; *suw 1*; *Ełc SGOWM III 41*; *Giż jw*; *Pis jw*; *Szczyc jw*; *Mr i Wr jw*; *Olsz jw*; *Wr jw*; *Ostródz jw*; *rawic PKJP III 3 s 40*; *wolsz 7*; *lip 2*; *Mal GMalb I 73*; ~ 'wizytator szkolny': *v z^{uo}st^{uo}e^{ie}v^{ie} byu m^{ia}m^{ie}ckⁱ i p^{uo}e^{is}ki inšpektōr škōlny pšed v^{uo}eⁱⁿo^o. uo^{eba} v^{izy}to^{eva}lⁱ p^{uo}e^{is}ke škōuy^y złotow B II 18*; inšpektur un zaunzo f cauy^m poveće skouami, v^{izy}tuje, uog^lundo, ĩake po^zuntki *wiel 6*; inšpektur, co pšeg^loda skouy. spektory do skouy pšyjeχauy *iż 14*; každygo roku pšijyżžau do na^ši škoui špektōr z uolstina *Wr StefSł 156*; Pōn inšpektor se zakłodajōm na nos okulory, otw^{ir}ajōm klasowōm księge i przegł^{ad}ajōm, a kaj sie co nie godzi, pods^zkryfujōm czyrwiōnym ołōwkym *Ciesz [Cz] Zwrot 128 s 14*; ži^šai^š žeci ma^uy inšpeχtōra f šk^ole *dqb-tar 5*; Pam^{iy}ntōm, jak roz inšpektor zasⁿōl na lekcyi *Ciesz SCiesz II 133*; *Cieszyn [Cz] Kell II 184*, *KadGaw 329*; *pszcz SGŚ XIII 31*; *ryb jw*; *koziel jw*; *oles jw*; *żyw 13*; *kolb 3*; *łęcz PJPAN 37 s 334*; *mław 1*; *ostroł 9*; *Pis SGOWM III 41*; *Szczyc jw*; *olsz jw*; *koniń 14*; *wąq PKJ XVI 132*; *ryp MacSł 242*; *tor jw*; *tez 3*; *Kasz LPW II 486*, *S V 285*.

2. 'w dawnych majątkach ziemskich: człowiek zarządzający gospodarstwem i nadzorujący pracę robotników w polu; ekonom': bõu za inšpektora na mająntku v zaježeržu szt *GMalb II 1 s 134*; ve dvože bõu inšpektora *oles SGŚ XIII 31*; na dužyχ majõntkaχ nat robotníkami stoji zavdi špektõr i pšilnuje, žebi fšisci dobže robžili *Wr StefŠ 156*; Panie iszpechtõr, tym ludziõm sie musi płacić, õni nie bydõm za darmo robić, i od tego czasu muszõm we dworach płacić ludziõm *rac LL II 2–3 s 76*; bluščofski išpektõr nigži pexy nie χõži. õn nny kolasõm ježži *ryb 13*; *Cieszyn 7 [Cz]*; *Cieszyn [Cz] Kell II 184*; *ciesz SGŚ XIII 31*; *pszcz jw*; *ryb PJS IV 47*; *rac LL II 2–3 s 76*; *prud PlutaGłõg II 129*; *koziel SGŚ XIII 31*; *gliw jw*; *tar-gór jw*; *strzel-opol jw*; *niem jw*; *opol 3, ZNUJ 18 s 46*; *lubl SGŚ XIII 31*; *syc jw*; *Etc SGOWM III 41*; *Giž jw*; *olsz StefJ 53*; *Wr zach StefO 51*; [pšn] *ostrõdz BMJP XIII 57*; *wåg PKJ XVI 132*; *šwiec NT I 168*; *chojn LTP III 707*; *ok Košcierzyny LPW II 487*; *kar jw*; *wej 3, Hinze 453, LPW II 487*; *Kasz Ram 210, LPW II 486, S V 284*; *šup Hilf 105*.

3. 'urzędnik albo działacz społeczny nadzorujący przestrzeganie przepisów o bezpieczeństwie i higienie pracy': vy fabrice majõm novygo inšpektora *głub PJS I 92*.

4. st 'nauczyciel': *ostrõdz SGOWM III 41*; *Lit K V 314*. EP

II. INSPEKTOR *Forma*: typ inszpechtõr: *rac SGŚ XIII 32*.

Znaczenie: 'rodzaj dwukotowego pojazdu zaprzęgowego': jw. EP

INSPEKTORAT *Formy*: typ inszpechtorat: *ryb SGŚ XIII 31*; ~ typ inszpektorat: *koniń 14*; ~ typ inszpektorat: *suw 1*.

Znaczenie: 'urząd sprawujący nadzór nad funkcjonowaniem podległych sobie instytucji': Przijchoł inšpechtõr ze rybnickigo inszpektoratu do szuli, a sznupoł cosik we papiõrach u jednygo rechtora

ryb SGŚ XIII 31; pevnje pšyjeχõu ktož z iszpektoratu, bo samoχut stoi pšet škoõm *koniń 14*; v zõetõõvje pšed võõnõ byu põõfski i miamiecki inszpektorat. pracuje v inszpektorace *złotow B II 18*; *Śl SGŚ XIII 32*; *suw 1*. EP

INSPEKTORKA *Forma*: typ szpektorka: *Kasz Ram 210*.

Znaczenie: 'kobieta zarządzająca gospodarstwem i nadzorująca pracę robotników w majątku ziemskim; ekonomka': jw. EP

INSPEKTOROWAĆ *rym Forma*: typ iszpektõrować: *siem LL IV 2–3 s 102*.

Znaczenie: '?': Krõlam z purpury wyžyła i z tronu zsadziła, teraz będe šwiatem ispektem ržadziła. A ktož mi będzie iszpekturował jw. EP

***INSPEKTOWY**

Inspektõr zob. **I. INSPEKTOR**

Inspensa zob. **DYSPENSA**

Inst zob. **HENGST**

***INSTALACJA**

***INSTALACYJNY**

***INSTALOWAĆ**

***INSTANCJA**

Instować zob. **HENGSTOWAĆ**

Instrument zob. **INSTRUMENT**

Instramencik zob. **INSTRUMENCIK**

Instruchtõr zob. **INSTRUKTOR**

INSTRUKCJA *Forma*: typ insztrukcja: *pszcz PJS IV 69*; *ryb SGŚ XIII 32*; *strzel-opol OIW 72*; *Śl SGŚ XIII 32*; [st] *złotow B II 18*.

Znaczenie: 'polecenie, wskazówka, objaśnienie': noz ibõvali ščelać, inštrukcyje rozmajite, špěvać ucęli *pszcz PJS IV 69*; takõ dostalę uet pana škõlnegue inštrukcõõ *Kasz Ram 57*; žõm mu dõu inštrukcyjõm, jak mõm uõrać [st] *złotow B II 18*; Oficer do wojoka podczas inštrukcji: – Co żołnierz winien jest swojemu przelożõnemu? *Śl SGŚ XIII 32*; *ryb jw*; *strzel-opol OIW 72*; *kar LPW I 292*. JK

INSTRUKTOR *Formy:* typ instruktor: *lip 2; kar LPW I 292; ~ typ insztruktor: Kar jw IV 1382; ~ typ insztruktor: ryb SGŚ XIII 32; strzel-opol OIW 72; ~ typ instruchtor: ryb SGŚ XIII 32; ≈ M lm: -owie: piń 9.*

Znaczenia: 1. 'osoba udzielająca wskazówek, objaśnień, ucząca odpowiedniego sposobu postępowania, najczęściej na kursach, w sporcie, w wojsku itp.': pšyjezzałi ĩinstruktorove ĩ byuy take zebraña, ĩ zacyñi luži do tego pšyzyvyciaic piń 9; ĩstruktor športovy ryb SGŚ XIII 32; tatk m^u tšymať tŷ nalepšŷ instruktorow kar LPW I 292; strzel-opol OIW 72; lip 2; Kar LPW IV 1382; Kasz Ram 57; ~ 'z zakresu prowadzenia gospodarstwa wiejskiego i upraw': ryp MacŚl 156.

2. 'w majątku ziemskim: zarządca i dozorca': komornik to ten instruktor, tes ma kluce do fsystkego, taki magazyñer Olecko SGOWM III 41. JK

INSTRUKTORKA *Forma:* typ instruktorka: *kar LPW I 292.*

Znaczenie: 'kobieta instruktor (zob.)': beła ũ nãz ĩjedna ĩnstruktorka, ktorá ¹ucęła g^uotovać, vařic n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 70; ũona je dobro g^uosp^uodaño, ale lęxq ĩnstruktorkq kar LPW I 292; ũena beła ve fabręce ĩnstruktorkq všętcęx zęvčat Kasz Ram 57. JK

Instruktor zob. INSTRUKTOR

Instruktorka zob. INSTRUKTORKA

INSTRUMENCIK *Formy:* typ instramencik: *Kasz Ram 58; ~ typ istrumencik: koniń 14.*

Znaczenia: ekspr 1. 'instrument w zn 1 (zob.)': te skšypce to dobry istrumyńcik koniń 14; to je pešny ['pięknŷ'] ĩstramaćek Kasz Ram 58.

2. 'instrument w zn 2 (zob.)': s taćim ĩstramaćekę vzoł są do pušćano krvje Kasz jw. JK

INSTRUMENT *Formy:* typ instrument: *n-miej 1; kar LPW I 292; Kasz*

Ram 58; ~ typ ĩnstrument: Kasz pn-wsch LPW I 314; ~ typ insztrument: strzel-opol OIW 72; ~ typ insztrument: pd-zach ok Kościerzyny LPW I 292; ~ typ istrument: ciesz ZNUJ 495 s 117; lim 16; rzesz 18; sier RĚTN XXIII 118; białos Kudz 150; koniń 14; wrzes SobWpšr 142; międzych 4; ~ typ isztrument: ciesz 5; ryb 13; ~ typ strument: Mr SGOWM III 42; rawic SFPS III 126; Wilno [Lit] SLit 375; ~ typ jenstrument: ostroł 9; wrzes SobWpšr 142; ≈ M lm: -a: lim 16; przew LL I 3 s 27; rzesz 18; mław 7; suw 1; Mr SGOWM III 42; rawic SFPS III 126; międzych 4; n-miej 1; Kasz Ram 58.

Znaczenia: 1. 'przrząd, urządzenie służące do wytwarzania dźwięków muzycznych': otos trōmbita to jez ĩstrumęnt ciesz ZNUJ 495 s 117; muzykaĳci zostaŷyli ĩstrumynty na bińie i pošli do šynkfasu ryb 13; un vzon instrument kužden i vygryvał na ĩm zam 4; ta kšypce same instrumynta co i tera – kralnyt mław 7; cimbaŷi to je mužićni instrament n-miej 1; za kšynza zaryxa [nw] my_sfoje orķestre męli, sfoje instrumenty bial-podl 1; ciesz 5; strzel-opol OIW 72; Śl SGŚ XIII 32; przew LL I 3 s 27; rzesz 18; białos Kudz 150; [pšn] Mr SGOWM III 42; Olsz jw; wolsz 2; koniń 14; złotow B II 18; szt GMalb II 1 s 134; pd-zach ok Kościerzyny LPW I 292; kar jw; Kasz pn-wsch jw 314; Kasz Ram 58.

2. 'narzędzie, przrząd': to jes taki 'istrum'lynt do sfĳaño ĩćik sier RĚTN XXIII 118; to še nazŷvaŷy te istrōmynta ježymka międzych 4; gže moje instrumenta n-miej 1; švereń, skłažik na te instrumenta suw 1; Znaczy belka na belka kładni, pošla takaj, nu strumant jest, krongiam odznaczy wengły Wilno [Lit] SLit 375; ĳo zapōmnoŷym, ĳak še nazŷvo tyn ĳystrumynt wrzes SobWpšr 142; Śl SGŚ XIII 32; lim 16; mław 1; ostroł 9; resz SGOWM III 42; [pšn] Mr i Wr jw; pd-zach ok Kościerzyny

LPW I 292; kar jw; Kasz pn-wsch jw 314; Kasz Ram 58.

3. rym 'uprząż [?]': kuyńiki śe puostraxauyĭ, zuote strōmynta puozryĭvauyĭ, goumnyĭški, mĭsečki puočaskauyĭ rawic SFPS III 126.

4. 'prącie, penis': bl K II 207.

Instrument dęty 'instrument muzyczny wydający brzmienie na skutek dęcia, dmuchania': żeby graż na dyntym istrumyńce, tšeba mĭż zdrove koniń 14.

Frazeologia: puścić (kogoś) w instrument 'zerwać z kimś, porzucić kogoś w sposób dla niego upokarzający': Warszawa K II 207. JK

INSTYGOWAĆ *Formy*: typ istygować: wad 19; lim 23; ok Iwonicza Lud VI 44; ok Bochni i myślen Świąt 697; krak RWF XXVI 379; ośw 3, PME IV 27; koniń 14; ~ typ ustygować: n-tar ME IX 220; N-tar SKJ V 427; myślen MPKJ V 358; tarnob ME VI 173; niź RWF XVII 68; od Sandomierza po Kolbuszową Zb XIV 184; Puławy Lub II 185; gar 20; radz-podl PF VI 269, Pleszcz 45; Ryp i Lip Zb II 11; złotow 1; Koc SKoc III 81; ok Kościerzyny LPW II 364; Kasz pd-wsch S V 161.

Znaczenia: 1. 'utyskiwać, skarżyć się, wyrzekać, zrzędzić; narzekać': zuna na niego uustygowaŭa gar 20; żebyś potom na mnie nie ĩstygovoŭ wad 19; Nie pozytywam cie ze sobom iść, cobyś pote na mnie nie ustygował N-tar SKJ V 427; Ożeniuł sie wdowiec z wdową. Óna miała swoją córkę, a ón miał swoją córkę. Jak dorosły, tak zawsze ustygowała ta żonina córka na mężową córkę Puławy Lub II 185; ustygowaŭa na strasecny ból niź RWF XVII 68; a tu nicht nie kce kumować Józkowi, bo grajcarów nie miąŭ na pocenstne. Ponce uustygować – lamencić tarnob ME VI 173; Majo na mnie ustygować, to oddam śkape radz-podl PF VI 269; n-tar ME IX 220; myślen MPKJ V 358; sanoc Lud IV 307;

ośw 3, PME IV 27; od Sandomierza po Kolbuszową Zb XIV 184; ok Kościerzyny LPW II 364.

2. 'podburzać przeciw komuś': ta sekutńica stale istygowaŭa na mĭe koniń 14; jeden na drugęgo^o ustyguje złotow 1; lim 23; ok Bochni i myślen Świąt 697; Krak Krak IV 308; Sand Sand 269.

3. 'źle o kimś mówić, szkalować kogoś': Krak Krak IV 308; Sand Sand 269; Ryp i Lip Zb II 11; ok Kościerzyny LPW II 364.

4. 'obrzucać kogoś obelgami, wymyślać komuś': ok Iwonicza Lud VI 44; krak RWF XXVI 379; ok Kościerzyny LPW II 364.

5. 'ostro strofować kogoś, łajać, grozić': ćangam na mĭe ustiguje Koc SKoc III 81; vědno na mĭe 'ustaguje Kasz pd-wsch S V 161.

6. 'być uciążliwym, naprzykrzać się': ustigował na mĭe, żebim na niego głoŖovał Koc SKoc III 81; 'ustagovał na mĭe, żebo mu p'ieńaże p'ożęcac Kasz pd-wsch S V 161; radz-podl Pleszcz 45. JK

INSTYKNT *Formy*: typ istyk: ||-[rzd] tęcz PJPAN 37 s 334; ~ typ istykt: ||- tęcz jw.

Znaczenie: 'wrodzona zdolność do niewyuczonych, celowych działań ważnych dla przetrwania jednostki lub gatunku': boćony vedle sfojigo ĩistyku letom ĩi trafjom do ćepuyĭ kraĭuf tęcz jw; dobytek ny_ma rozumu, tylko ĩstyjkt bial-podl 1. JK

*INSTYTUCJA

INSTYTUT *Forma*: typ insztytut: strzel-opol OIW 72; Olecko SGOM III 42.

Znaczenie: 'placówka, instytucja o charakterze opiekuńczym': ĩinstytut tam medycynny robził resz jw; ĩes taki ĩnstytut dla suabo rozwińentyĭ Olecko jw; strzel-opol OIW 72; Śl SGŚ XIII 32. JK

*INSULINA

INSULT 'wylew krwi do mózgu': Zachorował na insult i nie włada ani nogo,

ani prawo renko *Wilno [Lit] SLit 204*; moja babća pu drugim insul'ci umarła, ałi tatu s tegu wyšet, inu mu ši coś tam v głöwi pukryńciću, to juš ni tyn sam cłowik *Lwów 2 [Ukr]*. JK

INSURGENT *st Formy*: typ inzur-gent: *rac SGŚ XIII 32*; ≈ *M lm -y*: *rac jw*.

Znaczenie: 'człowiek biorący udział w insurekcji; powstaniec': *Rybnik jw*; *rac jw*; *Ruda Śl jw*. JK

Insurekcja *zob. REZUREKCJA*

Insza *zob. INSZY*

I. INSZE 'w inny sposób, inaczej': my nie muwżim bżelizne, my muwżim – kazdy inse – kośula *nidz SGOWM III 42*. JK

II. Insze *zob. INSZY*

INSZEJ 'w inny sposób, inaczej': Piy-rwi tóż tam dowali, tam fertuszki kupowali [...]. Wcałe jinszi jako dziś *Cieszyn [Cz] PamŚl XVI 215*. JK

INSZEJSZY 'inszy (zob.)': *ryb SGŚ XIII 32*; *Ruda Śl jw*; *Śl jw*. JK

Inszit *zob. AJNSZYT*

INSZO 'w inny sposób, inaczej': w jed-ny żosce tak gadajo, w inněj inacej, tak jek my to gadamy inso *nidz SGOWM III 42*. JK

INSZOŚĆ 1. 'różnorodność, odmienność, odrębność, bycie innym': naša jin-šosc procemk^u cəzəx *Kasz pd LPW I 314*; *białos Kudz 151*.

2. 'inna rzecz': Cas zebrać wsytko, co tu potrzebne do podbierki niodu: i statki, i kubki, i niski, i ziele insych insości *ostroł LL V 4–6 s 99*; *koln jw*; *łom jw*. JK

INSZPARAĆ 'pozbawić kogoś wolności, uwięzić': taj uon ja król, a te ja inšparal v drąisk^{hom}ora śłup *LPW IV 1382*. JK

Inszpechcyj *zob. INSPEKCYJ*

I. Inszpechtór *zob. I. INSPEKTOR*

II. Inszpechtór *zob. II. INSPEKTOR*

Inszpekcyja *zob. INSPEKCJA*

Inszpekt *zob. I. INSPEKT*

Inszpektor *zob. I. INSPEKTOR*

Inszpektór *zob. I. INSPEKTOR*

INSZT *Forma*: typ inoszt: *pd-zach ok Kościerzyny LPW I 292*.

Znaczenie: 'zły człowiek': *jw*. JK

Insztować *zob. HENGSTOWAĆ*

Insztrukcja *zob. INSTRUKCJA*

Insztruktor *zob. INSTRUKTOR*

Insztruktor *zob. INSTRUKTOR*

Insztrument *zob. INSTRUMENT*

Insztrumeńt *zob. INSTRUMENT*

Insztytut *zob. INSTYTUT*

INSZY *Formy*: typ enszy: *Giż SGOWM III 42*; ~ typ jenszy: *głub ME V 45*; *Spis [Śl] PKJP IX 3 m 392*; *ok Łańcuta ME VI 358*; *tarnob jw 178*; *niż RWF XX 428*;

bił 1; *łom-lub 2*; *zam 12*; *opat Rad I 136*,

RŁTN XXIV 157; *ok Ostrowca Śwtk Rad I 136*;

piń RŁTN XXII 259; ||- *radomisz 4*;

kiel RŁTN XXII 259; *konec jw*; *iż jw*; *lub*

Wista XI 456; *chłm MAGP III m 149*; *kozien*

NT I 125; *opocz MAGP III m 149*; *p-tryb*

jw; *wiel Zb IV 199*; *łas MAGP III m 149*;

łodz jw; *brzez RŁTN XXII 259*; *łęcz MAGP*

III m 149; *Łow PF XIV 360*; *skier RŁTN*

XXII 259; *gar MAGP III m 149*; *Nadwitne-*

-Radzyń Podl jw; *pias Kozł 37*; *węgr 1*;

pułt MAGP III m 149; *sierp 7*; *ciech Wista*

XV 209, 210; *przas 1*; *ostroł LL V 4–6 s 86*,

SkierP II 13; *łom MAGP III m 149*; *białos*

Wista XVI 62; *graj 1*; *mrag SGOWM III*

42; *Pis jw*; *Szczyc jw*; *olsz jw*, *StefZ I 51*;

Wr StefSt 51; *Ostródz SGOWM III 42*; *Mr i*

Wr jw; *Kal K II 208*; *kols MAGP III m 149*;

al-kuj PKFP XIV 2 s 111; *ryp MAGP III*

m 149; *tor BMJP XIII 34*; *byd jw 31*; *Kuj*

Kuj II 271; *Chełmiń MPKJ III 330*; *brod*

NT I 170, 199; *grudz BMJP XIII 37*; *szt 7*,

GMalb II 2 s 100; *Mal jw I 52*; *sus MAGP*

III m 149; ~ typ niszy: ||- *klucz PKJP X m*

81; ||- *kłob jw*; *kłob 1*; ||- *radomisz 4*; *wiel*

MAGP III m 149; *sier RŁTN XXV 169*;

brzez jw; *łęcz MAGP III m 149*; *kal jw*; *tur*

14; ~ typ iszy: ||- *klucz PKJP X m 81*; *ok*

Chrzanowa MPKJ VII 419; ||- *kłob PKJP*

X m 81; kęp jw; krot PFP XXIII s 13; gtrń jw; lesz jw; śrm jw; jaroc jw; poz jw; ~ typ hinszy: wej S II 106; ~ typ hynszy: lub Lub I 262; ~ typ inzy: Słup LSW I 406; ~ typ jencyj: chojeń [Tarnopol Ukr] MAGP III m 149; ~ typ inszyj: tom-lub jw.

Znaczenia: 1. 'nie ten, nie ten sam, drugi, dalszy, pozostały, nie taki, nie taki sam, różny, odmienny, zmieniony, nowy': každo veuna je ĩnšo, bo mõmy rozmańte ʘofce *ciesz* 15; do ĩnšygo gospodouža niem 3; byśće byli na inšym pokoiu *klucz* 1; ĩnsy los spotkoł brata, vrućel do Polski *opocz* 3; ĩo žiśoi vřozuujem ĩnse kosule *piń* 9; to ĩn-sy nazvy tyz ĩuz ni ma *radomsz* 5; śfińaka zabĩuũ to i zrobĩuũ kasanki_sălcesõnu ĩšyğõ *mlaw* 7; uõn mã ĩanše ušposobžańe ĩek ĩã *Wr StefSł* 51; take ĩnše povuski, drapki *n-miej* 1; gorončka me uõminyua i zaro še ćuje inšy *koniń* 14; ćemu ĩnše žeci mogõ še ućić, a ti nẽ! *st-gdań* 9; õna je uš ĩẽńša, ne pĩiše d'õ_nas *szt* 7; ĩo kupeua ĩnši kabot *kar* 1; *oggw*; ~ *w przysł*: Co głowa – to inszy rozum *Ciesz MPTL XV 2 s 38*; Jak dosz wołowi szustke, to se kupi siana, bo inszemu nie rozumi *Ciesz MPTL XV 2 s 83*; Insze kraje, insze obyczaje *prud KwOp XII 3 s 92*; insã *řauupa*, insã nauka *jas MPKJ VII 224*; ĩjsa veś, ĩjsa peś *sier RŁTN XXXI 77*; Co m'ĩnuta n'a ĩnša nuta *Kasz pd-wsch S II 106*.

2. 'pewien, jakiś': a ĩak ĩensa kobeta ĩes f ćozy, a tak še zapaťši na kogo, to i žecak ĩes taki mizerak *węgr* 1; *Cieszyn [Cz] MAGP III s 161*; *kolb jw; tom-lub jw; chtm jw; lubar jw; puław jw; Nadwĩtnie-Radzynĩ Podl jw; graj jw; czar jw; szt jw.*

Insza w użyciu rz 'inna rzecz, inna sprawa, coś innego': Poczekajcie, wy luterani, Będzie jutro inszã s wami *ok Cieszyna Zb IX 253*.

Insze w użyciu rz 'coś innego, odmiennego': topol to ĩest inse, to ten seroko rośńe; ten topol – ĩiśce ma ĩak papla, ale rośńe se-

roko *mřag SGOWM III 42*; ćeśla to znuõ jest inse *pis jw; włoz* 7; *Ostródz SGOWM III 42; tur* 14.

Inszy w użyciu rz 'inna osoba, ktoś inny': Ale mioł costi wiency w głowie niź inszy i umioł po nimiecku *Cieszyn [Cz] Zwrot 10 s 13*; Ty se myślisz, żeś ty nejszum-niejszo, a tyś tako jako kiero jinszo [*pśn*] *ciesz LL I 4 s 35*; ĩo šou sõm, inši še boli i zostali dõma *ryb* 13; Chciałeś jinsu, a teros ci sie nie podobo! *puław LL XVIII 3 s 64*; ĩansi to rozmaĩajão, ze ĩes pĩegovaty *węgr* 1; Ale sie uwerłam [*'uparłam'*], co ja muse, taktek inse, dobże tancować *suw PBTN XVIII 32*; a ĩinse to ĩ la_sẽbe sazo truskafki *bial-podl* 1; Cego potrze-bujes? – a jensy niewyraźnie odpowie, ze – wiary *białos Wista XVI 62*; patelki na ĩlep ĩinse to brytfany nazyvaũy na peceńe męsa *sand* 13; *pszcz ME V 3; głub PJS I 92; prud PlutaDzierż 54; koziel ME V 90; gliw* 2; [*pśn*] *Wełnowiec-Katowice LL XVI 4–5 s 83; Siemianowice Śl ME V 177; tar-gór BMJP XIV 115; opol JP XLI 214; brzes-śl NT II 70; mil [Kiel] MPTL XXV 2 s 77; żyw ZarP 13; brzoz* 4; [*pśn*] *przew ME VI 231; [pśn] ok Łañcuta jw; rzesz* 8; *tarn MPKJ I 38; ok Bochni i myślen Święć 358; krak Lud XII 126; ok Tarnobrzega RWF VIII 126; zam* 4; [*pśn*] *opat Rad I 136; [pśn] ok Ostrowca Śwtk jw; kłob* 1; *włoz* 4; *iż* 4; [*pśn*] *lub Lub I 262; opocz MPTL VII 278; tuk* 12; *sied* 6; [*pśn*] *pias Kozł 37; ciech Wista XV 210; [pśn] ostroł SkierP II 13; [pśn] koln jw 167; [pśn] olsz StefZ I 51; Mr i Wr SGOWM III 42; n-tom SobWpśr 235; [pśn] ryp Zb II 41; złotow B II 18; Kasz S II 106; ~ w przysł: On põn, a každy inszy u niego dziõd *Ciesz MPTL XV 2 s 160*; Za jednego chłopa bydzie in-szych kopa *Ciesz jw 228*; ĩto na ĩnšõř kłãze znaki, sõm taki *Kasz pd-wsch S II 106*; z'ã_jedněgo ĩłopa bãze ĩnšõř kopa *Kasz pd-wsch jw.**

W połączeniach: **Inszy... a drugi** 'jeden a drugi': pšednovek, to ěńse maĵo głot, a drugę ni maĵo graj 1.

Inszy... (a) inszy 'jw': ĵinse ĵaĵko ma ĵymny zułtek, a ĵinse ĵasny bial-podl 1; inšy beĵi ładńi gadać, a inšy ni poĵi navyt „tatu” dobĵy hrub 4; ĵinsy to ĵrobi, ĵinsy nie bial-podl 1; inšy ni mĵał, a ĵinšy mał đĵabła tom-lub 3.

Frazeologia: a to insza rzecz 'to inna sprawa, coś innego, to nie należy do rzeczy': A to juĵ całkiem insza rzecz taka sprawa Wilno [Lit] SLit 204; ~ co insze 'inna rzecz, inna sprawa, co innego': ona zavdy f tym samym ĵuoĵi pō ĵaĵupĵy, ĵeby ĵoĵ ro- se cĵo inše ubraĵa kros 5; bruk co niſe i stuk co niſe kłob 1; noĵpšud nadrašovalĵ n'a_šif, a tedy to robĵilĵ co ĵańſe tor BMJP XIII 34; brzez RŁTN XXII 259; ~ co inszego 'jw': co inšego padou prud PlutaDzierĵ 54; Ty mašz ŵone i dzieci, ty grzėsny jezdeš. Já co inszego kras Wišta XII 250; f koryto ŵot ĵleba, kopanka ĵest co inšego, take inne, z dĵeva vyrobĵune, u nas nie uzyvano pis SGOWM III 39; tarn NT I 91; nidz SGOWM III 39; bial-podl 1; ~ cosik, coś inszego 'jw': to był nie kuń, ino było coś inšego zam 11; dāvńi zafse cošik ĵinšego guotovalĵ n-tar 28; ~ inszym czasem, razem 'nie teraz, kiedy indziej, innym razem': A insem casem i co sobie pocytaĵo... i to pszez okularof! suw PBTN XVIII 38; lepĵi to robĵiic teras ĵak ĵeńšem razem szt GMalb II 2 s 100; ~ inszy raz 'jw': Jechali roĵz w kolasach, a insy roĵz w bryćkach Szczepanowice-Opole KoszPog 26; ĵinšy roš_ći ſe to nie ĵudo ciesz 4; Przidĵ teĵ kiedy ĵinszi roz Cieszyn [Cz] PamŠt XVI 216; pszcz ME V 3; ~ kaĵdy z inszej wsi 'jeden rōĵni ſię znacznie od drugiego, kaĵdy jest innego rodzaju, nie pasujā do siebie': Koc SKoc III 126; ~ kto, koš inszy, insze 'inna osoba, koš inny': Ale un tam ĵisto dlo košosi insziĵo moĵe broł gorzolkym ciesz

Prob 18; Wieńszujemy dnia dzisiejszego nie dla kogo inszego, tylko dla sławnego Pańſtwa n-tar Wišta XV 646; ślubovauš ti komu ĵinšemu koziel ME V 148; A jakby kto ĵeńszy chciāł kupować, to ty czyń po najwięcy ok Łańcuta ME VI 374; kobĵita abo ĵto tam ĵeńši mĵau mĵiske do kĵfĵi ŵapańa grudz BMJP XIII 37; a ŵon padau ſe by chto insy nie mōg za niego to ucyńiic opol ME V 189; pšyšli tu kto ĵeńſe al-kuj PKFP XIV 2 s 111; ~ nikt inszy, nic inszego 'nikt inny, nikt poza tym, tylko ten, nic poza tym, tylko to': wymuĵeĵa ſe, ze nie mĵoze niĵkĵomu insemu spšedać iĵ 4; a ĵo ni mōł niĵ_inšĵo proĵe gaće ĵrube s_płōtna ciesz 7; niĵ inšego im nie trefĵo [nie wypadato'] ryb BMJP XIV 97; a tak tēn zegrodńik, tag on nie potreboĵu niĵ ĵinšego koziel ME V 119; ni ma niĵ ĵinšego kiel 3; Nie mam z wami do rady nic inšego tylko zebyscie wy mi ſię prziznali ok Opola ME V 248; ~ po insze lata, roki 'w poprzednich latach': po te ĵinse lata ĵus myndelki na pĵolu stoły konec RŁTN XXIV 157; po ĵense lata opat jw; po ĵiſe roki byĵo ŵotā ĵaſe ćepĵi ciesz 18; ~ ŵaden inszy 'nikt inny, tylko ten': Nie siedzi tam ŵaden inszy, Jeno ten mōĵ najmilleńszy [pšn] Rozbark-Bytom Wišta XV 644; tak ŵon taĵcovā ŵjedno s_tōm bru'tkōm, a ze ŵadnōm ĵynšōm košcier NT I 222; Ta kaczyca je do tego synka, a do ŵodnego inszego rac KwOp XVIII 1 s 134; ≈ być w inszym stanie 'być w ciāzy': Koc SKoc I 24; Kasz S VII 301; ~ zacĵā z inszej becĵki 'zmienić temat rozmowy': Ciesz MPTL XV 2 s 227; ~ zarobić insze pieniādze 'więcej zarobić': ti ĵano pšić dō nas. ti ſō ĵinše pĵiĵnōnĵe zarobĵiĵ st-gdań 5; ≈ (koš) jest na inszym sztremlu urošty 'ironicznie o lepszym pochodzeniu społecznyĵ': ten z nama nie gādā, bo on ĵe na ĵinšim ſtremlu ['kawatek ziemi, roli'] urošli, ĵak mō Wej S V 303; ~ to są insze gacie 'to juĵ całkiem inna sprawa, coś innego, to nie należy do

rzeczy': *Ciesz MPTL XV 2 s 206*; ~ z tej rady na inszą 'przejść z jednej pracy do drugiej': z tĕ radi na ĵińša *Koc SKoc III 53*.

Zob. **BRAT, KRAJOWIEC, NENKA, SIOSTRA, TATEK** JK

Inszyj zob. **INSZY**

Inšpechtór zob. **I. INSPEKTOR**

Inšpektor zob. **I. INSPEKTOR**

Inšpektór zob. **I. INSPEKTOR**

INTABULACYJ *Forma*: typ intebulacyj: *kroś 9*.

Znaczenie: 'wpis do księgi wieczstej lub gruntowej; intabulacja': jw. JK

INTABULEROWAĆ 'zapisać na hipotekę': Dłóg był intabulowany na chałupie *Ciesz SCiesz II 133*. JK

Intaras zob. **INTERES**

Intarasić się zob. **INTERASIĆ SIĘ**

Intares zob. **INTERES**

Intebulacyj zob. **INTABULACYJ**

INTELIGENCIAK *iron* 'o człowieku wykształconym': Hale ze cia inteligynciok, a niy miarkujesz tymu? *ryb SGŚ XIII 33*. JK

INTELIGENCJA *Formy*: typ inteligencja: *Włodawa Mon 316*; *łącz PJPAN 33 s 178*; *sier RŁTN XXI 6*; ~ typ entelegencja: *koniń 14*; ~ typ jenteligencja: *węgr 5*.

Znaczenia: **1.** 'zdolność rozumienia i uczenia się oraz wykorzystywania tej zdolności w działaniu; bystrość, pojętność': ĵa tam u ĵego nie vĵize zadnyĵ inteligencĵi! *bial-podl 1*.

2. 'warstwa społeczna obejmująca ludzi wykształconych, zajmujących się pracą umysłową': tam u niĵ v dumu fšystko vykštolcune, entelegencja, a ĵo co? *koniń 14*; a tu tymčasem to i entefiĵenciĵa pĵa še *Włodawa Mon 316*; kedyś to nazývalĵ vĵeĵski ĵam, a tero to niĵkt nie poĵi, bo ruĵno ĵenteligencĵja *węgr 5*; karčovać – to vĵenceĵ suovo z inteligencĵi poĵoĵi, a ĵuop to po prostu – vyrumbać *las śr-wp PF XX*

16; entefiĵenciĵa zaſše mo lepi ĵak prosty ĵuop *łącz PJPAN 33 s 178*; *sier RŁTN XXI 6*; *Kasz pd LPW IV 1382*.

Przen: 'ironicznie o kimś należącym do tej warstwy': o, ĵiles ĵe tyĵ inteligencĵi, saceĵic [nw] sam pšývus całki vus, oba žyńće, curki, syn *bial-podl 1*.

3. 'praca umysłowa': zajmuję še inteligencĵiom *radomsz RŁTN XXII 232*. JK

INTELIGENCKI *Forma*: typ teligencki: *przew 3*.

Po inteligencku 'w sposób znamionujący inteligencję; rozumnie': po teligencku raĵić jw. JK

INTELIGENCYJ *Formy*: typ anteligencyj: ||- *przew 3*; ~ typ teligencyj: ||-*przew 3*; ~ typ jenteligencyj: ||- *przew 3*.

Znaczenia: 'warstwa społeczna obejmująca ludzi wykształconych, zajmujących się pracą umysłową': anteligencyĵi kuli tĵego muĵi jw. JK

INTELIGENT *Formy*: typ enteligen: *las RŁTN XXII 137*; ~ typ teligent: *białos Kudz 204*; ~ typ jenteligen: *mław 1*; *ostroł 9*; ≈ *M lm -y*: *bial-podl 1*; *tcz 3*.

Znaczenia: **1.** 'człowiek wykształcony, pracujący umysłowo, należący do inteligencji jako warstwy społecznej': ĵakiś kontroler z bały [nw] pšýĵeĵał, mušĵi inteligent *bial-podl 1*; v mⁿĵśće s^o ĵintĵiganti *tcz 3*; *Śl SGŚ XIII 33*; *p-tryb RŁTN XXII 232*; *las jw 137*; *mław 1*; *ostroł 9*; *białos Kudz 204*.

2. 'człowiek dbający o swój wygląd; elegant': iĵ *PJPAN 35 s 69*. JK

INTELIGENTNIE *Formy*: typ anteligentnie: *sier RŁTN XXXI 77*; ~ typ enteligentnie: ||- *łącz PJPAN 33 s 178*; ~ typ entelegentnie: ||- *łącz jw*; ~ typ entelegentnie: ||- *łącz jw*; ~ typ telikentnie: *lubacz 2*; ~ typ jenteligentnie: *żyw ZarP 20*.

Znaczenia: 'w sposób znamionujący człowieka należącego lub aspirującego do warstwy inteligencji': oborńik to inte-

līgēntnēj, a po našemu – gnuj ryb PF XX 16; byk, a buxaj baży antefīgēntnē sier RŁTN XXXI 77; davnī talyže na šrotku davalī, tera to ĵintefīgēntnē, pud n'os kuzdemu bial-podl 1; żyw ZarP 20; lubacz 2; łas RŁTN XXII 232; tęcz PJPAN 33 s 178.

JK

INTELEGENCIJ *Forma*: typ jen-teligentnik: Tarnopol [Ukr] K II 208.

Znaczenie: 'człowiek wykształcony, pracujący umysłowo, należący do inteligencji jako warstwy społecznej [?]: jw.

JK

INTELEGENCJA *Formy*: typ enteligentny: ||- tęcz PJPAN 33 s 178; ~ typ entelegentny: ||- tęcz jw; prusz BasStudia 127; ~ typ anteligentny: sier RŁTN XX 203; ~ typ elegantny: kroś 4; kolb 2; ~ typ delikentny: lubacz 2; ~ typ telegentny: wiel 6; ~ typ gielentny: lim 16; ~ typ inteligentny: giż SGOWM III 42.

Znaczenia: 1. 'obdarzony inteligencją, bystrością umysłu': morovy χuopok, do žecy poŵi, do vyrozumyńo, telegyntny wiel 6; to byu entelegentny cjuovek, nie byle χto! tęcz PJPAN 33 s 178; ja_vam poŵym, to_v_rososu [nw] pšyymne luže, inteligentne take bial-podl 1; taki inteligentny, boi še ruska giż SGOWM III 42; Śl SGŚ XIII 33; lim 16; kolb 2; sier RŁTN XX 203; prusz BasStudia 127.

2. 'odnoszący się do inteligencji, związany z inteligencją rozumianą jako warstwa społeczna, właściwy inteligentom; inteligentki': to delikentna mowa lubacz 2.

3. 'odznaczający się elegancją, dobrym gustem, wytwornością; elegantki': z m^hasta s^h ĵinteligentne luže tcz 3; kroś 4.

JK

INTELEGENCIJA [?] *Forma*: typ telegentos: brzoz 4.

Znaczenie: 'człowiek wykształcony, pracujący umysłowo, należący do inteligencji jako warstwy społecznej': jw. JK

INTELEGENSKI *Formy*: typ deligencki: lubacz 2; ~ typ ilgencki: lubacz 2. **Po inteligencie** 'w sposób znamionujący człowieka należącego lub aspirującego do warstwy inteligencji': po deligencku, po ilgencku muji lubacz 2.

JK

Inteligentny zob. INTELEGENCJA

INTENCJA *Formy*: typ itencja: koniń 14; pd-zach ok Kościerzyny LPW I 292; ~ typ ińcencja: Kasz pn-wsch jw 314; ~ typ intencja: strzel-opol OIW 47; ~ typ itencja: Kasz LPW I 322; ~ typ nitencja: Łuk RWF XVII 81; ~ typ mitencja: Łuk PF IV 218; ~ typ jentencja: niem 3.

Znaczenia: 1. 'cel działania, zamiar, chęć': Chłop [...] idzie sie podziwiać na gęsi [...]. Miała [gęś] widać z tej szesnastki dobróm intencyje, ale zdechła ciesz Węgl 141; ĵun naved ni mjuu žyŵy ĵintyncji, ale tag mu vyšuo tęcz PJPAN 37 s 333; m^hou tē intencj^h, žeby ĵiś na ŵoštuz d^ho^e g^hyrki [nw] złotow B II 19; pszcz SGŚ XIII 34; strzel-opol OIW 47; Łuk PF IV 218, RWF XVII 81; Kasz pn-wsch LPW I 314; Kasz jw 322.

2. 'zamówiona i opłacona msza u księdza': kšjža tero ni majom doχoduf, trože ta veznom za pogžyp, za ślup, za ĵintyncje, tag ni majom nic tęcz PJPAN 37 s 333.

Frazeologia: na intencję 1. 'pod wezwaniem': na intencyj^o śfety ĵadvigi zaŵozono paraf^{ja} sand 13; 2. 'z powodu, z okazji': Na intencję tego, že powódź ominęła naszą wioskę, wypilem przed chwilą przygotowane na niedzielę mszalne wino Cieszyn [Cz] SGŚ XIII 34; Na intencjo, že mu się tak dobrze wiodło, wystawił Kurtok mało kapliczka na drodze pomiędzy Dębem a Katowicami Śl jw; ~ na jakąś intencję 'z jakiego powodu, z jakiej przyczyny': na ĵakom ityncyj^o ty to robiś? koniń 14; ~ na (jakąś, czyjąś) intencję 'w odniesieniu do próśb do Boga: aby się coś urzeczywistniło, spełniło, aby

się komuś coś udało': na jakom ityncyjom zmuvić počiś? koniń 14; mōvjm pacěš na pěvna ĩntanc'ija tcz 3; m^oodfić se na intencyjio kiel 22; puevmedlěłě są na intancějio ščeštlěvegue puevrote Kasz Ram 57; rzesz 8; bial-podl I; złotow B II 19; pd-zach ok Kościerzyny LPW I 292; ~ w (jakiejś, czyjejs) intencji 'jw': v nieżele beže se ^ootprovać msa v moĭi ĩntencyĭi opocz 3; iešče zmuvmā počiż v ĩntyncijĭ žatkuv łęcz PJPAN 37 s 333; ryb SGŚ XIII 34; gliw jw; strzel-opol OIW 47; chtm 9; złotow B II 19; ~ z jakiejś intencji 'z jakiego powodu, z jakiej przyczyny': io^o se go fčorej pytoū z ĩaki ĩytčejĭ io tyle puacę niem 3. JK

INTENCYJKA *ekspr Forma*: typ itencyjka: koniń 14.

Frazeologia: na (jakaś, czyjaś) intencyjkę 'w odniesieniu do próśb do Boga: aby się coś urzeczywistniło, spełniło, aby się komuś coś udało': na jakom ityncyjke uoĭvarovać, pañuĭnu, tyn počořek? jw. JK

INTENT 'cel działania, zamiar, chęć': Taki má intent Ciesz. JK

Intenzja *zob. HORTENSJA*

Inteńcja *zob. INTENCJA*

Interas *zob. INTERES*

INTERASIĆ SIĘ *Forma*: typ intarasić się: n-tar [Orawa] KąśSł 250.

Znaczenia: 1. 'mieć pretensje, wtrącać się': Niek se gazduje, jako kce, kie je taká mondrá, nie bem sie interasiół n-tar [Orawa] jw.

2. 'interesować się czymś, być zainteresowanym': Mój stary to sie bardzo intarasiół tym n-tar [Orawa] jw. JK

Interasować się *zob. INTERESOWAĆ (SIĘ)*

INTERATA '?' Niech się mnie nie lęka żadna interata. Moje rządy – wasze rządy mil [kroś] MPTL XXV 2 s 139. JK

*INTERCYZA

INTERES *Formy*: typ interas: Czaca [Sł] AJŚ V m 934; N-tar ZborSł 128;

n-tar [Orawa] KąśSł 250; ~ typ intares: N-tar Wrześ 9; ~ typ intaras: N-tar ZborSł 128; ~ typ enteres: os-maz BasStudia 127; przas PJPAN 4 s 64; olsz StefJ 49; ~ typ mienteres: Lub RWF XVII 81; puław PF IV 218; ~ typ minteres: puław jw V 794; ~ typ miterus: Lub jw IV 218, RWF XVII 81; ~ typ jenteres: N-tar ZborSł 128; jas 3; kroś PF XIV 126; kras 7; bus NT II 173; lub 9; puław 14; opocz RŁTN XXII 259; łęcz PJPAN 37 s 333; skier RŁTN XXII 259; płoc NT I 177; mław 1; ok Przasnysza Chetch I 189; ostroł 9; koln LL VI 4–6 s 80; Ostródz SGOWM III 43; ~ typ jenteras: N-tar ZborSł 128; ~ typ janteres: pn-wsch ok N Targu Wierchy XV 65; ≈ D lp -a: piń 9; pis SGOWM III 43; ~ M lm -a: strzel-opol OIW 72; oles SGŚ XIII 34; pn-wsch ok N Targu Wierchy XV 65; rzesz 13; bił 7; ostroł 9; wąg Pozn VI 15; pis SGOWM III 43; chodz SobWppn 55; chojn LPW I 292; -e: lim 15.

Znaczenia: 1. 'sklep, zakład usługowy, przemysłowy; niewielkie przedsiębiorstwo': mñau v mñešce interes świec 4; Jo prowadzym interes kwiaziarski ciesz SCiesz II 133; Jeśli łubiarcz prowadził „interes” na własny rachunek, to zarobić mógl jedynie wówczas, gdy przygotował sobie zapas materiału zimą i przytrzymał go do lata i jesieni ok Biłgoraja MPTL XVIII I s 250; tu meškoū taki žyd ĩi uun móū ĩnteres, ĩi se dobže žyū piń 9; mioū v uoĭi ĩakišĭz ĩnteres, to mu se dobže povoĭziūo łęcz PJPAN 37 s 333; spšedaje v intereše złotow B II 19; pszcz SGŚ XIII 34; gliw jw; oles jw; giż SGOWM III 43; chojn LPW I 292.

2. 'rzecz ołacalna, przedsięwzięcie przynoszące korzyść materialną, transakcja handlowa': ĭovaĭž ĩisy to ĩe dobry ĩnteres ciesz 15; ĩnteres d^oo niceguĭ piń 2; teros uo nos ĩak se saĭi tytoĭ to ĩes ĩnteres piń 9; spšedać fšystko to tyž nie in-

teres, bo lo šebe ni ma *łącz PJPAN 37 s 333*; *uoňý provaželø všetki intãrãsa chojn LPWI 292*; *Cieszyn 7 [Cz]*; *Ciesz [Cz] SGŚ XIII 34*; *pszcz jw*; *Rac jw*; *pn-wsch ok N Targu Wierchy XV 65*; *chodz SobWppn 55*; *złotow B II 18*.

3. 'dochód, zysk, jaki daje kapitał pożyczkowy lub powierzony, np. bankowi; także: odsetki płacone przez dłużnika wierzycielowi': interes *uot p̣ịõñzõf* abo za pożyczani *ryb 4*; *Dydź ón mo piniõndze pod interesym Cieszyn 7 [Cz]*; *mama šli do banki interes zapuãciã ryb 13*; *Wolym daã piniõndze do kasy, bo mi idzie z nich interes. Na taki interes pożyczki nie wez- nym ciesz SCiesz II 133*; *Procynt! No no [...], a pryndzy interes woãali n-tar [Ora- wa] KqšŚ 250*; *Dał pieniędzy na intaresy N-tar Wrzeš 9*; *Czy zapłaciuś juź interes w kasie za twój dłuę? olsz SGOWM III 43*; *Cieszyn [Cz] AJŚ V m 934*; *biel jw*; *pszcz jw*; *rac jw*; *głub jw*; *gliw jw*; *tar-gór 4*; *strzel-opol AJŚ V m 934*; *opol MPKJ IV 296*; *Śl SGŚ XIII 34*; *Czaca [Śl] AJŚ V m 934*; *pn-wsch ok N Targu Wierchy XV 65*; *Giź SGOWM III 43*; *Mr Kętrz 93*; *Ostródz SGOWM III 43*.

4. 'korzyść, zysk, zarobek': *jestam rãt, že go [torf] mãm, bo f tẽx pãru latax pšniõš juš dobri ĩnteres olsz StefJ 49*; *ũõni by byli na fšysko pryntke, tylko jag ĩnterez ṿizom f tym kols NT II 227*; *s_karãmi ma dobri ĩnteres tcz 3*; *bañže dobry ĩnteres lip 2*; *lim 20*; *kras 7*; *kraš Garn 71*; *zaw I*; *siem 3*.

5. 'czynność, praca, zajęcie': *Ón taki nuktoc [szperacz], co sedył nojñdzie zarobkowy intaras N-tar ZborŚ 128*; *Ubranie [przystrajanie] czapek [družbom], jak powiada jedna z informaterek, należało do obowiazków i „interesów” druhenek P-tryb ASL IV 3 s 21*; *nõ, uorganisty mu [księdzu] gvaři, p̣řidałoby šẽ jakegoši i-nego interesu, in-ego f'a'u, x̣ytaã, nõ bo to tu n'ẽ_vyzyjymy n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 129*.

6. 'wynagrodzenie otrzymane za wykonaną pracę': *Jak šleper nie wywiõs tela, wiela mu naporynczył wywiyśc hajer albo sztajger, to po szychcie za to dostol porzõdnõm wyplãte flekym, albo za uszy. Kiery był odważniejszy, a trufoł sie na siłach, to i wrõcił z interesym Cieszyn [Cz] Zwrot 31 s 8*.

7. 'przedmiot, rzecz': *zobac, co tam za interes Iezy kiel 22*; *kerot – taki interes do kryncyño postronkuf gtnñ 2*; *žis to drogi interes ryp MacŚ 204*; *kup t^uo^e, t^uo^e tañi interes, praṿie jag za darmo^e złotow B II 18*; *tor MacŚ 204*.

8. 'sprawa do załatwienia, do omówienia': *kuma muš skoñcyc cauy interes s kumem zam 14*; *s takix mauyx žecy zrobeu tag_velki interes konec 12*; *jagem zaset to juz byuo p^uo cauem interese dqb-tar 5*; *za interesym du voš pšyšedym łącz PJPAN 37 s 333*; *jeźžuũ tam za jakimš ĩnteresem ploc NT I 177*; *ona i sobe jakis interes mãla suw 3*; *ja še odkazuje ot tego interesu, bo jak še vyda, to ja za kogo oãami šfeciã ne bede siem 3*; *mõm hžes tan ĩnteres tcz 3*; *Cieszyn 7 [Cz]*; *ciesz 1*; *pszcz SGŚ XIII 34*; *ryb jw*; *niem 3*; *myšlen PJPAN 11 s 267*; *lim 15*; *jas 3*; *kroš PF XIV 126*; *rzesz 13*; *krak PJPAN 11 s 267*; *bił 7*; *kraš 16*; *piñ 9*; *lub 9*; *Lub RWF XVII 81*, *PF IV 218*; *puław 14*, *PF IV 218*, *jw V 794*; *opocz RLTN XXII 259*; *skier jw*; *tuk 10*; *bial-podl 1*; *os-maz BasStudia 127*; *mław 1*; *przas PJPAN 4 s 64*; *ok Przasnysza Chełch I 189*; *suw 1*; *Giź SGOWM III 43*; *Pis jw*; *Nidz jw*; *Olsz jw*; *Ostródz jw*; *złotow B II 18*.

9. 'sprawa, która nastęrcza jakichś trudnošci; kłopot, problem': *tu beže interes, ten_placek upec. to je interes, skruš muxy leco! bial-podl 1*.

10. 'wydarzenie, historia': *Na drugi dzieñ dowiaduje się, že z Pycinõm taki interes się stał, že w domu nie nocowała ok Radomska Zb IV 198*; *I zarãz pobięg do*

księdza i opowiedział cały interes, ze sobie przywióz dziewczynę *krak ME I 88*; On opowiedział cały swój interes, jak si żynił z żabą *Stanisławów [Ukr] jw XIII 129*; wąg *Pozn VI 15*.

11. 'dziedzina, zakres spraw, którymi się ktoś interesuje; zainteresowanie, zamiłowanie': ja mam bardzo interes tam na starodavne žecy, tak na muzejje *ostródz SGOWM III 43*; φ týχ žecaχ to ja interesa nie mam, bo w niχ nie byuam *pis jw*.

12. 'zewnętrzne narządy płciowe człowieka': psoxa – gadałi na ten interes u baby *iż 4*; *bl Psl I 246*; ~ 'penis': *lub BartMazur 36*; *bl Psl I 246*.

13. 'współżycie płciowe': *bl Psl I 246*.

14. *bez sprecyzowanego zn*: vložła do tygo iinteresu kobyta *gar 7*; komuńis nie nada je se im do interesu *Łódź RŁTN XXIII 111*; jağ začon praž, nie było interesu *rzesz 8*.

Frazeologia: ładny interes 'wyrażenie oznaczające niezadowolony, zaskoczenie': Aze nogle slyse jakiesi wycie [...]. Łociec muwio, ze to cheba wilki [...]. Ładny jenteres – myśle se *bus NT II 173*; a to ci ładny iinteres! *łecz PJPAN 41 s 507*; ~ złoty interes 'wyjątkowo korzystna, udana transakcja, przedsięwzięcie dające duży zysk': To złoty interes *gliw MPTL XV I s 116*; mjoū ftedy zuoty iinteres *łecz PJPAN 37 s 333*; ≈ mieć interes (do kogoś) 'chcieć załatwić z kimś jakąś sprawę, rozstrzygnąć jakąś kwestię': ja tam do skarbuńki [nw] ny mam iinteresu *bial-podl I*; vuja, mom du voz interes *koniń 14*; mam do něgo troxe iinteresu *ostroł 9*; ~ mieć interes w czymś osobiście 'być czymś osobiście zainteresowanym, przewidywać w jakimś działaniu korzyść dla siebie': ja nie χce z jymni mýc interesu, s_cyjymni pýnynzmi *bial-podl I*; ja ta nie mam interesu g^o prośic *iż 4*; ja móm tam teš sf^oi interes i muš tam iisć *sz GMalb II I s 134*; toχ moū interes f_tym

rac SGŚ XIII 34; to iou mōŋ interes na taj spravaj *strzel-opol OIW 72*; *Ostródz SGOWM III 43*; ~ mieć interes za stodołę 'odczuwać potrzebę fizjologiczną': Chłop miał „interes” za stodołę *ostroł ChŻycie 128*; ~ robić, zrobić (dobry) interes (na czymś) 'osiągać, osiągnąć zysk': uun to uumi robić iinteres na fšystkim piń *9*; na sfyńaj latož iinteresu se nie zrobi *łecz PJPAN 37 s 333*; v^elux tō na žepaku zrobili interes *bial-podl I*; zobačyž, že ty na tym žryboku zrobiž do bry interes *koniń 14*; ~ wyjść za swoim interesem 'wyjść za potrzebą fizjologiczną': *bl Psl I 246*; ≈ ot, interes! 'frazę wypowiedzianą w sytuacji, kiedy ktoś jest niezadowolony': ius, nie dogožił, ot iinteres! *bial-podl I*; ~ nie twój interes 'ktoś nie powinien się czymś interesować, zajmować': nie_ftroncaj_se, to nie_tfuj iinteres! *bial-podl I*; to nie je tf^oi interes, to nie może čebie obichožić *sz GMalb II I s 134*; ~ to mój interes 'ta sprawa mnie dotyczy': Juz ja zrobie, to mój jenteres *koln LL VI 4–6 s 80*; a_co_to mne_opchoži, to_ny_mu_j iinteres! *bial-podl I*. JK

INTERESA 1. 'dziedzina, zakres spraw, którymi się ktoś interesuje; zainteresowanie, zamiłowanie': nyχ se ucy kej mo interes sa gliw *SGŚ XIII 34*; ty mouš interesa f tyχ kōnaχ *strzel-opol jw 35*; uōn mo interesa v_muzyce *lubl I*; ja mam interese o ^oopcyχ krajaχ *giž SGOWM III 43*; *koziel SGŚ XIII 35*; *niem jw*; *opol jw*; *Szczepanowice-Opole jw*; *oles jw*; *Nidz SGOWM III 43*; *Olsz jw*.

2. 'sprawa do załatwienia, do omówienia': co to za interesa moūce dō me? *prud PlutaDzierz 54*; *Ruda Śl SGŚ XIII 34*.

3. 'dochód, zysk, jaki daje kapitał pożyczkowy lub powierzony, np. bankowi; także: odsetki płacone przez dłużnika wierzycielowi': Siuła tež interesy łod kapitału, co mašz na kasie, dostajesz? *olsz SGOWM III 43*; *pszcz SGŚ XIII 34*.

Frazeologia: mieć interesę 'być czymś osobiście zainteresowanym, prze-

widywać w jakimś działaniu korzyść dla siebie': Joŭ niy mom interesy tych chopów ukarać, co mie ta katolickie figury uobchodzium strzel-opol KwOp XII 2 s 93. JK

INTERESANCKI 'ciekawý, interesujący': interesancki ptok rac SGŚ XIII 35. JK

INTERESANT *Forma*: typ interesent: pszcz SGŚ XIII 35; ≈ *M lm -y*: bial-podl 1.

Znaczenia: 1. 'osoba, która przychodzi w celu załatwienia jakiejś sprawy': skuńczył pisać, to znuvus jakés iinteresanty popšyχοžili bial-podl 1; do tati pšišet iinterésant tez 3.

2. 'pośrednik handlowy, akwizytor': pszcz SGŚ XIII 35. JK

INTERESANTNY 1. 'mający na celu własny zysk, zabiegający o własną korzyść; wyrachowany, interesowny': Ón je fest interesantny chop ryb SGŚ XIII 35; opol jw.

2. 'ciekawý, interesujący': Zaslýszałem użyte: [...] „interesantny” zamiast „zajmujący, interesujący” *n-tar* [Orawa] *Ziemia IV 415*; Śl SGŚ XIII 35. JK

Interesent zob. **INTERESANT**

Intereserować się zob. **INTERESOWAĆ (SIĘ)**

INTERESIK 1. 'drobna, błaha sprawa do załatwienia, do omówienia': mom tam f kramsku zauatwić taki maŭy interesik koniń 14.

2. 'nieduży przedmiot [?]': vížiš tyn interesik? koniń 14. JK

Interesjerować się zob. **INTERESOWAĆ (SIĘ)**

INTERESNY 1. 'ciekawý, zajmujący': iinteresne žečył pańi muviŭa wolsz 7; interesna ta kšónška była. Níc interesnegu nie opuwežoł Lwów 2 [Ukr].

2. 'zainteresowany, zaciekawiony': Żakćetka taka [...] jest. ja moga pukazać, kedy interesna jest Łotwa Polgow I 213. JK

INTERESOWAĆ (SIĘ) *Formy*: typ iinteresować się: Kasz pn-wsch LPW I 314; ~ typ interesować się: Olsz SGOWM III 43; ~ typ interesjerować się: ryb 9; koziel SGŚ XIII 35; gliw jw; ~ typ intereserować się: opol 3; Mrąg SGOWM III 43; ~ typ intreserować się: Mrąg jw; ~ typ intresorować się: Ostródz jw; ~ typ enteresować się: pis jw; ~ typ entresować: giż jw; ~ typ jenteresować (się): ostroł 9; nidz SGOWM III 43; lip 2; ryp PIJP VII 128.

Znaczenia: 1. 'wzbudzać zainteresowanie, zaciekawienie, zajmować, zaciekawiać, obchodzić': co će interesuje? lubl 1; to mńe niż nie interesuje dąb-tar 5; to go poŭi-no iinteresować, bo ŭun tyż byże kuńa spšedovou łęcz PJPAN 37 s 333; a co tak će to iinteresuje? ostroł 9; tńgmo mńe yntresowaŭa (o odbudowie Warszawy) giż SGOWM III 43; žišoŭ nie iinteresuje mę, doŭny to kazdygo ptoka śą znało gar 5; co će to może tag baržo interesować, co jo robe koniń 14; To już wtedy nas tyle nie interesowało chosz [Wilno Lit] PorJ 69 s 157; ryb 9; zam 4; radomsz 5; mław 1; Mrąg SGOWM III 43.

2. 'płacić procent od jakiejś kwoty kapitału': Kapitał ten będziesz interesował po pięć od sta Ciesz SGŚ XIII 35; po wojńe my mujšeli pińonzy interesować vyži jak tera. šejšć procyntoŭ tša interesować strzel-opol OIW 72.

Interesować się 1. 'wykazywać zainteresowanie, zajmować się kimś, czymś, być zainteresowanym, zaciekawionym': jo še interesuja športym lubl 1; maryška to še fsyskym zafse iinteresuje, fsysko muši véžić bial-podl 1; interesowali še, coby dostałi robotaj strzel-opol OIW 72; iinteresuŭum še cyłim, a nie sfołim rad RŁTN XXII 232; iinteresovoyum še kedyž v mudości grańim (na skrzypcach) łęcz PJPAN 37 s 333; tadeuś tag dosyż intere-

suje še kšoškom *koniń 14*; m̄uotuoicykfiśco t̄uo še tam v̄yncyĭ žužlym interesōjōm *gtn̄ 5*; to so luže pševažne, co ony ne interesujō še polsko istoriō [...] kšožek ne čytaĭo *olsz SGOWM III 43*; bo r̄ni policyjant muv̄iu, bo ĭa ĭuś še potem [*dalszym przebiegiem sprawy*] ĩe ĭnteresovaĭem, do domu poĭeħaĭem *ryp PIJP VII 128*; *pszcz SGŚ XIII 35*; *ryb jw*; *koziel jw*; *gliw jw*; *niem jw*; *wiel 6*; *Giż SGOWM III 43*; *Mraq jw*; *nidz jw*; *Ostródz jw*; *lip 2*; *złotow B II 19*; ~ *I. się za czym*: za t̄ym uon są ĩe ĭint̄ar̄sōv̄aĭ *Kasz pn-wsch LPW I 314*; ~ *I. się za co*: ĭnteresuje še za opce kraje *etc SGOWM III 43*; ~ *I. się w czym*: ĭou še interesyruĭaj v̄e šport *opol 3*; *Ciesz [Cz] Zwrot 61 s 15*.

2. 'troszczyć się, dbać o kogoś lub o coś': tyn ĭuob uod ĩi uodešet, ale že še troħe ĭnteresovou žecokamy *łecz PJPAN 37 s 333*; *nidz jw*; ~ *I. się o co*: ĭa še tam o wozy ĩe anteresowaĭa, co brak byuo *pis SGOWM III 43*.

3. *nieos* 'opłacać się, przynosić korzyść': cobi še interesovauo *Szczytno NP 311*; m̄ne śa ĩe interesovauo *olsz SGOWM III 43*. JK

INTERESOWNY 1. 'o człowieku: interesujący się czymś, pragnący coś wiedzieć; ciekawy świata': taki ĭnteresovny byu tyn žecok *łecz PJPAN 37 s 333*; kavalier byu ĭuś staršy, ale baržo taki interesovny, v ogule uželau še tak *kiel 1*; ale interesovny človek i gōspōdarny *suw 3*.

2. 'ciekawy, zajmujący': to było take interesovne, ĭa to lubĭaĕm – posłuħać, i starše luže to o tym dužo povéžefiby *włod Bart-Mazur 80*. JK

*INTERESUJĄCO

INTERESUJĄCY *Forma*: typ ĭnteresujacy: *Kasz pn-wsch LPW I 314*.

Znaczenie: 'ciekawy, zajmujący': t̄o^oē je interesujōncy č^oo^oē^oč^oč^oč^o *złotow B II 19*; baržo ĭint̄ar̄sējōcā řeč *Kasz pn-wsch LPW I 314*. JK

INTEREŚNIE 'ciekawie, interesująco': Ale było intereśnie, miedzy, sznury, o juž patrzysz, haktar czy tam pōł haktara, to juž druga, to juž jego [...] Zagadki tam drugie kusarzy upuwiaĭajo, my tak słuħamim sia [!], intareśnia byĭa, a deszcz zajdzi – futbol i bawim sia [...] Juž teraz zdrowia nie m'a, juž teraz nic nie intareśnia *Wilno [Lit] SLit 204*; *puław 4*. JK

INTEREŚNY 1. 'ciekawy, interesujący': *białos Kudz 150*.

2. 'mający na celu własny zysk, interes; wyrachowany': *białos jw*. JK

INTERNACKI 'związany z internatem, odnoszący się do internatu; internatowy': v ĩežĕĭa mōmi ĭinternacki uobĭat *tcz 3*. JK

INTERNAT *Forma*: typ irternat: *gtn̄ 2*.

Znaczenie: 'budynek, w którym odpłatnie mieszka młodzież ucząca się poza miejscem zamieszkania; bursa': m̄esko v ĭinternaće *opocz 3*; uñi bydne, to po^ov̄iñni internad dostać *biał-podl 1*; sabinka f'icnerova m̄iśkaĭa v internaće v uo^oži *konin 14*; gĕmnazijalisti m̄^oaśkaĭō v ĭinternaće *tcz 3*; *Śl SGŚ XIII 35*; *iż 4*; *łecz PJPAN 37 s 333*; *gtn̄ 2*; *złotow B II 19*. JK

Internatka *zob. INKARNATKA*

*INTERNATOWY

Internit *zob. ETERNIT [Supl.]*

INTERYMALNY *Forma*: typ intromalny: *tom-lub PF IV 201*.

Zob. ZAPIS

JK

Intkast *zob. INKAUST*

Intkastek *zob. INKAUSTEK*

Intkaust *zob. INKAUST*

INTONOWAĆ *Forma*: typ ĭntonowac: *Kasz pn-wsch LPW I 314*.

Znaczenie: 'rozpocząć śpiew, poddawać właściwy ton': voĭceħ pomerfi, to r̄ny ma komu f^okoścele ĭntonovać *biał-podl 1*; šk^oōlny ĭntonov̄aĭ p̄esņo *Kasz pn-wsch LPW I 314*; *złotow B II 19*; ~

w przysł: ksoꝝ intonovŏl, švaba spjevŏl
Kasz Ram 57. JK

*INTRATA

Intreserować się zob. **INTERESOWAĆ (SIE)**

Intresorować się zob. **INTERESOWAĆ (SIE)**

INTROLIGATOR *Forma*: typ intro-
ligator: koniń 14.

Znaczenia: 1. 'pracownik drukarni lub rzemieślnik zajmujący się oprawą książek': takom kśoške jagby ješče dou do introligatora do uopravy koniń 14.

2. 'szkolna zabawa ruchowa': grać w introligatora ok Lublina PF V 749. JK

Introligator zob. **INTROLIGATOR**

Intromalny zob. **INTERYMALNY**

INTRYG *pśn* 'człowiek niegodziwy, oszust, intrygant': I nie ma się czego Dziwić Giewontowi, że się tak rozłościł Przeciw intrygowi Zakopane Lud XVI 190. JK

INTRYGGA *Forma*: typ rentyga: płoc FrMaz 145.

Znaczenie: 'podstępne działanie zmierzające do osiągnięcia celu, zwykle z czyjąś szkodą; matactwo, knowanie': Nu, to mówie: dlaczego 'robicie, że intrygi dla tego rolnika, że jemu nie wołno? chosz [Wilno Lit] PorJ 69 s 158.

Z intrygą 'w sposób uczony; mądrze, uczenie': płoc FrMaz 145. JK

Intszy zob. **INKSZY**

INTRYGANT *Forma*: typ drygant: N-tar Wrześ 6.

Znaczenie: 'człowiek niegodziwy, oszust': jw. JK

INTUS 'znajomość rzeczy, pojęcie o czymś; zmyślność, spryt': intus v uępe pszcz SGŚ XIII 35; uŏn ni mo intusa pszcz jw; Ruda Śl jw. JK

Intyca zob. **ŻĘTYCA**

INUĆKO – tylko we Fraz: że inućko 'odrobinę, ciuť': Ze inućkło = czegoś miało molutko brakować Lim. JK

INUL *pieszcz, pśn* 'syn [?]': Włoz piessek w łoziesek I szczeko, A Inul przed pieskam Łucieko olsz StefZ II 115. JK

INWAG 'umocowany w poprzek dyszla drążek z jednym lub dwoma hakami na orczyk, orczyki; stelwaga, orczyca': kolb AWK VI 732. JK

Inwaledyczny zob. **INWALIDYCZNY**

INWALID *m i ż Forma*: typ lewalit: łow BasStudia 127; ≈ rodz ż: Kowno [Lit] SLit 204, poza tym rodz m. [Por. dział form pod h inwalida]

Znaczenie: 'inwalida (zob.)': tãn in-valyt mo pcouy f χuće, un nie mîtręzy, żeń jag żeń [tam] χożi kolb 3; cego tak ʘutykãš jak invalit niź 5; jak na front pšišet, tom χożau pu roku i daujem še tedy za invalida zrobić olsz SGOWM III 43; Menža siostra jest, też taka sama inwalid Kowno [Lit] SLit 204; strzel-opol OIW 72; łow BasStudia 127; Giź SGOWM III 43; Pis jw; Wilno [Lit] SLit 204. JK

INWALIDA *Formy*: typ imwalida: sied 6; ~ typ infalida: rawic PKJP III 3 s 75; typ MacŚl 181; tor jw; kar LPW I 291; wej jw; ~ typ infalita: ok Kościana Pozn VI 172; ~ typ enwalida: szam 8; ~ typ jenwalida: opocz 3; ostroł 9; ~ typ iwalita: niź PJPAN 46 s 81; ~ typ niwalida: sier 5; ~ typ niewalida: raw-maz RŁTN XXV 167; ≈ M lm -dy: Olsz SGOWM III 43; ≈ zapis nierozstrzygający o postaci M lp (inwalid czy inwalida): Olsz jw.

Znaczenie: 'człowiek, który utracił całkowicie lub częściowo zdolność do pracy, służby wojskowej itp. z powodu kalectwa, choroby': po wypatku uostou invalidŏm opol SGŚ XIII 36; zrobeł še ĩinval-idum pšes sfojum głupote opocz 3; został ĩinvalidom ješče po píršy wojńe łęcz PJPAN 37 s 333; ja ĩinvalida tera, bo noģe pšebiła bial-podł 1; Ja jako inwalida otrzymuje rente resz SGOWM III 43; jestem stu-

procěntovo envalida *szam* 8; betański [nw] byu inwalid^o *złotow B II* 19; v słępsk^u je dóm dlá inwalid^o *Słup LPW I* 291; I tak, i tak mówio, inwalid czy inwalida *Wilno [Lit] SLit* 204; *Cieszyn* 2 [Cz]; *ciesz* S^GS XIII 36; *Ciesz jw*; *pszcz jw*; *prud Pluta-Dzierż* 54; *gliw* S^GS XIII 36; *Ruda Śl jw*; *Zabrze jw*; *tar-gór jw*; *Śl jw*; *Orawa [Sł] ZNUJ* 72 s 71; *kolb* 3; *niż* PJPAN 46 s 81; *kraś* 9; *sier* 5; *raw-maz* RŁTN XXV 167; *sied* 6; *mław* 1; *ostroł* 9; *Olec* S^GOWM III 43; *Etc jw*; *Giż jw*; *Mrag jw*; *Mr wsch jw*; *Szczyc jw*; *olsz jw*; *Wr jw*; *Ostródz jw*; *rawic* PKJP III 3 s 75; *ok Kościana Pozn* VI 172; *koniń* 14; *ryp MacSł* 181; *tor jw*; *kar LPW I* 291; *wej jw*.

Inwalida wojenny 'żołnierz, który utracił zdrowie lub uległ kalectwu, biorąc czynny udział w walkach podczas wojny': t^oe je inwalida wośięnnⁱ *złotow B II* 19; *kar LPW I* 291; *wej jw*; *Słup jw*. JK

INWALIDKA 1. 'kobieta inwalida': ž^om je inwalitka, b^oe m^oe m^oe ramatiz duśi, Iedvo^e lęza u^oe Kiju *złotow B II* 19.

2. 'renta inwalidzka': inwalitke pobyroł rzesz 8. JK

INWALIDYCZNY *Forma*: typ inwaledyczny: *nidz* S^GOWM III 43.

Znaczenie: 'właściwy, należy inwalidzie, dotyczący inwalidy; inwalidzki': Bił[o] kedisch ubogim ludzmy ztensko, bo inwaledicny renty nicht ne dostał jw. JK

*INWALIDZKI

INWALIDZTWO *Forma*: typ jenwalidztwo: *ostroł* 25.

Znaczenie: 'renta inwalidzka': do staje sto zuotęχ ięwalistfa *ostroł* 25; [rzd] *mław* 1. JK

Inwentar zob. INWENTARZ

INWENTARNY *Forma*: typ iwentarny: *koniń* 14.

Znaczenie: 'inwentarski (zob.)': že bym tag mēlⁱ ięšče požonny budyneg ivyntarny, to bym stojēlⁱ caukim dobže jw. JK

INWENTARSKI 'odnoszący się do inwentarza, związany z inwentarzem w zn I': budyńki inventarske *dqb-tar* 3. JK

INWENTARZ *blm i lm* *Formy*: typ inwentar: *radomsz* LL VI 3 s 21; *olec* BWM 145, S^GOWM III m 4; *etc jw*; *giż jw*; *mrag jw*; *pis jw*; *Mr wsch* S^GOWM III 43; *szczyc* S^GOWM III m 4; *Olsz* S^GOWM III 43; *ostródz* S^GOWM III m 4; *Ostróda* S^GOWM III 44; *mor* PJPAN 48 s 29; ~ typ infentar: *Słup LPW I* 291; ~ typ enwentar: [sporad] *Pis* S^GOWM III 43; ~ typ iwentarz: *klucz* AJW IV s 64; *n-tar* PJPAN 48 m 3; *żyw jw*; *wad* AJŚ III m 495; *kroś* PJPAN 48 m 3; *rzesz jw*; *boch jw*; *krak jw* 11 s 266; *chrzan jw* 48 m 3; *olk* AWK I 154; *miech* 18; *dqb-tar* 5; *miel* AWK I 154; *kolb jw*; *tarnob jw*, *Wista* XI 678; *niż* AWK I 154; *opat* 13; *bus* AWK I 154; *piń* PJPAN 48 m 3; *jęd* 6, RŁTN XXII 234; *kłob* PJPAN 48 m 3; *radomsz* RŁTN XXII 234; *włosz* 4, PJPAN 48 m 3; *kiel* RŁTN XXII 234; *iłz* 4; *lub* 6; *puław* 18; *kozien* RŁTN XXII 234; ||- *opocz* 3; *wiel* 6; *kęp* AJW IV s 64; *sier* RŁTN XXII 234; *tas jw*; *łódz jw*; *łęcz* PJPAN 41 s 506, *jw* 45 s 539; *kut jw* 48 m 3; *gar jw*; ||- *sied* Cyran 44; ||- *miń-maz* 1; ||- *gtnń* 2; *węgr* PJPAN 48 m 3; *sok-podl* Cyran 46; *os-maz* PJPAN 48 m 3; *płoc jw*; *sierp* 7; *ciech* PJPAN 48 m 3; *ostroł* FrMaz 37; *os-wp* AJW IV s 64; *kal jw*; *krot* AJŚ III m 495; *rawic* AJW IV s 64; *gtnń jw*; *kościac jw*; *śrm jw*; *jaroc jw*; *tur jw*; *kols jw*; ||- *koniń* 14; *wrzes* AJW IV s 64; *poz jw*; *n-tom jw*; *szam jw*; *ob* PJPAN 48 m 3; *gnież jw*; *mog* 11, AJW IV s 64; *żniń* PJPAN 48 m 3; *wąg jw*; *czar* AJW IV s 64; *chodz jw*; *szub jw*; *inow jw*; *al-kuj jw*; *włoc* PJPAN 48 m 3; *lip* 2; *ryp* PJPAN 48 m 3; *tor* 3; *byd* PJPAN 48 m 3; *wyrz jw*; *chełmiń* MPKJ III 388; *wąb* PJPAN 48 m 3; *świec jw*; *st-gdań jw*; *szczecinec* [Wilno Lit] jw; *draw-pom* [Wilno Lit] jw; *sus* [sierp, włod] jw; *chojn* 9; *kar LPW I* 292; ~ typ inentarz: *kols* PJPAN 48 s 29; *wrzes jw*; ~ typ imen-

tarz: *wad SKJ IV 377; myślen PJPAN 11 s 266*; ~ typ idwentarz: *sied Cyran 46; sok-podl jw; przas FrMaz 120*; ~ typ igwentarz: *sied PJPAN 48 m 3; sok-podl jw; os-maz jw; przas FrMaz 120; koln Zd s 119; graj jw*; ~ typ giwentarz: *ostroł 10*; ~ typ gwentarz: *przas FrMaz 102; koln PJPAN 48 s 29*; ~ typ adwentarz: *graj SWM III m 4; etc jw; szczyc jw; nidz jw; resz jw; olsz jw; ostródz jw; Mr i Wr PF XXII 267*; ~ typ agwentarz: *olsz SGOWM III 43; Wr zach StefO 26*; ~ typ enwentarz: [sporad] *Pis SGOWM III 43; [sporad] Ostródz jw; wolsz AJW IV s 64; szub jw*; ~ typ egwentarz: *ok Przasnysza SKJ V 107; tom Zd s 119*; ~ typ ewelentarz: *bial-podl PJPAN 48 s 27*; ~ typ elewentarz: *włod jw*; ~ typ elementarz: *jaros jw*; ~ typ elwentarz: *włod CzyżAG m 26*; ~ typ jenwentarz: *kozien RŁTN XXII 259; p-tryb jw 264; sier jw 259; koln FrKurz 71; graj Zd s 119; luk 4*; ~ typ jewentarz: *p-tryb RŁTN XXII 264; wiel jw 261; łas jw*; ~ typ jedwentarz: *radz-podl PJPAN 48 s 29*; ~ typ liwentarz: *gor 2*; ||- *ok Biłgoraja Mazur II 156; tom-lub 3; kras 7; kraś RŁTN XXIV 178; sand AWK I 154; opat jw; radomisz RŁTN XXIV 178; włosz AWK I 154; kiel jw; koniec RŁTN XXIV 178; iłż jw; lub 7; puław RŁTN XXIV 178; kozien jw; rad jw*; ||- *opocz 3; p-tryb RŁTN XXIV 178; wiel jw; sier jw XXII 97; łas jw XXIV 178; łódz jw; brzez 1; tęcz PJPAN 41 s 506; skier RŁTN XXIV 178; grój AWK I 154; gar jw; luk jw; radz-podl Pleszcz 24; bial-podl 1; sied Cyran 46*; ||- *miń-maz 1*; ||- *węgr 5; przas FrMaz 22; ostrół 10; suw 7; mrag SGOWM III 44; kal AJW IV s 64; jaroc jw*; ||- *koniń 14; inow Wiśła XVII 452*; ~ typ lewentarz: *miel AWK I 154; kolb 2*; ||- *ok Biłgoraja Mazur II 156; tom-lub Pelc III m 39*; ||- *hrub 4; zam 4; kras Pelc III m 39; kraś jw; radomisz PJPAN 48 m 3, RŁTN XXIV 169; włosz PJPAN 48 m 3; kiel RŁTN XXI 11; koniec PJPAN 48 m*

3; iłż AWK I 154; lub PJPAN 48 m 3; chłm Pelc III m 39; włod 10; lubart PJPAN 48 m 3; puław jw; ||- *opocz 3; p-tryb RŁTN XXIV 169; sier jw; łas jw; łódz jw; brzez jw; łow jw; raw-maz jw; skier jw; gar jw; luk Pelc III m 39; radz-podl jw; bial-podl jw*; ||- *sied Cyran 44*; ||- *miń-maz 1; ok Otwocka Zd s 119; prusz jw; soch PJPAN 48 m 3; węgr Cyran 44; sok-podl Cyran 46; siem 1; biel-podl PJPAN 48 m 3; przas FrMaz 102; aug PJPAN 48 m 3; suw jw; Olec SGOWM III 43; mrag jw*; ~ typ lawentarz: *opocz RŁTN XXIV 159*; ||- *gtnń 2; koniń 19*; ~ typ luwentarz: *łęcz RŁTN XXIV 183*; ~ typ lementarz: ||- *hrub 4*; ~ typ niwentarz: ||- *węgr 5; szam PJPAN 48 s 29; chodz jw*; ~ typ uwentarz: ||- *miń-maz 1*; ~ typ ugwentarz: *koln Zd s 119*; ~ typ wentarz: *wiel PJPAN 48 s 29; rawic PKJP III 3 s 107; kościań PJPAN 48 s 29; Kasz pn-wsch LPW III 818*; ~ typ wańtarz: *Kasz pn-wsch jw 805; ≈ D lp -u: p-tryb RŁTN XXIV 178; wiel jw; sier jw XXIX 204; gar 24; sied 6; olsz SGOWM III 44*.

Znaczenia: 1. blm 'majątek ruchomy i nieruchomy; mienie, dobytek': można povéżeć, inventoś to jest fšistko co v oboże ie, byduo, mašyńy – inventaš žyvy i nežyvy *ostródz SGOWM III 44*; to běł jejiŋ cały jinvaťoř *Kasz Ram 64*; jinweťoř žyďci wszetek na sanie wložony *chojn Derd 63*; Nie upłacis końmi, dworem, mój Boże, ani całym inwentorem, mój Boże [pśn] *radomisz LL VI 3 s 21*; moŋ sfui jivvntaš *włosz 4; rac SGŚ XIII 36; oles jw; wad SKJ IV 377; gor 2; olk Cisz I 227; kraś RŁTN XXIV 178; jęd 6; radomisz RŁTN XXIV 178; koniec jw; iłż jw; puław jw; kozien jw; rad jw; opocz jw; p-tryb jw; wiel jw; łas jw; łódz jw; skier jw; ok Przasnysza SKJ V 107; olec BWM 145; mrag SGOWM III 44; Mr wsch jw; olsz jw; mog 11; inow Wiśła XVII 452; złotow B II 19; kar LPW I 292;*

[rym] *chojn Derd 63; Kasz pn-wsch LPW III 805, 818; słup jw I 291.*

2. *blm* 'wszystkie zwierzęta domowe hodowlane': inventaš to kroy, koñe, šf'ine, kury, geši, kac'ki *kras 3; krowy, kuñe, šf'ine to še muvi, ze ɣlob ma inventaš itž 14; iinventoš to to, co v domu zyje, gažina piñ 9; šecke piuovač i inventažovi gar 20; uobora dla bydu, dla iinventazu sied 6; iž do ivyntoža i zaimi še uopšyntym koniñ 14; rönkli mauo sažili, koñčini tak samo mauo biuo, tak že v žim'e ne biuo čem inventaža pašc n-miej BMJP XIII 49; dužo ɣovo iivantoža lip 2; do iinventaza naležo koñe, krovi i iinne tcz 3; možna moviic inventaš i živižna szt 12; klucz AJW IV s 64; [pśn] *Byt PieśniŚl I 102; kłodz PJPAN 48 m 3; jel-gór [Miñsk Bruś] jw; šwid jw; jaw jw; wroc jw; lbn [Tarnopol Ukr] jw; zgorz [kal, Tarnopol Ukr] jw; trzeb jw; žag jw; n-tar jw; żyw jw; wad jw, SKJ IV 377; gor 2; kroš PJPAN 48 m 3; les jw; jaros jw; rzesz jw; boch jw; krak jw 11 s 266; chrzan jw 48 m 3; olk Cisz I 227, AWK I 154; miech 18; dqb-tar 5; miel AWK I 154; kolb 2, AWK I 154; tarnob jw; niž jw; ok Biłgoraja Mazur II 156; tom-lub 3, Pelc III m 39; hrub 4; zam 4; kras 7, Pelc III m 39; kraš jw, RŁTN XXIV 178; sand AWK I 154; opat 13, AWK I 154; bus jw; piñ PJPAN 48 m 3; jęd RŁTN XXII 234; zaw PJPAN 48 m 3; klob jw; radomsz jw, RŁTN XXII 234, jw XXIV 169, 178; włosz PJPAN 48 m 3, AWK I 154; kiel RŁTN XXII 234, jw XXI 11, AWK I 154; konec RŁTN XXIV 178, PJPAN 48 m 3; itž 4, AWK I 154, RŁTN XXIV 178; lub 6, 7, PJPAN 48 m 3; chtm Pelc III m 39; włod 10, PJPAN 48 s 27; lubart jw m 3; puław 18, RŁTN XXIV 178; kozien jw XXII 234, 259, jw XXIV 178; rad jw; opocz 3, RŁTN XXIV 159; p-tryb jw 169, 178, jw XXII 264; wiel 6, RŁTN XXIV 178, jw XXII 261, PJPAN 48 s 29; kęp AJW IV s 64; sier RŁTN XXII 97, 234,**

259, jw XXIV 169; łas jw XXII 234, 261, jw XXIV 169, 178; łodz jw XXII 234, jw XXIV 169, 178; brzez 1, RŁTN XXIV 169; łącz PJPAN 41 s 506, RŁTN XXIV 183; kut PJPAN 48 m 3; łow RŁTN XXIV 169; raw-maz jw; skier jw 178; grój AWK I 154; gar jw, PJPAN 48 m 3, RŁTN XXIV 169; łuk AWK I 154, Pelc III m 39; radz-podl jw, Pleszcz 24, PJPAN 48 s 29; bial-podl 1, Pelc III m 39, PJPAN 48 s 27; sied Cyran 44, 46, PJPAN 48 m 3; miñ-maz 1; ok Otwocka Zd s 119; prusz jw; soch PJPAN 48 m 3; gtni 2; węgr 5, PJPAN 48 m 3, Cyran 44; sok-podl PJPAN 48 m 3; siem 1; biel-podl PJPAN 48 m 3; os-maz jw; pułt 5; płoc PJPAN 48 m 3; sierp 7; przas FrMaz 22, 102, 120; ciech PJPAN 48 m 3; ostroł 10, FrMaz 37; koln Zd s 119, PJPAN 48 s 29, FrKurp 71; tom Zd s 119; sokól Cyran 46; graj jw, SWM III m 4, Zd s 119; aug PJPAN 48 m 3; suw 7, PJPAN 48 m 3; olec BWM 145, SWM III m 4; etc SWM III m 4; giž jw; mrąg SGOWM III 44; pis SWM III m 4; [spora] Pis SGOWM III 43; szczyrc SWM III m 4; nidz jw; resz jw; olsz jw, SGOWM III 43; Wr zach Stefo 26; ostródz SGOWM III 44, SWM III m 4; Mr i Wr PF XXII 267; krot AJŚ III m 495; rawic PKJP III 3 s 107; gtni PJPAN 48 m 3; kościan jw s 29; jaroc jw m 3; tur jw; kols jw; koniñ 19; wrzes PJPAN 48 m 3; międzych jw; szam jw s 29; ob jw m 3; gniež jw; žniñ jw; wqg jw; chodz jw; Wp AJW IV m 391 i s 64; inow jw, Wista XVII 452; al-kuj AJW IV s 64; włoc PJPAN 48 m 3; ryp jw; tor 3; byd PJPAN 48 m 3; wyrz jw; złotow B II 19; chełmiñ MPKJ III 388; wqł PJPAN 48 m 3; brod jw; świec jw; st-gdañ jw; Mal GMal I 91; sulęc [Tarnopol Ukr] PJPAN 48 m 3; gorz-wp jw; strzel-kraj jw; myšlib jw; wałec [kut, Łow] jw; człuch [Wilno Lit] jw; szczecinec [Wilno Lit] jw; draw-pom [Wilno Lit] jw; kosz jw; sus [sierp, włod] jw; mor jw s 29; elb [włod, Wilno Lit] jw m

3; *chojn* 9, *Derd* 63; *kar LPW I* 292; *Kasz pn-wsch jw III* 805, 818; *Stup jw I* 291; ~ 'bez koni': *žniň SobWppn* 95; *hrub* 4; *łow RŁTN XXIV* 169.

3. 'uporządkowany wykaz, spis majątku ruchomego i nieruchomego, sporządzony także do celów spadkowych': Nosz rechteŕ ma inwyntorz ksióžek we biblijocyce ryb *SGŚ XIII* 36; imęntaž byu p^o lešněm s^polany myslen *PJPAN II* 266; Bo ^on gádá, ze ^on wszystko wié, jak wszystko je zapisane ^o groncie w iwentáru *tar-nob Wišta XI* 678; *strzel-opol OIW* 72; *kar LPW I* 292; *Kasz pn-wsch jw III* 805; *Stup jw I* 291.

Inwentarz domowy 'zwierzęta domowe hodowlane': *dział SWM III m* 4; *olec jw*; *szczyc jw*.

Inwentarz drobny 'drób': *levantaš drobny włod* 10.

Inwentarz martwy 'trwałe składniki majątku, np. maszyny, narzędzia, budynki': Żywy, mortfy inwyntarz aj ze słóžbóm za milijón trzista tysiŕncy *Cieszyn [Cz]* *Zwrot* 76 s 8; spšedou jivyntož žyvy j̄ martfy [rzd] *łęcz PJPAN 41 s* 506; *złotow B II* 19.

Inwentarz oborny 'zwierzęta domowe hodowlane': *nidz SWM III m* 4.

Inwentarz piórowy 'drób': ptastŕo tu mužo p^šorowj̄ inwentar *Ostróda SGOWM III* 44.

Inwentarz umarły 'trwałe składniki majątku, np. maszyny, narzędzia, budynki': anwentaš žywy, a umaruy to mašiny *ostródz jw*.

Inwentarz zdechły 'jw': adwentoš to žywy adwentoš, a zdeχui to mašiny *ostródz jw*.

Inwentarz żyjący 'zwierzęta domowe hodowlane': býduo, ^oofce – zyjuncy j̄nwętar *szczyc jw*.

Inwentarz żywy 'jw': a j̄o tyž j̄ezdym kupuj̄oncy, ale j̄o kupuje j̄ivyntož žyvy j̄i martfy *łęcz PJPAN 45 s* 539; *Cieszyn*

[Cz] *ZNUJ* 495 s 78; *jaros PJPAN* 48 s 27; *miech* 18; *olec SWM III m* 4; *mrag jw*; *pis jw*; *szczyc jw*; *nidz jw*; *resz jw*; *olsz jw*; *ostródz SGOWM III* 44; *złotow B II* 19.

Geografia: Zn 2. *sporad w Mp pd, na Śl brak.* JK

I. INY rz 'szron, szadź': *Jiny (dop. jina) kož [Lwów Ukr] PJPAN* 57 s 108. JK

II. INY zaimek przymiotny *Forma: typ jeny: mław* 7; *Giž SGOWM III* 38; *Mrag jw*; *szczyc jw*; *Ostródz jw*.

Znaczenie: 'nie ten, nie ten sam, drugi, dalszy, pozostały, nie taki, nie taki sam, różny, odmienny, zmieniony, nowy': a iňi luže, a druzy luže śli, a baržo še s teg^o śmáfi *Orawa [Ś]* *ZNUJ* 151 s 130; *Kiej tak już podesknie [len], wiezie sie w ine miešce zaš susyć n-tar [Spisz] PME* 1 7; a tu luže patřo, bo som luže i z^linyg žežin *n-tar [Orawa] NT* II 79; v inyk ^ookolicak *n-tar* 16; I pojechał pod inego króla *myslen Zb* VII 21; *Posel do iney chałupy żyw Mies-Pog* 18; *šrotoki so ine niž žarna ostródz SGOWM III* 38; u koňa juža, u psa tes, u inyχ zvéžont to kref *nidz jw* 39; zaž j̄es tero ino m̄oda, nu to tero maj̄óm pševažně báuě – báuȳi velón – na kuńcu *wolsz* 2; puďa do j̄inegue kraju *Kasz Ram* 64; *Cieszyn [Cz] MPKJ* IV 296; *ciesz AJPP* 419; *ryb SGŚ XIII* 28; *gliw jw*; *niem jw*; *opol jw*; *brzes-śl jw*; *Czaca [Ś]* *AJPP* 419; *Zakopane RWF* X 215; *N-tar ZborSt* 128; *lim* 15; *sand* 13; *lubar MAGP III m* 149; *wiel jw*; *sier* 5; *biel-podl MAGP III m* 149; *mław* 2; *Giž SGOWM III* 38; *Mrag jw*; *szczyc jw*; *resz jw*; *Ostródz jw*; *Kal K II* 207; *rawic PKJP III* 3 s 106; *sulech MAGP III m* 149; *międzyrz* 1; *międzych* 5; *sęp-kraj PorJ* 58 s 244; *choszcz [Wilno Lit] jw* 69 s 210; *chojn AJK IX m* 416; *kościer jw*; *byt jw*; *kar jw*; *Grabówek-Gdynia jw*; *wej* 3; *lęb AJK IX m* 416; ~ w *przysł*: Co kráj, to iny obyczáj. Co chałupa, to iná nauka *Ciesz Cinc* 7; j̄ině kraje, j̄ině zvčaje. co ves, to j̄iná p̄esň. co

ves, to ĵini pes. koždy lās mǎ ĵinǎ skōrǎ *Kasz S II 106*.

Ine w użyciu rz 'inna, druga rzecz, inna sprawa, co innego': oblevani garnek; takix davnǐ ĵe daŋo, ine bǐfi *n-miej 1*; ĵak še pšebrałi to i xerōd buŋ i śmyrć i ĵyne take tam mław 7; *n-tar 15 [Spisz]*.

Iny w użyciu rz **1**. 'inna osoba, ktoś inny': Weżżiz mi jóm, Panie Boże, a dej mi inóm *Cieszyn [Cz] Zwrot 88 s 10*; dovńi, dovńi to nośiŋy sukmany faŋżiste, sukmany i buroxa vouaŋy, ĵedńi sukmany, ińi buroxo *sand 13*; ĵo inego ŋy *xca lubl 1*; Upiecom [...] kołǎce [...] po wirchu masłem pomǎcajom, a cukrem posepiom, ine piecom, a dawajom na nie brendze *Czaca [Sł] ME I 393*; ke še ci ŋ'e ŋize, p'ŋożyraĵ z'a ĵinom [pśn] *Orawa [Sł] ZNUJ 151 s 86*; Wom przedom, inému ni *N-tar ZborSł 128*; tyn pŋrŋy poŋeżōu: tyn čševik koštujie marku, i zaĵz iny poŋada vōncy *sulech NT II 208*; bǎb ĵe dosc, ŋe bǎžeš tǎ, bǎže ĵinǎ *Kasz S II 106*; *Nowy Targ NT I 54*; *lim ME XI 37*; *gar 11*; etc *SGOWM III 39*; *szczyc jw*.

2. 'ktoś obcy, nie swój': Prze inyk je do-bry, a swoje dzieci to bije *n-tar [Orawa] KǎśSł 250*; to on ĵu živ na sŋece za ĵinima [obcymi kobietami] ŋe mže zdrǎł *Kasz S II 335*.

Po inemu 'w inny sposób; inaczej': Kiedy teraz wcale po inemu i nie zaścǐelajo (dywanów), pokupowali modniejsze, ładniejsze, to dawniejsze mówio, to nia chc'o *Wilno [Lit] SLit 321*.

Frazeologia: co ine, co inego 'inna, druga rzecz, inna sprawa, co innego': Mnie by się to widziało to, ciebie by się widziało to, ciebie zaś có ine, niy? *n-tar [Orawa] KǎśSł 94*; to mŋeže ŋ'e bouǎ žńiĵa, to mŋeže boue co ĵinigŋe *wej 3*; inego cego ŋe mogo mi dać *nidz SGOWM III 38*; co inŋygu *rawic PKJP III 3 s 106*; ~ inym razem 'nie teraz, kiedy indziej; innym razem': ĵinim razem poŋem ce, ĵak to

bǎlo *Kasz S IV 298*; ~ kto, ktoś inny 'ktoś drugi, inna osoba': a pšebrał to xto iny *Orawa [Sł] ZNUJ 169 s 245*; to xtos ĵini gǎdǎł *Kasz S II 106*; zaŋ m'ŋoze komu ĵi-nemu 'urŋe [powōdź gruntu] *n-tar ZNUJ 98 s 40*; ~ nic inego 'nic poza tym, tylko to; nic innego': a ŋic inego ŋe bedže robuŋ *ciesz ME IV 4*; ≈ być w innym stawie 'być w cięży': *cygōn [...]* mǎł pŋtnǎšcōro žeći, a s_sesnǎstym była *cygǎnka* v inym staŋe *Orawa [Sł] ZNUJ 72 s 37*; ~ patrzeć inego świata 'być niegospodarnym': Ona patrzy inego świata *Ciesz Cinc 30*; ≈ to jest ina para butów 'to inna sprawa, coś innego, to nie należy do rzeczy': *Kasz S II 106*.

Por. **INNY** JK

III. INY przystów 'komunikujący, że do osiągnięcia pewnego celu wystarczy wykonanie czynności, o której jest mowa w zdaniu': Syn prawi: matko głupia, to był *cygōn*, dyby ja go iny dopod, jo by mu doł świynty *Michoł rac LL II 2 s 75*. JK

IV. INY spōjnik 'przylǎcza zdanie lub wyrażenie, za pomocą którego mówiący koryguje czyĵǎs opinie, zastępujǎc jǎ nowym sǎdem': *xŋyǎčka*, bo *xŋybe*; my ŋe muŋimy rżucać iny *xŋybać ciesz PF XX 17*.

JK

V. INY part 1. 'jedyńie, zaledwie': Byli bardzo ubodzy, a iny mieli jedǎǎ dziewczuchę *koziel KwOp XVIII 2 s 109*.

2. 'uwydatnia prośbę, życzenie, żǎdanie nadawcy': ĵiny ber tak ĵǎg na sŋǎne visi *koziel ME V 143*; A dyć, panie syndzio, iny niech słuchajom, a potem niech pedǎǎ *Śl SGŚ XIII 36*. JK

Inzekt zob. **INSEKT**

INZELKA 'mała wyspa; wysepka': *Śtup LPW I 291*. JK

Inzienier zob. **INŻYNIER**

Inzifier zob. **INŻYNIER**

Inzinier zob. **INŻYNIER**

Inzinierz zob. **INŻYNIER**

Inzioro zob. **JEZIORO**

INZLA *Formy*: typ insla: *koziel* SGŚ XIII 36; ~ typ indzla: *prud* jw.

Znaczenie: 'wyspa': namioty stojące na inżli *prud* jw 36–7; inzla, po niemiecku to inzel, to żemna, co wodo optocona *nidz* SGOWM III 44; třø lata uon uostãł na tŷ inzlŷ wej LPW I 291; *koziel* SGŚ XIII 36; *Štup* LPW I 291. JK

Inzurekcja zob. **REZUREKCJA**

Inzurgent zob. **INSURGENT**

Inzy zob. **INSZY**

Inżeniera zob. **INŻYNIERA**

Inżynierzki zob. **INŻYNIERSKI**

Inżynier zob. **INŻYNIER**

INŻYNIER *Formy*: typ inżynier: *Tuch* PKFP VII 1 s 66; ~ typ inżynier: *Mp pd PF I 309*; ~ typ inżynier: *Mp pd jw*; ~ typ inżynier: *lubl I*; ||- *N-tar ZborSł 128*; *n-tar [Orawa] KąśSł 250*; *kolb 3*; ||- *ok Biłgoraja Mazur I 108*; ||- *mław I*; ~ typ inżynier: *Mrąg SGOWM III 44*; ~ typ inżynier: *n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 129*; *ja-ros I*; ~ typ inżynier: *n-tar [Orawa] KąśSł 250*; ~ typ inżynier: *kras PF V 749*; *Łow LL V 1–2 s 61*; ~ typ inżynier: *żyw 4*; ~ typ inżynier: *Orawa [Sł] ZNUJ 72 s 46*; *n-tar [Spisz] jw 278 s 105*; ||- *N-tar ZborSł 129*; *kroś 2*; *przew 3*; *piń 9*; *kiel 22*; *opocz RŁTN XXII 232*; *gar 2*; *sied Cyran 152*; *mław I*; *Maz Zd s 60*; *suw I*; *gtn PFP XXIII 13*; *kościãł jw*; *Lwów [Ukr] LS II A s 73*; ~ typ inżynier: *Orawa 2 [Sł]*; ~ typ inżynier: *żyw MiesPog 68*; ~ typ inżynier: *n-tar RWF X 240*; ~ typ inżynier: *n-tar [Orawa] KąśSł 248*; *żyw RamŚl 24*; *wad Lud XII 24*; *olk Krak IV 231*; ~ typ inżynier: *n-tar [Spisz] ZNUJ 278 s 40*; *n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 43*; *rawic PKJP III 3 s 75*; ~ typ inżynier: *n-tar [Spisz] ZNUJ 278 s 40*; *n-tar [Orawa] KąśSł 249*; ~ typ inżynier: *jas 3*; ~ typ inżynier: *n-tar MPKJ I 73*; ||- *gor 2*; ~ typ inżynier: *Mp pd PF I 309*; ~ typ inżynier: *n-tar 28*; ~ typ inżynier: ||- *gor 2 [st, rzdz]*; *jas MPKJ VII 224*; ~ typ

inżynier: *n-tar 21*; *Mp pd PF I 309*; ~ typ inżynier: *n-tar [Orawa] KąśSł 255*; ~ typ inżynier: *tarn 4*; *bił 6*; *Lub Lub II 210*; *al-kuj PKFP XIV 2 s 55*; ~ typ inżynier: *Cieszyn [Cz] Zwrot 395 s 63*; ||- *N-tar ZborSł 221*; *przew 3*; *tarn NT II 132*, ||- *MPKJ I 20*; *ośw SKJ IV 27*; *będz PF III 306*; *miech 7*; *dąb-tar 3*; *niż 5*; *Mp pd PF I 309*; *bił 6*; *ok Biłgoraja Mazur I 144*; *kras 7*; *kras JP LVII 126*; *jęd RŁTN XXV 170*; *zaw jw XXXIII 99*; *kiel 22*; ||- *opocz 3*, *RŁTN XXV 170*; *iż 4*; *sier 5*; ||- *łęcz PJPAN 45 s 684*; *raw-maz PorJ 1974 s 152*; *gar 20*; *łuk 4*; *bial-podl I*; *sied 3*, *Cyran 152*; *pułt 5*; ||- *mław I*; ||- *ostroł 9*; *białos Kudz 170*; *Maz Zd s 60*; *suw I*; ~ typ inżynier: *Mp pd PF I 309*; ~ typ inżynier: ||- *tarn MPKJ I 20*; ~ typ inżynier: *rzesz MPKJ VII 224*; ||- *tarn MPKJ I 20*, *NT I 92*; *pd ok Chrzanowa MPKJ VII 422*; *dąb-tar 5*; *miel MPKJ V 451*; *kolb 2*; *ok Biłgoraja Mazur I 144*; *sand RŁTN V 185*; *bus 10*; *radomsz RŁTN XXV 170*; *konec jw*; *iż jw*; *puław 4*; *kozien RŁTN XXV 170*; ||- *opocz 3*, *RŁTN XXV 170*; ||- *łęcz PJPAN 45 s 684*; *gtn 2*; *sierp 7*; *mław I*; ||- *ostroł 9*; *typ MacSł 151*; *tor jw*; ~ typ inżynier: *kroś 4*; ~ typ inżynier: *dąb-tar RŁTN XXV 168*; ~ typ inżynier: *miel MPKJ V 451*; ~ typ inżynier: *wad Zb VII 26*; ~ typ inżynier: *lub RWF XVII 81*; *łuk jw*; ~ typ inżynier: *dęb 14*; ~ typ inżynier: *mław I*; ~ typ inżynier: *N-tar RWF XVII 43*; *Krak Krak IV 311*; *niż RWF XVII*; ~ typ inżynier: *Mp pd PF I 309*; ~ typ inżynier: *ok Bochni i myślen Świąt 702*; *boch jw 505*; ~ typ inżynier: *gar 14*.

Znaczenie: 1. 'osoba posiadająca wyższe wykształcenie techniczne': inżynier stawało młost *kras 7*; Inżynier, co budował te skołe, kazał kopać kole mojego dumu *raw-maz PorJ 1974 s 152*; druga [córka] jęz za doxtorem, sama jest inżynierem *bial-podl I*; jej śwađer był inżynierem *suw I*; on za inżyniera kurs robił *olsz SGOWM*

III 44; bogate žěfćini žańo śa z ĩnżiněrami tcz 3; Cieszyn [Cz] Zwrot 395 s 63; strzel-opol OIW 72; lubl 1; brzes-śl 1; Orawa 2 [Sł], Orawa [Sł] ZNUJ 72 s 46; n-tar 21, 28, MPKJ I 73, RWF X 240; N-tar jw XVII 43, ZborSł 128, 129; n-tar [Spisz] ZNUJ 278 s 40, 105; n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 43, 129, KaśSł 248, 249, 250, 255; żyw MiesPog 68; wad Lud XII 24, Zb VII 26; gor 2; jas 3, MPKJ VII 224; kroś 2, 4; jaros 1; przew 3; rzesz MPKJ VII 224; dęb 14; tarn 4, NT I 92, MPKJ I 20; ok Bochni i myślen Świąt 702; Krak Krak IV 311; ośw SKJ IV 27; pd ok Chrzanowa MPKJ VII 422; będz PF III 306; olk Krak IV 231; miech 7; dąb-tar 3, RŁTN XXV 168; kolb 2; Mp pd PF I 309; bił 6; ok Biłgoraja Mazur I 108, 144; kraś JP LVII 126, PF V 749; sand RŁTN V 185; bus 10; piń 9; jęd RŁTN XXV 170; zaw jw XXXIII 99; radomsz jw XXV 170; kiel 22; konec RŁTN XXV 170; iłż 4, RŁTN XXV 170; lub RWF XVII 81; Lub Lub II 210; puław 4; kozien RŁTN XXV 170; opocz 3, RŁTN XXV 170; sier 5; łęcz PJPAN 45 s 684; Łow LL V 1–2 s 61; gar 2, 14, 20; luk 4, RWF XVII 81; sied 3; miń-maz 1; gtnń 2; pułt 5; sierp 7; mław 1; ostroł 9; białos Kudz 170; Maz Zd s 60; Mrqg SGOWM III 44; olsz jw; Ostródz jw; rawic PKJP III 3 s 75; gtn PFP XXIII 13; kościań jw; al-kuj PKFP XIV 2 s 55; ryp MacSł 151; tor jw; złotow B II 19; Tuch PKFP VII 1 s 66; Lwów [Ukr] LS II A s 73.

2. 'specjalista w zakresie geodezji; mierniczy, geodeta': to inżiněre tag měřa, kedy přiže ĩnżiněer, t^o měřy tu tam, tu tam n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 129; Nie wiarujcie nizinierowi, ón by fciot świat przeónacyć, grónta inaksěj pozdzielować, już my haw widzieli takik dumoców N-tar ZborSł 221; ĩnżiněrowe, co grónta měřa-jo żyw RamŚl 24; ĩakeśi nizinjery p^o p^oolu χ^oożiuy, miżaly, badaly, bedã cośi robić cy co dąb-tar 5; ĩakis niziněer pšyjeł, co χożił po połaχ, měřzał bił 6; měrník to jez

niziněer tarn NT II 132; ĩnżiněer χożi, vyměřa p^ool'a kiel 22; n-tar [Spisz] ZNUJ 278 s 40, 105; n-tar [Orawa] KaśSł 248, 249, 250, 255; boch Świąt 505; miel MPKJ V 451; niź 5, RWF XVII 43; kraś JP LVII 126; gar 2; sied Cyran 152. JK

INŻYNIERA m *Forma*: typ inżenie-ra: kar LPW I 291; Wejherowo jw.

Znaczenie: 'inżynier w zn I (zob.)': mōj sin je inżiněro Kasz S VII 103; p^oweźał, że je inżiněro kar LPW I 291; Kasz zach jw 314; Wejherowo jw 291. JK

INŻYNIERSKI *Formy*: typ inżenie-rzki: Wejherowo LPW I 291; ~ typ mi-zinierski: opat 12.

Znaczenie: 'odnoszący się do inżyniera, związany z inżynierem': inżiněrský k^uništ Wejherowo LPW I 291; opat 12. JK

Inżynier zob. **INŻYNIER**

IN *Forma*: typ jeń: tom-lub Pelc III 67; lbń [Lwów Ukr] MAGP I m 45.

Znaczenie: 'osad z kryształków lodu powstały z marznącej mgły; szadź': tom-lub Pelc III 67; lbń [Lwów Ukr] MAGP I m 45; aug jw. JK

Indycja zob. **INDYCJA**

Indzimier zob. **INŻYNIER**

Indzinier zob. **INŻYNIER**

Ínkost zob. **INKAUST**

Íńkszy zob. **INKSZY**

Íntencja zob. **INTENCJA**

Ínstruměnt zob. **INSTRUMENT**

Ínszt zob. **INSZT**

Íńspektór zob. **I. INSPEKTOR**

Ínteresować się zob. **INTERESOWAĆ (SIE)**

Ínteresujący zob. **INTERESUJĄCY**

Íntonować zob. **INTONOWAĆ**

Ínżinier zob. **INŻYNIER**

IP – tylko we *Fraz*: na ip 1. 'na pew-no': pšyżez, ale tag na ip, pańyntej! gor 2; 2. 'szybko, na gwałt': iōzeg r^oobiū na ib_narty myślen PJPAN 11 s 49; na ip, zeby to byuo prentko Krak jw. JK

IPEK 'człowiek mało inteligentny, nierozgarnięty, ograniczony umysłowo; głupek': Śnigo to je depyrzi ipek ryb SGŚ XIII 37; tyn to jest ipek gliw jw; opol jw. JK

Ipend zob. **IMPET**

Ipent zob. **IMPET**

Iperować zob. **REPEROWAĆ**

IPI nodm 1. 'brak zrównoważenia psychicznego, mania, dziwactwo': Ruda Śl SGŚ XIII 37; tar-gór jw; strzel-opol jw; lubl jw; Śl jw.

2. 'człowiek mało inteligentny, nierozgarnięty, ograniczony umysłowo; głupek': Śnigo to je ipi ryb jw; Śl jw.

Frazeologia: mieć ipi 'być niespełna rozumu, być niezrównoważonym': ty moś ipi St Wieś-Pszczyna jw. JK

IPISZULA 'szkoła specjalna': Iptoki chodzm do ipiszuli ryb SGŚ XIII 37; Jak sie niy bydziesz uczył, dadzóm cie do ipiszule Śl jw. JK

Ipotecznie zob. **HIPOTECZNIE**

Ipoteczny zob. **HIPOTECZNY**

Ipoteka zob. **HIPOTEKA**

Ips zob. **GIPS**

Ipsdeka zob. **GIPSDEKA**

IPTA *Forma*: typ hipta: St Wieś-Racibórz SGŚ XIII 37; Opol KwOp II 1 s 111.

Znaczenie: 'człowiek': **a.** 'mało inteligentny, nierozgarnięty, ograniczony umysłowo; głupek': pszcz SGŚ XIII 37; ryb jw; Stara Wieś-Racibórz jw; koziel jw; Ruda Śl jw; opol jw; Śl jw; **b.** 'pozbawiony energii, inicjatywy, nieudolnie wykonujący różne czynności; oferma, niezdarą': to je tako ipt a ze synka, òn véla ñe zeđóži ryb 13; taki ipt a opol 3; koziel SGŚ XIII 37; Ruda Śl jw; tar-gór jw; strzel-opol jw; Śl jw; **c.** 'niespokojny, nerwowý': Opol KwOp II 1 s 111; **d.** 'cierpiący na epilepsję': Opol jw.

Frazeologia: ipt a z karasola 'głupiec, dureń': Łón jest tako ipt a z karasola ['karuzela'] Śl SGŚ XIII 37. JK

IPTAK 'człowiek mało inteligentny, nierozgarnięty, ograniczony umysłowo; głupek': Iptoki chodzm do ipiszuli ryb SGŚ XIII 37. JK

IPTASKA 'kobieta mało inteligentna, nierozgarnięta, ograniczona umysłowo': ryb SGŚ XIII 37. JK

IPTOŃ 'człowiek mało inteligentny, nierozgarnięty, ograniczony umysłowo; głupek': Tyn iptoń skoczył ze dachu Ruda Śl SGŚ XIII 37. JK

IPTUŚ 'człowiek mało inteligentny, nierozgarnięty, ograniczony umysłowo; głupek': Śl SGŚ XIII 38. JK

I. IR *Forma*: typ jer: niż 5.

Znaczenie: 'małe prosię': fkei to taki iir urosńe, tśa kupić plevioka, to ployy beże iot kolb 3; a to ɣolerny iyr, fśąże vlyže niż 5. JK

II. Ir zob. **JER**

Irania zob. **GERANIA**

IRCHA *Formy*: typ ichra: Wilno [Lit] SLit 203; ~ typ jercha: Łań ASL V 4 s 45; Rzesz jw 3 s 20; wys-maz PF IV 823.

Znaczenie: 'wyprawiona, cienka skóra owcza, rzadziej innych zwierząt': Dla ozdoby kozuchy były aplikowane różnymi paskami wycinanej „jerchy”, tj. białej irchy Łań ASL V 4 s 45; irɣa to ufč'ynka bez jed-n'ego v'losa Wilno [Lit] PJPAN 61 s 153; Ichry nazywali sie te, gdzie wszywa poła z połaj szyji, a tam trzeba jeszcz'e skórka taka wkłada i szyji, ichra Wilno [Lit] SLit 203; Rzesz ASL V 3 s 20; wys-maz PF IV 823; ~ 'gorszego gatunku': mám tu kavâu taki irɣy dąb-tar 5; iirɣa ze starego kapća opocz RŁTN XXII 232; iirɣa – poduo skóra, tako potšifka olsz SGOWM III 44. JK

IRCHACZ *Forma*: typ jerchacz: białos Kudz 152.

Znaczenie: 'ten, co wciąż kwiczy': jw. JK

IRCHOWAĆ *Forma*: typ jerchować: wys-maz PF IV 824.

Znaczenie: 'szyć odzież futrzaną z kawałków irchy': Jerchować lub łajkować futro – praca kuśnierska jw.

JK

IRCHOWY *Forma*: typ jerchowy: pd ok Chrzanowa MPKJ VII 333.

Znaczenie: 'odnoszący się do irchy, związany z irchą': irχovã skõra, iyrχove rëňavicki jw.

JK

IRCZEĆ *Forma*: typ jerczeć: krak 8; ok Biłgoraja Mazur II 153; skier RŁTN XXII 259; białos I, Kudz 152.

Znaczenia: **1.** 'o niektórych zwierzętach, zwłaszcza o świni: wydawać wysoki głos; kwiczeć': ješče śf'ini tša dać, tam iirčy bił 6; kšunĳka, ĳircy kraš RŁTN XXII 259; kõi iircy rzesz 8; ok Biłgoraja Mazur II 153; raw-maz RŁTN XXII 259; skier jw; białos Kudz 152; ~ w por: iercy ĳak prošak białos I.

2. 'o człowieku: śmiać się głośno, zwykle wysokim tonem': Dziewuchy kwicã, gząc się z parobkami; gdy idã z wieńcem dożynkowym, kwicã wtedy i jyrçã krak 8.

Frazeologia: kobyła irczy za ogierem 'o klaczy: przejawiać popęd płciowy': iircy kobyła za uogrëm kolb 2.

JK

IRCZENIE *Forma*: typ jerczenie: krak 8; białos I.

Znaczenie: 'forma rzeczownikowa cz irceć': Kwiczenie jest bez drgania głosu lekkiego, tremolo, zaś kwiczenie więcej to drganie zwie się jyrzeniem krak 8; białos I.

JK

IRERE nodm 'upiór, straszyno, którym straszy się dzieci': Jak bydziesz nieposłuszny, to cie weźnie irere Ciesz SCiesz II 133.

JK

IRKAC 'wydawać ostry, cienki, przenikliwy głos': tom-lub 2.

JK

IRKOTAĆ 'kręcić w nosie': Irkotać mówią nad Pilicã, gdy zbiera się na kichnięcie i uczuwa drażnienie w nosie pias SKJ V 133.

JK

IRKOTANIE 'forma rzeczownikowa cz irkotać': bl Psl I 246.

JK

IRLAK 'niewielkie światełko, płomyk pojawiający się nad mokradłami, torfowiskami wskutek samozapalenia się gazu błotnego, w wierzeniach ludowych: pokutująca dusza człowieka niegodziwego, zwodząca wędrowców na manowce; błędny ognik': na tym mejsce vele bało tÿĳ svátełk^uów večorem. uni to nazÿwale irlak kar LPW IV 1392.

JK

Irlich zob. **IRLICHT**

IRLICHCIK 'irlak (zob.)': Kasz pn-wsch LPW I 314.

JK

IRLICHT *Formy*: typ irliś: Kasz pd-zach LPW IV 1312; ~ typ irlich: wej jw.

Znaczenie: 'irlak (zob.)': plově iir-lijtø Kasz pn-wsch jw I 314; Kasz pd-zach jw IV 1312; wej jw I 314.

JK

IRLISZEK 'irlak (zob.)': wej 3.

JK

Irliś zob. **IRLICHT**

IRNANSZALT *Forma*: typ irnanszalt: ryb SGŚ XIII 38.

Znaczenie: 'szpital psychiatryczny': irnanštald je ve rybniku [nw] ryb jw; Starzik pojechali do irnanszaltu na Gliwicko we Rybniku ryb jw; Ruda Śl jw.

JK

Irnaszalt zob. **IRNANSZALT**

*IRONICZNI

IRONOWY 'zrobiony z tkaniny non-iron': tero f sklepaĳ sò te ironove kosule kolb 3.

JK

Iroplan zob. **AEROPLAN** [Supl.]

Irternat zob. **INTERNAT**

IRWOWAĆ SIĘ 'gniewać się': wad 9. [Por. iwrować się]

JK

IRYGATOR *Forma*: typ aligator: bl Psl I 2.

Znaczenie: 'przrzęd służący do irygacji': jw.

JK

IRYS *Forma*: typ jerys: białos Kudz 152.

Znaczenia: **1.** 'roślina ozdobna o szablanych liściach i dużych barwnych kwia-

tach, zwykle *fioletowych*, *żółtych* lub *niebieskich* – *kosaciec* (*Iris*): moja *sõmsátka* mo posażõne kouo *çau*py irysy *pszcz* SGŚ XIII 38; *ciesz* jw; *ryb* jw; *rac* jw; *prud* jw; *lubl* jw; *klucz* jw; *Śl* jw; *konec* 12; *opocz* 3; *białos* Kudz 152; *ostroł* 10; *ryp* MacŚł 52.

2. 'rodzaj cukierka śmietankowego': ić i kup *mí* s *dwa*żiśca *deko* irysõf *pszcz* SGŚ XIII 38; kup *çf*erć *kilo* *iirysuf* *opocz* 3; *uńi* barzo *te* irysy *luõ* *bial-podl* 1; *prud* SGŚ XIII 38; *złotow* B II 19. JK

IRYSEK *ekspr* 'irys w zn 2 (zob.): *daj* i *mńe* *jenego* *iryska!* *bial-podl* 1. JK

*IRYTACJA

IRYTOWAĆ (SIĘ) *Forma*: *typ* *je-rytować*: *białos* Kudz 152.

Znaczenie: 'drażnić kogoś, *denerwować*': *iirytuje* me to *fšystko*, *ja*g *ńe* *vim* co *łęcz* PJPAN 37 s 333; *ja*k *pšy*że, *tõ*ẽ *mńe* *çam* *irytuje* *złotow* B II 20; *białos* Kudz 152.

irytować się 'złościć się, *denerwować* się': *byle* co *mu* *şe* *ńe* *podoba*õo, to *şe* *iirytovou* *ja*g *gu*pi *łęcz* PJPAN 37 s 333; *ńe* *iirituj* *şe* *sierp* 7; *ja*k *uõ*ñi *dõ* *nõ*õs *pšy*dõ, *tõ*ẽ *zarõ*õ *şe* *irytuja* *złotow* B II 20. JK

Irząd zob. **JARZĄB**

Irząd zob. **JARZĄBEK**

IRZE *lm* 'rozżarzona cząstka oderwana od czegoś, co *płonie*; *iskra*': *N-tar* SKJ IV 305. JK

Irzemko zob. **JARZEMKO**

IRZEŃ *Forma*: *typ* *jurzeń*: *myślen* PJPAN 11 s 152.

Znaczenie: 'rozżarzona cząstka oderwana od czegoś, co *płonie*; *iskra*': *Hanka* *piekła* *chlyb*, *wyciongło* *irzynie* z *kumina* i *chyci*yla *şe* *słõma* na *dachu* *n-tar* [Orawa] *KaşŚł* 250; *f_ku*źni *jes* *pe*õno *i*żeni *myślen* PJPAN 11 s 152; *Baca* *leży* w *kolebie* przy *ognisku* i *patrzy* *tylko*, *ja*k *irzenie* (*iskry*) *chodzą* po *kotle* *żetycy* *n-tar* PTP VII 79; *Ogień* *dawno* *wyga*ł w *komini*e, *jeno* po

węglach *chwieją* się *popielate* *irzynie* *N-tar* *MatlZ* 114; *krak* PJPAN 11 s 152.

Por. **JERZEŃ** JK

Irżębina zob. **JARZĘBINA**

Irżębowy zob. **JARZĘBOWY**

Irzmo zob. **JARZMO**

IS 1. 'okrzyk popędzający konie': *Słup* *LSW* I 374.

2. w *męt*: *lot* *as* *dõt*, *lot* *as* *dõt*, *l*ýza *leży* v *ro*vẽ: *l*ýže *řac*, *l*ýže *řac* *našy* *stary* *krõve* *wej* *LPW* II 188. JK

I. ISA 'okrzyk popędzający konie': *Kasz* *Ram* 57. JK

II. Isa zob. **HISA**

Isak zob. **IZAK**

Isasz zob. **ISCHIAS**

Isbetka zob. **IZBETKA**

Ischan zob. **GISKAN**

ISCHIAS *Formy*: *typ* *isjas*: *lubl* 1; *kras* 3; ~ *typ* *isjasz*: *ciesz* 15, SGŚ XIII 38; *ryb* jw; *prud* *PlutaDzierz* 54, SGŚ XIII 38; *dąb-tar* 5; *radomsz* *RŁTN* XXII 232; *konec* jw; *iłz* jw; *skier* jw; *sied* 6; *bial-podl* 1; *ostroł* 10; ~ *typ* *iszjas*: *boch* *MPTL* X 1 s 205; *nidz* *SGOWM* III 45; *złotow* B II 20; ~ *typ* *isyjasz*: *ciesz* 9; *gor* 2; *kolb* 3; *bił* *Mazur* I 27; *piñ* 9; *iłz* 4; *opocz* *RŁTN* XXII 233; *ryp* *MacŚł* 178; ~ *typ* *iszyjas*: *rac* SGŚ XIII 38; *koziel* jw; *gliw* jw; *strzel-opol* jw; ~ *typ* *iszyjasz*: *rac* SGŚ XIII 38; *prud* jw; ~ *typ* *iśjas*: *iślas* *gtñ* 2; ~ *typ* *iśjasz*: *krõs* 9; ~ *typ* *isasz*: *ostroł* 21; ~ *typ* *iszas*: *ciesz* SGŚ XIII 38; ~ *typ* *isias*: *iśas* *gtñ* 2; ~ *typ* *ichśjas*: *oles* SGŚ XIII 38; ~ *typ* *ichijas*: *rac* jw; ~ *typ* *asjasz*: *lip* 3; ~ *typ* *esjasz*: *tor* *MacŚł* 178; ~ *typ* *esyjasz*: *brzoz* 1; *miel* 9; ~ *typ* *misyjasz*: *sand* *RŁTN* XXIV 246; *wiel* jw; ~ *typ* *mesyjasz*: *krak* 12; ~ *typ* *mesjas*: *sierp* 7.

Znaczenie: 'choroba objawiająca się *silnym bólem* *wzdłuż nerwu kulszowego*; *rwa kulszowa*': *isja*š to *srõmota* *bofi* *ryb* SGŚ XIII 38; *ja*g *uõ*me v *kõ*õścaç, to *goda*õm *rematyz* *abõ*o *isyjõ*š *gor* 2; *ja* *mocno* *çoruje* na *iśjas* *nidz* *SGOWM* III 45; *ja*g *byu*

tyn χory kozik, tag ^hona zaχorovaua na tego esyjoša miel 9; mīsyiās – barzo bulny, barzo dże wiel RŁTN XXIV 246; aštēmborska to bēua χora na mesjasa, tak noği jō derui sierp 7; Dochter mówi, że mom jakiegoś mesyjasza, a to zwyczajnie wilk drze po nodze krak 12; ciesz 9, 15, SGŚ XIII 38; pszcz jw; rac jw; prud PlutaDzierż 54, SGŚ XIII 38; koziel jw; gliw jw; niem jw; opol jw; lubl 1; oles SGŚ XIII 38; klucz jw; kroś 9; brzoz 1; boch MPTL X 1 s 205; dąb-tar 5; kolb 3; bił Mazur I 27; kras 3; sand RŁTN XXIV 246; piń 9; radomsz RŁTN XXII 232; koniec jw; itż 4, RŁTN XXII 232; opocz jw 233; skier jw 232; biał-podl 1; sied 6; gtn 2; ostroł 10, 21; lip 3; ryp MacSł 178; tor jw; złotow B II 20. JK

Ischować zob. **SCHOWAĆ**

Isek zob. **HISEK**

ISEP 1. 'nagromadzenie piasku, żwiru naniesionego przez rzekę przy jej brzegu': Jisep, jispu, na jispe żyw RamŚl 24; pšnyuzām pāci z ispu niź 5.

2. 'piaszczysta lub żwirowa wysepka między odnogami rzeki, często porośnięta krzewami': Do takich charakterystycznych wyrazów żywieckich należą np. i s e p Żyw Ziemia XXVI 1 s 36.

3. 'skupisko wierzby wikliniarskiej': myślen 26.

4. 'pastwisko na brzegu rzeki': St Żywiec-Żywiec AJPP 328; Żyw Ziemia XXVI 1 s 36. JK

Isias zob. **ISCHIAS**

Isieć zob. **WISIEĆ**

ISISI 'okrzyk na konie': Kasz Ram 57. JK

Isjas zob. **ISCHIAS**

Isjasz zob. **ISCHIAS**

I. ISKA 'okrzyk na konie': Kasz Ram 57. JK

II. Iska zob. **HISKA**

ISKACZ *Forma*: typ wiskacz: Kar S VI 161; Wej jw.

Znaczenie: 'człowiek, który się iska': opocz RŁTN XXII 232; Kar S VI 161; Wej jw. JK

ISKAĆ (SIĘ) *Forma*: typ wiskać (się): koziel MPKJ IV 336; Śl SGŚ XIII 38; łącz PJPAN 59 s 1118; kut Łęcz 38; gar 20; miń-maz Cyran 111; siem 1; wys-maz PF IV 822; mław 1; ciech Wiśta XV 645; przas NT I 198; ostroł 9; białos 1; graj 1; kols Wiśta XVII 73, Łęcz 38; Wr StefŚl 202; koniń 14, Lud XIV 91; poz 8; ob 4; żniń Pozn IV 289; lip 2; ryp MacSł 196; tor 3, MacSł 196; szt GMalb II 2 s 252; chojn S II 104; Kar jw VI 161; wej 3; Kasz S VI 161, Ram 252–3; Stup LSW II 1309, 1311.

Znaczenia: **1.** 'wybierać coś, w szczególności robactwo z włosów, piór lub sierści': Idź na słoneczko przed chałupę, mama ci chce iskać głowe Ciesz SCiesz II 133; jag_my byuy maue, to noz_muter iskali lubl 1; muśauam jō zavdy vjjskać mław 1; ty_muśis jęgo jjskać, bo_beże_miał pełno fsuf biał-podl 1; źęćak mnaū fši i ōni go vjjskeli szt GMalb II 2 s 252; nenka zecē višče Kasz Ram 252; Cieszyn 8 [Cz]; Ciesz [Cz] RWF XII 92; pszcz SGŚ XIII 38; ryb 13; Rac SGŚ XIII 38; głub PJS I 92; koziel SGŚ XIII 38; gliw jw; Ruda Śl jw; tar-gór jw; niem DobrzNiem II 67; Szczepanowice-Opole SGŚ XIII 38; opol jw; oles [pśn] PieśniŚl III 43; klucz ME V 229; Śl SGŚ XIII 38; n-tar 28; n-tar [Orawa] KąśŚl 250; wad ME IV 258; myślen Zb VII 18; lim 15; n-sąd Wiśta VII 103; kroś 1; jaros 2; ok Łańcuta ME VI 402; boch Święt 366; pd ok Chrzanowa MPKJ VII 333; ok Miechowa Krak IV 69; ok Tarnobrzęga RWF VIII 152; niź 5; hrub 4; zam Wiśta XV 714; kraś RŁTN XXII 232; bus 10; zaw 1; koniec RŁTN XXII 232; itż 4; puław RŁTN XXII 232; rad jw; opocz jw; łącz PJPAN 59 s 1118; [pśn] kut Łęcz 38; radz-podl Wiśta XVII 556; miń-maz Cyran 111; wys-maz PF IV 822; przas NT I 198; ostroł 9; białos 1; graj 1; [pśn] kal Kal I 112; Kro-

toszyn; [pśn] kols Łęcz 38, Wisła XVII 73; koniń Lud XIV 91; poz 8; szam 8; ob 4; [pśn] żniń Pozn IV 289; lip 2; tor 3; szt GMalb II 2 s 252; Słup LSW 1311; Lwów [Ukr] Zb I 69; Brześć [Bruś] Wisła XVIII 539.

2. 'wyrwać chwasty pomiędzy roślin uprawnych; pleć': ona le sezi v ogroze i višče Kar S VI 161.

3. 'wyłudzać coś od kogoś, podstępnie uzyskiwać coś od kogoś': On dobrze wiedziol, jak z ludzi pinióndze iskać ŚI SGŚ XIII 39; jo še już vyncy nie dóm tag_iskać, ańi grosa mu nie dopuace gor 2.

4. bez sprecyzowanego zn: Przede dworem na wiórzysku, niosą pieczeń na półmisku. Za stodołą kierda pyszcze, a nasz lokaj pieczeń iszcze [pśn] włoc Kuj I 234; wej 3.

Iskać się 'iskać samego siebie lub nawzajem jeden drugiego': kura še iisko Cieszyn [Cz] Kell II 183; Iskej sie, eli mosz wancki ['pchtly'] ryb SGŚ XIII 39; Potym pošlimy do potoka, to my sie iskali n-tar [Orawa] KąśŚ 250; te kurcoki še iskajom, to byże dysc sier 5; pe· še isko, vybiro zebamy pxy dqb-tar 3; kōbety še iiskajo hrub 4; ja_še co_tyżyń iiskam, zeb_gniduf nie było bial-podl I; A nase chłopaki to się cięgiem wisco ciech Wisła XVI 645; kuri še visco graj I; końe stojō na uōnce i żiskajō śa Wr StefŚ 202; koziel MPKJ IV 336; wad SKJ IV 372; myślen PJPAN 11 s 206; lim AE IV 26; brzoz I; ok Przeworska Wisła XI 757; tań Zb XIII 73; dęb jw XIV 6; boch Świąt 465; krak PJPAN 11 s 206; chrzan Rud 107; olk Cisz I 287; niź MPTL XXVI 135; kras 7; bus 10; piń 9; koniec 12; puław Wisła XVII 736; opocz RLTN XXII 232; wiel jw; łącz PJPAN 59 s 1118; gar 20; radz-podl 13; sied 6; siem 1; ryp MacŚ 196; tor 3, MacŚ 196; Tuch PKFP VII 1 s 132; tcz 3; wej 3; Kasz Ram 253; Słup LSW II 1309; ~ w przysł: Maszyna pisko, cygónka sie isko Ciesz MPTL XV 2 s 120.

Frazeologia: możesz isć guły, kapu-dry, knarze, kury iskać 'frazę wyrażającą złość na kogoś oraz to, że powinien on się natychmiast oddalić lub też przestać zajmować czas; zejdź mi z oczu! wynos się!': możeš iic [...] knaře ['knury'] viskac Kasz S II 104; możeš iic kurō viskac Wej jw VI 161; możeš iic kapūdřō viskac Wej jw; możeš iic gułō viskac Kasz jw I 383; ~ możesz isć zębami się iskać 'jw': chojn jw II 104; ~ prawda jak, jakby ślepy się iskał 'frazę wypowiedana w sytuacji, gdy mówiący podaje w wątpliwość prawdziwość zastyszanych informacji, sądów': prāvda, iakbō są slepi zābami viskał Kasz jw VI 161; ~ to jest prawda, jak ślepy się iskał, wszy za płot iskał 'jw': pravda iak še ślepy iiskau, fsy za puot ćiskaū ostroł 9; provda byua iak še ślepy viskuū koniń 14. JK

ISKAL *Forma*: typ wiskal: Kar S VI 161; Wej jw.

Znaczenie: 'mężczyzna, który się iska': kej bō bałka go oprala, tej bō on přestāl bāc viskālem Kar jw; Wej jw. JK

ISKALICA *Forma*: typ wiskalica: Kasz S VI 161.

Znaczenie: 'kobieta, która się iska': ta viskalōca okna nie zacigñe, a přō lape są višče, že ja všāscā mogō z butna vizec jw. JK

Iskan zob. GISKAN

Iskana zob. GISKANA

ISKANIE *Forma*: typ wiskanie: koniń 14; wej 3.

Znaczenie: 'forma rzeczownikowa cz iskać': Iskani psa albo kota sie nōlezy, kiej mo blechy ['wszy'] abo wancki ['pchtly'] ryb SGŚ XIII 39; doż już beže tegō iskañā dqb-tar 5; do iiskaña to_syyl troxy głove! bial-podl I; kto by še ta baviu z viskañim – češe še gystym gžebiñim i kuñec koniń 14; Ruda ŚI SGŚ XIII 39; ŚI jw; myślen PJPAN 11 s 206; krak jw; piń 2; wej 3. JK

ISKARKA *Forma*: typ wiskarka: wej S VI 161.

Znaczenie: 'córka opiekująca się starymi rodzicami': to mże myjã viskor-ka, uyna mō mże na storë lata viskala, co mō uyvod ('robactwo') nõ uyberže jw.

JK

ISKIERECZKA *pśn, ekspr 1*. 'iskierka w zn I (zob.)': Iskiercka uognia Gałazeczka zela Nikt sie nie doczeko Mojego wesela *tar-gór LigWes 17; Mr i Wr SGOWM III 44*; ~ w *por*: Moja kochanecka jako iskiercka, nigdy mi nie powię marnëgo słóweczka *n-tar PPh II 111*.

2. 'iskierka w zn 5 (zob.)': A jiskiercka wisu ['prawdopodobnie tatarak lub sito-wie'], a jiskiereczka "ognia, pocekáj Helisiu, jak ja przyde s flisu! *tarnob Wisła XI 681*.

JK

ISKIERKA 1. 'rozżarzona cząstka oderwana od czegoś, co płonie': cym ćemni, to łepi vídac ĩskerki *kiel 22*; Iskierki na nię leciały, Kolanka jěj oparzały [*pśn*] *Bytom Rog 90; Ciesz [Cz] SGŚ XIII 39; ciesz jw; pszcz jw; ryb jw; strzel-opol OIW 72; niem SGŚ XIII 39; opol jw; lubl jw; sęp-kraj 1*; ~ w *przyst*: Z małej iskierki wielki ogiyn bywo *Ciesz MPTL XV 2 s 236*.

2. 'drobna, żarząca się cząsteczka powstała przy uderzaniu bądź pocieraniu o siebie dwóch twardych przedmiotów': iskerki padauy na pruzno i uoǵiń še rospolou *kolb 3*; jak ĩena iskerka jest, to beže še ĩu pafić *bial-podl 1*; taki kańeń byu, taki stof, na tyn stof padauy ĩskerki i to še zapaliu giż *SGOWM III 44*.

3. 'pobłysk czegoś migotliwego, np. mieniącej się w blasku światła drobinki lodu': *mław AGM I s 84*.

4. 'jakaś roślina polna, stosowana w chorobach oczu': *piń 2*.

5. 'bardzo mała ilość czegoś': Iskierka chleba *dęb K II 209; Cieszyn [Cz] AJŚ VI m 1030; N-tar Wrześ 3; brzes-mp MPKJ VII 41*.

JK

Iskoła *zob. OSKOŁA*

ISKOWAĆ (SIE) 'iskać w zn I (zob.)': A tak mu każdy dzień iskowała *Cieszyn [Cz] ZarŚl III 2 s 86*.

Iskować się 'iskać się (zob.)': Baby sie iskowały *n-tar [Orawa] KąśŚt 250*; I do niedziele my sie tak iskowali, psiakrew jedna, coby gaździnã nie widziała z cego *n-tar [Orawa] jw*.

JK

ISKRA *Forma*: typ *hiskra*: *puław RŁTN XXII 225*.

Znaczenia: 1. 'rozżarzona cząstka oderwana od czegoś, co płonie': deĵ pozõr, bo ĩskry lecõm s peca *ciesz 15*; iskry lecõm s kuńina i može še daĵ ħyćić, pšeca ĩe suõmanny *ryb 13*; ñeroz u noz ĩak še zapofi, tõ ĩez vysokõ, tõ tag ĩskry leco! *brzoż 1*; pačš še ĩag iskry leca s kuńina *dqb-tar 5*; pałi še, as ĩiskry leco z dymńika *bial-podl 1*; z vašëgo kõmńina ĩiskri letõ *Koc SKoc II 57; Cieszyn [Cz] AJŚ III m 480; ciesz jw; biel jw; pszcz jw; rac jw; głub jw; prud jw; koziel jw; gliw jw; tar-gór 4; strzel-opol OIW 72; niem ŚmKl 45; opol ZNUJ 18 s 46; lubl 1; oles AJŚ III m 480; klucz jw; syc jw; Czaca [Śł] jw; Orawa [Śł] ZNUJ 72 s 57; n-tar [Spisz] ZNUJ 278 s 76; żyw 4; wad AJŚ III m 480; jas 1; jaros 1; rzesz 8; boch AWK I 152; będz AJŚ III m 480; olk AWK I 152; miech jw; miel jw; kolb jw; tarnob jw; niż jw; hrub 4; kras 3; kraś 16; sand AWK I 152; opat 10; bus AWK I 152; piń RŁTN XXII 232; jęd jw; zaw AJŚ III m 480; częs jw; kłob jw; radomsz RŁTN XXII 232; włosz AWK I 152; kiel 22; koniec 12; itż 4; puław RŁTN XXII 225; kozien jw 232; rad jw; opocz jw; p-tryb jw; wiel jw; sier jw; łas jw; brzez jw; łęcz *PJPAN 37 s 333; raw-maz AWK I 152; skier jw; grój jw; gar 20; łuk 11; siem 3; ostroł 10; białos Kudz 195; [rym] Olsztyn StefZ II 104; os-wp AJŚ III m 480; kal PKJP X m 47 s 156; szam 7; sęp-kraj 1; tcz 3; wej 3; ~ w por: ĩaśnućko ĩag ĩskra *n-sqd PPodegr 194*.**

2. 'drobna, żarzająca się cząsteczką powstała przy uderzeniu bądź pocieraniu o siebie dwóch twardych przedmiotów': kšešivo to byu taki kamyk ji tak še uudežauo jedyn uo druđi ji te iiskry suy piñ 9; jak še řšaskauo, to tyn kšymin iskre vystvožou n-tom 2; iskry kšešali do smutek brzoz 1; tak še p^hodžaskā [zapalkā], to iskry leco^m iž 4; n-tar 21; kiel 3; giž SGOWM III 44.

3. 'błysk powstający przy uderzeniu bądź pocieraniu o siebie dwóch twardych przedmiotów': koñ ržnyu kopyta^mi, aš iskry lecauy ryb 13; Že chukło to półkóm, chodžby pyrlikiym ['dužym mlotem'], bez mała iiskry sie suły ryb PJS IV 36.

4. 'pobłysk czegoś migotliwego, np. mieniającej się w blasku światła drobinki lodu': kšežyc tak švići jasnu i šnik, a pu šnegu taki iiskry chłm BartMazur 86.

5. 'drobny kryształek lodu, igielka lodowa': mrus pālī, iiskry leco f tfaš iž 4; praou še ĩno iiskry suy z lodu sand 13.

6. 'o człowieku lub zwierzęciu bardzo ruchliwym, zwinnym': to byua iiskra nie kobyuā łecz PJPAN 37 s 333.

7. 'nazwa konia': Grodno [Bruś] Pol-gow 172.

8. 'jakaś odmiana róży o różnokolorowych płatkach': iiskry tež mōm v zograže ciesz 15.

9. 'bardzo mała ilość czegoś, odrobina': ciesz AJS VI m 1030; koziel jw; Czaca [Sł] jw; dęb K II 209.

10. 'coś, co może dać początek czemuś': mouva nasa jest jako iskra na poruseⁿe sęřca nasego pis SGOWM III 44.

Iskra piorunowa 'skamielina w kształcie strzałki, pocisku lub palca po żyłkach morskich wymartych w okresie kredowym, która w wierzeniach ludowych uchodziła za kamień powstały wskutek uderzenia pioruna; belemnit': to iiskra perunova skameña^ua sier PF XX 311.

Iskra z pioruna 'jw': miñ-maz jw 315.

Frazeologia: ktoś jak iskra 'o kimś ruchliwym i wesołym': Dziołcha jak iskra Ciesz MPTL XV 2 s 58; ≈ robić aż iskry leca 'robić coś szybko, z wielkim zapatem': robi aż iiskry leco^m ciesz 15. JK

ISKRÓWKA rzd 'ściana pudełka od zapatek, o którą pociera się główkę zapalki': sulęc ZNUJ 269 s 30. JK

ISKRZAKI lm 'męskie buty z wysoką cholewką i obcasami podbitymi metalowymi podkówkami': Buty te miały wysokie obcasy podbite podkówkami, które skrzyły się w tańcu, dlatego nazywano je „iskrzokami” Kuj ASL II 4 s 28; Spodnie noszono sukienne lub kamlotowe, wyrzucane na buty zw[ane] „iskrzokami”, układane w harmonijkę Kuj jw 18. JK

ISKRZACY 'byszczący, łśniący': beže mruz_bo niebo baržo iskoⁿce dęb 12; ĩskošocy šnyk n-sqd PPodogr 194; lim 10; jęd 6. JK

I. ISKRZYCA 'gatunek żyta, dawniej często wysiewanego na zieloną paszę': n-tar [Orawa] KqšSł 250.

Por. **II. IKRZYCA, KRZYCA** JK

II. ISKRZYCA 'drobny, odstający od boku kawałeczek paznokcia lub naskórka': lim 16. JK

ISKRZYĆ (SIĘ) 1. 'wydawać z siebie iskry': pszcz SGŚ XIII 40; Rac jw.

2. 'mrozić': beže iskošyuo kšynza kateže-te (bo od Raby zimno) Lim.

Iskrzyć się 1. 'wydawać błyski, łśnić migotliwym blaskiem, błyszczeć': był veľki mrōž, šnyg se aže iskošī niem SGŚ XIII 40; A w tyn dziyn maržło, až sie iskržiło Cieszyn [Cz] Zwrot 91 s 10; gvāzdy jaš še ĩskošōm kroš 9; Tak się mrōž iskržił, až się płaćać chciało Kiel ASL V 12 s 94; tak še iskošī do suoja myšlen PJPAN 11 s 49; jedvabnā sākna są jaž iiskošī na našē šātase Kasz S II 107; ale ĩ še uocy iškošōm! gor 2; takiš zuy, čo ĩ še as uocy iskošō, ty zuošniku jaikiši lim 16; I jak jechał, tak ino

się iskrzyło ok *Opola ME VIII 161*; *ciesz SGŚ XIII 40*; *ryb 13*; *rac SGŚ XIII 40*; *głub PJS I 92*; *krak PJPAN 11 s 49*; *kolb 3*; *niż 5*; *piń 9*; *kiel 22*; *konec RLTN XXII 233*; *wiel 6*; *wąg 21*; *lip 2*; *pd-zach ok Kościerzyny LPW I 314*; *Kasz pn-wsch jw*.

2. 'wydawać z siebie iskry': beżemy męly gości, bo še ʋoǵǵ iskšy pot kužńo^m *konec 12*; ʋoǵyń še iskšy, beže pogoda rzesz 8; ieščē še troxe ĵiskšy, to še może rozpołi *łęcz PJPAN 37 s 33*; ĵak štraxec-łan ĵkyrtńeš, toĵ še neĵšōt iskšy *strzel-opol OIW 72*; iskšī še s_kʋōmīna *lubl 1*; Zezuł bóty, przistawił do brusu, a dioboł zwyrtół, aż sie łod bótołw ĵiskrzyło *Cieszyn [Cz] PiegKoz 22*; *opol SGŚ XIII 40*; *piń 9*; *gar 14*; *tcz 3*. JK

Iskrzyć się zob. I. IKRZYĆ SIĘ

ISKRZYNA 'mała ilość czegoś': *dęb K II 209*. JK

ISKRZYSKO 'ognisko': Bajtle ['chłopc-y'] nazbiyrali se chabin i rozpołly iskrzysko na skraju łónczki *oles ŚmKl 28*; Robióm se iskrzysko, coby małowiela sie łogrzóć *opol jw 61*; *niem jw 45*. JK

Isne zob. ISTNE

Iśnieć zob. ISTNIEĆ

Isno zob. ISTNO

Isność zob. ISTNOŚĆ

I. Isny zob. I. ISTNY

II. Isny zob. II. ISTNY

Isnyk zob. I. ISTYK

ISPA *Forma*: typ ispia: *miel 16*.

Znaczenia: 1. 'nagromadzenie piasku, żwiru naniesionego przez rzekę przy jej brzegu': *wad 6*; *rzesz 9*.

2. 'część łądu otoczona wodami rzeki, jeziora lub morza; wyspa': *Morze se igrało i wyniosło go na ispe ok Łańcuta ME VI 335*; *brzoz 4*; *rzesz 9*; *Rzesz ME X 334*; *ok Tarnobrzega RWF VIII 116*; *niż jw XX 428*.

3. 'stos, sarta, kupa': *żarna byuō tyło, ze my na ĵispǻ sypaly f kumože rzesz 13*.

4. 'skupisko wierzby wikliniarskiej': *ispǻ porośa miel 16*; *lim 22*. JK

Ispecht zob. I. INSPEKT

Ispechto zob. INSPEKTO

Ispechtor zob. I. INSPEKTOR

Ispechtór zob. I. INSPEKTOR

Ispekcja zob. INSPEKCJA

Ispekcyjny zob. INSPEKCYJNY

I. Ispekt zob. I. INSPEKT

II. Ispekt zob. II. INSPEKT

Ispektorat zob. INSPEKTORAT

Ispektór zob. I. INSPEKTOR

Ispektórować zob. INSPEKTOROWAĆ

Ispensa zob. DYSPENSA

Ispenta zob. DYSPENSA

Ispia zob. ISPA

ISPINA 1. 'wierzba używana do wyplatania koszyków, tworząca zarośla nad brzegami rzek; wiklina': *Ispina* tak nazywają Gdowanie wiklinę rosnącą nad brzegiem Raby, używaną do plecenia koszyków *myślen 27*; *Naraz doszedł do jego uszu płacz dziecka z „ispiny”, tj. z gąszcza wierzby i olszyn nadrzecznych lim AE IV 4 s 31*; *Skryłem sie w ispine myślen Wisła XIII 16*; *lim 22*; *miel 16*.

2. 'ścięte pędy tej rośliny': *Jarzmo zaś tylko do orki ma w górnej swej części między snozami wycięcie. W to wycięcie wchodzi „kula” z krzywego grabu lub brzozy [...] z drugiej strony jarzma przymocowuje się ją [...] za pomocą wici z brzozy lub ispiny boch 8*; *Wiązane witką z ispiny jas LL XIX 1 s 52*.

3. 'brzeg rzeki porośnięty krzewami wikliny': *jas 6*.

4. 'niewielka wysepka między odnogami rzeki porośnięta krzewami wikliny': *jas 6*. JK

ISPOWY 'o glebie: piaszczysta, ze żwirem': *ĵispova żeńa przew 3*. JK

IST part 1. 'na pewno, bez wątpienia lub z dużą dozǻ prawdopodobieństwa;

z pewnością': ty kušska šom jakiś ščyrbate, ĩst ĩx ptoķi vyžubauy ciesz 9.

2. 'naprawdę, rzeczywiście, faktycznie': a uona ĩst tak vždřa wej LPW I 315. BG

Ista zob. **I. ISTY**

ISTAMENTNIE part 'naprawdę, rzeczywiście, faktycznie': uon to bęł ĩstamantńe pd-zach ok Kościerzyny LPW I 315. BG

ISTAMENTNY 'isteczny (zob.)': vøglødãł ĩak ĩstamantny graf. to nie je m^uřyn, le šom ĩstamantny diãbãł pd-zach ok Kościerzyny LPW I 315. BG

(do) **ISTAMENTU** 'zupetnie, całkowicie; do imentu': ošw SKJ IV 21. BG

Istba zob. **IZBA**

I. ISTE part 1. 'naturalnie, rzecz jasna; oczywiście': Gdybym był młodszy, iste zebym seł to obežryć, tak jako Kohut radzi oglãdãc matryki we farach Orawa [Sł] Wierchy XXXVIII 164.

2. 'naprawdę, rzeczywiście, faktycznie': Ale iste to juź tam bydzie! Śl SGŚ XIII 40; O, iste ten bęł! Zakopane Lud XVI 198.

Na iste 'na pewno, bez wątpienia lub z duźã dozã prawdopodobieństwa; z pewnością': Na iste przidym jutro do ciebie ciesz SCiesz II 134; To na iste do samego Krakowa šli na nogak, aji choćtory w bosu! [...] To ci sie na iste oplãci, bes widziãł! n-tar [Orawa] KqšSt 446. BG

II. Iste zob. **I. ISTY**

Isteba zob. **IZBA**

Istebka zob. **IZDEBKA**

Istebniak zob. **IZDEBNIAK**

ISTEBNIANKA 'fajka wyrabiana prawdopodobnie w Istebnej lub w jej okolicy': Znaczne byłø przywiãzanie górali do tych ozdobnych metalowych fajek, tj. szczowniczek, zwanych [...] w północnych wsiach beskidzkich tak¿e ĩstebniankami Ciesz PEŠ III 104. BG

Istebny zob. **IZDEBNY**

ISTECZNY 'zgodny z czymś wyobrazeniem czegoś, taki jaki zwykle bywa,

majãcy wszystkie typowe cechy osóby, rzeczy i zjawisk danego rodzaju, majãcy wãściwošci, cechy osóby, stanu, przedmiotu, do których jest porównywany; prawdziwy': ĩsteczny uócec oles SGŚ XIII 40; Łoj isteczno wojna bóła, jak kobiyta chłopa bióła, pobióła go po głowie, wyćwicóła go sobie [pšn] syc MPTL XXI 140. BG

Istek zob. **I. ISTYK**

ISTER przym nodm 'isteczny (zob.)': ta zoška to ister matka kroš I; kroš 4. BG

ISTERNY 'isteczny (zob.)': isterny uócec kroš 4. BG

Istewka zob. **IZDEBKA**

Istna zob. **I. ISTNY**

ISTNE *Forma*: typ isne: N-tar SKJ V 424.

W poãczeniu: **Tak istne** 'wyra¿a zdziwienie tym, co powiedziãł rozmówca, lub niedowierzanie; doprawdy?': jw. BG

ISTNIE part *Forma*: typ išnie: N-tar ZborSt 129; wad ME IV 228; Lim; Lub PF IV 201.

Znaczenie: 'naprawdę, rzeczywiście, faktycznie': I išnie chłopa wiezõm, baba krzyce wad ME IV 228; Co Jasiak naobiecował, to išnie zryktował, ze sie teraz nie dymi z pieca N-tar ZborSt 129; po ile be¿eće išnie brać (za owies pieniãdzy). ĩo nie vóm išnie Lim; Išnie tak sie nazywãm Lub PF IV 201; ĩã sã rozeznãł ĩistńe pd-zach ok Kościerzyny LPW I 315; niź 9. BG

ISTNIEĆ *Formy*: typ isnieć: mław 7; rawic PKJP III 3 s 129; ~ typ išnieć: n-tar ZNUJ 114 s 268; ~ typ išnieć: żyw 8; ||-zaw RŁTN XXXIII 47, 103; kraš 16; ~ typ isznieć: ||-zaw RŁTN XXXI 47, 103.

Znaczenie: 1. 'mieć miejsce w rzeczywistošci, funkcjonować w šwiadomošci, w kulturze itd., być, trwać': dãvni, dãvni škouy nie istnauy, a lu¿e byly mãd¿ejši ĩak terãš dqb-tar 5; meńecke lotniķi ščylauy, ĩo se nie raçovouy, ze te budynki bedõ istnić kolb 3; taki dum niğdy nie išneuy zaw

RĚTN XXXIII 103; g^uřnica to ta dovni ěiřnao žyw 8; a n'a p^ěs^ěm v^ěngfe še zak^uad^u šv^ěncone ž^ěř^ě [...] i k^laže še tam p^řiⁿānže take, ěake ft^ěnc^us, ke še buduěe, istⁿěi^řā n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 51–2; u nos t^o ěe istⁿěi^ře „χata”. ěo ěe pam^ěy^ut^om tak^ıχ „χat^of” brzoz 1; bo tam spisa ũo ty^χ uroka^χ eřce isⁿěi^ře [!] – te s^uova istⁿěi^ře m^law 7; g^urcarstfo v u^žyndo^ue istⁿěi^ře krař 1; te prava isⁿěi^ře krař 16; v ěedlni v^āncej istⁿāny p^řivarⁿe rad RĚTN XXX 136; Istⁿā na cza^lem swiecie tak daleko, že Anglicy jeho chczeli do Anglii w^zonszc na pokaz (o kimř nezwyk^lej tuszy) szczyz SGOWM III 44; řl SGř XIII 40; n-tar ZNUJ 114 s 268; žyw JP LVII 53; rzesz 8; zaw RĚTN XXXI 47; olsz SGOWM III 44; Ostr^od^z jw; rawic PKJP III 3 s 129; z^lotow B II 20; Kasz pn-wsch LPW I 315; Kasz zach jw.

2. 'žyć, funkcjonować w jakiś sposób; egzystować': ěo^u še řivou^uem, že ^uni tag mog^om ěistⁿěi^ř. tam ěe by^uo rofi, tylko ěedna gura, ěedyn kam^ın^ı (o g^oralach) wolsz 7.

Frazeologia: nie istnieje 'coř w og^ole nie jest brane pod uwag^ę, coř nale^ży ca^lkowicie wykluczyć': Nie istnieje, c^oby mnie mia^la baba ozkazować w d^oma. Telo by^la koby^la siyln^u, ze kie sie zaparla, musia^lo iř, nie istnieje n-tar [Orawa] K^uřs^l 482; ~ že nie istnieje 'f^raza podkreřlaj^uca nat^ężenie jakiejř cechy': godo, ze mo ěus tabletki na serce ze ěe istⁿěi^ře, ěake dobre. taki gu^pi ze ěe istⁿěi^ře gor 4. BG

*ISTNIENIE

Istnik zob. I. ISTYK

ISTNO *part Forma*: typ isno: zaw AJř IV s 59.

Znaczenia: 'naprawd^ę, rzeczyw^ıście, faktycznie': a isno tag by^uo jw.

Zob. **TO**

BG

ISTNOř *Forma*: typ isnoř: řtup LSW I 400.

Znaczenia: 1. 'istnienie, byt, egzystencja': Kasz pd LPW I 315; řtup LSW I 400.

2. 'istota nadprzyrodzona – B^og': Umie^{ra}ć mi istnoř ka^że [rym] siem Wis^la XVII 604. BG

I. ISTNY *przym Forma*: typ isny: opol SGř XIII 40; wad Lud XV 341; radomsz 5; wiel AJř IV m 698 s 59; ř^ęcz PJPAN 37 s 334; os-wp AJř IV m 698 s 59; kal 24; krot AJř IV m 698 s 58; koniⁿ 14; n-tom 2; Tuch PKFP VII 1 s 23; kar S II 107; wej LPW I 314; řtup jw; ~ typ justny: wej LPW I 324; Wej (Hel) S II 107.

Znaczenia: 1. 'zgodny z czyimř wyobrazeniem czegoř, taki jaki zwyk^le bywa, maj^ucy wszystkie typowe cechy os^ob, rzeczy i zjawisk danego rodzaju, maj^ucy w^lasciwořci, cechy osoby, stanu, przedmiotu, do kt^orych jest por^ownywany; prawdziwy': Paradujom jako iřni druzbowie wad Lud XV 341; to istny d^ıab^o s^u teg^uo ^uopoka! gor 2; to ěez ěi-sno kra^żes, ěagbyřta ěe krad^li, toby v^om ěe brak^owa^uo radomsz 5; řimno, ěistny řty^ęcn albo luty^ı ostro^l 21; t^uo^ę istno^u bzdura z^lotow B II 20; to ěe istna li^zidupa řwiec 4; istny || isny. istny cudok tyn ^uopok kal 24; to ěe ěustn^ę ěak to Wej (Hel) S II 107; vyzd^řel^u ěak ěistn^ę d^ıu^ę nocn^ę. ěistn^ę to w^ojarřk^ę p^ęk^lo Kasz LPW I 315; istny tatuřek řrm 8; te ku^zavove ř^ęco^uki to isno mama koniⁿ 14; isno matka. isny ^uec^ęc. vygl^ondo^z_isny řatan n-tom 2; Cieszyn 2 [Cz]; pszcz AJř IV m 698; ryb SGř XIII 41; rac jw; koziel řmKl 78; [přn] Bytom LL II 2–3 s 47; Ruda řl SGř XIII 41; tar-g^or jw; strzel-opol řmKl 78; niem KwOp XVIII 1 s 132; opol SGř XIII 40, 41; lubl 1; Grodzisko-Olesno řmKl 28; klucz SGř XIII 41; řl jw; kroř 5; d^ub-tar 5; ni^z 9; kras 7; bus 10; k^lob AJř IV m 698 s 59; wiel jw; ř^ęcz PJPAN 37 s 334; m^law 1; [přn] koln SkierP II 221; krot AJř IV m

698 s 58; wąg PKJ XVI 132; Tuch PKFP VII 1 s 23; Kasz pd-wsch LPW I 315; kar S II 107; wej LPW I 314, 324; Słup jw 314.

2. 'o człowieku: godny zaufania, taki, na którym można polegać; wiarygodny': To był istny kupiec Ciesz SCiesz II 133; Ten istny człowiek Ciesz SGŚ XIII 41.

3. 'pewny [?]': Rac jw; prud AJŚ IV m 698; koziel SGŚ XIII 41; strzel-opol jw; lubl jw; Śl jw.

Do istna 'całkowicie, zupełnie': de istna, de izna tarn MPKJ I 17. [Por. (do) izna] **Istna** w użyciu rz 'narzeczona': Na ławce przy kościele czako cie ta twoja istno Ciesz SCiesz II 133; ciesz AJŚ IV m 698 s 59; ryb SGŚ XIII 41; tar-gór 4; Śl SGŚ XIII 41.

Istny w użyciu rz 'narzeczony': Ciesz SCiesz II 133; ciesz AJŚ IV m 698 s 59; ryb SGŚ XIII 41; tar-gór 4; Śl SGŚ XIII 41.

Zob. **SKRZYP** BG

II. ISTNY zaimek przymiotny *F o r m a*: typ isny: ciesz SGŚ XIII 40; pszcz AJŚ IV m 698; opol SGŚ XIII 40; będz AJŚ IV m 698; zaw jw s 59; czar SobWp 22; Kasz LPW II 549; w zest: ten istny (pod h ten): Cieszyn 7 [Cz]; ciesz PEŚ I 20, III 98, SGŚ XIII 41; pszcz SGŚ XIII 40; głub PJŚ I 92; koziel SGŚ XIII 40; gliw MPKJ IV 296; oles AJŚ IV m 698 s 58; Czaca [Sł] jw m 698 s 59; rawic jw m 698 s 58; śrm AJW XI s 189.

Znaczenia: 1. 'ten właśnie, ten, o którym właśnie była mowa, ów': salamu-nuf fric – istny, co še nie zgaza etc SGOWM III 44; a istni me mōv̄iōu, že ti tam bōu st-gdań I; m̄iōuem kōna dobrygo – isny taki byu zaw AJŚ IV s 59; uon są sm̄ała a p̄lak̄ał v̄ iisnym̄ čas̄u Kasz LPW II 549; ciesz SGŚ XIII 40, 41; pszcz AJŚ IV m 698; strzel-opol jw; opol SGŚ XIII 40, 41; lubl AJŚ IV m 698; będz jw; częs jw; gñ jw; czar SobWp 22; słup Hilf 116.

2. rzd 'pewien, jakiś': ryb AJŚ IV s 59.

Zob. **TEN** BG

I. ISTO przystów 1. 'rzetelnie, porządnie, solidnie': Piyrwy to robiyli po-mału, ale isto. Trza je cym przypewnić, tyn krokwie, coby stała isto *n-tar* [Orawa] KąśSł 251; Orawa jw.

2. 'identycznie, tak samo, w ten sam sposób': isto jako u nos muvo *n-tar* 17 [Orawa]; zaś tam še iisto cystyūā jak̄o īi u n̄as *n-tar* [Orawa] ZNUJ 69 s 75.

3. 'w sposób niebudzący wątpliwości, wiarygodnie': Niegdzie a ji to na piśmie robiom, aby to „isto” beło Czaca [Sł] ME I 391. BG

II. ISTO part 1. 'na pewno, bez wątpienia lub z dużą dozą prawdopodobieństwa; z pewnością': p̄iż_ale iisto. – nie istujm, ale še bedym staroł Cieszyn [Cz] AJŚ IV s 59; v̄iym isto, box̄ tu byuā Cieszyn [Cz] jw; iisto kaiši padau, bo leci tako kaltōfka ['m̄etna woda']. iisto žišo nie pojady my dō m̄asta, bo paže ciesz 15; ty bōty ist̄o d̄ōḡo nie vydyrżōm ciesz 7; Isto djoboł siedzi na tym. Isto sie kierysi obiesił. Isto sie najod syra, že sie tela śmieje. [...] Isto zjod sto gajdów, že sie tak rozdziyro. Isto z lōzka lewóm nogóm wyloz [przysł] Ciesz OndrPrzysł 51; isto ci to kuřā niem AJŚ IV s 59; isto p̄šidā koziel jw; eli godou, že p̄šiže, to isto p̄šiže ryb jw; żebra mo t̄ši zuōmane, a f poist̄odoku byže mōu isto coź odbite, i bodej, żeby opstou ryb 13; Isto u Zgamów jacy takie rośnie, to wám ik Teos ukáže *n-tar* [Orawa] KąśSł 251; biel AJŚ IV m 699; pszcz jw; rac jw; głub jw; prud jw; gliw jw; strzel-opol jw i s 59; Opol wsch PWroclA LVII 84; Czaca [Sł] AJŚ IV m 699 s 59; *n-tar* [Spisz] JOP 188.

2. 'naprawdę, rzeczywiście, faktycznie': isto žeś mōu provde Cieszyn 2 [Cz]; iyny še vymoou, že mo kose zuōm. mušaua tež byž iisto nie barzo živno ['kiepska'] ciesz NT I 6; Isto tak mu wysło, jak se prorokowoł *N-tar* ZborSł 128; to ōna isto vižaua moja matka (tego ducha) ostródz

SGOWM III 44; rac AJŚ IV m 699; koziel jw i s 59; tar-gór 4; opol AJŚ IV m 699 s 59; Orawa [Sł] ZNUJ 169 s 276; n-tar [Orawa] jw 69 s 71; Orawa KąśŚł 251; n-tar [Spisz] Lud XIII 308; częs AJŚ IV m 699.

3. 'podkreśla, że użyte określenie jest w każdym szczególe zgodne z rzeczywistością; dokładnie': A tam w Chochołowie to jakie tam domy, to takie isto jakie tutaj, niy? [...] takie isto tele jak tyn mój palec n-tar [Orawa] KąśŚł 251; Orawa jw.

Na isto 'na pewno, bez wątpienia lub z dużą dozą prawdopodobieństwa; z pewnością': Prawilimy se, że tuki u was na farze, na isto cosi bydzie Cieszyn [Cz] Zwrot 55 s 9; tóż to na isto ni ma vubec provda, co on ci naopovadoū Cieszyn 2 [Cz]; na isto ne uobecujym, ale jag bedym mōk, tōš pŕidym ciesz 7; jo pŕidym na iisto ciesz AJŚ IV s 59; Na isto wóm ni mogym obiecac, musim sie taty spytac Ciesz SCiesz II 133; pŕiŕ na isto jutro, bo byda ce čakać ryb 13; Na isto tak nie gādali. To sie wám na isto zwali, boście za mało cymyntu do tego wsuli, becie widzieć n-tar [Orawa] KąśŚł 446; pszcz AJŚ IV m 699 s 59; rac jw m 700; głub jw m 699; prud jw; strzel-opol jw; niem SGŚ XIII 42.

W potączeniach: A isto 'naprawdę, rzeczywiście, faktycznie': ciesz 5.

Isto bodaj 'z pewnością nie': To žiwobydzi na sałasziu nie było liachki, alie przieca wiesziole. Skoro luś takiego nie be, jisto bodej ciesz JP 69 s 176.

Toć isto 'naprawdę, rzeczywiście, faktycznie': ciesz 17.

Toż isto 'rzecz jasna, naturalnie; oczywiście': ciesz 17.

Zob. TAK, TELO BG

Istoria zob. HISTORIA

Istorka zob. HISTORYKA

ISTOŚĆ 1. 'to, co istnieje; byt': Opol wsch PWrocław LVII 84.

2. 'prawda': to, co godosz, to je istość, mosz recht ryb SGŚ XIII 42.

Frazeologia: istość wydawać 'ostatecznie o czymś decydować, z pełną stanowczością': Opol wsch PWrocław LVII 84. BG

ISTOTA m i ż F o r m y: ≈ rodz m: zam 14; poza tym rodz ż.

Znaczenia: 1. m i ż 'żywy organizm, osoba, stworzenie': ja še žiwuje, jak taka istota zyje, čyńke to, bałe bial-podl 1; co še te bydne istoty učyrpōm lubl 1; bidny istota zam 14; opol SGŚ XIII 42; wej LPW I 315; Kasz Ram 64.

2. 'prawda, stan faktyczny': Lepsza jest garść istoty, niż miech nadzieje [przysł] Ciesz SGŚ XIII 42; No i na drugi żyń po ty spoveži seł tēn proboz_{na} spacer, χcāł go [pijaka, który przyrzekł nie pić] vižić, jako še zařimā s_{tōm} istotōm, i vižāł go lezeć [...] f_{překōpe} Orawa [Sł] ZNUJ 72 s 45.

3. 'poświadczenie aktu prawnego': Ciesz [Cz] SGŚ XIII 42. BG

*ISTOTKA

*ISTOTNIE

ISTOTNOŚĆ pśn 'istota, natura': Tej nocy dziwnie się działo, ze słowo ciałem sie stało, Pan sam Boskiej istotności ulubiuł świat w scerości Mr Jutrznia 43. BG

ISTOTNY – tylko we Fraz pod h PRAWDA

ISTOWAĆ 1. 'potwierdzać, zapewniać, zaręczać': Nikierym ryby pokłodały na niemoc, ale byli też tacy, co istowali, że jak sie im wyśni mocka małych rybek, to do dwóch dni bydzie deszcz Cieszyn [Cz] Zwrot 290 s 29; Cóż tela istujesz? Jo nie istujym, że tam przidym Ciesz SCiesz II 133; Nie istuj za drugigo [przysł] Ciesz MPTL XV 2 s 143; ciesz SGŚ XIII 42; Śl jw.

2. 'być pewnym, liczyć na kogoś': ně možeće tam na něgo istovać ryb 4. BG

Istrumencik zob. INSTRUMENCIK

Istrument zob. INSTRUMENT

ISTULAN 'płyn do okładow [?]: te noge ýstulanem, bo býuo zakořeñune, to pšenžesuntový ošemžesuntprocěntový istulan, to zavdy mu zažiněua ostródz SGOWM III 45. BG

1. ISTY przym **1.** 'zgodny z rzeczy-wistością, z prawdą, niezmyślony; prawdziwy, realny, rzeczywisty': A kiedy dostanę twoje listy, Poznam, żeś kochanek jest mój isty [pśn] Śl PieśniŚl I 267; iō byu ħistym galanym ('narzeczonym') ħyny jedyn ros ciesz 15; Bo pisarz pisze listy, Jest u niego piętać isty, Toć chcę pisarza [pśn] Ryb Rog 252; Sýtka mi nie dowiarowali, ze prowde istom godom N-tar ZborŚl 128; pszcz AJŚ IV m 698; niem jw; [pśn] Lubl Rog 252; n-tar RWF III 371; Wr StefŚl 48.

2. 'autentyczny, niesfałszowany, naturalny; prawdziwy': Iste pinióndze Cieszyn 7 [Cz]; Z istyj dambiny bednořze jóm (beczkę) zmajstrowali prud ŚmKl 50; ta jedna gotka to isty polski, to jenocej gadaju olsz SGOWM III 45; ciesz AJŚ VI m 1007.

3. 'taki, który niewątpliwie nastąpi': co jest ħiste, to to, że przyjademy Cieszyn 15 [Cz]; To mosz iste Cieszyn 7 [Cz]; byże to iste na pšišy tyżęñ ryb 4; dokładne še fćał d'ovéžec, cy ta sprawa jes takā istā, cy nie n-tar ZNUJ 278 s 39; ~ w por: Isty jak śmierć. [...] Isty jak żur na śniodani Ciesz OndrPrzysł 51.

4. 'gwarantujący bezpieczeństwo, trwałość, stałość': Na świecie ni ma nic istego Cieszyn 8 [Cz]; ħuš_to fćora gazda pro-rokovou, że pogoda ni ma isto ['nie jest pewna'] ciesz NT I 5; Dyby ta pogoda była isto, toby my hneda wysuszyl siano Ciesz SCiesz II 133; čaz nie je isty, może byże padać ryb 13; Uwazuj, bo ta grabina nie jes istā n-tar [Orawa] KqśŚl 251; Orawa jw.

5. 'niebudzący wątpliwości, bezsporny, wiarygodny, oczywisty': Iściejsze bydzie, jak se zapiszmy, żech ci pojczol pinióndze Ciesz SCiesz II 133; ħag_były nāmōviny,

tak pšišli pytać te żyvuže. [...] a jak pšišli tam, ħak te smatke ['chustkę'] pšišyna, to to było iste Orawa [Śl] ZNUJ 72 s 31; Niebo jes iste. Tu macie isty papiyr, ze to wdy było nase. To je iste, ze jakiesi cary były aji som n-tar [Orawa] KqśŚl 251; Dudki ojcowi pokrod i to wěj bėua isto rzec, co sie oba pobieli N-tar ZborŚl 128; Opol wsch PWroćA LVII 84; Orawa KqśŚl 251; n-tar [Spisz] JOp 188; ~ w por: Iste jak słońce na niebie Ciesz OndrPrzysł 51; To je iste jak bioły dziyñ Ciesz MPTL XV 2 s 202.

6. 'skuteczny, niezawodny, dobrze funkcjonujący': ślaifym ['hamulec'] mǎł ħistom, a śmiğel se yćil 'do_ryñki i ħyřł ciesz NT I 2.

7. 'o człowieku: godny zaufania, taki, na którym można polegać; wiarygodny': Ón cie nie ocygani, ón je isty Ciesz SCiesz II 133; to jez_isty čłovek, mogym na nego społegnōč ciesz AJŚ IV m 698 s 59; to je istyj kawalyr prud PlutaDzierz 54; Cieszyn [Cz] AJŚ IV m 698.

8. w funkcji orzecznika 'całkowicie przekonany o czymś, wierzący w coś, niemający wątpliwości; pewien': Jeżeś isty, że ón to zrobił? Cieszyn 2 [Cz]; a ħi tam dopyřo ocy otvarali, bo őni byli iści, ze őn raña nie dozyje tam Orawa [Śl] ZNUJ 72 s 21; Iściście, ze sie wám to nie oztrze-pie po dródze? n-tar [Orawa] KqśŚl 251; ciesz Węgl 137; n-tar [Spisz] JOp 358; Orawa KqśŚl 251.

9. 'pewny [?]: ciesz SGŚ XIII 42; biel AJŚ IV m 698; pszcz SGŚ XIII 42; Brzezie-Racibórz jw; koziel AJŚ IV m 698; Śl SGŚ XIII 42; żyw AJŚ IV m 698.

10. 'zgodny z czymś wyobrażeniem czegoś, taki jaki zwykle bywa, mający wszystkie typowe cechy osób, rzeczy i zjawisk danego rodzaju, mający właściwości, cechy osoby, stanu, przedmiotu, do których jest porównywany; prawdziwy': Jut-ro [...] yny jakygo zaruściałygo piyntoka

byś nojd! A co to je dloł istygo skarbiołrza (‘poszukiwacza skarbów’)! *strzel-opol ŚmKl* 83; Isty śpec ś niego, kie se wy selicó przy traktorze sám oprawić. [...] To cud isty, ze my sie wte nie wypályli *n-tar* [*Orawa*] *KąśŚł* 251; Świycą się poloki [‘rodzaj butów’] jak zwierciadło jiste [pśn] *Cieszyn* [Cz] *PieśniŚł* III 231; isty ʰoćec *n-tar* 15; Isto gaǰdzino ta Staskowo baba *N-tar ZborŚł* 128; iisti diabeł, iista čarovnica, v iistim piękle *Tuch PKFP VII 1 s 111*; niem *DobrzNiem* I 50; *koziel ŚmKl* 14; *strzel-opol jw* 80; *żyw MiesPog* 57.

11. ‘*taki sam, identyczny*’: U babki je istá kaśnia *n-tar* [*Orawa*] *KąśŚł* 251; či na blaży, či na tšãñ, iiste často je *olsz SGOWM III 45*; to je iisti kōñ jak mōj *Chojn pn-zach S II 107*.

Do ista 1. ‘*naprawdę, rzeczywiście, faktycznie*’: Prawiyłm ci, że to do ista sie stało *Ciesz SCiesz II 133*; Rzeke, byk sie wás có spytała, do ista cy to tak było. Do istak, stryku, widział, na mój dusiu! *n-tar* [*Orawa*] *KąśŚł* 128; *Czaca* [Śł] *BMJP XII 84*.

2. ‘*zupetnie, całkowicie*’: Do ista podobne jako oreł *n-tar* [*Spisz*] *Lud XIII 311*.

Ista w użyciu rz ‘*narzeczona*’: *Cieszyn* [Cz] *AJŚ IV m 698*; *rac jw i s 59*; *prud jw s 59*.

Iste w użyciu rz ‘*zaręczyny*’: Ej włosy, włosy włosiste, Przywiodłyście mnie na jiste [pśn] *ciesz PieśniŚł II 229*; *Cieszyn Kell II 183*; [pśn] *biel Pieśni Śł II 229*.

Isty w użyciu rz ‘*narzeczony*’: *Cieszyn* [Cz] *AJŚ IV m 698*; *rac jw i s 59*; *prud jw s 59*.

BG

II. ISTY zaimek przymiotny **1.** ‘*ten właśnie, ten, o którym właśnie była mowa, ów*’: ĩsti znałaś (!) ni mōk špadi *tcz 3*; pismečko přyšuo [...] přečytaĭ iisto *koziel ME V 135*; Przyszło mi, przyszło Od majora pismo, Już muszę maszerować Na wojenkę istą [pśn] *Rac Rog 7*; teĭz ĩezd

zžōdło [...]. ĩe murovaĭ studńi, budovaĭ še, ka bylo iste zžōdło żyw *NT II 75*; *Cieszyn* [Cz] *AJŚ IV m 698*; ok *Raciborza PF VI 694*; [pśn] *Koziel Rog 7*; *Orawa KąśŚł 251*; *n-tar RWF III 371*; *Szczyc SGOWM III 45*; *Mr wsch jw*; *olsz PorJ 1950, 3 s 15*; *Wr SGOWM III 45*; *Ostródz jw*; *koniń 19*.

2. rzd ‘*bliżej nieokreślony; pewien, jakiś*’: Isty młōżińec, ĩag dorostoł, cośi še mu zazdovało *Cieszyn* [Cz] *Kell II 90*; był isty syn ĩednyĭ maćeře, vdovy *Orawa* [Śł] *ZNUJ 72 s 18*.

Zob. **TAK, TAKI, TEN**

BG

III. Isty zob. **JESTNY**

Istyba zob. **IZBA**

Istybka zob. **IZDEBKA**

Istyga zob. **ISTYKA**

Istygować zob. **INSTYGOWAĆ**

I. ISTYK *F o r m y*: *typ istek*: *bl SW VI 492*; ~ *typ iszyk*: *Spisz* [Śł] *PKJP V 1 m 112*; ~ *typ istnik*: [*now*] *sanoc MAGP I s 62*; ~ *typ iśnik*: *bił Pelc I m 44A*; *tom-lub jw*; ~ *typ isnyk*: *lubacz MAGP I s 62*; ~ *typ ystyk*: *chłm 25, MAGP I s 63*; ~ *typ histyk*: *chłm 35*; ~ *typ hystyk*: *tom-lub MAGP I m 18*; *hrub jw*; *chłm 5*; ~ *typ jestyk*: *chojeń [Tarnopol Ukr] MAGP I m 18 s 63*; *Tarnopol 1 [Ukr]*; ~ *typ jestek*: *Tarnopol [Ukr] RŁTN III 61*; ~ *typ listyk*: *łań AJPP 103*; *przew 3*.

Znaczenia: **1.** ‘*narzędzie do zgarniania ziemi z lemiesza pługa*’: Deska lemiesza [w pługu z drewnianym lemieszem] oblepiała się przy robocie glina, oracz więc miał na zakrzywionej rączce łopatkę żelazną, tzw. i s t y k, którym co jakiś czas oskrobywał lemiesz *kroś Pigoń 40*; *istyk* – *kavołek kiĭa*, na kōńcu tako soška (‘rozwidlenie’) *rzesz 8*; *ĭstyk*, *iżefi še v mokry źemni oże przew 3*; *ĭe s t ě k* ‘pałka z łopatką żelazną na końcu, używana do zgartywania gliny z lemiesza; *kozica*’ *Tarnopol [Ukr] RŁTN III 61*; *lbn* [Lwów Ukr] *MAGP I m 18 s 63*; *trzeb* [Lwów Ukr] *jw m 18*; *mil*

[Lwów Ukr] jw; Spisz [Sł] PKJP V 1 m 112; n-tar AJPP 103; n-tar [Spisz] PKJP V 1 m 112; [st] myślen AJPP 103; lim jw; n-sąd jw; gor MAGP I m 18; jas AJPP 103; sanoc jw; przem 2; lubacz MAGP I m 18 s 62; jaros jw m 18; łań AJPP 103; [st] dęb jw; [st] tarn jw; [st] brzes-mp jw; boch jw; bił Pelc I m 44A; tom-lub MAGP I m 18, Pelc I m 44A; hrub MAGP I m 118; zam jw; kras jw; chłm 5, 25, 35, MAGP I s 63, Pelc I m 44A; lub Pelc I m 44A; lubar jw; chojeń [Tarnopol Ukr] MAGP I m 118 s 63; Tarnopol 1 [Ukr]; Lwów [Ukr] LS II A 73; bl SW VI 492.

2. 'narzędzie do strugania drewna': Spisz [Sł] PKJP V 1 m 112; n-tar MAGP I s 61; n-tar [Spisz] PKJP V 1 m 112.

3. 'rodzaj łopatki do zeszkrobywania błota z podłogi': n-tar MPKJ I 73.

4. bez sprecyzowanego zn: Moze się mu istyk u osie złamał i naprawia go ok Bochni i myślen Świąt 138; istyk || istnik nowszy; ale informator nie zna znaczenia obu podanych wyrazów sanoc MAGP I s 62.

Por. STYK BG

II. Istyk zob. INSTYKNT

ISTYKA *Forma: typ* istyga: boch MAGP I m 18 s 62; miel jw.

Znaczenie: 'narzędzie do zgarniania ziemi z lemiesza pługa': boch jw; ~ 'też z redlicy siewnika': Przy siewniku 'łopatka z kija' do odgarniania ziemi nazywa się i- styga miel jw. BG

Istyk zob. INSTYKNT

Isyjasz zob. ISCHIAS

ISZ – tylko w potęczeniu: Isz ty 'kieruje uwagę rozmówcy na coś lub kogoś; patrz': isty [!], iake to cārne k^oościsk^oo leći myślen PJPAN 11 s 251; isty (czytaj is ty, z akcentem na ty) = patrz no! oto! lim 15.

Por. WIDZIEĆ BG

Iszas zob. ISCHIAS

Iszczać zob. SZCZAĆ

Iszczaw zob. SZCZAW

ISZCZENIE 'forma rzeczownikowa cz iścic (się) w zn I': tə tak řečeš, bałko, ale ja są mōm o co do ijščeńa Kasz S VII 108. BG

(do) Iszczędu zob. (do) ISZCZĘTU

(do) ISZCZĘTU *Forma: typ* (do) iszczędu: tarnob LL XIX 3 s 45.

Znaczenie: 'całkiem, zupełnie': A zboze się wypaliło do jiscędu jw. [Por. (do) szczętu] BG

ISZCZOCH 'pesymista': Kasz S II 107. BG

ISZCZYĆ SIĘ 'zalić się, skarżyć się na kogoś': on sa na m^e ijšči chojn 7; n^y n^on'a so ijščy do sus'adōf – m^oi χu'op fš'askā smēt'anā z'erze wej PKFP XVIII 4 s 89–90; kar Bisk 21. BG

Iszjasz zob. ISCHIAS

ISZKA [?] 'zakończenie sieci rybackiej do połowu tobiaszów': wej LPW IV 1312. BG

ISZKAMSZA m 'kukła ze słomy': To zrobio j'iszkamsza, już jak prawdziwie tam ni wywiaszajo, już potem wisi ten już 'iszkamsza, już swat puwiászony Kowno [Lit] SLit 204. BG

Iszli zob. JEŚLI

Isznieć zob. ISTNIEĆ

Iszpechtór zob. I. INSPEKTOR

Iszpekt zob. I. INSPEKT

Iszpektór zob. I. INSPEKTOR

ISZPORY lm 'kolce nabutyłatwiające chodzenie po lodzie': słup MPKJ VI 199. BG

Isztrument zob. INSTRUMENT

Isztyk zob. I. ISTYK

Iszy zob. INSZY

Iszyjas zob. ISCHIAS

Iszyjasz zob. ISCHIAS

IŚCI part 1. 'na pewno, bez wątpienia lub z dużą dozą prawdopodobieństwa; z pewnością': Iści tako má być u kacek n-tar [Orawa] KąśŚ 253; Hej, to tárki

iści, bo to óny tak, na to jes dziubate *n-tar* [Orawa] *jw*; iści beḡa dobrā kiel 22; iści tag_byḡo zaw *AJS IV s 59*; Orawa *n-tar KąsŚt 253*; ośw *SKJ IV 23*.

2. 'naprawdę, rzeczywiście, faktycznie': Já iści włáz do tyk jájek, iścik ik pogniót *n-tar* [Orawa] *KąsŚt 253*.

3. 'rzecz jasna, naturalnie, oczywiście': Ty i tak nie wiys tegu. – iści wióm – pewnie, że wiem *Lim*; Iści, ze pudziemy, ka trza *N-tar ZborŚt 128*.

4. *bez sprecyzowanego zn*: Niciana dusza, ognista głowa, a ciało iści wól abo kro-wa [o świecy] [zag] *p-tryb LL VI 3 s 33*.

W połączeniach: **A iści** 'rzecz jasna; oczywiście': a iści, ze tak myślen *MPKJ V 344*. **No iści (że)** 'jw': Rzepková rolá, bo musiał być Rzepka. – No iści *n-tar* [Orawa] *KąsŚt 494*; A ci Orawcy to cheba kasik z Polskiej przišli, niy? – No iści ze *n-tar* [Orawa] *jw*; Toście kupił krowicke? – No iści. No iści, tak béto, jako wom padom *N-tar ZborŚt 128*; no iści, dobże godoće żyw 13; no iści, tak jest ośw *SKJ IV 23*.

Ta iści 'jw': *rzesz MPKJ VII 204*. BG

Iściaw zob. **SZCZAW**

IŚCIC *part, pśn* 'na pewno, bez wątpienia lub z dużą dozą prawdopodobieństwa; z pewnością': Powiym joł nowinecka, Ale nie dobroł, Iścić twoja nołmilejsoł, Na ślub wywojzom *klucz SGŚ XIII 43*. BG

IŚCIC (SIE) **1.** 'martwić kogoś': co ta mą vědno iisciš? [rzd] *Kasz S II 107*.

2. 'martwić się, gryźć się, frasować się': Tak ten furman zos bardzo jiscił, że miel syna zapisone [diabtu] *Śtup Hilf 134*.

3. 'żalić się, skarżyć się na kogoś': *Kasz pd Derd 136*.

Iścić się 1. 'martwić się, gryźć się, frasować się': Le są nie iiscə || iiščə, χłoḡe, nēχ sḡ bula iisci, on mǎ vikši łeb *Kasz S VII 108*; *kar AJK I s 77*; *Gdynia jw*; *wej jw*; *Śtup Hilf 134*; ~ *w przysł*: le są nie iišč (albo nie iiscə), po zle pñiņze dobre *Kasz S II 107*.

2. 'żalić się, skarżyć się na kogoś, na coś': ona są dāvno ju na něgo do mñe iiscəła *Kasz jw*; A tak sę iscele, jedna, że beła mokro, dregoe, że beła pokłoto, trze-co, że barzo smierdzało *pd-zach ok Kartuz Nadm 115*; uon są iiscył barzo nad cōrkḡo *Kasz LPW I 314*; *wej 3*; *Śtup LPW I 314*; ~ 'oczerniać kogoś': *kar AJK I s 77*.

Przen: 'o gęsiach, kaczkach w zamknięciu: wydawać charakterystyczny głos; gęgać, kwakać': Kej gąsḡ sḡ głodně, a χcḡo wiñc na friinosc, to one są tak iiščḡo *Wej S VII 107*.

3. 'któcić się': *wej AJK I s 77*.

4. 'mścić się': *st-gdań jw*; *chojn jw*.

Frazeologia: iścić się na głowę 'bardzo się martwić': *Kasz S II 107*. BG

IŚCIC SIĘ *ndok i dok 1.* *ndok* 'stawać się, urzeczywistniać się, spełniać się': Czy widzisz dziewczyno, topol się rozwija, a jak się rozwinie to ty będziesz moja! Patrzałam ja wczoraj, czy się już nie iści, czy się nie zieleńią na topoli liście *ok Mielca Sand 136*; *Mp pd Oles 294*; *sand Sand 136*.

2. *dok* 'zapłacić': *kar AJK I s 77*. BG

I. IŚCIE *rz F o r m a*: *typ* ście: *kolb 2*.

Znaczenia: **1.** 'forma rzeczownikowa cz iść w zn I': žem sųyşou iisce ryp *MacŚt 172*; ośw 3; *kolb 2*.

2. 'krok': Zagony szersze na 16 iść (kroków) *suw 25*. BG

II. IŚCIE przystów 'identycznie, tak samo': zrobięz iisce iimu jag uon tobe. muviž iisce jak tfoja matka łęcż *PJPAN 37 s 335*. BG

III. IŚCIE part 1. 'na pewno, bez wątpienia lub z dużą dozą prawdopodobieństwa; z pewnością': Iście przydym na zebrani. On je gibki, iście im uciek *Ciesz SCiesz 126*; gżēs ty cłovece ti pññņze nabrał. tyž ig iisce jakĕmu panovi ukrať *Orawa I [S]*; beže tymu iisce sto pñņzesōnt rokōf. była w nasųj żežiñe kofera *Orawa [S]* *ZNUJ 72 s 66*; Na, có tam robio? – Iście grziby zbiyrajo po lesie *n-tar* [Orawa] *KąsŚt 253*; [*Len*] biere sie

rećcami z góry, tak jako sie krowa pasie, bo iście trzeba tak łapkać *n-tar* [Spisz] *PME I* 6; Iście tak pedzioł, jako béło po prowadzie. Kiek ci pedzioł, ze nic dudków nie dom, to wej iście nie dom. [...] Wójt przýświacéł na piśmoku, jako my iście béło *N-tar ZborSł* 128–9; P^uowiydz mi Maryśk^uo, cy mie rada iście [pśn] *n-tar* [Orawa] *Mika* 18; *Ciesz* [Cz] *SGŚ XIII* 43; *Ruda Śl jw*; *Śl jw*; *Orawa KąśSł* 253; *lim* 17; *lesz ME XII* 161.

2. 'rzecz jasna, naturalnie; oczywiście': To póno bez noc kaplice wytyntorobiyli, iście ze nie ze sytkim *n-tar* [Orawa] *KąśSł* 254; *Orawa jw*.

W połączeniach: **Iście że hej** 'jw': A wy byście tyz, gazdo, pojechał s nami? – Iście ze hej, jacy nie wiym, kie to ta, bo mi trza piyrwi do krowy zażryć *n-tar* [Orawa] *jw*. **No iście** 'jw': No iście, ze to duzo kyns *n-tar* [Orawa] *jw*; Przýseł roz ku mnie dziod, [...] mioł, wiécie, poziór zbója, no iście béł zbój *N-tar ZborSł* 221.

Zob. **TEN** BG

IŚCIEC *Forma*: ≈ *D lp iszca*: *Krak Krak IV* 308.

Znaczenie: 'właściciel mienia ruchomego': Iściec, gen. iśćca, iszca *jw*. BG

IŚCIENIE 'biadolenie, lament': vəb^uu-χā płaćem ĩ ĩścienim *Kasz LPW IV* 1397.

BG

IŚCIK *part* 'na pewno, bez wątpienia lub z dużą dozą prawdopodobieństwa; z pewnością': Já iści wláz do tyk jájek, iścik ik pogniót *n-tar* [Orawa] *KąśSł* 253; Iścigek jo wybił *lim* 16.

BG

IŚCIOCH 'pesymista': to je taki ĩscoχ, on le są vjedno ĩisci, a to ne je tak zle *Kasz S II* 107.

BG

IŚCIUTKO *part* 'dokładnie': d'oźroł ĩōm, ĩak tam řizała taki karniń, a to było ĩiścútko tam, że teroz ĩezd je p'ostavōny ř'apsański kościōł *n-tar* [Spisz] *JP LIV* 46.

BG

IŚCIZNA 1. 'zgrupowane przez kogoś pieniądze, czasem pożyczane w celu osiągnięcia zysku; kapitał': Z iściznom to mi pockájcie, lichwe wám dám i dziś – z kapitałem to poczekajcie, a procent wam dam od niego i dziś *n-tar ME IX* 201; ośemżešon dularuwem dała procentu i iścizne płaćić przew 3; *tar-gór MPKJ IV* 296; *myślen PJPAN 11 s* 270; *lim 15*; *Krak Krak IV* 308; ~ w przystł: Ani uroku, ani iścizny *Śl SGŚ XIII* 43.

2. 'należność, zapłata': po sfoja^u iścizna^u pšišouex prud *PlutaDzierz* 54; niem *DobrzNiem II* 17.

3. 'spadek': ryb *SGŚ XIII* 43; *opol MPKJ IV* 296; *Śl SGŚ XIII* 43.

4. bez sprecyzowanego zn: „Iścizna” w grze w orzechy = średnia kupka *Lit K II* 210; iścizna, ojęzyna, maężyna *Cieszyn 2* [Cz]; *kroś 4*. BG

IŚĆ (SIĘ) *Formy*: *typ ić*: *Kasz pn, śr i pd-zach AJK IX m* 444 s 196; ~ *typ hić*: *sulech OlChw* 22; ~ *typ hić*: *wej S II* 103; ≈ *1 os lm czter*: iścime: *Orawa 2* [Sł]; ~ *1 os lp czprzesz m szłem*: *Olsz SGOWM III* 45; *Lit K I* 194; *szedem*: *rzesz 12*; *olk AWK II* 239; *miech jw*; *dąb-tar jw*; *miel jw*; *kolb jw*; *tarnob jw*; *niż jw*; *ok Biłgoraja Mazur I* 137; *kraś AWK II* 239; *sand jw*; *opat jw*; *bus jw*; *piń jw*; *jęd jw*; *radomsz PorJ* 1971, 515; *włosz AWK II* 239; *kiel jw*; *konec jw*; *iłż jw*; *rad jw*; *opocz jw*; *Wiel PKJP X* 102; *raw-maz AWK II* 239; *skier jw*; *koniń 14*; *wąg PKJ XVI* 132; *lip 2*; *szedech*: *myślen PJPAN 11 s* 175; *krak jw*; *Wiel PKJP X* 102; *szedem*: *opocz RLTN XXII* 233; *szetem*: *iłż AWK II* 239; *puław jw*; *kozien jw*; *rad jw*; *grój jw*; *gar jw*; *łuk jw*; *ok Przasnysza ChetCh I* 260; *ostroł 9*; *nidz SGOWM III* 45; *szełem*: *kroś 9*; *Staromieście-Rzeszów ME X* 297; *ok Biłgoraja Mazur I* 137; *kraś Wiśła XVI* 322; *szelech*: *Cieszyn* [Cz] *BMJP XIV* 51; *Orawa* [Sł] *ZNUJ* 72 s 53; *n-tar PorJ* 1948, 1 s 25; *n-tar* [Orawa] *ZNUJ*

69 s 143; szolech: Ciesz [Cz] RWF XII 58; ryb 13; prud PlutaDzierż 55; opol Kosz-Pog 96; szłem: ok Tarnobrzega RWF VIII 160; Lit K I 194; iszłem: radz-podl Pleszcz 31; ~ 1 os lp czprzesz ż szedłam: Maz pn-wsch Maz V 34; Lit PJPAN 98 s 117; ~ 2 os lp czprzesz m szleś: ok Tarnobrzega RWF VIII 160; Lit K I 194; szedeś: myślen PJPAN 11 s 175; krak jw; ok Tarnobrzega RWF VIII 160; piń 9; os-wp SFPS II 194; koniń 14; szeteś: iż RLTN XXII 233; ~ 2 os lp czprzesz ż szedłaś: Lit K I 194; ~ 3 os lp czprzesz m szeł: Cieszyn [Cz] AJŚ VII m 1448, BMJP XIV 48, 60, Kell II 147; Ciesz MPTL XV 2 s 31, 192, SCiesz II 90; ciesz 6, 9, AJŚ VII m 1448, ZNUJ 495 s 113; biel AJŚ VII m 1448; pszcz jw; ryb jw; rac jw; głub jw; prud BMJP XIV 131; koziel jw 127; N Bytom 1; Michałkowice-Siemianowice Śl ME V 167; niem 3; opol ME V 201; Czaca [Sł] AJŚ VII m 1448; Orawa [Sł] ZNUJ 72 s 32, 51, 81, 151 s 40, 129, 169 s 247; Zakopane NT I 43; N-tar ZborSł 129; n-tar Lud XLI 637; n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 75, 142; żyw AJŚ VII m 1448; lim 20; kroś 9; rzesz ME X 282; ok Tarnobrzega RWF VIII 160; niż NT II 159; kras 3, 7; siem 1; Bukowina [Rum] JP XLVI 215; szoł: Cieszyn 2 [Cz], [rzd] AJŚ VII m 1448 s 64, BMJP XIV 72, Kell II 120, 201, PIJP I s 48, Zwrot 14 s 8, 16 s 8, 76 s 7; Ciesz MPTL XV 2 s 71, 193; ciesz Lud XVIII 219; pszcz AJŚ VII m 1448; ryb 13, AJŚ VII m 1448, JLigP 119; rac Dejana II 101; głub PJŚ I 91; prud AJŚ VII m 1448, BMJP XIV 128; koziel AJŚ VII m 1448; gliw jw; Bytom JLigP 121; Zabrze 1; tar-gór AJŚ VII m 1448; strzel-opol jw, OIW 104; niem AJŚ VII m 1448; opol jw, PJPAN 6 s 157, ŚmKl 22; lubl AJŚ VII m 1448; oles jw; [st] brzes-śl 4; klucz ME V 232; rzesz 8; ok Przeworska Wisła XII 54; zam BartMazur 61; kras Lub II 213; tań Zb XIII 76; szał: głub AJŚ VII s 64; ok Opola

ME VIII 180; iszedł: bił 12; tom-lub RWF XVII 79; zam JP XL 306; chłm BartMazur 84; włod 7; białos 1; iszeł: Czaca [Sł] ME I 408; bił Mazur I 20; zam jw; tom-lub jw; kras 7; radz-podl Pleszcz 31; iszoł: Czaca [Sł] ME I 395; ~ 3 os lp czprzesz ż szedła: suw PKJP II 2 s 114; Lit K I 194; śla: ok Biłgoraja Mazur I 109; czła: wolsz Pozn VI 261; iszła: bił 9; hrub JP LXXVII 196; zam 4; tom-lub RWF XVII 79; chłm jw; biał-podl 3; ~ 3 os lp czprzesz n szeło: tuk Cyran 40; iszło: zam 4, 12, 14; ~ 1 os lm czprzesz mos szedliśmy: Lit K I 194; ~ 2 os lm czprzesz mos szedlicie: Lit jw; ~ 3 os lm czprzesz mos szedli: Wilno [Lit] SLit 141, 226; Lit K I 194; jszli: rawic PKJP III 3 s 117; Tarnopol [Ukr] JP XXXVI 37; iszli: Spisz [Sł] NT I 50; bił Mazur I 109; tom-lub jw; zam 12; chłm RWF XVII 79; Kar Hilf 166; Węg RLTN XXXI 68; ~ 1 os lp przyp m szelbych: Ciesz MPTL XV 2 s 192; szłab: Wilno [Lit] PJPAN 61 s 153; ~ 2 os lp przyp m szelbyś: N-tar ZborSł 129; szłab: Wilno [Lit] PJPAN 61 s 153; ~ 3 os lp przyp m szłab: Wilno [Lit] jw; iszołbych: Czaca [Sł] ME I 395; ~ 1 os lm przyp m szedlib: Wilno [Lit] PJPAN 61 s 153; szlib: Wilno [Lit] jw; ~ 2 os lm przyp m szedlib: Wilno [Lit] jw; szlib: Wilno [Lit] jw; ~ 3 os lm przyp m szedlib: Wilno [Lit] jw; ~ 2 os lp rozk dzi: Cieszyn [Cz] MPKJ IV 319; ciesz Lud XVIII 218; idzi: kiel AWK III 430; kraś jw; kozien RLTN XXII 233; Kasz Ram 22, 64; ~ 2 os lp rozk + że idze: N-tar ME III 156, ZborSł 129; n-tar [Orawa] KąśSł II I s 342; gor 2; brzes-mp MPKJVII 41; olk Cisz I 64; idzże: [pśn] wsch ok Kielc ASL V 10 s 24; idże: [pśn] n-tar Zejsz 81; ~ 2 os lm rozk icie: Orawa [Sł] ZNUJ 72 s 47; idzicie: Kasz Hilf 88; idzta: olsz SGOWM III 51; ~ imb idziony: [rzd] biał-podl 1; Gdań i Byd pn-wsch JP I 102; chojn Hilf 149; wej MAGP X s 48; Kasz S II 103; Słup LSW I 401; ~

imczyn idzący: wyrz *PKJP II 1 s 110*; ~ imczyn (w funkcji imws) idzący: [pśn] sier *PPol XI 55*; ~ nieos idziona: [pśn] lubar *PF IV 201*; idzięto: *Lit K II 210*.

Znaczenia: 1. 'przenosić się z miejsca na miejsce, posuwać się, stawiając kroki; stapać, kroczyć': p'ayolcy idom ze śpévańem *ciesz BMJP XIV 21*; pšōžji f procesyji šuy žouxy, a potom šli mužōžniće ryb *13*; jak χožōł pān iezus s_petrym po švéce, jak šli śvátym *Orawa [Sł] ZNUJ 72 s 25*; pęxotom sūa *kiel 3*; šuo takiχ dvouχ ňeznanyχ *miel 9*; iic pod vater *Kasz S II 103*; mamuška provažily me do tarnobžega, iak komisyje sūy na ňotrust kolb *3*; ia sūysau, iek iže zmora *nidz SGOWM III 46*; tu iijže naš kot. ijdō psi *szt GMalb II 1 s 134*; Idzie konik z miasta, nōzkom przytupuje [pśn] *opocz MPTL VII 274*; vūadysūaf, set-nō! (chodźcie no!) *węgr 3*; oggw; ~ pśn 'o nogach': Moje nozki z samej stali, cheba mi je diabli dali, bo jak jo sie roztańcuje, to mi idom, ze nie cuje *n-tar PPh II 77*; ~ w por: Idzie wiesioło, jak hawiryz z wyplatóm *Ciesz MPTL XV 2 s 79*; iijžeš jak spyntany łęcz *PJPAN 56 s 959*; iijze jak kužel ['zabawka – bqk'] *Kar S II 311*; Idziesz rozbity jak stary tragacz ['rodzaj taczek'] *Ciesz MPTL XV 2 s 79*; iže jak rozbita kačka *olsz SGOWM III 45*; iijze jak rozkidłā kačka *Kasz S II 21*; iijze jak mēdvěz *Kasz jw III 155*; Idzie jak rak *Ciesz MPTL XV 2 s 79*; Idzie jak słón *Ciesz jw*; Idzie jak żółw *Ciesz jw*; yžem prenzy, bo uńi to ydo jag zulf! *bial-podl 1*; Idzie jak ślimok *Ciesz MPTL XV 2 s 79*; ižes jak ślimok *lim 16*; Idzie jak kolasowy kón *Ciesz MPTL XV 2 s 79*; Rabsiczka idzie keby jaki kocur, tak cicho *opol ŚmKl 55*; iic jak muχa v smole *Kasz S II 103–4*; Idzie jak po smole *Ciesz MPTL XV 2 s 79*; Idzie jak ze smolóm *Ciesz jw*; Idzie jak ze sraczkóm *Ciesz jw*; Idzie, jagby miól miech guwiyn miyndzy nogami *Ciesz jw*; tak iijze, iakbō māt gark

mēzō nogami *Kasz S I 305*; Idzie, jagby miól w galatach nasrane *Ciesz MPTL XV 2 s 79*; iijze iakbō v buksō navalił *Kasz S II 104*; Idzie, jagby sie milión za nim kulól *Ciesz MPTL XV 2 s 79*; Idzie, jagby sie ścierniówki nažroł *Ciesz jw*; Idzie, żeby nosym niuroł po ziyimi *Ciesz jw 80*; tak iijze, iakbō grable cignoł za sobō *Kasz S I 350*; ũena tak iijze, iakbē mia třē nože (ona tak idzie, jakby miała trzy nogi) *Kasz Ram 64*; Ponieważ g v á z d k a [jeden z członków grupy kołędniczej] swym niecodziennym strojem zwraca na siebie uwagę i powoli się w nim porusza, stąd powiedzenie o człowieku wyróżniającym się dziwnym ubiorem i kroczącym powolnym krokiem: [...] iijze iak g v á z d k a *Kasz S I 393*; ~ w przysł: Jak nie chcesz iść pieszo, to se weź tragacz *Ciesz MPTL XV 2 s 87*; Jaki szedł, takiego spotkał *Rozbark-Bytom jw 1 s 54*; Szedełś miedzā, trefiłeś, ka jedzā *biel SGŚ XIII 44*; Szeleχ miedzóm, trefiłech, kaj jedzóm *Ciesz MPTL XV 2 s 192*; χto do psa vzērā, za psem iijze *Kasz S II 103*; Szōł, groł, beleby sie dobrze miól *Ciesz MPTL XV 2 s 193*.

2. 'o ludziach i zwierzętach: przenosić się z miejsca na miejsce, posuwać się w inny sposób niż stawiając kroki': sūam bes cauy koścuū na klecāka *kiel RĚTN XXIII 192*; a tera na raz vojtek iže na dvok kōňak f_pýknym kočaře *Orawa [Sł] ZNUJ 72 s 83*; iže na vože *Orawa [Sł] AJPP 420*; puźni po poru gožinaχ sūa kuńnica *piń 9*; došla nas takā ũogromnā ũoda, co my ius_pŕote ňe šli [tratwā] k'orytytm, afe my šli f_pŕōst, l'yngami, g'ajami *n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 42*; iže lotník pot same obuoki *przem Kup 15*; v iješeni pcouy sūy daleko, módu nazvuycuyy z vžosuf *kolb 3*; žike gyši sly f povečšu *włosz 4*; lipāń – iže na tarce na vosne *n-tar 16*; ślimāk seł ũosym rokūf na buka *Orawa [Sł] ZNUJ 72 s 51*; žńija iijze *wej 3*; *opol ŚmKl 18*; żyw *Lud*

XLVI 170; wiel RŁTN XXIV 242; węgr 5; Ciech Wisła XVI 724; pis SGOMW III 45; szczyr jw; nidz PorJ 1958, 244; ostródz SGOWM III 45; międzych 5; Lit PJPAN 98 s 117.

3. 'udawać się, kierować się gdzieś w jakimś celu, aby coś zrobić': ve ftorki i piñtki mi jżēm na targ do štumu, a ve šrodi i soboti do kfijzina (choć jeżdżą tam autobusem) szt GMalb II 1 s 135; cera iże dycko na rany mšo, a staro na veľko ryb 13; ja ĩida do roboti tcz 3; iou by volou tam jīs do mŭcyño niem 3; iuš čšeba beže do žniva jīsć włod 1; jak my do vhojny šli n-tar 17 [Orawa]; byłaby pañi ĩe sła do tego špitalu, byłaby zdrowsuw 1; iże na ĩarmak zam 10; Gošciowi zapowiadajacemu: muša iuž jīsć do domu, odpowiadaja: ĩe jiz, ĩaž pužšć, ale ĩe povez nikomu, žeš tu beł Koc SKoc II 57; a teras kelaž luži je, co ĩyny jidum [...] do lykoři z uoćami Cieszyn [Cz] BMJP XIV 48; čta iuz iz do kruf dab-tar 5; no a potēm tšeba kuynō i jizbe zaněšć, to do kurcākōf jīsć, do kokosōf, do gēšni szczyr BMJP XIII 64; veľki goronz-beu i ĩe ĩćaqo mi še iz na ĩagody konec 12; jizim na kozoký gar 6; ĩćou jīs na butelcynā gožouký gar 13; cy ide ĩutro na zārobek? iž 4; seł jedyn a pŕemyt Orawa [Sł] ZNUJ 72 s 81; Szol jedyn modziyniec Na szpacyr do lasa [pśn] opol ŚmKl 22; suy ĩuopoki f kavalyrke sand 13; ido na zaloty olec SGOWM III 46; napšut ido w raiby, potam glandy i wesele olsz jw; idom rekruci ku odbyru ciesz 6; jiz za kouēm! – idž pozyczyć koło (do wozu) ostroł 9; ĩic za uedō wej 3; „Idę do cukru”, „do scawiu”, „do octu” – idę po cukier, po szczaw, po ocet Krp Ziemia V 219; tšeba jīsć po koñe ostroł 9; žełi krova jez nečyista, može do bōħaja is i tšyĭ, štyry razy, bo ona jez ĩezdrovo, a kturo krova je zdrowo – tylko iže še ras wolsz 2; peće, meće – že yžeće, sere, mere

– na wesele bial-podl 1; Na žyr ijdzie to chrobajstwo! opol ŚmKl 18; kury jak na pñogode, to jido zařcasu šežić, a ĩag dysc, to ĩi možno vygnoć sand 13; jizē tam uof-coš uogłudać tyħ uovec, cy tuste gar 4; mušimy iz gotować brzes-śl 3; sasuñ žvi i ĩic spać węgr 5; ĩiz robić do pola ciesz 15; no to ĩicće te panne zavouać! bił 3; oggw; ~ 'w odniesieniu do bytów personifikowanych': na šřantego gžegoža iže žima do moža [przysł] olsz SGOWM III 48; ~ w przysł: Sakulyncko biyda, trzeba iść do Žyda Ciesz MPTL XV 2 s 182; Juž tam bieda, gdy idą do Žyda Bytom jw 1 s 58; Kto idzie do grochu, to mu koszulę zewłoką Strzelce Opolskie jw s 44; ĩto ĩe ĩce pic, muši do dōm ĩic Wej pn-wsch S II 103; Gdo nie wierzi w Jezusa, tyn musi iść pod Prusa Ciesz MPTL XV 2 s 66; Choćby szeł do Rusi, wszyndzi robić musi Ciesz jw 31; Choćby szedł i do Rusi, to pracować musi strzel-opol jw 1 s 26; Szeł Job po Joba, zustali tam oba Ciesz jw 2 s 192; terā možeš ĩic do staręgo fręca na užaleně – řek ĩłop bałce, keĭ on je nařnoł Wej S I 287; Kto chce iść do lasu, ten musi się wilka nie bać Rozbark-Bytom MPTL XV 1 s 63; Lepszy się słonej wody napić, a iść ležeć Ciesz jw 2 s 115; Lepij wierzić jako iść mierzić Ciesz jw s 113.

4. 'zaczynać pewien etap w życiu związanej z nowym rodzajem aktywności i nowym miejscem': ĩe daqam ĩi iz do škuu, bobym maqa s tem ucēmęzeñe kolb 3; moje dva sini šli na škoui, na gimnazjum, a tedi jedēñ na politeħniķe kwidz GMalb II 1 s 135; ĩoħ ĩćaqa jiz na škouā (do jakiejś średniej szkoły) niem 3; skoħōjncy skoty pocstavove, beže fćało iz n'a vyse skoty n-tar [Spisz] ZNUJ 278 s 124; ona moze na kurs iść giž SGOWM III 47; ja ĩus duzy ĩe bende mĩtryzyu ve škole. ide do pracy, bo mi počšebne som piñonze zaw 1; do wojska ĩemu bylo jīsć suw 1; iž du negō

na rok na służbie *hrub 4*; chłopak *ńex iże f* służbie *zam 4*; Wszańdzie łodmáziają ter-
 rász sztudentów iść na ksiajstwo *Wr Barcz*
48; Takiem sobzie uważył iść w uucbę
 do tych złodziejów i złodziejem być *nidz*
PorJ 1952, 4 s 33; muśaąam iść geiśy
 paś do gospodoża *resz SGOWM III 47*;
 po weselu su pśenośiny – Kedy brutka iże
 v dom *χuopa olsz jw*; mý *χćefim* na spoje
 wuasne iść *Pisz jw*; i co do zakuadu star-
 cuf mom iść *olsz jw*; *ńe χe iįśe* na rēnte
szt GMalb II 1 s 135; zańeżaąa sýnowju
 zdać maųo gospodarecke spoju i sama iść
 na ućsimańe sina *Pisz SGOWM III 47*;
 Ni mioł siły gospodarzyć dali, tóz trzeba
 było iść na wycug *Ciesz SCiesz II 354*;
 idom do vyąamku [*'na dożywocie'*] *ryb*
AJŚ IV s 72; krat i teras *iįże* do *vięiżęńa*
szt GMalb II 1 s 135; Ida na urlop *Śl SGŚ*
XIII 44; *oggw*.

5. 'obierać jakiś zawód, zajęcie, podej-
 mować się pełnienia jakiejś funkcji': I. na
 kogo: *mąuąą χańc iść* na muzyka *koziel*
SGŚ XIII 49; *žiśo* na *uoxrońonke iido sand*
13; *χćou iįż* na *kśinza*, ale że mu zdrove *ńe*
 pozwołaųo *tęcz PJPAN 37 s 334*; Mówiła
 mi mama, idźze na kleryka, a jo za pan-
 nami jak kotek do mlika [*pśn*] *n-tar PPh*
II 88; *brzes-mp PGaw 16*; *kolb 3*; ~ I. za
 kogo (*lp, rzd lm*): *iįże* za *śefca*. brat *śed* za
mųinańa szt GMalb II 1 s 135; Za szew-
 cach nie chcioł iść, bo to trzeba dookoła
 stare smrodławne charboty łotać *Cieszyn*
 [*Cz*] *Zwrot 106 s 14*; *śe ni* podobaųo iść za
 kelnera *pis SGOWM III 47*; *iįże* za kużar-
 ke na wesele *iż RŁTN XXIII 272*; Pytoł go,
 coby mu szel za družbym *Ciesz SCiesz II*
90; *iic* za brata [*'družbę'*] do słobu *wej S I*
65; *jak* ci *śe* u mamy *ńe* podobo, to ić *kaj* za
suńska – *fteda* ci *śe* ocy *odevżom ryb 13*; Iś
 za *kumotry* – być ojcem chrzestnym,
 matką chrzestną *n-tar [Orawa] KqsŚl II 1*
s 352; *mųuśą tårå* za *žadów iic wej LPW*
I 180; *strzel-opol OIW 45*; *n-tar [Spisz]*

ZNUJ 278 s 92; *Kleparz-Kraków ME XIV*
26; ~ I. w kogo (*lm*): Mamulko! Kupcie
 mi kitel i pantofle! Idan w hajsiońry *ko-*
ziel ŚmKl 78; Jeżeli „idą w mamki” lub na
 służbę do Krakowa, to zwykle cały swój
 dochód obracają na utrzymanie dziecka *ok*
Bochni i myślen ME I 303; *iic* v parobki
Kasz S IV 33; *cōś* to, mańuś v rekruty *iże*,
 że go tak na *paųe* *ogofiųaś? siem 3*; *jak*
 ido f *kmotry*, a *kšonc* *pyća*, *čego* *żondaś* ot
koścoua *bożego*, *kmośka* ma *muńić*: *vary*
olsz SGOWM III 46; *prośily* go, ale *ńe* *χćou*
iś f kumy kolb 3; *strzel-opol ŚmKl 78*; *Śl*
SGŚ XIII 52; *boch RŁTN XXII 234*; *konec*
jw; iż 4; *radz-podl Wista XVII 552*; *wej 3*;
Kasz S II 176.

6. 'przystępować do sakramentu lub
 innego rodzaju obrzędu': I. do czego: do
 kštu *żeckuo* v *ń'eżele iże n-tar [Spisz]*
ZNUJ 278 s 29; do *spoweżi śli* *pśet* *ślubym*
wiel 6; *żeći* ido do *persy komuńii kiel 22*;
sukman to *taći*, co *menscyzna* *śuą* do
ślubu pis SGOWM III 46; do *ślubu iįże*
 po *boųu ciesz 9*; *żanek* z *myrty*, a *brut-*
kån *noų* *taći* *stroųs* ('bukiet'), *ruze* i *śli* do
otdawżin mrąg SGOWM III 46; *iże* do *vy-*
vodu biel-podl I; i tam *jest* *caųy użont*:
ież *vujt*, *puodvujći*, *puoficjanći* i *kśeża*
se s *tyx flisåkuv uobero*. [...] i tam *taći*,
 co *pirsy rås*, do *ńego iż* *må* do *spoweżi*
tarnob MPKJ II 287; *ryb 13*; *głub PJS I*
129; *brzes-śl NT II 70*; *niem 3*; *lubl I*; *Śl*
MAGP II s 128; *n-tar ME III 156*; *n-tar*
[Orawa] KqsŚl II 1 s 351; *myślen PJPAN*
11 s 281; *lim 16*; *jas AJPP 18*; *kroś jw*;
jaros I; *łań AJPP 18*; *krak PJPAN 11 s*
281; *kolb 3*; *zam 8*; *opat 13*; *piń 9*; *konec*
RŁTN XXII 233; *lubar SFPS I 221*; *puław*
jw III 51; *Mp MAGP II s 128*; *radz-podl*
11; *ostrół LL V 4–6 s 82*; *od Pułtuska*
po Ostrów Maz Żyw 377; *suw I*; *węgorz*
SGOWM III 46; *Mr wsch jw*; *szczyc jw*;
Ostródz jw; *koniń 14*; *n-tom 2*; *wąg PKJ*
XVI 206; *złotow B II 21*; *tcz 3*; *szt 7*; ~

I. ku czemu: šaty dostał nove, jak šoł ku byrżmovańu *Cieszyn 2 [Cz]*; šęu roz jedyn cygõn ku spoveži *Cieszyn [Cz] BMJP XIV 60*; iis ku spoveži *ciesz 4*; ~ *I. na co*: muj ħop šęu na spovyc *niem 3*; kobity po žecku, štyržešci dñi po urožeńu idõ na vyvut *kolb 3*; *Cieszyn [Cz] Zwrot 75 s 10*; *prud PlutaGłog II 120*; *brzes-śl NT II 70*; *n-tar [Spisz] ZNUJ 278 s 72*; *myšlen PJPAN 11 s 281*; *rzesz LL I 3 s 14*; *tarn AJPP 18*; *krak PJPAN 11 s 281*; *dqb-tar 5*.

7. 'zaczynać jakąś czynność, zabierać się do czegoś': *I. do czego*: potym vojocy šli do angrifu ['*ataku*'], atyleryjo valyua jag dñobli *ryb 13*; tedy muzika zagra i te ħoba idu do tańca *resz SGOWM III 46*; pscouy jak ħcõ zrobić novy rui, ħidu do ruiķi *gar 20*; jag žzewo do rošńeńca iže na wõsne, to paska mázge *lubacz 2*; *Krp Ziemia V 219*; *košcier NT I 222*; ~ *I. w co*: f tańec sũy na tym veseľu *iž 4*; Czasem, pod koniec zabawy, gdy bardzo sobie podchmielili, dwóch mężczyzn lub mężczyzna z kobietą szli w żabkę *Mr i Wr SGOWM III 46*; Panna młoda idzie w pļasy [*pśn*] *opocz MPTL VII 277*; a ja z budy skšypce dudy, ide v droge, ħoc ni moģe jako najpręży [*pśn*] *Mr i Wr SGOWM III 46*; kufer – kedy iže w jazde *resz jw*; A on chciał tlo iść z nio w złe roskosy [*pśn*] *Mr Kętrz 71*; [*pśn*] *Rzesz ME X 99*; *konec RŁTN XXII 233*; *Koc S VII 322*; ~ *2 os rozk* 'wyraża wezwanie do wykonania czynności nazwanej następującym czasownikiem': *iž zrup obžõndek, puki vidno!* *bial-podl I*; *jãntek, napýueš se, to ic se pouõs niž NT II 160*; *iic nazberaj žul kraš 11*; *ic še umij!* *Lub*; *iće zapļeńaiće te žemie suw I*; [*pśn*] *wsch ok Kielc ASL V 10 s 24*; *bił 7*; *gar 7*; *suw I*.

8. 'atakować kogoś (fizycznie lub słownie), występować wrogo przeciw komuś': *I. na kogo*: tyn smarkula ñe opovoży še iž na ñe, bo mu zavdy zraza. to je odvaga iž z gouymni ryķami na dvuĸ ĸuopũf

ryb 13; iide jeden na jeden (o walczących przeciwnikach) *Olecko SGOWM III 47*; na luži õni še ne ržucajõ, ĸiba mačõra [*dzika*], co mǎ muõde, jeg bi na nõ ĸčõu iisć *szczyc BMJP XIII 65*; šćur na kure ne iže, šćur to nažency na kurčenta *ostrõdz SGOWM III 47*; Wsyjscy na mnie idǎ. U kogo sie mam uskarżyć? *Śl SGŚ XIII 49*; Przedtym to tak na matkę szła, że się było strach przysłuchac *chojn MPKJ III 150*; Tag wõjõnõ prłowadzieli panłowie łoficertłowie, co šli na Ruskig jak pło łobiot. A Ruscy byli łokopani *lim JP LXI 252*; ~ *I. naprzeciw komus*: mñemci šli napšćeif nõm *szl GMalb II 1 s 136*.

9. 'stosować się do czegoś, kierować się czymś': ĸcǎ iść za przykładem Bejrõw *Mr i Wr NT II 296*; Ja tylko ida za wiara i za sprawiedlywõszcom Božo *olsz SGOWM III 47*; iisć za nošvõ mħõõdõ *złotow B II 21*; iic za stǎrim zvõķa *Wej S VI 253*; cõrka ñe ĸčõua iisć za našo rado i teras ma, co ĸčõua *szl GMalb II 1 s 135*; Jićcie za tem šlakiem, to het zońdziecie *n-tar PorJ 1959, 236*; šel za čuĸym [*cuchem*] *Cieszyn [Cz] Kell II 147*; *ryb SGŚ XIII 53*; *koziel jw*; *mraq SGOWM III 47*; *pis jw*; [*rzd*] *Kar S VI 253*.

10. 'popierać kogoś, przytaczać się do kogoś': Bądźta np. dobreni Mazurani i idźta z nama *Mr i Wr NT II 296*; tutaj byľi wece otprawane – jeñi za mñamcamy šľi, druzy za polskom *olsz SGOWM III 47*; ostažo spõix menzoõ i idõ za innymi menzõma *szczyc jw*.

11. 'być przez coś nęconym, przyciąganym, takomic się na coś': na wontki bñdo nasazane te wendaki i na te iže wengõš *mraq jw*; a pšćouy dobrze jest do sadu, bo pšćõua iže na jepko *ostrõdz jw*; na spõotku jamy byľõ mýso kuõjske, na cħõ õny [*wilki*] sly nǎbarži *Orawa [Śl] ZNUJ 169 s 250*; ty ñe ižiž za ñego, tylkõ na ĸlep ižiš! *zam 14*; *Pis SGOWM III 47*.

12. 'o obiektach materialnych: *przemieszczac się we właściwy sobie sposób*': jidom kry *sier* 5; a nisko iże po gruncie ta šeć *Szczytno SGOWM III 50*; Ledwie dosed do ganku i obejrzał sie, a te zboze w ty stodole idzie takiem wiatrem w góre nad stodole; jedne snopy nad drugie *ok Przasnysza Checht II 115*; tšyny to są uotpady uot mynkowańo, nie ploy, bo ploy idę z wiatrem *kolb 3*; moka lecają, są do packi *iż 4*; tera musi dać pozór, jak to dżevo [po ścięciu] iże pomynzy dżeva *ciesz NT II 40*; na capax wrota są *wiel RLTN XXX 160*; zbyńo nie ymę pływać, jak jego tylko fcongno do wody, to zara yże na dno *bial-podl 1*; io nie wym, że un se tam nie utopu, psa krync, un ci stojo na jedny mjejscu i u nie sed na du – nie? *n-tom SobWp 201*; Było to trzeba kolybać. Kolybka musiała iść fórt jak zygor *Cieszyn [Cz] Zwrot 90 s 11*; nie uplevjěz_żiso, za m^ookro jes, za m^otykom take kavalce idom, take stoby *gor 4*; ve wimfce smetana iże do wišxu *kolb 3*; zuje źveke, to jest tedy zdrova krova, to iże od zouěntka, musi se ukuać i źvekovać *pis SGOWM III 50*; tēn dēm ijšet po cayym miškańu *zam JP XL 306*; dym šet f ten vorek *kras 3*; tã lučcik se ^o-tyko i puomej iże f tã stronã *kolb 3*; par set *wiel RLTN XXVI 135*; Kurzi, až mu sadze idóm z nosa *Ciesz MPTL XV 2 s 111*; stare luže mužiŕi, kedy ten poščōn ['cień'] nie iże ś cwowekem, to ańou struš go ^odyže *resz SGOWM III 46*; *Cieszyn [Cz] BMJP XIV 48*; *ciesz ZNUJ 495 s 113*; *Orawa [Sł] jw 151 s 40*; *N-tar ZborSł 129*; *n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 75*; *miech RLTN XXII 234*; *zam JP XL 306*; *puław 18*; *zaw 1*; *p-tryb RLTN XXIV 238*; *gar 12*; *luk 7*; *gtn 2*; *sokól 2*; *giž SGOWM III 49*; *mrąg jw 50*; *pis jw*; *nidz jw 49*; *szczyc jw*; *resz jw 50*; *olsz jw 49*; *ostródz jw*; *wolsz 2*; *złotow B II 20*; *szt GMalb II 1 s 118*; *Kasz S I 197*; **a.** 'o srodkach lokomocji: *jechać, płynąć, lecieć,*

kierować się': tera samožody pomalu ydo, bo šnygu navalilo *bial-podl 1*; iž_zobož_ _na pšystanek, ^oo który gožine iže autobus *n-tom 2*; čtery ji puł doby počōnk_šoł *zam BartMazur 61*; iže k^oolyj *wiel 6*; ta zamña še nasipje v lorki ['wagony'] ji te lorki šli f k^onie *šwiec BMJP XIII 39*; ty pełty ['trawty'] sly jaz d^o pešci [nw] *Orawa [Sł] ZNUJ 151 s 129*; iže okrent *zam 4*; vidocnie auroplan ijže, bo tag varcy *łęcz PJPAN 37 s 334*; *ciesz NT II 40*; *syc jw 71*; *chrzan MPKJ VII 389*; *zam BartMazur 61*; *kras 7*; *piń 9*; *włoz 4*; *kiel 22*; *radomsz RLTN XXVIII 85*; *łęcz PJPAN 37 s 334*; *sied 3*; *węgr 5*; *giž SGOWM III 50*; *mrąg jw*; *pis jw*; *szczyc jw*; *Wr Barcz 73*; [pšn] *koln SkierP II 164*; *lesz PorJ 1960, 269*; *wolsz SobWp 188*; *koniń 14*; *złotow B II 21*; *szt GMalb II 1 s 136*; *kwidz jw*; *Lit PJPAN 98 s 118*; ~ 'o ich częsciach, które stykają się z podłożem': (Drewniane części sań sunące po śniegu) puozy, niķtore to potkute šynami, to dopiro ftydy idu šypko *lub 2*; ślad – jag idom koua po źemi *kiel 22*; *szam SobWpśr 45*; **b.** 'o maszynach rolniczych lub ich częsciach: *przesuwać się po powierzchni gleby, wykonując właściwą sobie czynność (np. orać, bronować)*': Ietko puuk teraż iže, dāvni ańi užvigać *kiel 22*; sak ('rodzaj pluga') mo dva kuķka, som iže – nie čšeba g^o čšymać *miech 9*; kuķka puuzne są do uorańo, puuk iže za nemy *kolb 3*; radu są po źemi *kiel 22*; ido dve radlicki i gvaždy i to še kryńci i robi douķi (o dołowniku do sadzenia ziemniaków) *sand 13*; skiba [część pluga], co v źemi iže *iż 4*; to un [plóz] po źimi iže i tyn puug iže pšes to ruvno *szam SobWpśr 47*; *tom AGM IV s 57*; *os-maz jw V s 74*; *mław jw IV s 36*; *nidz SGOWM III 50*; **c.** 'o ciatach niebieskich oraz chmurach: *przesuwać się po niebie*': suonećnik f te strone še vykročã, co suonce iže *iż 4*; kouem, kouem suonečko iže [pšn] *Mr i Wr SGOWM III 46*;

Jak miesiącek idzie do góry, to lyn lepszy rośnie *Ciesz. SGŚ XIII 45–6*; čšy gvozdy kole kupy *jidom sier 5*; jako tam *χmura* ot śf^{ly} tego *mixała iže...* zaroz beže loć *brzoz 1*; zeb dyscu ne było, bo obłok *jiže bial-podl 1*; *Orawa [Sł] ZNUJ 72 s 53*; *N Targ PorJ 1962, 276*; *n-tar [Orawa] KąśŚ II 1 s 349*; *Rzesz ME X 128*; *tarnob RŁTN XXII 234*; *kras 3*; *bił 6*; *piń 9*; *łęcz PJPAN 37 s 334*; *gar 4*; *łuk 12*; *węgr 5*; *aug NT II 318*; *suw 1*; *Giż SGOWM III 46*; *Mraq jw*; *Szczyc jw*; *olsz SWM VI 21*; *Ostródz SGOWM III 46*; *Krp SzyfTrad 52*; *Mr i Wr jw*; *n-tom 2*; *szt GMalb II 1 s 136*; **d.** ‘o substancjach płynnych: płynąc, cieć’: ale tēs ta v^ooda *hije szam 7*; pšišou meldōnek, že voda veľko *iže od gōr ryb 13*; šel veľki vāl vody *ciesz 6*; kref s paľca *iže iž 4*; noģi *ji* to žylazo puubijaŋo, aš kref *jišła zam 4*; mąsto *hiz moć* to šua kref *ciesz 9*; ŋzy idom z uocuf *zaw 1*; *juzeg_ik f_p'loedne dojoł*, no to sła takā *křf'ica*, výće, taki gnūj, naľeg_mušāl v'ydōjić *n-tar [Spisz] ZNUJ 278 s 67*; ze słosnuf, z výžbuf to ta mózga *jiže wiel 6*; taki zimny pot ž nego *iže biel-podl 1*; *Cieszyn [Cz] KadGaw 140*; *głub PJS I 98*; *[pśn] Bytom PieśniŚI I 122*; *niem 3*; *ok Opola ME VIII 200*; *[pśn] mil [kiel] MPTL XXV 2 s 79*; *Orawa [Sł] ZNUJ 72 s 47*; *n-tar jw 98 s 54*; *n-tar [Orawa] KąśŚ II 1 s 349*; *żyw MiesPog 97*; *myślen PJPAN 11 s 31*; *lim 17*; *kroś 9*; *brzoz 1*; *jaros 1*; *[pśn] rzesz LL I 3 s 10*; *krak PJPAN 11 s 31*; *olk Zb XI 53*; *niž 5*; *zam 4*; *kras 3*; *piń 2*; *[pśn] radomsz MPTL XIII 262*; *włoz 4*; *kiel RŁTN XXII 234*; *konec jw*; *[rym] lub BartJęz 149*; *łęcz PJPAN 37 s 334*; *łuk 11*; *radz-podl 13*; *bial-podl 1*; *siem 3*; *mław 1*; *ostroł 9*; *suw 1*; *giż SGOWM III 49*; *szczyc jw*; *resz jw*; *wolsz 4*; *koniń 14*; *lip 2*; *ryp MacŚ 30*; *tor jw*; *Kuj Wiśła XVII 452*; ~ *w por*: v^ooda *iže jak vōs* (o powodzi) *n-tar 16*; Ni ma tyz to, ni ma jako urzennikóm, idom im piyniakzi jako woda rzékóm *[pśn]*

n-tar PPh II 39; ido *jem piñonze*, kieby v^ooda zykom [sic] *[pśn] tarn MPKJ I 31*; **e.** ‘o roślinie: piąć, wić się’: *blušč vije še* po *ževe*; *sosna*, *grap* mo *guatkom skure* – *ne χyći še*, ino po *kože muši iś zaw 1*; to *muši* po *čymśi jiśc ciesz 6*.

13. ‘zagłębiać się, wchodzić w coś, wsuwać się’: to *suzy* do regulovaňa *puuga*, *jak* *podneše regulator* do *gury*, *puuk* *hije guembej*, *jak regulator* *zapuści* na *duę*, to *puuk* *hije puzyeį* v *zemnie raw-maz AGM IV s 44*; *jak uš ie zašane*, tedi *ša popšykuje*, žebi *żarno šuo* v *zamnia chojn BMJP XIII 26*; *pscōy χlajom krovny*, *zanduo* *jiže f čaŋo sier 5*; i take *bale fpuscafi* te *drevnāno* i *tag daļij* tam *suo* i *suo* (o kopaniu studni) *mław 7*; *Cieszyn [Cz] BMJP XIV 72*; *ryb SGŚ XIII 46*; *giż SGOWM III 49*; *mraq jw*; *nidz jw*.

14. ‘przesuwać po powierzchni ziemi maszynę rolniczą, wykonującą właściwą sobie czynność’: pod *zyto še razuje*, ano po *razu jido* [o jednokrotnym bronowaniu] *gr-maz AGM V s 81*; *zimove role* to *še suo drapacem* [‘drewnianym narzędziem do spulchniania gleby’] *os-maz jw s 74*.

15. ‘o głosie, echu, zapachu, powietrzu itp.: przemieszczać się, rozprzestrzeniać się’: *exō* *jiži chłm 39*; *Idź, głosie*, po *lesie*, *ka jo cie postala* *[pśn] n-tar PPh II 156*; *Chmoterko*, *cōż* to *dycki rano* w *waszy chatupie* take *brzynkanie idzie?* *prud SGŚ XIII 46*; *Wylōndało* to ta *jak człowiek*, a *piersi* to *miało sōm ogiyn*, i taki *blask szoł* ot-tego *Cieszyn [Cz] Zwrot 14 s 8*; *ot* tego *lasu* to na *vosne* to *zapaři* *jidō rōzne suw 1*; *zavryće*, *b^o* *zimno* *hije n-tar 21*; taki *troxe povečša* *yže tym oknem bial-podl 1*; *iže goruco* z *peca opocz RŁTN XXVI 163*; *čeplo sło* s *kaļļa d^o* *śwētņice Orawa [Sł] ZNUJ 151 s 40*; *[pśn] ciesz PieśniŚI III 197*; *n-tar [Orawa] KąśŚ II 1 s 349*; *łęcz PJPAN 37 s 334*; *sied 6*; *biel-podl 1*; *szczyc 6*; *resz SGOWM III 49*; *koniń 14*; *Kasz S III 111*;

~ w przysł: Psie głosy nie idą wniebogłosy Ciesz SGŚ XIII 46; pše guosy nie ĵidom pod niebosy łęcz PJPAN 37 s 334.

16. 'o wietrze: wiać': vater duḡã, iże n-tar 12 [Spisz]; vater iże z rana, vater iże z večora [o kierunku wiania wiatru] głub AJŚ VI s 19; to tako trõmba iże vétšno zaw 1; ty vélky strõmy ḡvãuły se, ĵak víxer soł głub PJS I 91; koziel AJŚ VI s 19; n-tom SobWpśr 258; międzych SobWp 61.

17. 'być niesionym, wiezionym, dostarczanym, transportowanym': ke nãm [Cygantom] nońiny nie ido, nie cytãmy, nie vỹmy, co se po sèvece robi Orawa [Sł] ZNUJ 72 s 89; ĵak ot cebe yže dva dñi list, to i do cebe tyle bial-podl 1; tratfo žževo iże mław 6; a wata ĵak rošne i kõitnie! [...] a puźni pot ješeń zbiraĵo. tam iże do aptekuĵ, a drugi sort doĵiro pu sèvece, pu mastaḡ zam JP XL 305; davni šfĩne šli tys ny na jeden gatunek. šli na bekony, zdaje se, do myslovic, ĵinse že ĵiñzi bial-podl 1; vylãdovałi go [pień drzewa] n'a take mašynke małe. šet tom mašynkom n'õjvincyĵ k'õlometer Bukovina [Rum] JP XLVI 215; mỹ rỹby nie žižem, fsỹsko ido do spuźelni szczyc SGOWM III 50; pote se cese [len] na sceci [...], pote se pñeñže na vusku abo na vřeçoñe, pote se zmoce na pñeñžõnko na motovidle, pote iže do knopa ['tkacza'], knop vyrobi na plutno Orawa [Sł] NT II 78; kluka ['tabliczka z ogłoszeniami gminnymi'] ĵiže po žežĩne ciesz 6; na ten tałiř pñiñõnže žucali, ĵak ten tałiř šet, to te sfãžny špivałi węgr 5; Otwarzajze, panie, seroko tve wrota, Bo do ciebie idzie wsystka z pól robota [pśn] Mr Plon 12; Idzie do nas butelecka, W butelecce gorzolecka [pśn] opocz MPTL VII 258; Najpospolitszą chorobą o nieokreślonym początku, objawiającą się dotkliwymi bólami, są tzw. postrzały, zadawane przez złych ludzi. Niewidzialny postrzał – idzie luftem, to zły człõwiek puszczo Rac jw XXIII 67; n-tar [Orawa] Kãśł II

1 s 349; sand PorJ 1958, 85; piñ 9; łęcz PJPAN 37 s 334; [pśn] etc Wisła III 582; nidz SGOWM III 50; złotow B II 21; Sztum GMalb II 1 s 136; kwidz jw; ~ 'oddawanym do pewnego etapu obrõbki technicznej': ke go [len] pozbyraĵo, vezno dva kilofy a uõtluko go. potym iže do mýndfice, vỹmýndli go, a potym iže do ćerfice Orawa [Sł] ZNUJ 72 s 28; napšut (len) byu pukovany cepami, a potem šet na ćerfice ostrõdz SGOWM III 50; ĵak beže vycesano, to ĵiže bez drugo esce scotke, to potem ostañe ten nafañejsy len i pakuuy mrãg jw; (ziarno) bes fuḡtel muři iść olec jw; ale terãz maĵo kto mele [na żarnach], [...] fšyćkõ ĵiže na valce do mýyna boch NT II 121; brzes-śl jw 70; łęcz PJPAN 37 s 335; olec SGOWM III 50; człuch PF XIX 170.

18. 'być przekazywanym': u ðubĩiñskiḡ [nw] z jednygo na drugigo ĵiže maĵuntek węgr FrMaz 225; to ĵus puõte uuskłãdãĵom tyk piñynzi, no to ĵus t'y_pĩñõnže puõte tyĵ młodeĵi pañi idom n-tar ZNUJ 98 s 56; Z oczy do oczy niech idzie prowda [przysł] Ciesz MPTL XV 2 s 237; Czaca [Sł] NT II 39; sand PorJ 1957, 375; gar 11.

19. 'być gdzieś umieszczanym': f kufer to ožĩne šuo mrãg SGOWM III 49–50; ĵag_ĵes pěž_duzy, to se uũpece i osym [bochenków chleba], a ĵag_mñejsy, to załezy, ĵaki pec se kto dã uũrobić. nõ to v_bõki iže dva, a tag_mõze ĵiř sež_ãlbo ošẽm n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 139; skšyñke ('część sieczkarni') dõostaĵo se dõo garuã (sieczkarni) ĵi tam ĵiže suõma miech 18; u nos to iže na jedno styrtẽ (kłãdzie się na jedną stertę) rzesz 8; Cena do kapsy nie idzie [przysł] Ciesz MPTL XV 2 s 29; szam SobWpśr 50.

20. 'być kierowanym gdzieś, do kogoś': ĵa ni kšyće, ñeḡ to iže na sont zam 4; sprava ĵiže pot prekuratora sier 5.

21. 'móc być usuniętym skãdś, zdjętym z czegoś; schodzić': ususy se na tyĵ lõnce [len]. a ke ĵuz ĵe sacy ['odpowiedni'], to

go uopatřujō, jag_izē skōra ś nęgo, to go pozbyrajo *Orawa [Sř]* ZNUJ 72 s 28.

22. 'wydobywać się skądś': i zacon prube robić i te s^hova mōvíc i jaglęcým p^hočšosać, ale s tego jaglęcća níz_ńe_suo chrzan MPKJ VII 396; to mušau štalko o tēn kañēń štręxować, co skry¹ suy¹ *Szczytno SGOWM III* 49; prauo še, ħino ħiskry suy z lodu *sand* 13.

23. 'pochodzić, brać się skądś': mazurska mowa, iże tak z nimeckiego śiua suowuq *mrąg SGOWM III* 49; piñonze zñikont ne śli, tylko s polski *olsz jw*; u naz z dawna muwo graty, meblē tō tag¹ iuż z' masta iijē *jaroc* 1; A od rodziców młodej to szedł cały posag *szczyt SGOWM III* 49; Co idzie ze serca, to do serca trefi [*przysł*] *Ciesz MPTL XV* 2 s 39.

24. 'ciągnąć się, prowadzić dokądś, mieć określony kierunek': ħaftendy f poblysce iże droga do majdanu [*nw*]. na prost bes pole iże ściska *kolb* 3; goścēńec iijē do kałusyna [*nw*] *miñ-maz* 1; šos na uenčycki [*nw*] iijē *sied* 3; iijē přez ueda, a jednak cęxue stoji – muest *wej S II* 104; struga iijē pomięzy gurańi *sier* 5; żyka ot stoku iże *kras* 3; un iijē do koęa [*nw*] iijē potym skronco (rzeka Ner) *łęcz PJPAN* 37 s 334; i to iijē ta l'ipńica [*nw*] samōm řykōm, iże koęo samej řyki i d'uo_ħyżneg^ho tys *n-tar [Orawa]* ZNUJ 69 s 79; jak skiby śli, tak byuo sażuno *pis SGOWM III* 49; kole stařynčynej izbetky idōm sħody na gōram *głub ResO* 5; Piekne, bo za tym pociontkym jidzie ku wyrchu [...]. Jakby to było uopadnione, tōjż szie to nie godži, boby wsziecko szło do spodku [*o motywach zdobniczych*] *ciesz PEŚ III* 11; *Cieszyn [Cz]* *Zwrot* 76 s 7; *koziel SGŚ XIII* 46; *oles AJS IV* s 59; *Orawa* 7 [Sř]; *Spisz* 2 [Sř]; *krak Wiśła XIII* 21; *kroś* 9; *sanoc* 2; *łań* 1; *miech* 18; *hrub JP LIX* 205; *zam* 14; *piń* 2; *łęcz PJPAN* 37 s 335; *bial-podl* 1; *koniń* 14; *n-tom* 2; *n-miej BMJP XIII* 50; *st-gdań NT I* 173; *szł GMalb II* 1 s 136; *Šlup LSW*

I 401; *Lit PJPAN* 98 s 117; ~ 'o oknie: być skierowanym w jakąś stronę': dwie okna idōm na zygradam, a jedno okno iże na dvōr *głub ResO* 4.

25. 'o przedmiotach, najczęściej mających wydłużony kształt: być odpowiednio, w określony sposób umieszczonym w przestrzeni': f śr^hotku žōra, co iijē sfożeń *kroś* 9; (w rowerze) ot pedauuf do trybiku iijē uañcuħ *gar* 20; pasufki sō na ścańe, a puotfy idō poza ścanō *kolb* 3; belki idu f pšyk ħałupy *kras* 3; (na pisankach) znōu ty krysečki tag¹ na popšēk śty *jaros* 1; tu śua taka žura (objaśnienie przy pokazywaniu motyczki) *sulech* 4; dźēń || maćica – ħrubby kożeń, co iijē uot piñoka *biel* 6; tero znuf kryjo, ze knovje do žemni iido, i to tyz muvjo dekuřka *węgr* 5; to še ięże bez dwe żykuf, ięże še na promēnu [...]. po ty życe iże uvozanā lina i linami cōgno *zam Mon* 315; dva uviōžzaki do gozefki iijē, bo inacy by še ne krāćili cepy *węgr* 5; *ryb* 13; *opol PJPAN* 6 s 158; *klucz ZNUJ* 60 s 377; *Orawa [Sř]* ZNUJ 151 s 18; *n-tar [Orawa]* *Kaśś II* 1 s 349; *brzoz* 1; *jęd* 17; *zaw* 1; *kiel* 22; *sier RĚTN XXIII* 117; *bial-podl* 7; *sied* 1; *os-maz AGM IV* s 47; *giż SGOWM III* 49; *mrąg jw*; *pis jw*; *szczyt jw*; *nidz jw*; *olsz jw*; *ostrōdz jw*; *n-tom* 2; *międzyrz* 1; *szam SobWpśr* 45; *wolsz* 2; *złotow B II* 21; *szł GMalb II* 1 s 136.

26. 'o roślinach, zwierzętach lub ich częściach: rosnąć': latoś kępsko ħidōm ħogurki *wolsz* 7; żabać tša beuo, zeby kfasty ne suy *kiel* 22; ido tu buroki *brzoz* 1; no, po tym descu uadnie iijē zyto *piń* 9; te prośoki ot cēsłoka dobże idom *łęcz PJPAN* 37 s 334; varħlok iże do kilu *kras* 3; jag_uōny [ziemiaki] trāvōm z'arosnōm, tag_uōny n'e_iidōm d'o_gōry *n-tar [Spisz]* ZNUJ 278 s 16; bżoza mo take konary, tak ħipk^ho rosnom na duę, ne idom v gure *zaw* 1; *Wr Barcz* 87; *prud* 12; *niem* 2; *kolb* 3; *tor* 3; [*pśń*] *krot Pozn IV* 55.

27. *'przybierać jakiś kształt, przekształcać się w coś'*: Ochwatu dostaje koń, gdy zje za dużo żyta. Nogi jego „idą wtedy w obazanki” *luk Was 232*; jag na śfety stańisuař śać, to f suome fsysk^oo iże i żarno χude *kiel 22*; Od świntego Jakuba idzie kapusta do cuba [*przysł*] *opocz MPTL XIII 74*; *opol BHKM XII 134*.

28. *'padać'*: a. *'o deszczu'*: dyśc šoř rzesz 8; taki disc iże, a leje, a leje włosz 4; p^oo niżinaχ jak desce ido, to vygnije fsyt^oo itz 4; jak iże disc v maju, to go za gożine nie znać *kolb 3*; pšudy cały tyżañ disc set, tera mni dyscu puław *SFPS III 57*; morka [*mżawka*] śła gar *RŁTN XXIV 258*; dż iże, a jak uostro, to pado: ale leje! *radomsz 5*; Prze coś pirwy nie prziseř, Kied dęscycek nie iseř? [*pśn*] *Czaca [Sř] ME I 408*; *ciesz MAGP V m 204*; *pszcz MPKJ IV 296*; [*pśn*] *Ryb Rog 35*; *prud MAGP V m 204*; *niem jw*; *brzes-śl jw*; *trzeb [Lwów Ukr] i mil [Lwów Ukr] jw*; *Mp jw*; [*pśn*] *wořom Maz III 206*; *bial-podl MAGP V m 204*; *suw jw*; *chojeń [Tarnopol Ukr] jw*; *Lwów [Ukr] Zb I 68*; *Lit K II 211*; ~ *w przysł*: Gdy na świety Marek deszcz idzie, to i na kamieniu owies zejdzie *pszcz MPTL XV I s 41*; Jeźli na św. Marek disc idzie, to i na kamieniu ^oowies zejdzie *dęb Zb X 109*;

b. *'o śniegu'*: śńik iże, kuży *kras 3*; śńěk iże || pada *tom-lub 2*; *wad MAGP V m 206*; *sanoc jw*; *boch jw*; *będz PJPAN 57 s 93*; *lubacz I*; *rzesz 8*; *dąb-tar MAGP V m 206*; *tarnob jw i s 22*; *niż RŁTN XXIX 130*; *zam MAGP V m 206*; *kraś jw*; *sand PJPAN 57 s 93*; *włosz MAGP V m 206*; *kiel jw*; *lub jw*; *chłm jw*; *puław jw*; *świeb [Grodno Bruś] PJPAN 57 s 93*; *chojeń [Tarnopol Ukr] MAGP V m 206*;

c. *'o gradzie'*: iże grod mocny *raw-maz RŁTN XXIV 254*.

29. *'o urządzeniach technicznych, maszynach, mechanizmach lub ich częściach: działać, być w ruchu'*: jag tero iez mařo voda, to zastaři stařidnym, vody najże ji myn iże *sier 5*; no jak, iże mřockarņa

dobże? *bial-podl I*; protem iże fsysk^oo (mowa o pracy maszyn) *kiel 22*; motur to elektryku iże *gar 7*; iuś ji mařynami mřucimy. ny t'ak, jak kedys my kiřonkami třukfi, biři. tyřko tera iuś mařyno iże *biř BartMazur 69*; Ioda ('siecckarnia') žiř iże vycy na kerot, na řajbe ři pas *miech 9*; zęgar iże *wej 3*; nař zygar iże *dobże? řęcz PJPAN 37 s 334*; nie je, nie řije, iże i řije (o zegarze) [*zag*] *zam 4*; *Cieszyn [Cz] PIJP I s 46*; *Ciesz MPTL XV 2 s 137*; *rac SGŚ XIII 46*; *głub ResO 10*; *prud 12*; *tar-gór ME V 181*; *strzel-opol SGŚ XIII 46*; *Orawa [Sř] ZNUJ 151 s 129*; *N-tar Zborřř 129*; *n-tar [Orawa] Kqřřř II I s 349*; *brzoz I*; *lim 23*; *piń 9*; *řęcz PJPAN 37 s 334*; *os-maz 10*; *giř SGOWM III 50*; *olsz jw*; *n-tom SobWp 202*; *tor BMJP XIII 34*; *řłotow B II 20*; *Koc SKoc II 57*; *řřř GMalb II I s 136*; *Kasz S II 103*; *řłup LSW I 401*; ~ *'o organach, dzwonie: grać, dzwonić'*: řrganı juř řli, jak řam přiři do kořcořa *Koc SKoc II 57*; *organę řidř Kasz S II 103*; vřetkř třř zvonę řřa na pogřebe *Kasz jw*; tera řidř zvoni, a p'otemu pud ř oni – mawiano podczas okupacji o najeřdzcy hitlerowskim *Kasz pd-wsch jw*; *řłup LSW I 401*.

30. *'o gospodarstwie rolnym, przedsiębiorstwie, instytucji itp.: funkcjonować, działać'*: skořa juř nie řa itz 4; Bez niego by hawiřnia nie řřa *Ciesz MPTL XV 2 s 22*; Gazda bęř akuratny, to mu řla gazdówka do cudnořci pięknie *N-tar Zborřř 129*; g^oospodařřa řidřom nām řiřo přes to, ze ni mām dokuadřř dō řnik *chrzan MPKJ VII 381*; U Laryřa albo Gutmana to řidzie na dziesiřnić [*w systemie dziesięciogodzinnych řychř*] *Cieszyn [Cz] Zwrot 16 s 8*; ~ *'teř o řwiecie'*: ředyn krřř mřař třřřř sinřř. nafe řif puřtym puřřař tag ze nie vřizonř d'o řřřata, co by ře troske přřeveřeři, jak to řřad iże *n-tar [Spisz] ZNUJ 278 s 83*; ty řesce nie rozumis, jak řřat iże *kolb 3*.

31. 'o gospodarstwie rolnym lub innym przedsięwzięciu mającym przynosić korzyści materialne: pomyślnie się rozwijać': guspōdarka jīże zam 6; interes jī iże złotow B II 21; Gninywo cie, że sie ci statek nie chowie, że krowy nie doją, że ci gospodarka nie jidzie Cieszyn [Cz] Pieg-Koz 68; ten yańdel mu nie šed Kasz S II 8; nōm boue [świnie] nigdy nie šuyi szam SobWpśr 27; ostródz SGOWM III 48.

32. 'być używanym do wyprodukowania, zrobienia czegoś, przerobienia w coś': [gorsze ziarno] jīże na uospā dla śfiń, dla kur węgr 5; glina boua na p^orcyłańā jīże gar 20; te mýso t^ooe iże na kobasy międzycz 1; na to idom prontki (robi się to z prątków) sier 5; na pec, zdaje še, čysta kaffi jīże bial-podl 1; a s teguo dřewa to ruob^oā še 'uobrānci dr'evyne n'a maśnicki, n'a skuopce, no a vyny ny, nic s teg^o n'e iże Orawa [Sł] ZNUJ 151 s 102; Szkoda idzie na użytek [przysł] Ciesz MPTL XV 2 s 192; Cieszyn [Cz] Kell II 184; n-tar 17 [Orawa]; brzoz 1; kolb 3; kras RLTN XXIII 155; puław 7; tęcz PJPAN 37 s 335; biel-podl 1; olsz SGOWM III 50; złotow B II 21; Wilno [Lit] SLit 204–5.

33. 'być robionym z czegoś': s tyx kua-kuf to jus tylko ido vorki i to še nazýva puutno tpuścāne na vorki węgr 5.

34. 'być przeznaczonym na jakiś cel, służyć do czegoś': troxe śana jīże lo kuńi, a rešta lo kruf. prave fšystke (pieniądze) šuy na uobore tęcz PJPAN 37 s 335; gable to do kartoffi, a vidāuki to jido do śana węgr 5; piñōnže jidō na żyće i ubrańe złotow B II 21; Po powrocie z kościoła zaraz stawiają tę wiązke ziół na zagonie kapusty [...]. Ziele stoi w kapuście do trzeciego dnia: „Nie wiadomo, do czego to idzie, ale już tak stawiają z dawna” kras Wisła XVIII 96; jag za duży karaś, to jīże na patele wolsz 7; szt GMalb II 1 s 136.

35. 'podlegać czynności wyrażonej':
a. 'rzeczownikiem następującym po przyimku': nići vōzało še na motovidle (albo jag zdjōn) i potem šło do prańo brzoz 1; f klatke še uape tfuže, skurke še uoprava, zdejmujē še i puźni jīże na vyprave sand 13; k^oogutki ħido na spšedoĭ, a jedneg^o uostaġo še na peĭoka miech 9; fsyške (grzyby) jidō na susāńe, jino ryze to še uogutuje rzesz 13; kedyś było truĭpoletko, jedna čęść, ktura mała jić pōd zašif uożiminy, znajdowała še f stańe žilonym, na ktorej pasano krowy siem PF XX 18; te paźżora kulcyste byuy, to suo juz na paleńe sand 13; prud BMJP XIV 134; tęcz PJPAN 37 s 335; olsz BMJP XIII 53; ostródz SGOWM III 50; n-tom 2; złotow B II 21; **b.** 'bezokolnicznikiem': to ke še χĭyp pĭōk, to še po korytku pozgrabowało łyskom, taka bulecka časta še wložyla do moŋki. a ke še seĭ χĭyp pyc, tak še to častko r'ozmońcyło v garcku f čepłyi woże i to še wlało do moŋki Orawa [Sł] ZNUJ 169 s 247.

36. 'być zużywanym': fajkuf maġo u nos polĭli, vyny tabaka sua sand 13; straśne dužo cukru u noz iże koniń 14; jak puścił vĭyⁿcy ty vody, tō vĭyⁿcy gazu šĭō, tō jaśni śf^yciĭō (opis karbidōwki) brzoz 1; u nos na tyle gob do jezyńo suo jak nic dva boxyŋki χleba na žiń piń 9; žesēńž vencyĭ kup iś^o jajĕk zam 14; tęcz PJPAN 37 s 335.

37. 'wchodzić w skład czegoś': mo^očka – to ħiże do tygo: śfivy, ro^ozyki, pastyrnoĭk niem 3; to jes k^oń, kroua, to jes statek [...], świńe to jus do statku n'e iże, to sām jus świńe Orawa [Sł] ZNUJ 151 s 80; To jes cyferblāt, a do tyk godzin ido jesce palicki, ponduse i to, cō sie tak kiwie, ale juz nie bācy, jako sie to nazywa n-tar [Orawa] KąśSł II 1 s 349.

38. 'o pogłosce, wieści itp.: rozchodzić się': poguoška sua p^o fśi itż 4; i to tak suo po caueĭ kraĭińe (o wiadomości) niem

3; brȳduf [!] [‘plotek, bredni’] bȳdo došč, take brėdi Ńfi giż SGOWM III 49; i i żi asła taka – i idą plotki takie (że ktoś jest biedny) Lit PJPAN 98 s 89; Gwara ino o tym [o zakopanych zbójnickich skarbach] sła pn-wsch ok N Targu Wierchy XVI 45; Nowiny idą, smutek nadchodzi [pśn] Ryb Rog 140; lim 13; Kasz pn-wsch LPW II 151.

39. ‘przebiegać, odbywać się w określony sposób’: byli take jednostki, co żeżałi, ze wojna beńże wygrana, ale mȳ starsi luże żeżełim, jak iże nidz SGOWM III 48; teroz już dobże iże łęcz PJPAN 37 s 335; tu już guupje Ńuo ii iże tor 3; fsysko yże starym trybem bial-podl 1; a ke sām ne n'arobł, to se n'apytł ȳopa takeg^o, taki, co r'obuvł vȳncyⁱ, co był tro^e vȳity d'o_teg^o, iuz lepȳ mu to sło n-tar [Spisz] ZNUJ 278 s 48; jako nȳ latojś Ńuo ze zyty niem BMJP XIV 142; ten ino wykryśła, ten ino vyčtuje, i to iże Ńypko zam 14; ne Ńpivej, ty guupȳ klekoće, bo ci to tag iże jak kiijim po puoće [pśn] sier 5; ȳuńi tam Ńpȳivalȳ ruźne: „pan koślavy, stouy kŃyve”, ale jak to iże, ne pam^oantum tor BMJP XIII 35; ne! to n'e_tak iże (brzmi)! zam 14; Idzie tak: sto piyńc! sto piyńc Ciesz MPTL XV 2 s 79; jeden drugęgo żyby f tvaż udeżył, f tvaż udeżył, i tak išo zam 4; jedyn bokne, c^o drugi doda, i tak iże piń 2; kupili my krove, kupili my zaś karmine lo krovy, i tak Ńuo, i Ńuo zaw RŁTN XXX 50; śelok – to dvuskibovec, tem iże śipcy robota oles PF XX 14; mešonc pŃeŃeu, żadnego listu. ańi uona ni ma uod nego, ańi uon uod niij. i tak to iże zam 14; v roboće gońom luży [...] i tak tyż luży żebračom [‘robią kalekami’], jedynmu noga potŃasko, inķŃymu gičale pouōme i to tag iże ryb 13; to tag ino Ńuo [...] cepańi fsystko sulech 4; dovńi fŃystk^o na Ńyrpy Ńuo; [...] beuo zynte na Ńyrpy miech 9; bitva Ńua Ńneğim koniń NT II 225; mańok, tag mu iże jak pravom wiel 6; Cie-

szyn [Cz] BMJP XIV 57; biel SGŚ XIII 45; pszcz BMJP XIV 111; ryb SGŚ XIII 50; głub PJS I 129; koziel ME V 111; strzel-opol Oldial 60; brzes-śl SGŚ XIII 45; Śl MPTL XV 1 s 125; Orawa [Sf] ZNUJ 151 s 112; N-tar ZborŚl 129; n-tar [Orawa] KaśŚl II 1 s 350; hrub 4; radz-podl 8; miń-maz 2; siem 3; etc BMJP XIII 73; giż SGOWM III 48; mrąg jw; olsz jw; pis jw; nidz jw; Mr jw; Wr zach Stefo 37; Wr SGOWM III 48; ostródz jw; rawic SO XXVI 116; lesz NT II 209; sulech 4; koniń 14; n-tom 1; międzyrz 1; międzych SobWp 59; szam SobWpśr 61; złotow B II 21; szt GMalb II 1 s 136; kar NT I 225; Kasz S II 103; ~ w przyst: Ochotnemu robota idzie śpiewajaco Bytom MPTL XV 1 s 93; W Ńwiecie wszystko na opak idzie, jedni się rodzą w dostatkach, drudzy żyją w biedzie Śl jw 121; Kowal kuje na kowadle, I mu idzie jek po diable [pśn] Mr i Wr SGOWM II 35; za pańo matko yże paćeż glatko bial-podl 1; tak to iże po jadviże, a po truże lepě puze Kasz S II 103; ~ ‘dobrze, pomyslnie’: neigorŃi pod tyn pŃykri vȳryx ięzac, potim już iże głub PJS I 122; me to iże (koszenie), iyno ot ścany mȳm strańne veľko ścyrne brzoz 1; tŃeba vos ponanķac, b^o vȳm to ne iże lubl AJS V s 64; iag ne iże, to ne iże, to se już niż ne pumoże łęcz PJPAN 37 s 335; to ne iże, to ne ryxtyy je (to nie jest dobrze, w porzadku) międzych 5; mne sl'ovyjske pismo iże, a p^oolske niż_n'e_iże tak, b^o cloveg_n'a^oucōny sl'ovyjske pisaż n-tar [Spisz] ZNUJ 278 s 104; rad RŁTN XXII 234; wolsz SobWp 191.

40. ‘stawać się bliższym w czasie’: gody iđo niem 3; lato iże suw 1; dobre zniwa iđu gar 5; Ńfit iże, jak suōnce fstaje żyw 14; już večur ma iść chłm 39; uokropnā čerńava [‘ciemne, przedburzowe chmury’] iże ciesz 6; Idzie disc, burka. Ido mrozy n-tar [Orawa] KaśŚl II 1 s 349; mocno se χmuży i iże bužo sier 5; iże mruz na

noc koniń 14; Staroś ku wom idzie, a kcecie sie ozwodzić żyw *MiesPog* 58; sja vojna f tamte strone iż 4; *Cieszyn* 7 [Cz]; [przysf] *Rac MPTL XV* 1 s 49; [pśn] *Gliw Rog* 235; [rym] *opol ŚmKl* 18; [pśn] *klucz SGŚ XIII* 47; [pśn] *Śl jw*; *Spisz [Sf] PKJP V* 3 s 38; [pśn] *N Targ ZborP I* 530; *wad MAGP III* s 130; *hrub* 4; [pśn] *zam Lub I* 273; [pśn] *kras jw*; [pśn] *opocz LL X* 2–3 s 52; [pśn] *p-tryb MPTL XIII* 261; *tuk* 12; *węgr NT II* 276; *pułt PJPAN* 57 s 74; *etc SGOWM III* 48; *giż jw*; *szczyc jw*; *pis jw*; *olsz jw*; *ostródz jw*; [pśn] *os-wp NT II* 197; *kal PF VIII* 98; *koniń* 14; *n-tom* 2; [pśn] *gnież LL IX* 4 s 3; *ryp PIJP VII* 106; *złotow B II* 21; *szt GMalb II* 1 s 136; *chosz [Białos] PF XX* 292; *Kasz S III* 126; ~ 'nadchodzić, nadciągać, zaność się na coś, zmierzać ku czemuś': I. do czego: iże do gźnotu *olsz SGOWM III* 48; *χοζε* boso. o i tero tag_o do tego iże, że bede *χοژیζ* boso, bo tenisöveg_{ni} ma *brzoz* 1; Kie nam już do zgłupienia szło z tego czekania, wyszeł prawie nasz ksiądz *n-tar [Spisz] JOp* 53; *Orawa [Sf] ZNUJ* 151 s 42; *giż SGOWM III* 48; *nidz jw*; ~ I. na co: latoż iże na suxy rok. iże na bużom *łecz PJPAN* 37 s 335; *Jutrzenka świeci*, juz idzie na zranek *ostrot SzyfTrad* 52; *ju* kastany *vozo*, na *vosne* yże *bial-podl* 1; iże na *mrös*. iże na *deś* *szt GMalb II* 1 s 136; musi to *fsysko* na *zgińyńe* yże, tyle *zgorseńa* tera! *bial-podl* 1; *prud SGŚ XIII* 45; *żyw MiesPog* 141; *ostródz SzyfTrad* 67; *kar S III* 292; ~ I. ku czemu: iże ku *zimie opol SGŚ XIII* 47; *Bęła* *poruska* w *norodzie*, jak sie ludzie *zwiedzieli*, ze idzie ku wojnie *N-tar ZborSf* 129; *Cieszyn [Cz] Zwrot* 88 s 10.

41. 'być bliskim zrobienia czegoś, nalezienia się w jakimś stanie': a ty baby sły umřić *uot straxu Orawa [Sf] ZNUJ* 72 s 70; Do *placzu* mi idzie (zbiera się na *placz*) *Ciesz Cinc* 11; *Ledwa* *liznół* *gorzołki*, a usz mu *jidzie* do *spiwanio* *ciesz Prob* 20; na *plac* mu *ślo* *Kasz S IV* 83.

42. 'rozpocząć dany rok życia': Mie *ojciedz-umrzdół*, *jag-mi* *szoł* *trzeci* rok *Cieszyn [Cz] Zwrot* 14 s 8; *mńe* *ius* *iże* *pińżešonty* *cforty*, a *mojimu* *šežžešonty* rok *piń* 9; *šed* mu *iuš* *šusty* *kšyżik* *łecz PJPAN* 41 s 444; *Jól*, *jól*, *jidzie* mi już *łosmy* *krzyżyk* *olsz SGOWM III* 48; *pyńć* *łout* *moų*, *tero* *liże* mu *šusty* *wolsz* 7; A *jag-mi* *szło* na *dewatnosty*, *toch* *poszła* za *dziyf-kym*, *chodźżech* *była* *ślabo* *Cieszyn [Cz] Zwrot* 54 s 14; *našy* *lući* *iże* *iuz* na *šusty* rok *koniń* 14; *bial-podl* 1.

43. 'mieć wartość liczbową': a. 'nie-wiele mniejszą niż wymieniona po przyimku do': v *ostróže* *byuo* *može* *ńedaleko* *tši* *tšunce* *luži*; *ešče* *tšy* *tšunce* *ńe* *byuo*, to do *tšex* *tšęncy* *šuo* *ostródz SGOWM III* 49; b. 'dużą, mierzoną jednostkami, których nazwa wymieniona jest po przyimku w': *ftedy* *krul* *anordynovaų*: od *žišego* *dńa* f *každy* *ńeżele* *fsystke* *luže* *majo* *χοژیč* do *košćoua*. po *pirse* *žešeńc* *markuf* *jak* *ńe* *puže* do *košćoua*, na *drugo* *ńeżele* *dva* *razy* *tyle*, tak to i *suobi* v *miljony* *nidz jw*.

44. 'być mierzonym z wykorzystaniem danej jednostki miary': *duo* *šternosteg* *o* roku *fšystk* *o* (zboże i inne produkty rolne) *šuo* na *k^oorce* *miech* 18; *tyle* a *tyle* *ektaruų*, to *tera* *iże* na *ektary* *nidz SGOWM III* 48.

45. 'o jednostkach miary: składać się na jednostkę wyższego rzędu': *štyry* *verteliki* *idom* na *jedna* *marka* *ryb* 13; *ošam* *garcy* *iże* na *čferc* *tuk* 9; *šedam* *vošt* na *mil* *seųo* *tuk* *Cyran* 40; Czy rozumiecie, co *znaczy* *ar*, *pu* *naszemu* *ar*. *Znaczy* do *hektara* *jich* *idzie* *sto*, *tej* *miary* *Kowno [Lit] SLit* 204.

46. 'występować w jakiejś kolejności (w czasie lub przestrzeni)': *Sły* *godziny* po *godzinak*, a *huciorze* *siedzieli* na *młóce*, a *wilki* na *ziymi* *żyw MiesPog* 40; *noipirv* *iże* *zupa*, a *potym* *dořiro* *iże* *drugę* *dańe* *łecz PJPAN* 37 s 335; po *drylu* [*siewniku*] *znof* *letke* *bröny* *ido* *węgr* 5; *noiperv* *iże* *as*, *potem* *krul* *ji* *dořiro* *dupek* *piń* 9;

na vosne, gźe był ugor, to iże żyto, a gźe był oves, iże ugor (przed wojną) *sokól* 2; jo mńou poželono źemne na tšy¹ čęści: żyto šuo co tšeci rok *olsz SGOWM III* 49; Te trzy lub dwie gwiazdy znajdujące się za kosiarzami (a należące do konstelacji Oriona) przez niektórych nazywane bywają [...] zbieraczkami (kośniki mają zběracki, zběracki za tymi kuśnikami i ido) *nidz PorJ* 1958, 233; pod^ocapnica na balax, puźni iże uocap węgr 5; na krokfy ido ^uaty *kiel* 22; pšersy gānek, drugi, tšeci, pošlat to mužim, kedy iże tšeca zorta *giz SGOWM III* 49; *ciesz* 7; *klucz ZNUJ* 60 s 377; *Orawa [Sł] jw* 151 s 59; *miech* 9; *iż* 4; *mrag SGOWM III* 49; *pis jw*; *złotow B II* 21; ~ *w przysł*: Pycha przed upadkiem idzie *Bytom MPTL XV* 1 s 103; Śmiych idzie przed płaczem *Ciesz jw* 2 s 194.

47. 'wieść się, powodzić się': a talaxum [nw] jak iże? *tor* 3; Já bych téz móg majóntek kupsic, ale mnie téz tak jidzie, jak tobzie, bo moja [żona] téz jest taká letká *Wr zach StefO* 45; jamu zavdi dobže iże *Wr StefSł* 48; już zdajo studióm, iże tak im guatko *zam* 14; tamóĵ lixo šuo: mńaŕam take kalyki, dva sostry žony *brod NT I* 169; jak tam ci iże? – obleci jakoś *ryb* 13; jak ci iże? – jak staramu fryżje! (kiepsko) *złotow B II* 21; Na pytanie: jak iże? – odpowiadają: tak iże połatavši *Koc SKoc II* 57; *ciesz SGŚ XIII* 53; *rac jw*; *głub PJS I* 129; *koziel SGŚ XIII* 53; *strzel-opol OIW* 72; *niem SGŚ XIII* 53; *opol jw*; *brzes-śl BMJP XIV* 149; *n-tar [Orawa] KqśSł II* 1 s 350; *etc SGOWM III* 48; *nidz jw*; *Mr jw*; *olsz jw*; *Wr jw*; *n-tom* 2; *Tuch PKFP VII* 1 s 109; *szt GMalb II* 1 s 136; *Kasz Ram* 64; *Stup LSW I* 401; ~ *w przysł*: Jak idzie osłu najlepszy, idzie na lód tańczyć *Ciesz MPTL XV* 2 s 84; Kómu dobrze idzie, temu sie i byk ocieli *Ciesz jw* 109; ~ 'dobrze, pomyślnie': šuo mu f praci i v roźiñe *szt*

GMalb II 1 s 136; jakoś ne iże *rad RŁTN XXII* 234; e tam, ne iże mu! *luk* 8; Komu idzie, to mu sie i wól ocieli [*przysł*] *Śl SGŚ XIII* 47; *Stup LSW I* 401.

48. 'odbywać się, mieć miejsce': cawy vécur iđo špivy *luk* 9; iże spur męzy nemi, ni mogā se pogożić *iż* 14; jaki tu šmužel [*szmugiel*] set, sfarc! *wiel* 6; jak oni zydo do se, to boiki [*bójki*] ido *suw* 3; to by to dałi šuo *opol ZNUJ* 18 s 46; *konec RŁTN XXIV* 177; *gar* 19; *etc SGOWM III* 48; *resz jw*; *złotow BMJP XIII* 30; *Kasz S II* 103; ~ 'o zapowiedziach: być ogłaszanymi': no ius iđo zapoveži maryški novokovny *piñ* 9; ieżeli som z jednyĵ paraxfii uoba – tyn kawaler iĵ ta pa-na, to iđom tyłko v jednym košcele te zapoveže. drugi tyżiñ już iđom iĵiĵ zapoveže *łecz PJPAN* 37 s 335; *n-tar [Orawa] ZNUJ* 69 s 115.

49. 'o czasie: mijać, przemijać': čas iĵe *Kasz S II* 103; Idzie jeden rok, drugi rok i tak duzo roków idzie *zam Wista XV* 721; sedem lat jag z pátka mu iże *radz-podl* 13; lata iđo i mi so zavdi starše *szt GMalb II* 1 s 136; tyn cas tak duĵo iĵe *konec RŁTN XXII* 234; casy iđo *ostroł* 9; Sześć lat wyszlo, siódmy idzie, już mój Jasio z wojny jedzie [*pśn*] *kras Lub I* 273; tyn cas tak duĵo iĵe *konec RŁTN XXII* 234; Idóm ty godziny jak żywocki zwóny [*przysł*] *Ciesz MPTL XV* 2 s 79; [*pśn*] *zam Lub I* 273; *mław* 1.

50. 'o sprzedawanych produktach: mieć popyt': fcoraj na jarmaku to japka suy *piñ* 9; japka iĵ gruški latoz iđom *łecz PJPAN* 37 s 334; masuo^z žiśo^u iĵe *złotow B II* 21; toto barzo tu to šlo *kraś* 1; Zapytywani, dlaczego ozdabiają swoje wyroby, odpowiadali: „bo lepiej idą” *Tom-lub KOGarn* 31; *Hrub jw*; *Zam jw*.

51. *pśn* 'być sprzedawanym': Wsystko to jest kara boza: Za pół ceny ido zboza *Mr Kętrz* 100.

52. 'wyraża możliwość, konieczność lub potrzebę zrobienia lub niezrobienia

czegoś': **a. nieos** 'można': To idzie – to można *ciesz* 17; Ale łon jyny pięknie kole niego: „Jurziczku, to wszystko idzie!” *Cieszyn [Cz]* *Zwrot* 97 s 14; Tak nie idzie, to nie po gospodarsku! *zaw Fed* 1 59; Ale to jednak nie idzie, musiam kurczoka wygnać albo co *świec NT* 1 167; tak nie iże, żećaku, tšeba sã zafse suużać uoica i matki *ostrot* 31; za jakoż gożina tyn lis powado: spröbuj tera, a on powado, nie iże, bo barzo çyjško *gliw BMJP* XIV 113; kröšy już nie šło *Cieszyn* [2] *Cz*; to tag nie iże (to się tak nie da) *ciesz* 9; iek uz dały nie šuo, bo me to žimno tšyšuo, začuęem štukać *nidz SGOWM* II 17; m^ootkym se m^oši klepać, bo i^onaçy^o nie iże take což robić *wolsz* 7; to šafuv tag nie böuo, iag ži ['dzisiaj'], zeby poवेशić šuo (zeby można było powiesić) *sulech* 4; iag dva pracui^o, to iże vyżyć *niem* 3; na pańskim zarobki byuy maue i iże žeknyż, že se robyuo za krajicek çleba *ryb* 13; iże ješče zvytšymać *łęcz PJPAN* 37 s 335; ve çlyve nie šuo nic çšymać *gliw* 2; tegö nie iże vyprasovać *n-tom* 2; a on prošil, jezi by šło, keby jęny tēn k^oožuç ze šebe zm^oč^oł do ty kaži *koziel ME* V 108; *biel BMJP* XIV 41; *pszcz PJS* IV 71; *rac SGŚ* XIII 45; *glub PJS* I 85; *prud BMJP* XIV 134; *Miechowice-Bytom SGŚ* XIII 45; *N Bytom* 1; *Ligota-Katowice LL* II 2–3 s 14; *Ruda Śl SGŚ* XIII 45; [pśn] *Zabrze jw*; *tar-gór jw*; *strzel-opol OIW* 283; *opol SGŚ* XIII 45; *lubl* 1; *oles AJS* III s 25; *brzes-śl SGŚ* XIII 45; *Śl jw*; *n-tar [Orawa] KąśSt* II 1 s 350; *zaw* 2; *wiel RŁTN* XXVII 230; *kęp ME* VIII 132; *sier RŁTN* XXXI 212; *olec SGOWM* III 50; *pis jw*; *szczyc jw*; *Mr jw*; *olsz jw*; *Ostródz jw*; *rawic* 8; *koniń* 14; *międzyrz* 1; *międzych* 5; *złotow B* II 21; *szt GMalb* II 1 s 136; *Štup LSW* I 401; ~ *w przysł*: Wszystko idzie, jyny trzeba wiedzieć, jak *Ciesz MPTL* XV 2 s 222; Na dwóch stołkach nie idzie siedzieć *Ciesz jw* 136; Dwiyma panóm nie idzie słóżyć *Ciesz*

jw 56; Prociw wiatru nie idzie jscać *Ciesz jw* 172; Z gówna bicza nie idzie ukrancić *prud KwOp* XII 3 s 96; Komu nie idzie poradzić, temu i pomoc nie można *Koziel MPTL* XV 1 s 62; **b. nieos** 'trzeba, powinno się, wypada': a u^on uozmyśl^oł, cö teraż robić. cy je uobyj^os, cy se je spytać dacö. uozmyśl^oł, ze iże z druęi uyl^olic *Orawa [Śl]* *ZNUJ* 72 s 68; iże uvożać, žeby^o równo šuo (mowa o przędzy w krosnach) *międzyrz* 1; Nie idzie iść na zabawie bez swego kawalera *siem* 1; pożže se, a vyžöciž zarouç nie iże nic (o bieliźnie) *wolsz* 7; *lim* 16; *Wp zach Zb* I 28; **c. 'powinien, musi'**: tak fte dy se vžan pytać, ze keřa i^o d^o jej uoçez gröntu, m'aiantku. keřa mu iże p^ootpisaž gröntu, ke mu te żyfke vežne *Orawa [Śl]* *ZNUJ* 169 s 273.

53. 3 os lp 'komuś o coś, o kogoś chodzi': šuo mi uo na^o *prud PlutaDzierz* 55; nie vim, uo c^oo ci iże *piń* 2; nie myšce se, že io je taki onaki, iag vy, žeby mi šuo o pora fyńiköf *ryb* 13; banovać – to tag jakby o kogośi šuo, uo dobrego galana albo uo matke *ciesz* 9; tu iże uo^e t^oo^e, žeby^o zr^oo^ebić fšystko^e na čas *złotow B* II 21; *Cieszyn [Cz]* *PiegKoz* 98; *pszcz SGŚ* XIII 46; *rac jw*; *koziel jw*; *gliw jw*; *tar-gór jw*; *strzel-opol jw*; *opol jw*; *oles jw*; *Śl jw*; *Orawa [Śl]* *ZNUJ* 72 s 33; *n-tar ME* IX 28; [rzd] *łęcz PJPAN* 37 s 335; *koniń* 14; ~ *I. za co*: velovali – to juš byuo połityčne, za kraj šuo: kto çcau namcu^o, a kto polska *olsz SGOWM* III 50.

54. 3 os lp 'komuś na czymś zależy': Naroz se gazda spömnioł, že w lesie niechoł ciešlicym. Szło mu ło nia, bo była nowa, ale wracać sie po ćmi boł *Cieszyn [Cz]* *PiegKoz* 42; Každy chce, coby szie to podżwigowało ku wyrchu, a nie tak łowisawało w dolinym, uo to barzi szwiatu (tzn. ludziom) jidzie, coby to było piękne a wiesziołe *ciesz PEŚ* III 11; Nie idzie mi o to, ale po coś tam loz? Nie idzie mi o ty gruszki, ale po coś tam loz? *Ciesz MPTL* XV 2 s 143.

55. 'o rozmowie: dotyczyć czegoś': uo cymze ta gvara j̄iže? piñ 9; o tym jezoñu suo (była mowa o jednym) lim 5.

56. 'zależec od kogoś, czegoś': a to do żeŕčyny iže (to od dziewczyny zależy) biel-podl 1; muviom, že smaka kartoffi ro-lom j̄iže łącz PJPAN 37 s 335; Żywot idzie przez żołóndek [przysł] Ciesz MPTL XV 2 s 241.

57. 'odpowiadać, podobać się komuś': A może jemu nie idzie to, a może jemu nie pódoba se to? chosz [Wilno Lit] PorJ 1969, 158.

58. 'palić się': nasypé še řazu i potpołi řoz (muśi go ubić, coby ostro nie šoł) Cieszyn [Cz] Kell II 120.

59. 'o pieniądzach': a. 'być wydawanymi': na tyx użeńnikuf miłjony tera ydo, tylko ('tyle') iyx jest biał-podl 1; b. 'być zarabianymi': uññ cauy žaŕi j̄ano pobzdycuje, a p̄yñže idã niź 5.

60. 'o monecie lub banknocie: mieć ważność, być w obiegu': te piñžešontki juź nie idom koniñ 14.

61. 'o cieście: zwiększać swoją objętość, podnosić się na skutek fermentacji; rosnać': často tak iže niem SGŚ XIII 46; nie vem, co muj žlep fcale nie iže nidz SGOWM III 50; olsz jw.

62. 'o bólu itp.: być odczuwanym w jakiejś części ciała': v mułiku bołi me, to nie iže do kości kras 3; jo žyntnie pracuje, ale najbažij to tak v noģi iže szczyc SGOWM III 49.

63. 'w grze w karty: wykładać karty na stół, grać w danym momencie konkretnymi kartami': ja ny mam ju zołeñži, a ty v dame yžes biał-podl 1.

64. 'powodować wydawanie dźwięku przez uderzenie o siebie twardych przedmiotów; klekotać': Do lat 30. tego wieku chodzenie w pantoflach ['butach o drewnianej podeszwie'] w parafii rogowskiej było powszechne. [...] Chodzenie odbywało

się zawsze z głośnym klekotem, dlatego iść znaczy w gwarze rogowskiej również 'klekotać' ryb 13.

65. rozk, czasem powtórzone 'wyraża niechęć, irytację, złość wywołaną słowami rozmówcy, niezgadanie się z nim lub wzywa go do skończenia mówienia na jakiś temat': v̄yñcy ja• kilo mo tyn žlyp. – ić! brzoz 1; A, idź, takie świñstwa na tym wilede puscajo! Ale idź, kto by tak głupio robió! n-tar [Orawa] KqśŚ II 1 s 343; i na takego, co jest nepocaj, co mu še nie sykuje, to muyo: ić klepacu mrag SGOWM III 51; Idź ty, juseś musiał przyleć i swe głupoty pokazywać Mr Plon 15; A idź pani! Świątochtowice MPTL XV 1 s 19; Idź, idź, drzistoku (przestań, daj spokój, pleciugo) Cieszyn 2 [Cz]; ale j̄iž j̄iž bñidoku, kajžeś še tak ufultoy ciesz 9; iž, iž, ti śnaužu ['marzycielu'], dycky ci se co spõminau gub PJS I 132; a j̄iž_jiç, fuloku jedyn, nie dźistej ['nie pleć, nie papłaj'], j̄iž, bo dźistoš biel 6; – Napijecie sie, ciotko? – Kiebyk wypiyła, naráz by mie głowa ozbolała, e, idźcie! n-tar [Orawa] KqśŚ II 1 s 343; icta, icta, take gusya olsz SGOWM III 51; ~ 'z elementem wzmacniającym: -ż, -że, -żeż': bede ja ta s-fami žožy... 'a-j̄içčż-vy! Bronowice-Kraków MPKJ II 443; Bemy kosić tyn słok? – Idze, idze! Dy tam ino sama ściganina, to krowy wypaso n-tar [Orawa] KqśŚ II 1 s 342; A idźze! (nie wierzę ci) Śl G MPTL XV 1 s 19; gãdã, no to jus skoda tego žłopa lycyc, tẽn juź _dugo n'e_beže. afe ci gub v'ykřyceli, afe iže ić, cõ – ty v̄es, žłob_muody jako by še ta nie v'yľečł n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 85; iže-ić, nie uopovadej gupstf, tag nie byuo, jag godos gor 2; iže! iže-ić! brzes-mp MPKJ VII 41; Zóna sie jego śmieje: „Ej, idzez ty, idze, głupi, a cóz ci to po cyjém dziecku?” olk Cisz I 64; ~ 'z wyrażeniem przyimkowym: wyraża niechęć do obiektu nazywanego przez rzeczownik następujący

po przyimku': ić z takõm ȳarõm (złã gorzałkã), tego by ani pëz ñe ȳćiu biel 6; ta jyc s takãmi jagodañi. takix to i na połu natargo. małe brzoż 1.

66. 'w okrzykach na zwierzęta (przywołujących, popędzających, odpędzających)': i i ż e ś! – odpędzania psa *ciesz* 15; Odpędzanie owiec, świń: i i ż e ś! *prud Pluta-Dzierż* 54; Idź – idź *resz PorJ* 1957, 459; to še jo [krowę] pogoñi: ić! *etc SGOWM III* 51; ić, pużes ȳaf szczyc *jw*; a i i ż e ś – to kãżdo šfiña zrozumĩ *rac SGŚ XIII* 47; i i ż e ś do budy pszcz *jw*; Idziesz do budy, ty psie chudy! *Ciesz MPTL XV* 2 s 79; i i ż e ś do ȳlywa! *oles SGŚ XIII* 47; i i ż e ś do ȳobory! *rzesz* 8; i i ż e ś furt! *opol ZNUJ* 18 s 45; i i ż e ś nazãut! *koziel SGŚ XIII* 47; i i ż e ś tu, i i ż e ś tu! (do psuf, do ȳofcuf) *wiel* 6; ȳotše sła *kiel RŁTN XXV* 214; *Cieszyn [Cz]* *ZNUJ* 495 s 83; *gliw AJŚ IV* s 16; *tar-gór* 4; *niem SGŚ XIII* 47; *oles AJŚ IV* s 16; *syc SGŚ XIII* 47; *n-tar [Orawa]* *KqŚŚ II* 1 s 343; *mrqg SWM III* 55; *pis PorJ* 1957, 459; *szczyc SGOWM III* 51; *Grodno [Bruś]* *Połgow II* 171.

Iść się 'darzyć się': o, jak_še to ȳže od_ȳȳ prośuki *bial-podl* 1.

W połączeniu: A szli 'okrzyk wyrażający zachęę do energicznego wyruszenia w drogę': A szli! (Hasło – zachęę do raźnego wykroczenia naprzód) *Cieszyn* [2] Cz; *Ciesz.*

Frazeologia: brać graczki i iść na swój plac 'opuszczać w irytacji towarzysstwo': *Śl SGŚ XIII* 47; ~ drepty iść 'iść pieszo': drepty i i ż e ś *niem* 3; ~ drõbko iść 'iść drobnym krokiem': tak drõbko i i ż e ś *n-tar [Spisz]* *PIJP IV* 59; ~ iść (na kogoś) 'być do kogoś podobnym': na kogo pañi i i ż e ś: na matke abo na ojca? *N Bytom* 1; ~ iść (o coś) 'prowadzić o coś proces sądowy': Jo i d o ł o t ł o – prawuję się o coś *Lim*; ~ iść (za kimś) *pśn* 'wychodzić za kogoś za mąż': Świniarz świnie pasie, põjdzie, zaszarga się; oj, nie chcę za nim iść *szczyc MazPr* 175; ~ iść (za kogoś) 'jw': jak ma i i ż za

ȳłopca, to vofli ȳyć s kotem *chłm* 36; vulałabym śi puvešić, ni i ż e śi za takego i i ś ć *zam* 4; ȳo i ce kcõm, zebym za ñeguõ sãa, ale jo coši še buõje *gor* 2; iãg ȳy fka vȳpĩje (wõdkę), to znacy, ze ȳce i i ć za ñygo ni i ż 5; ȳy je, ȳy je zdrowiusieñka, ale idzie za Stasieñka [*pśn*] *zam Lub I* 273; *Orawa [Sł]* *ZNUJ* 72 s 85; *n-tar [Orawa]* *KqŚŚ II* 1 s 350; *n-sãd PPodegr* 194; *kroś* 2; *rzesz ME X* 74; *krak Wista XIV* 258; [*pśn*] *kras Lub I* 273; *piñ Kiel II* 222; *lub JP XLV* 33; [*pśn*] *opocz MPTL VII* 230; *wys-maz PBTN XVIII* 85; *mław* 1; *ostroł* 9; [*pśn*] *Mr i Wr SGOWM III* 47; *włoc Wista XVII* 456; *wolsz Pozn VI* 261; [*st, sporad*] *szt GMalb II* 1 s 135; ~ iść barca, bareca 'mocować, siłować się': i i ż ȳ barc'a *suw ZPSSJ I* 209; Bareca szedli. Chto zmyślał, czy ja ciebie zawala, czy ty mnie, kõtõren silniejszy *Wilno [Lit]* *SLit* 141; ~ iść buksy przymierzeć 'oddalać się w celu załatwienia potrzeby fizjologicznej': i i c buksõ pñõmeñec *Wej S I* 86; ~ iść bulwy sadzić 'spieszyć się': i i c bulvõ sażõc *kar jw* 89; ~ iść cofkã, przody rzyciã 'iść do tyłu': i i c cofkõm ȳicõm *ryb* 13; Iść przody rzyciõm *Ciesz MPTL XV* 2 s 81; ~ iść do Amsterdamu muchy doić '?': Szeł do Amsterdamu muchy do i c *Ciesz jw* s 192; ~ iść do baka 'przyjmować komunię w trakcie nabożeństwa protestanckiego': ve v i e ĩ ĩ ğ i p i õ n t e k i na a i n ż e ğ n u ņ k m i a m c y ś l i d o o b a k a z ł o t o w *B I* 15; ~ iść do bleszaka 'kłaść się spać': idym do buesõka ('pościel ubrudzona odchodami pcheł') *ciesz SGŚ XIII* 48; ~ iść dobrego kroka, z kroka 'iść dość szybko': šed dobrygo kroka *łecz PJPAN* 41 s 429; s kroka caȳy caz i i ż i m y ł e c z *jw*; ~ iść do dziada 'iść precz': *pd-wsch ok N Sãcza SKJ IV* 322; ~ iść do gõry 'o cieście: zwiększać swojã objętość, podnosić się na skutek fermentacji; rosnać': často [...] i i ż e d o o g u r y ĩ c z a r *SO XIV* 109; i i c do gõrã *Kasz S VII* 80; ~ iść do grabel, kosy 'iść grabić, kosić': i i ś ć do gra-

bel *Koc SKoc II 23*; zeby iĩz do kosy, to zeby dobra śiuka byua węgr 5; ĩesce byuo na dvożu ćamno, ĩek χuopy śli do kosy *ostrot 31*; ~ iść do grobu *pśn 'umrzeć'*: A ja, biedna dziewczyna, Muszę iść do grobu *ciesz PieśniŚl III 235*; ~ iść do kłosa 'o zbożu: *dojrzewać'*: *Śl SGŚ XIII 48*; ~ iść do krawca 'oddalać się w celu załatwienia potrzeby fizjologicznej': ĩic do krāvca *Wej S II 240*; ~ iść do krost, krostów 'udawać się na szczerzenie przeciw ospie': ĩżemy do χrōst pszcz *AJS IV s 42*; ĩsc d'o_krostōv *Kasz pd-wsch S II 260*; ~ iść do Leżewa, Leżuchowa *żart 'kłaść się spać'*: ĩic do l'eżeva *pog Chojn i Byt jw 366*; ĩic d'o_leżuχova *Kościer jw*; ~ iść do licha *pśn 'iść precz'*: A ĩek bandzie móziul, ze robota licha, Koze sie poprazić albo iść do licha *ostrot SkierP II 113*; ~ iść do ludzi 'rozpocząć samodzielne życie poza rodziną, udając się do kogoś na służbę, naukę zawodu itp.': byuo nas zencyjĩ v domu, to em χaćaυa troxe iść do luży, śe naucyć troxe co inšego *nidz SGOWM III 47*; ĩi ź do luży – w poszukiwaniu pracy *konec RLTN XXII 233*; ~ iść do łózka, wyra 'kłaść się spać': tera ida do uška *olsz SGOWM III 46*; o ōsmi muši žećak ĩiś do uška *szt GMalb II I s 135*; ĩiś d^{uo} uška *złotow B II 20*; ĩż do wěra *pis SGOWM III 46*; ~ iść do Łózkowa, Łózkowic *żart, sporad 'jw'*: *Wej S III 28*; *Kar jw*; ~ iść do Łózkowic na bal *żart 'jw'*: *Ciesz MPTL XV 2 s 80*; ~ iść do mamona 'przepadać, ginąć': *Wr StefŚl 80*; ~ iść do pełni, pod pełnią, pełnię 'o księżycu: przechodzić z fazy nowiu do fazy pełni': nuf ĩak nastańe, taki małućki, potem ĩże do peunē *n-tar 13*; do pełni ĩże *Wilno [Lit] Kup 55*; (księżyc) ĩże pot peuno, pšiberō, ĩus pouowa *szczyc SGOWM III 48*; Pod pełnią idzie *szczyc SWM VI s 18*; ~ iść do pielesza 'kłaść się spać': Móm dość tego szwyndanio, idym juź do swojigo pielesza *Ciesz SCiesz II 231*; ~ iść do pierza

'udawać się na spotkanie, na którym kobiety wspólnie drą pierze': Praca przy darceniu pierza zależnie od okolicy różnie się nazywa. [...] W lubartowskim mówi się tylko: idziemy do pierza *Lubar MPTL VIII-IX 539-40*; ~ iść do Piotra 'umrzeć': Potym juź jyny trestancōw dowali. Kiery miōł jakisi trest, tōż na tōm wachym. No to juź wiedziōł, że jidzie do Pietra *Cieszyn [Cz] KadGaw 136-7*; ~ iść do Piórkowa 'kłaść się spać': *Kasz S II 104*; ~ iść do pola 'oddalać się w celu załatwienia potrzeby fizjologicznej': navet ke zacy ś'eżeli tacy, a n'e_véželi p^{uo} m'ażarsku puośić, zeby kćał ĩz_d^{uo} p^{uo}la [...] nō to g^{uo} n'ě p^{uo}śćęła, cōby i do sp^{uo}dni puśćęł, to ^{uo}na go n'e_puśćęła *n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 61*; ~ iść (komuś) do pomocy, w pomoc 'udzielać komuś pomocy': ĩā m^{uo} tārā m^{uo}gā ĩiś do p^{uo}m^{uo}cā *pd-zach ok Kościerzyny LPW II 56*; trōba na sw^{uo}ōj sp^{uo}śōb šedł mē v p^{uo}m^{uo}c ze sw^{uo}ojo kanōno *pd-zach ok Kościerzyny jw III 789-90*; ~ iść do prawa, w prawo 'wnosić sprawę do sądu': Hadwokocio godali, cobyk seł do prawa o té grōnciska *N-tar ZborŚl 129*; ĩic v právo *Kasz S IV 161*; ~ iść do protestu 'wszczynać procedurę polegającą na sporządzeniu aktu prawnego, tzw. protestu, stwierdzającego odmowę przyjęcia lub zapłaty weksla w terminie [?]' : nē umou véksla zapuacić i ĩże do protestu *strzel-opol OIW 243*; ~ iść do Ręboszewa 'udawać się do pracy w lesie jako drwal': a zež va ĩizeta, χłopi? mē ĩizemā do rāboševa, žebe vama mrōz v zā mē za nokce nē vlāz *wej S IV 300*; ~ iść (komuś) do ręki, na rękę 'ułatwiać komuś coś, pomagać w czymś': ĩā bende postempować, ale proša każdego cūoweka, coby mý do reŋki šet *Ostrōda SGOWM III 48*; ĩiś kumuź na ryŋke *łęcz PJPAN 56 s 925*; souťys mne zafse set na reŋke, nē poŷēm *os-maz 10*; ĩag vy mne śli na reŋke, to ĩi vygrała *bial-podl 1*; sōmšat puže nōm na

ręjke na sōńże i χce jįść szt *GMalb II 1 s 136*; uōżńi zaśse jįdō s^{no}ēib^{le} na ręjke złotow *B II 21*; ~ iść do rzyci *pśn 'iść precz'*: Skozała mi ma miła, że mnie nie chce mici, Lebo móm kury paść, lebo iść do rzyci *Ciesz PieśniŚl III 74*; ~ iść do sądu 'wnosić sprawę do sądu': do sãndu ido dva sp^ołńicy *n-tar 18*; ~ iść do sołtysa 'oddalać się w celu załatwienia potrzeby fizjologicznej': jįsc d'o_šãłtasa *Kasz pd-wsch S V 216*; ~ iść do Spatkojec (na bal), Spatkowa, Spatkowic, Spatunkowa, Wyspowa *żart 'kłaść się spać'*: jįc do spatkojc (na bal) *Kasz jw 128*; jįc do spatkova, do spatunkova, do wəspova *Kasz jw II 104*; jįc do spatkovic *Kasz jw V 128*; ~ iść do spowiedzi na łańcuchu, powrozie, powrózku 'udawać się do spowiedzi tuż przed zakończeniem okresu przeznaczzonego na spowiedź wielkanocną': jįc do spowezə na lińcuχu *Kasz jw 134*; jįść do spowezī [...] na povroze *Koc SKoc III 77*; jįc do spowezə na povrózku *Kasz S V 134*; ~ iść do stryja 'iść do lasu': puław *PF V 893*; *bl jw*; ~ iść do swojej pory 'wracać do zdrowia': naś χori jįże pomału do svojē porə *kar S IV 139*; ~ iść do Śpiochowa *żart 'kłaść się spać'*: jįc do sपोχova *Kasz jw V 129*; ~ iść do światu, w świat 'rozpocząć samodzielne życie poza rodziną, udając się do kogoś na służbę, naukę zawodu itp.': jedna matka maąa jedneyo synka, daąa go vuyčyć za myślivca, ta jak byu tovaryšem, tak χčãu iść do śvatu, ale ta matka go nie χčãąa puścić *rac ME V 16*; śli do śvatu, χčeli śvat zvįzyterovac *koziel jw 88*; Idze w świat, jak ci tako wóla, cobyś ino wse miol boskie pozegnanie we świecie *N-tar ZborŚl 129*; Jak ten syn dorastoł, tak mu matka dała na droge krzyżyk, wizerunek na krzyżu i kazała mu iść w świat, żeby sobie sukol chleba *n-sqđ Por.J 1957, 329*; mūode jįdō teraz vļenci f śfat *szt GMalb II 1 s 135*; Na lato idę gdzieś we świat *miech 17*; tša iść f śfat *zam 6*; ~

'o owadzie: wylecieć z pomieszczenia na zewnątrz': nieχ śeži, jaż zdeχnie [*mucha*]. – co śe beże myⁿčyž, ney iže f śfat *brzoz 1*; ~ iść do ziemi *pśn 'umierać, być bliskim śmierci'*: Przez ciebbie, chłopoku, jida do ziamni *Mr i Wr SGOWM III 48*; ~ iść do żołnierzy 'podejmować służbę wojskową': jįc do žãłněri *Kasz S VI 272*; ~ iść do życia '?': pańi iže do żyčo rzesz 8; ~ iść durch 'osiągnąć cel, wygrać w jakiejś rywalizacji': *Stup LSW I 165*; ~ iść fasole ocedzić 'o mężczyźnie: oddalać się w celu załatwienia potrzeby fizjologicznej': Idzie fazole ocedzić *Ciesz MPTL XV 2 s 79*; ~ iść (tam), gdzie, kaj (pan) cesarz, król piechotą, pieszo chodzi, chodził 'oddalać się w celu załatwienia potrzeby fizjologicznej': Idzie tam, kaj cysorz pieszo chodzi *Ciesz jw*; Szeł tam, kaj pón cysorz pieszo chodzi *Ciesz jw 192*; Idzie, kaj pón cysorz pieszo chodził *Ciesz jw 79*; że yżes? – że krul pęχoto χoži! *bial-podl 1*; ~ iść, gdzie, kaj (kogoś) nogi poniosą, zaniosą 'iść wszystko jedno dokąd, bez określonego celu': a jįc, gže če nogi zañesō *szt GMalb II 1 s 278*; Idź, kaj cie nogi poniesóm *Ciesz MPTL XV 2 s 80*; ~ iść, gdzie, kaj (kogoś) oczy niosą, poniosą, zaprowadzą 'jw': jįda, gže mñe uo^ečy¹ no^esō¹ złotow *B II 368*; una jū_troχe nynormalna, co r'az beže tłumoczek i_jįže, że_ocy poñoso *bial-podl 1*; ida, kaj mē ocy poñesóm *ryb 13*; a jįž, gže če oči zaprovažo, χo3bi do diaχua *szt GMalb II 1 s 305*; ~ iść, gdzie pieprz roście 'iść bardzo daleko': jįc, że pępr rosce *Kasz S IV 254*; ~ iść gdzieś 'oddalać się w celu załatwienia potrzeby fizjologicznej': χce my¹ śē gžēš jįść. muša gžēš jįść złotow *B II 20*; ~ iść grzmot zamawiać 'być powolnym, nie spieszyć się': jįže gřmot zamařać *Koc SKoc II 30*; *Kasz S III 120*; ~ iść hejcy 'udawać się na pogawędkę': iś χeicy międzyrz *GruchGwKr 128*; ~ iść, jakby kierzniać 'iść ociężale': jįze, jakbə keřńãł ['ubijał

masło] *Kasz S II 320*; ~ iść (wedle kogoś) jak diabeł wedle krzyża *'unikac kogoś'*: *ijze vedle mé jak djaběl vedle křiža kar jw I 210*; ~ iść jak kot po śmietanie *'iść cicho'*: *wej jw II 218*; ~ iść jak kur bezę łba *'spieszyć się'*: *Kasz jw 299*; ~ iść jak miech bryi *'iść ociężale'*: *ijze jag męx bryie ryb I 3*; ~ iść jak mołnia *'spieszyć się'*: *ijc jak mǎłńǎ ['błyskawica'] Kasz S III 44*; ~ iść jak muchy, pszczoła na miód *'garnąc się do czegoś, takomić się na coś'*: a jak tu luži moŋo, idu jak muži na mót, no *suw 3*; *ijc jak pščoła na mǎd Kasz S III 173*; ~ iść jak na sprężynach *'iść lekko'*: *ijc jak na sprążonax Kasz jw II 103; Koc SKoc III 77*; ~ iść jak na ścięcie, śmierć *'iść niechętnie, ociągając się, wbrew woli'*: *Ide z nimi jak na ściyncie brzo 4; ijze jag na śmierć łęcz PJPAN 59 s 995*; ~ iść jak na ślepego *'zrobić coś bez rozważa, bez zastanowienia się'*: *Kasz S II 103*; ~ iść jak pies na kominiarza, na pocztowego *'zachowywać się agresywnie w stosunku do kogoś [?]'*: *ijc jak pēs na komińǎra Kasz jw IV 260*; *ijc jak pēs na počtoŋego Wej jw*; ~ iść jak po bębnie *'o wiadomości: szybko się rozpowszechniac'*: *šjo to po fši jak po bǎmbńe ryb I 3*; ~ iść jak skra ognia *'spieszyć się'*: *ijc jak skra ognǎ Kasz S II 103*; ~ iść jak szewc (na jarmark) (do Klinkowic) *'spieszyć się'*: *ćoća besto ijze jak šefc brzo 1*; *Idzie jak szewc na jermak Ciesz MPTL XV 2 s 79*; *ijze jak šewc na jǎrmak Kasz S II 81*; *Idzie jak szewc na jermak do Klinkowic Ciesz MPTL XV 2 s 79*; ~ iść jak świnia w groch *'wchodzić bez pukania, bez pytania'*: *Kasz S II 103*; ~ iść jak trzyletni *'o dziewczynie: dobrze tańczyć'*: *ta ijze jak tř'ǎletni domýšlne: kǎń Kasz pd-wsch jw*; ~ iść jak włóka *'iść bardzo wolno'*: *vleces še jak vŋuka, ijzes jak vŋuka lubar PF XX 17*; ~ iść jak zegar *'iść równym krokiem'*: *ijc jak zęgar Kasz S II 103*; ~ iść kaput *'umrzeć'*: *Kedy za prentko zamkńe,*

to gas, ruŋa še nazýwa, to można iść kaput pis SGOWM III 49; ~ iść koła *'chodźć w kółko'*: *Jich chyba duzo była, bo wiem, że taka koła, koła szedli i śpiewali Wilno [Lit] SLit 226*; ~ iść koło w kół *'kraść'*: *ijc koło v kǎł wej S VII 103*; ~ iść kremonkiem, na kolana, skręty, z kolana do kolana *'o drodze, rzecze: mieć zakręty'*: *k r e m o ŋ - k e m ijze – wielkim kołem wad I 5*; na kolana *ijze al'bo na skrenty Czaca I [Sł]*; *voda ijze s kolana do kolana Orawa 2 [Sł]*; ~ iść krokiem *'iść szybko'*: *ijćma kr^{uo}ǎkam, c^{uo}š šě ně spǎžžńam! złotow B II 131*; ~ iść krzywą drogą *'postępować nieuczciwie'*: *ŋce no ošukaistfēm žić, ijze kšivo drogo szt GMalb II 1 s 135*; ~ iść (do kościoła) księdza zeblec, zeblakać *'udawać się do kościoła zbyt późno, żeby zdążyć na początek nabożeństwa'*: *Już niyskoro, wy cheba idziecie ksiyndza syblec! Śl SGŚ XIII 49*; *ijze do kościoła kšynza seblýc ryb I 3*; *Idzie ksiyndza zeblýc Ciesz MPTL XV 2 s 79*; *ijc kšǎza zeblakac Kasz S II 282*; ~ iść lepszą, w lepsze *'w grze karcianej o nazwie sześćdziesiąt sześć: brać wszystkie lewy'*: *ijde lepšom łęcz PJPAN 41 s 486*; *tu sło še v lepse bial-podl I*; ~ iść los **1.** *'wyruszać w drogę'*: *chojn LPW I 462; Kasz jw; Słup jw*; **2.** *'porzucać służbę'*: *chojn jw; Kasz jw; Słup jw*; **3.** *'o broni palnej: zaczynać strzelać'*: *flińta šła lǎš Słup jw; chojn jw; Kasz jw*; **4.** *'zaczynać się'*: *jutroš ijze lǎž, začńam šęc złotow B II 188*; *střelǎne šlo lǎš Słup LPW I 462; chojn jw; Kasz jw*; ~ iść lulu *'kłaść się spać'*: *brzes-mp MPKJ VII 71*; ~ iść łokciami *'dążyć do osiągnięcia jakiegoś stanowiska, nie przebijając w środkach, postępując bezwzględnie'*: *ten ijze łokcami na direktora Kasz S III 23*; ~ iść miech wysypać, wytrząść *'iść do spowiedzi'*: *ijc męx vǎřisc, vǎšǎpac Kasz jw I 58*; ~ iść mrugać do pierdła *'iść do więzienia'*: *Koc SKoc III 45*; ~ iść na bajtloch, na flis, na grzyby *'zebrać'*: *Iść*

na zebranię to iść na flis, na bajtloch lub na gryzby [w języku dziadowskim] Kleparz-Kraków ME XIV 80; ~ iść na bandos 'udawać się w poszukiwaniu najemnej pracy w gospodarstwie': Czasem narzeczani poznawali się w Prusach lub „kiedy szli na bandos do Królestwa” tarnob MPTL XXVI 160; Nieraz dwór potrzebuje robotnika, a nikogo ze wsi dostać nie może, gdyż roboty u siebie przewlekają do nieskończoności lub idą „na bandos” do sąsiednich majątków kraś Wista XVI 614; puław PF V 695; ~ iść na bankrut 'stawać się bankrutem, bankrutować': Ciesz MPTL XV 2 s 80; ~ iść na batogi 'bić się': napřod oni są vęropalē ['wymyślali'], a tej ślę na batogi Kasz S I 22; ~ iść na bęben 'być licytowanym': Ciesz MPTL XV 2 s 81; ~ iść na biały bal żart 'kłaść się spać': jic na bāfi bal kościer S I 16; ~ iść na blachę 'iść na wódkę': Kleparz-Kraków ME XIV 78; ~ iść na bok 'przestawać być ważnym, mieć znaczenie': jō^u juš starj, ně m^oęga juš r^oębić, t^oę muša jić na b^oęk złotow B II 21; Mnie się to wcaule nie widzi, że wszandy te cudze słowa jak duże pany zasiaudają, a nasze polscie, co je każdy rozumnie, muszą jić na bok tuch JP IX 58; ~ iść na boksy 'boksować się': olsz SGOWM III 46; ~ iść na bruk 'iść na wódkę': jizę na bręk wej LPW I 51; ~ iść na budy 'udawać się na plotki': ně ušeži f χουπίε, ino stale iże na budy gor 4; st-gdań 3; ~ iść na buten 'oddalać się w celu zataświenia potrzeby fizjologicznej': Kasz S I 96; ~ iść na całość 'podczas gry w karty: grać o pełną stawkę': można jić na całość, byle karta była bial-podl I; ~ iść na całego 'działać śmiało, z dużym zaangażowaniem': ten kšonc na ca-ęgo iże zam 14; ~ iść na całego 'iść na oślepi, na nic nie zważając': jic na cavněgo Wej S I 114; ~ iść na chachy pej 'umrzeć': jic na γαχθ wej jw II 19; ~ iść na chałupki 'udawać się w odwiedzińy (na rozmowę,

na plotki)': ino vécur natχοژی, to ¼un zaroz iże na χαυυπί konec 12; ~ iść na chałupy 'jw': jic iże e na χουπy? tj. w gości, w odwiedzińy miel PKJ II 64; iże na χαυυπy, to skoro ně p^rsiże ciesz 15; iż na χαυπy, na bāiki krak PJPAN 11 s 250; ni mom co robić, ide na χουπy gor 2; n-tar [Orawa] KąśOr 218; myślen PJPAN 11 s 250; kroś 9; rzesz 8; dąb-tar 15; lip 2; ~ iść na chęchy 'włóczyć, wałęsać się': jic n'a_χαχθ Byt S II 24; ~ iść na chleb 'przechodzić na dożywocie': Kasz jw 33; ~ iść na chyt 'udawać się gdzieś w celu flirtowania': idymy na χyt lubl I; na χyt śua strzel-opol OIW 33; pszcz SGŚ XIII 49; koziel jw; opol jw; ~ iść na ciepłe nogi 'odbywać stosunek płciowy': bl Psl I 104; ~ iść na ciuchy 'kraść porzucone mienie, uprawiać szabrownictwo': W znaczeniu powojennego s z a b r u w moich stronach szerzy się nagminnie słowo ciuchy, np. iść na ciuchy, wracać z ciuchów sierp JP XXVII 23; ~ iść na ćmę, na schód 'o księżycu: przechodzić z fazy pełni do fazy nowiu': ksążec jizę na cma Kasz S II 281; męsęc iże na sχōt wej 3; ~ iść na (czyjąś) dolę pśn 'zaczynać z kimś wspólne życie': Drobną rosa pada na te carnom role, Idzies ty, Hanusiu, na Jaśkową dolę opocz MPTL VII 279; ~ iść na dużą gromadę 'odbywać stosunek płciowy': 'uvažāi, sōne, cobēs z ņo časim n'a_dužo gr'omadā ně šed pog Kościer, Chojn i Byt S I 367; Koc SKoc II 27; ~ iść na dyrdy '?': Idzies na dyrdy? Ciesz MPTL XV 2 s 79; ~ iść na dwór 'oddalać się w celu zataświenia potrzeby fizjologicznej': Iść na małóm strone a[lbo] na dwór Cieszyn 7 [Cz]; Śl ZNWSPOp J II 50; ~ iść na dziady 1. 'stawać się biednym, ubożać': Panowie się bogaciły, a chłopcy szły na dziady brzes-mp PGaw 134; Syc SGŚ XIII 49; Śl jw; niź 5; 2. 'obchodzić domy w przebraniu w zapusty': iżem na żady ryp MacŚl 253; ~ iść na dziewuchy

'udawać się gdzieś w celu flirtowania z dziewczętami': χυοποκι, iżemy na żουxy, bo ius kawalerske suojko ('księżyc') śf'ici piñ 9; ~ iść na emeryturę żart 'o sprzętach: przestać być używanym z powodu zniszczenia': te kšesło to i'u musi na emeryture beże sło biał-podl 1; ~ iść na fant 'w zabawie dziecięcej zwanej most: zostać wykluczonym z gry [?]: Jeżeli wybór pada na trzymającego pytę [skręconą chustkę], zatrzymany chłopiec czy dziewczynka dostaje „lanie”, poczem idzie na „fant” St Miasto-Warszawa Wisła IV 839; ~ iść na fecht 'zabrać': Wyrwisosna, ty bydziesz dziś w nocy warzól, a my dwa idymy na fecht Rybnik SGŚ XIII 49; ryb 13; strzel-opol OlW 51; lubl 1; Śl SGŚ XIII 49; ~ iść na gajdy 'biednieć': tēn uš šet na gajdi; mušau še vžošć za robota st-gdañ 3; ~ iść na gałąź 'wychodzić za mąż': u nas dōma mi žam šli po staršamu na gaūōž Koc SKoc II 6; Kasz S I 300; ~ iść na ganca 'działać, nie przebijając w środkach': wāg PKJ XVI 123; ~ iść na głuchy 'udawać się w zimie na łowienie ryb polegające na tym, że podpływające pod lodem do brzegu ryby ogłusza się uderzeniami w łód specjalną pałką lub innym narzędziem, a następnie wyciąga się je z wyrąbanego później przerebła': my mužili: na guuŷi ižem szczyc SGOWM III 46; Giž jw; Mrāg jw; Wr jw; ~ iść na gniłki 'kłaść się spać': iic na gniłki Kasz S I 334; ~ iść na gotowe 'korzystać z czegoś, co już jest zrobione, co zostało osiągnięte, korzystać z czyjejs pracy, czyjegoś dorobku': n-tar [Orawa] KaśŚ II I s 351; ~ iść na hamster 'handlować': Śl SGŚ XIII 49; ~ iść na hamstry 'nielegalnie handlować': uōžn znōñ iije na γamstry žłotow B II 4; ~ iść na helo 'o zwierzęciu: iść w szkodę': gašo šlō na γelo wej S II 11; ~ iść na kac 'ściągąć się': iž na kac ryb 13; ~ iść na kajanie 'zwracać zakupione rzecz lub zwierzę z powodu stwierdzenia wad,

które nie zostały zauważone podczas kupna': n-tar [Orawa] KaśŚ II I s 351; ~ iść na kolędy 'w okresie świąt Bożego Narodzenia obchodzić domy, śpiewając okolicznościowe pieśni, inscenizując widowiska i składając życzenia, w celu uzyskania poczęstunku i datków': Iść na kolędy, po kolędzie myślen PJPAN II s 283; krak jw; ~ iść (z kimś, za kimś) na koniec świata 'być komuś wiernym': Szełbych z tobóm až na kōniec świata Ciesz MPTL XV 2 s 192; iic za kims na kuñć svata Kasz S V 195; ~ iść na krew 'udawać się na zabieg puszczenia krwi': Uważają także za rodzaj prezerwatywy od wielu chorób puszczenie krwi; do czego tak dalece się przyzwyczajają, że niektórzy [...] co miesiąc idą na krew Kuj Kuj I 53; ~ iść na krowę 'o byku: zapładniać krowę': stodniiki suy na krovyy wiel 6; taki rocńok, ale dobże iije na krovyy sier 5; ~ iść (komuś) na krzywo 'cudzołżyć': ona mu iije na křavo Kasz S II 274; ~ iść na księżą oborę 'umrzeć': Krak Krak IV 308; ~ iść na laufry 'włóczyć, wałęsać się': iije na lōfri Koc SKoc II 57; ~ iść na leleki, po leleki 'jw': iije na leleki, po leleki. řučěl robota i šed na leleki Koc jw 106; ~ iść na lekki chleb '?': iije na letki χlęp ostroł 9; ~ iść na lewo 'postępować nieuczciwie': Kasz S II 364; ~ iść na luchy 'w grze zwanej podbijanka lub podbijaczka: wyjść z koła zakreślonego na ziemi, w którego środku wbity jest patyk lub położony kamyk podbijany przez stojącego w kole uczestnika gry': Wyjść z koła w mowie dzieci znaczyło iść na „luchy” Kleparz-Kraków ME XIV 69; ~ iść na maciory 'o roju pszczół po utracie matki: przyłączać się do innego roju': Zmacierzeć, iść na maciory – gdy młody rój pszczół straci matkę, przyłącza się wtedy do innego roju, co zowią z macierzeniem wysmaz PF IV 900; ~ iść na małą stronę 'oddalać się w celu oddania moczu': Iść na

małóm stróne a[lbo] na dwór Cieszyn 7 [Cz]; Ciesz SCiesz II 297; ~ iść na mały dwór 'jw': Śl SGŚ XIII 49; ~ iść na mirę 'umawiać się co do warunków, na jakich owce zostaną przez ich właścicieli oddane do wypasu bacy i juhasom': Trzeciego dnia po przyjsciu na halę następuje ważna chwila ugody właścicieli owiec z bacą i juhasami, która zowie się iść na mirę N-tar Lud VIII 41; ~ iść na morze '?': Kto nie umie rzekać ('modlić się'), niech idzie na morze Ciesz SGŚ XIII 50; ~ iść na myszy 'kraść, zwłaszcza ziemniaki i owoce przechowywane w kopcach': potkãł jem takix třex z męxami, ti pevno śl na mǝš Kasz S III 76; ~ iść na myto 'przyjmować się do kogoś na służbę': Stup LSW I 628; ~ iść (komuś) na nerwy 'denerwować, drażnić kogoś': wejś tǝgo beklouka, bo takou muzyka to na nervy iże koziel SGŚ XIII 50; tan blek – t^o mý iǝže na nervy, t^o mý iǝž za vǝšle zlotow B II 351; ~ iść na nura 'nurkować': nurek to zaro iǝže na nura ve vode sier 5; ~ iść na ofiarę 1. 'obchodzić dookola ołtarz w czasie nabożeństwa': iǝdǝm na uofiare kole ouořa ciesz 15; 2. 'składać datki pieniężne przed ołtarzem po ceremonii ślubnej': po ślubie fsyscy idǝ na uokfare, skuodajǝ uokfare kouo untoza kolb 3; Kiedy po ślubie nowożeńcy idǝ „na ofiarę”, panna młoda powinna wziąć od pana młodego centa do skarby kościelnej, żeby potem w domu dopuszczona była do pieniędzy wad Lud XVI 84; ~ iść na orzechy 'próżnować': gzež tǝna [nw] je? on šed na ořeǝi wej S III 336; ~ iść na pachtę 'kraść z ogrodu lub pola': Koc SKoc II 57; ~ iść na pasierby 'wychodzić za mąż za wdowca z dziećmi': lub PF V 826; ~ iść na pięćset morgów 'umrzeć': on są xutko od nǝš zavinoł i šed na pǝset morgǝv Kasz pd-wsch S III 109; ~ iść na piórach 'iść lekko': Kasz jw IV 285; ~ iść na Płachtowo zart 'kłaść się spać': z vama čas iǝ na

plaxtovo Kasz jw 85; ~ iść na pobieżki 'iść gdzieś blisko i na krótko, np. do sąsiada': Moja hnet wróci, poszła jyny na pobiyzki Ciesz SCiesz II 237; ~ iść na potrzeb, na potrzebę 'oddalać się w celu zatratwienia potrzeby fizjologicznej': Iś na potrzyb n-tar [Orawa] KǝsŚ II I s 351; seł na potǝbe do p^ola n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 142; ~ iść na pożyczek 'pożyczać': iǝc na n'a poǝiċk Chojn pn-zach S IV 157; ~ iść na proché 'żebrać': iǝc na pǝřǝ Stup Hilf 177; ~ iść na proszaki 'udawać się gdzieś z zaproszeniem na wesele, chrzciny, z prośbą o zostanie chrzestnym (chrzestną) itp.': Wyrażenie proszaki, iść na prosaki, służy wówczas, gdy panna młoda obchodzi, prosząc o datki lub o przybycie na wesele, albo gdy matka zaprasza kogo na chrzciny, w kumy lub o datek itp., udając się najczęściej do dworu Sand Sand 248; ~ iść na prządki 'udawać się na pogawędkę': sulech GruchGwKr 128; ~ iść na przechód 'oddalać się w celu zatratwienia potrzeby fizjologicznej': iść na pšexut ok Rzeszowa; N-tar RWF XVII 56; Łow PF XIV 360; wys-maz PF IV 864; Koc SKoc III 38; pog Kościer, Chojn i Byt S IV 184; ~ iść na przeciągi 'mocować, siłować się': śli na pǝšecǝǝi, ktǝreń siłnejsy suw I; ~ iść na przegrane 'w grze w palanta: zostawać wykluczonym z głównego nurtu gry': Gdy źle trafiǝ palantem lub matka piłką dostanie w biegu – idǝ na przegrane i rola ich ogranicza się do łapania piłki podbijanej ostroł ChŻycie 89; ~ iść (z kimś) na przysięg 'przysięgać komuś': mogą z tobǝ iǝc xoc na pǝšig [st] Wej S IV 202; ~ iść na przyżenkę 'przenieść się po ślubie do domu współmałżonka': ke pǝšli, tak pote podfa tego, iǝg uǝn seł ku nyǝ na pǝzyņke, tag uǝ nego se uǝdbavovało vesefe Orawa [S] ZNUJ 72 s 32; n-tar [Orawa] KǝsŚ II I s 351; ~ iść na pytki 'udawać się gdzieś z prośbą, zwykle o pożyczanie czegoś': Idym

na pytki do sómsiadki, bo mi chybiło soli *ciesz SCiesz II 266*; ~ iść na rab, raba 'udawać się gdzieś w celu kradzieży': Iść na rab *Śl SGŚ XIII 50*; Idymy na raba *strzel-opol jw*; ~ iść na rogi 'dawać się wciągnąć w awanturę': *Wej S IV 334*; ~ iść (z kimś) na rozwody *psn 'rozchodzić się z kimś, zrywać związek z kimś'*: wróbel mōyī: ja na gody ide z żabo na rozwody, cauo žime šeži w mule, do kogo še ja pšitule *Mr i Wr SGOWM III 47*; ~ iść na skargę 'oddalać się w celu załatwienia potrzeby fizjologicznej': [sporad] *wej S V 48*; ~ iść na słowo 'zaręczać się': ižemy na suovo będz *MAGP III s 136*; ~ iść na smyki **1.** 'wychodzić z domu, żeby się włóczyć lub spotkać z dziewczyną': Ida dziś na smyki *Śl SGŚ XIII 50*; [pogard, żart] *Ciesz SCiesz II 290*; **2.** 'wagarować': *rac SGŚ XIII 50*; ~ iść na stronę **1.** 'oddalać się w celu załatwienia potrzeby fizjologicznej': Siymie to jes bardzo dobre na syćko. To me dawali, kie cłowek na strone ni moze iś *n-tar [Orawa] KqśŚ II 1 s 352*; muše iść na strone – nogli mé ok *Rzeszowa; Ciesz MPTL XV 2 s 142; Orawa [Sł] KqśŚ II 1 s 352; Krak Krak IV 308; Kasz S V 182*; **2.** 'przenosić się po ślubie do domu męża i jego rodziców': A ta zdatniejso [dziewczyna] sła na strone *ostrol BHKM XI 99*; ~ iść na stronę rzadko 'oddawać rzadki kał podczas biegunki': ižje na strōne řotko *ciesz 9*; ~ iść na sukni 'iść bez wierzchniego okrycia': byuo^e ćepuo^e, šua na sukni d^{uo} k^{uo} iśćōua *żłotow B IV 360*; ~ iść na swoją potrzeb 'oddalać się w celu załatwienia potrzeby fizjologicznej': iis na swoją potrzeb żyw *RamŚl 55; łęcz PJPAN 47 s 818; żłotow B III 341; Koc S IV 150; Kasz Ram 157*; ~ iść na swoje 'usamodzielniać się finansowo, przechodzić na własne utrzymanie, zakładać własne gospodarstwo': Oprócz tego stałego zarobku ludzie folwarczni mają poboczny dochód z krowy, świń i drobiu, tak iż ogólnie lu-

dzie „pod panem” miewają się dobrze; kto oszczędny, odkłada sobie sporo gotówki, bo ideałem każdego chłopca polskiego na Malborskiem jest iść „na swoje”, tj. kupić sobie chałupę z ogrodem *Mal Wista III 720*; my po dważeśca lat mefi, jak śli na sfoje *bial-podl I; żłotow B II 21*; ~ iść na swój chleb 'jw': *Ciesz MPTL XV 2 s 81*; ~ iść na szepty 'udawać się do spowiedzi': iisc n'a šeptō *Kasz pd-wsch S V 251*; ~ iść na szeroki kam 'być chrzestnym lub chrzestną': ižje na šeroči kam – będzie podawał dziecko do chrztu *wej 3*; ~ iść na szpiegi 'szpiegować': *strzel-opol OIW 319*; ~ iść na śpiki 'kłaść się spać': čas iic na śpiki *Wej S V 129*; ~ iść na tamten świat 'umrzeć': Uklęknij, grzyśniku, i wysłuchoj sie, bo za kwile idzies na tamtyń świat żyw *MiesPog 102*; ~ iść na twardość mierzca 'sprowadzać geodetę w celu sprawdzenia na miejscu stanu faktycznego w wypadku sporu': *n-tar [Orawa] KqśŚ II 1 s 352*; ~ iść na ucho 'kłaść się spać': po uobżeże klepšō kosi i ijdō na uxo *olsz StefJ 64*; ~ iść (z kimś) na udry 'przeciwstawiać się komuś, robić komuś na przekór, kłócić się z kimś': zafse oba ijdōm ze sobōm na udry *kolb 2*; Ido ze sobo na udry *białos I*; vy lepi ze mno na udry nie ižće! *bial-podl I*; mogą nawet z tobō iic na udrō, ale ja nie popuščā, žocbō to mé ostatnō krowā koštovalo *Kasz S VI 11; kroś Lud VI 45; dęb K VI 13; siem I*; ~ iść na uklęk 'kłękać': *Wej S VI 18*; ~ iść na uleżałki 'kłaść się spać': iuš še doś naxarouaūōm, iida na uleżaūki do dōm *tcz 7*; Jida na uleżałki. Uż mi wrōble oczy załażō *Koc SWes 45*; ~ iść (z kimś) na uszarp 'używać wobec kogoś przemocy': jem taki cłowek, že ze mnō može žtos le są spokōjno dogadac, ale žto bō prōbovāi iic ze mnō na ušarp, ten pře-graje *Wej S VI 37*; ~ iść na utrapionego 'iść na oślepa, na nic nie zważając': *Kasz jw 39*; ~ iść na wajdę **1.** 'udawać się gdzieś w celu

flirtowania: *ciesz* SCiesz II 342; **2.** 'włóczyć, wałęsać się': Zaś idziecie na wajde? *ciesz* jw; ~ iść na walca 'poszukiwać pracy': Śl SGŚ XIII 51; ~ iść na wędkę 'udawać się na łowienie ryb na wędkę': giż SWM m 10 s 30; *mrąg* jw; *pis* jw; *szczyr* jw; *resz* jw; ~ iść na wielką stronę 'oddalać się w celu oddania stolca': *Ciesz* [Cz] jw; *Ciesz* SCiesz II 297; ~ iść na wielki dwór 'jw': jak nie umiś iść na veľki dvõr, to se vež užižčka ricinusu *rac* SGŚ XIII 51; co seų na veľki dvõr, to jak papõrkę dupą utar, to me pod nosę mazaų *opol* ME V 201; *koziel* SGŚ XIII 51; *niem* jw; *lubl* jw; *klucz* jw; Śl jw; ~ iść na wrzos 'stawać się nędzarzem': to bæ tã χαάł, žebøm šed na vřos na starě lata *Kasz* S VI 111; ~ iść na wybleszczki 'udawać się na wesele, nie będąc zaproszonym': jidy my na vešeli na wyblyščki *ciesz* 9; ~ iść na wychodnego '?': Bawiłem się do godziny jedenastej. Przyszłem do domu, to trzeba iść na wychodnego, bo noc księżycowa była nie z tej ziemi *tom* LL VI 4–6 s 87; ~ iść na wydechy 'o rybach: *dusić się pod lodem*': to videχ, riba na videχi jizze *tcz* 6; ~ iść na wyścigi 'włóczyć, wałęsać się': χuopok casem večur iže na vyšciği, na kino *kolb* 3; ~ iść na wzdynki 'udawać się na spotkanie, w czasie którego kobiety wspólnie przędą': Iść na wzdynki – iść z kądziela *chłm* K VI 252; ~ iść na zamianki 'zamieniać się czymś, zamieniać coś': jic na zamõnki *Wej* S III 174; ~ iść na zawód 'przystępować do rywalizacji': Tõž chycili sie tych kołoczi. Tyn sławny łujec czy szwagier żroł jak wszecy diabli, a tyn sie też nie doł. Szli na zawód *Cieszyn* [Cz] *KadGaw* 309; ~ iść na zdrowie 'wpywać korzystnie na czyjeś zdrowie': néχ cí jizze na zdrõõłvle ta dõõbrõõ jęza *złotow* B II 21; ~ iść na żagiel 'spieszyć się': ten jizze na žegel *Kasz* S VI 285; ~ iść na żeber 'żebrac': na zeber to uõñ sou jyno dva razy na tyżyń *opol* PJPAN 6 s 157; iś na žeber *p-tryb* RŁTN XXXI 215;

Pszczyna SGŚ XIII 51; Śl ZNWSPop J II 50; *Kuj* PF V 966; ~ iść na żokach **1.** 'iść cicho, bez hałasu': jic na žokax ['część pończochy lub skarpety, którą wkłada się na stopę'] *Kasz* S VI 309; **2.** 'upokarzać się, przeproszać kogoś': *Kasz* jw; ~ iść noga za nogą **1.** 'iść bardzo powoli': χoćece prenzy, tak yžece noga za nogo! *bial-podl* 1; *Ciesz* MPTL XV 2 s 79; **2.** 'iść czymś śladem': jizžem noga za nogo z'a nẽm tõ võjsko stecko *szt* GMalb II 1 s 278; ~ iść o brusku 'wracać z niczym, nie uzyskawszy i nie zatatwiwszy tego, co się zamierzało': šou z gožiž [nw] o brusku *ryb* 13; ~ iść od miedzy do miedzy, szerok 'o pijaku: *iść, zataczając się*': jic od męžõ do męžõ *Kasz* S III 157; naš sõsåd ju zås jizze šerok *Kasz* jw V 252; ~ iść o numero dalej '?': Iść o número dali *Ciesz* MPTL XV 2 s 81; ~ iść paść psy 'zostać bez niczego, być zdanym na taskę losu': Do kiedy má tyn rynte? – Do marca. – A potym? – Potym ci kázajo iś paś psy *n-tar* [Orawa] *KąśŚł* II 1 s 352; ~ iść po chałupach 'żebrac': iže põõ χaupak *lim* 15; ~ iść pod czepiec 'wychodzić za mąż': Ona chce iść pod czepiec *Ciesz* MPTL XV 2 s 157; zis je prave rok, jak naša marta šla pod čepc *Kasz* S I 167; ~ iść pod flek 'kłaść się spać': jic pod flæk *Kasz* jw 283; ~ iść pod gajora 'jw': jisc pod gajora *kościer* jw VII 73; *Koc pn* SKoc II 6; ~ iść pod gęsią krzywde 'jw': jic pod gąsõ křivdõ *kar* S I 311; *wej* jw; ~ iść pod komorę 'mieszkać w cudzej chacie na komornym': gdo ni móu sfoji χałupy, šõł pot kumorym *Cieszyn* [Cz] *Kell* II 201; ~ iść pod nóż 'o zwierzęciu: być przeznaczonym na zabicie': *złotow* B II 381; ~ iść pod pachę, pod rękę 'iść we dwoje tak, że jedna osoba ma rękę wsuniętą pod ramię drugiej osoby': idom pot pãxe *szam* 8; jic pod pãχõ *Kasz* S IV 8; pod ryńke sobe šuy do koścõu *łęcz* PJPAN 37 s 334; uñi s sobo zafse pud reńke ydo, m'yślałby χto, ze to taka veľga miłość! *bial-*

-podl 1; brutka i brutkōn śli pod rějke szt *GMalb II 1 s 135*; śli p^oed rějke złotow *B II 20*; ~ iść pod pażęcę 'umrzeć': iic pod pażęcą ['murawę'] *Wej S IV 46*; ~ iść pod pierznę **1.** 'kłaść się spać': iic pod pęrną *Kasz jw 258*; **2.** 'mieć stosunek płciowy': *Kasz jw*; ~ iść pod Pierznowo żart 'kłaść się spać': iic pod pęrnovo *Kasz jw II 104*; ~ iść pod Piórkowo żart 'jw': *chojn jw IV 286*; ~ iść pod Pisaną '?': Iść pod pisanóm *Ciesz MPTL XV 2 s 81*; ~ iść po drabsku 'obchodzić domy w ostatnie dni karnawału, by otrzymać podarunki': iak te pšysy kusoki ['ostatnie dni karnawału'], co to byu! to užunżauy stare χuopy, cauo veś, ubirauy še f kožuzy – do guřy veuny vyvracauy, opasyvauy še povrusuami, i syu po dropsku. nabrauy košuf na iajia, kobity dajauy iajia [...] a iak nazbirauy, to večur – troxy spšedauy na vutke, rešte vžiny n'a smażyuy, sprovażyuy muz'lyke, o tańcavauy lub *BartMazur 32–3*; ~ iść pod, w Gęsie Góry, w gęsie gniazdo **1.** 'kłaść się spać': iic pod gašě gōrə, iic v gašě gōrə *Kasz S I 311*; iic v gašě gñazdo *Kasz jw 331*; **2.** 'włóczyć, wałęsać się': iic v gašě gōrə *Kasz jw 311*; ~ iść pod włos 'żyć w trudnych warunkach': mə iizemə pod włos *Kasz jw VI 91*; ~ iść po gips 'oddalać się w celu zatwienienia potrzeby fizjologicznej': piñ 2; ~ iść po gównu z miechem 'iść gdzieś niepotrzebnie': *Kar S III 158*; ~ iść po koledzie **1.** 'w okresie świąt Bożego Narodzenia obchodzić domy, śpiewając okolicznościowe pieśni, inscenizując widowiska i składając życzenia, w celu uzyskania poczęstunku i datków': ižě p^oo kołěńže kros 9; myślen *PJPAN 11 s 283*; *krak jw*; rzesz 8; **2.** 'o księdzu: składać parafianom wizyty duszpasterskie po świętach Bożego Narodzenia': ryb *SGŚ XIII 48*; niem *jw*; ~ iść po kółkach 'iść po ciemku, trzymając się płotu': boch *MPTL X 1 s 213*; ~ iść po Nowym Lecie 'obchodzić domy w Nowy Rok,

składając mieszkańcom życzenia noworoczne': iže po novą leće *ciesz 18*; ~ iść po proszonym 'żebrac': una gospodaży ž žęcni, a un iizę po prosonym *bial-podl 1*; uže iže po prošonym *biel-podl 1*; ~ iść po prošbie 'jw': (o wyrzuconym ze dworu fornalu) un ņe posed do drugęgo dworu sukać uobołosku, tylko set po prošbe *sand 13*; *konec RŁTN XXII 233*; ~ iść po rozum do głowy 'szukać wyjścia z trudnej sytuacji': Trzeba iść po rozum do głowy *Ciesz SGŚ XIII 48*; *złotow B IV 209*; *Kasz S I 327*; ~ iść po szczecinie 'biednieć': *radz-podl Wiśła XIX 102*; ~ iść po trupach 'dążyć do celu, nie przebijając w środkach, postępując bezwzględnie wobec osób stanowiących przeszkodę w jego osiągnięciu': po trupach by šet łęcz *PJPAN 37 s 334*; tēn bi krat i bi šet χoc po trupach *szt GMalb II 1 s 135*; ~ iść po żebraniu, żebranym 'żebrac': na ostatku pšięze mi iś po żebrańu *ryb 13*; an'o nar'az żyżina vžōn vorek i iizę po żybranēm *zam 4*; ~ iść precz, bo (kogoś) owies dzióbie '?': Idzie precz, bo go owies dziubie *Ciesz MPTL XV 2 s 79*; ~ iść prostą, równą drogą 'postępować uczciwie': iic prostō drogō *Kasz S IV 173*; pýrsa była rada: rōvnōm drōgōm ić, drugā rada: ņe mýsaj še do cużej zalezytości *Orawa [Sł] ZNUJ 72 s 65*; ~ iść prosto bez gęste i przez rzadkie 'postępować uczciwie bez względu na okoliczności': jo ide za še prosto bez genste i pšes žotke, jo ņe blameruje giž *SGOWM III 46*; ~ iść prosto za nosem '?': Idź prosto za nosym *Ciesz MPTL XV 2 s 80*; ~ iść przez oczy 'być natrętnym, natarczywym': Idzi przez oczy. Nic jego nie obchodzi, tylko idzi przez oczy *Wilno [Lit] SLit 250*; ~ iść (z kimś) przez życie 'prowadzić z kimś wspólne życie': to še una zgožiła iis z tobo pšez żyće? *bial-podl 1*; ~ iść (z kimś) ręka w rękę, w jedną rękę 'zgodnie współpracować, działać solidarnie, popierać się': Idzie z nim ręka w rękę

Bytom MPTL XV 1 s 49; jym ñic ñe udowodniće, bo uñi jido reńka v reńke bial-podl 1; to je kōmotorstfo, zavdi jido reńka v reńke szt GMalb II 1 s 135; z ojcem v jene reńke śli, muvili, ze ja grymaśna bial-podl 1; ~ iść smugiem 'unikać kogoś': jic smugą ['bokiem, z dala'] Kasz S V 103; ~ iść sołtysa oskarżyć 'oddalać się w celu załatwienia potrzeby fizjologicznej': Chojn pn-zach jw 216; [sporad] Kasz jw; ~ iść spać z gapami, kokotem, kurami 'kłaść się spać bardzo wcześnie': jic z gapami ['wronami'] spac wej jw I 301; Prósów to mało^u dziura [...]. Dzie ludziska z kokotym idą spać Szczepanowice-Opole KoszPog 26; spać chozovou barzo fčas [...]; tymu se teś śmoli ś ñego, że jizze sp'aj^z zarovno s kurami ciesz NT II 42; jizze spać s_ukuramy^z złotow 1; Wieczór było trzeba iść spać na rowno z kurami Ciesz [Cz] Zwrot 281 s 30; ~ iść stopka na stopkę, stopka w stopkę 'iść powoli': jic stopka na stopką, jic stopka v stopką Kasz S V 169; ~ iść swego 'działać samodzielnie, niezależnie, według własnego uznania': Stup LSW II 1126; ~ iść swoimi dwoma lechami 'zajmować się swoimi sprawami, nie wtrącać się w nie swoje sprawy': z'a^uñikim są ñ'e^ukerują, lěno idą sv'o^ujimi dvuma l'ěxami Kasz pd-wsch S II 347; ñe vtikōm nosa, że ñi mōm, jano jida svojami dvōma l'ěxami Koc SKoc II 105; ~ iść swoją drogą 'jw': zavdi sfojo drogo jizze, ñe sūxα naśyχ radōf szt GMalb II 1 s 135; šedū sfojūm drogo za polskum olsz SGOWM II 112; mōziūam mu stale, jiz sfojō drogo, ñe ftrōncāi śā do jannyχ luži, bo potam nažekāu na sfojō guopotā bāzes ostroł 31; ñeχ každy^z jizze sv^uo^uē^uq^u dr^uo^ugō, a d^uo^uē drugēg^uo^uē śē ñē ftykō^z złotow B I 145; Kasz S V 192; ~ iść ślad w ślad 'iść za kimś, nie odstępować kogoś ani na krok, podążać za kimś': psy śli za jymi ślat f ślat i naleźli bial-podl 1; ~ iść śmiercią 'iść na śmierć': Piérwsza mówi: „że woli śmiercią iść

(sic), jak za tego noska" piñ Kiel II 222; ~ iść udry za udry 'odwzajemniać się za coś złego czymś równie złym': ja ñe bede se soñzić añi jisć udry za udry kras 7; ~ iść w alleluje 'schodzić na złą drogę': ten jizze v aleluja wej S I 4; ~ iść warkoczem 'o rzece: wić się': vode, co iže varkoczem, to nazyvajom struñeñ, i voda gvoži Żywiec 1; ~ iść w barki 'mocować, siłować się': Kasz Hilf 159; ~ iść w bary 'jw': wys-maz PF IV 798; ~ iść w biady 'jw': Jo chce z tobą iść w bziady – pedo lew – obocem, chto z nos krzepsy ostroł Ch Z borów 39; wys-maz PF IV 799; białos Kudz 136; ~ iść w Czajowe bruki 'upierać się': ju tō jizzeš v čajove vraki ['brukwie'] wej S VI 106; ~ iść w dażki 'mocować, siłować się': Iść w dażki Grodno [Bruś] Zb XI 267; Lit Wal 55; ~ iść w długą 'włóczyć, wałęsać się': naś tatk ñi može o večor usezec doma, le vedno jizze v długō Kasz S I 218; ~ iść w dobre ręce 'dostawać się pod opiekę, w posiadanie dobrej, zaufanej osoby, być powierzonym komuś zaufanemu, pewnemu': jag v dobre rence yže, to pšedom bial-podl 1; ~ iść w drony 'o królowej pszczół: rozpocznąć okres godowy': krōlova jizze v drōni od drugēgo lutēgo szt GMalb II 1 s 135; ~ iść w dupę na raki 1. 'nie pokazywać się gdzieś więcej': jiz v dupa na reki Koc SKoc I 108; 2. 'nigdzie nie pójść': złotow B II 20; ~ iść (z kimś) w duży 'mocować, siłować się z kimś': siem K I 398; ~ iść w dzbanuszka 'o trzech osobach: iść w taki sposób, że dwie osoby znajdujące się na zewnątrz prowadzą pod rękę osobę idącą w środku': ok Krakowa jw 418; ~ iść według nutów '?': jakže tō traf'il v takē c'lemnici? ja šed vedług nōtōv Kasz pd-wsch S VII 184; ~ iść we wieś 'włóczyć, wałęsać się': on ju zās šed ve ves Kasz jw VI 136; ~ iść w górę 1. 'o cieście: zwiększać swoją objętość, podnosić się na skutek fermentacji; rosnać': n-dwor AGM VI s 111; olsz SGWOM III

50; szt *GMalb II 1 s 118*; 2. 'o cenach: zwiększać się': cyny *jidom v gure łęcz PJPAN 37 s 282*; ~ iść w grzechy 'oddalać się w dalekie, nieokreślone miejsce': *n-tar [Orawa] KaśSł II 1 s 352*; ~ iść w imy 'siłować się': *ijc v iimə pog Wej i Lęb S II 106*; ~ iść w kaduki 1. 'oddalać się w celu załatwienia potrzeby fizjologicznej': *Kasz S II 118*; 2. 'udawać się na spotkanie z kimś [?]: oni ślə dvoje v kaduki ['krzaki jałowca'] *Kasz jw*; ~ iść w kit kiteczny 'uwolnić kogoś od swojego towarzystwa, odejść, odczepić się od kogoś': *ijc v Kit kitečni Kasz jw VII 147*; ~ iść w klukę 'iść bez pary w charakterze drużyny weselnej': *ijc v kləką ['jarzmo na jednego wołu lub jedną krowę'] kar jw II 162*; ~ iść w krzaki 'oddalać się w celu załatwienia potrzeby fizjologicznej': Ale pozwól mi, wiloszku ('wilczek'), iść w krzaki, bo mnie z tego strachu tak morzy, że już ani nie wytrzymam *opol SGŚ XIII 52*; ~ iść w kury 'bawić się w taki sposób, że dwie osoby, skacząc na jednej nodze, przepychają się za pomocą łokci': *Kasz pn-zach S II 301*; ~ iść w Labudowę 'zbaczać z tematu': *ja tak, a on vědno ijze v labudovą Kar jw 328*; ~ iść w olszki 'zgubić się, zginąć, zawieruszyć się': *ijc v uōłški chojn LPW III 753*; ~ iść w orędziny 'udawać się do dziewczyny z wizytą, w towarzystwie swatów, aby oświadczyć jej oraz jej rodzicom, że jest się zainteresowanym małżeństwem z nią': *jak še χto χce żenić, to ijze v uoreżiny miel PKJ II 77*; ~ iść w pałki, pióra 'o ptakach: porastać piórami': *jağ gąši porastaju, idu f piura, to še muvi: idu f połki kras 3*; ~ iść (za kimś) w piekło 'być gotowym dla kogoś na największe ofiary, być gotowym uczynić, poświęcić dla kogoś wszystko': *kašəbi sō tē dbə, že za svim bə v pekło ślə Kasz S IV 247*; ~ iść w pierzę, pióra 'kłaść się spać': *ijc v pēřą wej jw 258*; *ijc v pōra Kasz jw*; ~ iść w płomień 'palić się [?]: bo jağ uōgnym

[*się wędzi, a nie dymem*] – to še zapāfi – *ijze fšysko f puōmīn n-tom SobWp 74*; ~ iść w pole 'udawać się na front': *jağ žōm f puōēiYe šet, uoēiēc uoēstōu sōm dūōžma! złotow B III 264*; ~ iść w prymy 'przenosić się po ślubie do domu żony i jej rodziców': *Zięć, przyjęty do chaty żony, nazywa się „prymakiem”. Żenić się i osiadać w chacie teściów to „iść w prymy” Wilno [Lit] Wista XIV 422*; ~ iść w przegony 'ścigać się': *iś f pšegōny piñ 2*; ~ iść w przystępy 'przenosić się po ślubie do domu żony i jej rodziców': *siem 1*; ~ iść w rozsypki, rozsypy 'marnować się, niszczyć się': *takē pākne gospodarstvo jak to bəło, śło v rozsəpki Kasz S IV 355*; *gbūōrstwūo śło v rozsəpki Kasz LPW II 156*; *ijc v rozsəpə Wej S VII 274*; ~ iść w rug 'udawać się gdzieś w celu poszukiwania pracy': *Lim*; ~ iść w sakry 'iść precz': *Ciesz [Cz] SGŚ XIII 53*; ~ iść w skoki rym 'skakać': *Biere drewka, idę w skoki Przeworsk ME VI 206*; ~ iść w skóre 'zaczepiać kogoś': *ten zarā v skōrą ijze Kasz S V 55*; ~ iść w słułp 'o rosącym zbożu: zaczynać wytwarzać na łodydze kolanka – obrączkowate zgrubienia': *Obok mieszanek uprawia się seradełę, którą wysiewa się w życie w czerwcu, tzn. kiedy zboże zaczyna kolankować – idzie w słułp mil MPTL XXV 1 s 57*; ~ iść w swój łeb 'mieć własne zdanie': *ja mu dobže režeūa, ale šet f sfōj uēp st-gdañ 1*; ~ iść w (czyjeś) ślady 'wzorować się na kimś, naśladować kogoś': *tag barzo χce iść f ślady vujka, zafše zreštō χcauam złotow B IV 423*; ~ iść w teren 'udawać się gdzieś, aby coś załatwić lub kogoś odwiedzić': *jağby še kto ũo mne pytoū, to ide v teryn i mje ne beže do vjēcora gor 4*; ~ iść (z kimś) w udry 'przeciwstawiać się komuś, robić komuś na przekór, kłócić się z kimś': *Kasz S VI 11*; ~ iść w użycie 'o zwierzęciu: iść na rzeź': *ani movy ni ma, žeby to [mięso końskie] użyfi, pañi, to še bżyžifli barzo.*

(koń) čysty, ale jednak nie iże v użycie zaw 1; ~ iść w zapominki 'ulegać zapomnieniu': fšysko iże v zapomnijki wiel 6; ~ iść w zięcie 'przenosić się po ślubie do domu żony i jej rodziców': białos 1; ~ iść za chłopa 'o kobiecie: zawierać związek małżeński': skoduje se, ze jakem uovdoŭaŭa muodo, nie sŭa za χuopa *sied BartMazur 12; rad RĚTN XXII 234*; ~ iść za kierz, za płot 'o nienarodzonym dziecku: zostać poronionym': šesc žŭje, a to šŏdmě šło za keř *Kar S II 319*; dva pěršě šło za płot *Kar jw IV 90*; ~ iść za kłapy 'bić się': *strzel-opol OIW 84*; ~ iść za kratki 'dostać się do więzienia': Gdo sie radzi matki, nie idzie za kratki [przysł] *Ciesz SGŚ XIII 53*; ~ iść za łby pśn 'bić się': Już i bracia sobie dobrego nie życzą, Często za łby idąc, po włosku się ćwiczą *Mr i Wr SGOWM III 51*; ~ iść za mąż 'o kobiecie: zawierać związek małżeński': do jŭi χoził kto jinny i una fcale nie χcała jŭż za jęgo za mŏs *bial-podl 1*; ni χcała jŭż za mŏż za nikogo *chłm 36*; ŭuna jŭšla za muŃš *hrub JPLXXVII 196*; dważešća i štyry mŃe byŭo, jak ja sŭa za mons *nidz SGOWM III 47*; za muŃš iŭže, za χuopa *rad RĚTN XXII 234*; [pśn] *opocz MPTL VII 229; radz-podl 13; suw 1; Olec SGOWM III 47; Mr i Wr jw; włoc Wiśła XVII 456*; ~ iść (za kimś) za mąż 'o mężczyźnie: zawierać związek małżeński': jek za mnŏ za monš šet, to jŭs reŃki nie Ńau *mrąg SGOWM III 47*; ~ iść (z kimś) za pasem, za pasy, zapasy 'mocować, siłować się z kimś': by še muŃŭ porażyć pŕemienić ve lva, psa i v orŭa, i v mrowca, tedy by dopĕro mŏg se mnŏ za pasęⁿ iść *opol ME V 192*; za pasy (iść) *strzel-opol OIW 396*; jŭc za pase *Kasz LPW III 1009*; mogli byχ my społę jŭc zapasy *koziel ME V 91*; iŭ z nim zopasy *ciesz 18*; ~ iść za (swoją) potrzebą 'oddalać się w celu załatwienia potrzeby fizjologicznej': Iś za potrzebom *n-tar [Orawa] KąśŚ II 1 s 352*; zara bede, tylko za

sfojo počšebo yde *bial-podl 1*; iść za sfojŏm potrzebŏm *niŭ 5*; ~ iść za stodołę 'jw': jŭc za stodołą *Kasz S V 163*; ~ iść za szmatką 'o dziewczynie: poślubić tego, któremu dała chustkę podczas spotkania z osobą swatającą jako znak zgody na przyszłe małżeństwo': swoje s'usede puosłŭł p^{uo}smate. a Ńna še jŭs ftedy zaŭiwała, cy ję dać, cy nie dać. bo to zn'amenalo z'a smatkom iś aji z głovom. Ke jŭc dała smatke, muŃala i głove *Orawa [Sł] ZNUJ 169 s 277*; ~ iść z batogiem na morze 'podejmować się zadania ponad siły': ic z batugu na muŭre wej *S VII 169*; ~ iść z buksami 'oddalać się w celu załatwienia potrzeby fizjologicznej': *Koc SKoc II 57; Kar S I 87; Wej jw*; ~ iść z długim nosem 'doznawać zawodu, rozczarowania': jŭc z długim nosem *Kasz S I 218*; ~ iść (komuś) z drogi 'unikać zwady z kimś, ustępować komuś': jedyŃ drugŭmu šed z drugŭ *n-tom SobWp 208*; ~ iść z gapami, gąskami 'biednieć': jŭc z g'apami *Chojn pn-zach S I 301*; jŭc z g'ŏskami *Kasz jw 312*; ~ iść ze swoją potrzebą 'oddalać się w celu załatwienia potrzeby fizjologicznej': muŃŭ jŭc ze svoŕjŏ p^{uo}štšebŏ *złotow B III 342*; jŭc ze swojŏ potrzebŏ *Kasz S IV 150*; ~ iść ze swą sprawą 'jw': *Šłup LSW II 1081*; ~ iść ze śpiczkami 'iść, płacząc': *n-tar [Orawa] KąśŚ II 1 s 352*; ~ iść ze światła, światu 'umrzeć': Ty matko, coś nas pozabijac chciała, terazki ty ze światu iść musis *ok Opola ME VIII 182*; Bez głupiá baba byŃ seŭ ze światła! *rzesz jw X 282*; bes ta pšeklanto goŭoŭa co to luŭi ze šfata jŭže *ryp MacŚł 165; tor jw*; ~ iść z gołą ręką, gołymi rękami 'udawać się w odwiedziny bez prezentu': uoćepin ně r^{uo}obom teras, b^{uo} to fstyd zbĕrać piŃonze, a z goŭom rynkom jŭ tak niŭt ně jŭży *kroś 1*; ja to nie yde z gołymi rencami, bo tam žeći *bial-podl 1*; iść ze gołymi rękami *gliw SGŚ XIII 53*; ~ iść z kobiałką 'udawać się do

spowiedzi w okresie wielkanocnym': mōj chłop šed zis z k'obãłkō pog Kościer, Chojn i Byt S II 182; iść z kobałkō Koc SKoc II 74; ~ iść z kołędą 1. 'w okresie świąt Bożego Narodzenia obchodzić domy, śpiewając okolicznościowe pieśni, inscenizując widowiska i składając życzenia, w celu uzyskania poczęstunku i datków': ħidum s kolindum rad RLTN XXIII 212; 2. 'porzucić męża lub żonę': jego k'obeta śła z k'oladō Kasz pd-wsch S II 186; 3. 'porzucić służbę': Kasz pd-wsch jw; ~ iść z krzywą ręką 'udawać się gdzieś, do kogoś z tapówką': Ej! trzeba tam iść z krzywą ręką Ciesz Cinc 12; ~ iść z kwitkiem 'odejść, nic nie załatwiwszy': Ale nikt nie miał takiego kapelusza, wszyscy musieli iść z kwitkiem, tylko stary majster miał taki kapelusz, jak chciała pszcz SGŚ XIII 53; cárovnica s kvítčkēm muśala ħiść do svojĕi šežiby wyrz PKJP II 1 s 170; ħcōu piñanzj p^uo^ežyčĕ, ale mušōu ħiść s kvítkam złotow B II 160; ~ iść z miechem, pindlami, tomlami, torbami, torbą 'stawać się nędzarzem, żebrać': ħic z mĕxą Kasz S III 158; ħic z piñdlami Kasz jw IV 275; ħic z tomlami kar jw V 367; iść s torbãmy niź 5; ħic z torbami Kasz S V 370; ħyc z torbō Kasz LPW II 582; ~ iść z nawiedzka 'udawać się z podarunkiem w odwiedziny do kobiety, która niedawno urodziła dziecko': Ciesz SCiesz II 208; ~ iść (z kimś) z Obręblewa do Zęblewa 'kpić z kogoś': mæ z nim ślæ z obrãbleva do zãbleva Wej S III 276; ~ iść z ogniem 'palić się': caua veš sja z uognim sier 5; ~ iść z pieczkami 'odejść z niczym': iś z pĕckami pszcz SGŚ XIII 53; ~ iść z portkami 'oddalać się w celu załatwienia potrzeby fizjologicznej': muša ħiść s p^uo^ertkamj złotow B III 314; ~ iść z prózną ręką 'udawać się gdzieś, nic ze sobą nie biorąc jako prezent': Kasz S IV 176; ~ iść z różkami 'udawać się z podarunkiem w odwiedziny do kobiety, która niedawno

urodziła dziecko': Śl SGŚ XIII 53; ~ iść z uciekiem 'o żonie: opuścić męża': żona śła z 'ucekiem kar S VI 7; ~ iść żužu 'w zwrocie do dziecka: kłaść się spać': Kasz jw VI 318; ~ iwanem iść 'o urzędzeniu: bardzo szybko działać': Dobrze ciągnie? – i v a n e m ħi ħe st-gdañ 9; ~ nie móc gdzieś iść 'mieć ztwardzenie': ħĕ m^uo^ega gžĕš ħiść złotow B II 20; ~ skok iść 'iść bardzo szybko, prawie biegiem': ok Biłgoraja Mazur II 167; ≈ bieda na biedę idzie pšn 'o skrajnej nędzy': Bieda na biedę idzie, Wlĕj piwo, Żydzie! szczyw Wiśła VII 190; ~ (ktoś) by sobie dał trzecią dziurkę w nosu wywiercić, jakby to szło 'ktoś jest ciekawski, wścibski': kar S I 270; ~ dobranoc, idź, idź, nie mamroc żart 'formuła pożegnania przed pójściem spać': dobr'anoc, ħic, ħic, ħe mamroc! łĕcz PJPAN 33 s 108; ~ drzewo idzie na obierzkę 'frazja używana w odniesieniu do niedoświadczonego drwala': dřevo ħiže na obeřkã ['pierwsza lub ostatnia deska przy piłowaniu drzewa'] – o niedoświadczonym drwalu, któremu siekiera ucĕkã z dře-va wej S III 285; ~ dziady idą w kąty 'robi się ciemno, zmierzcha się': žady idō f_kõnty Bronowice-Kraków MPKJ II 439; ~ godziny, zegar idą, idzie nieskoro, nieskorzej, po zadku 'zegar wskazuje godzinę wcześniejszą, niż jest w rzeczywistości; spóźnia się': tyn zygor iže ħyskoro St Wiś-Pszczyna SGŚ XIII 51; gożiny ['zegar'] ħidōm ħeskoři ciesz 6; ty gożiny ħidōm po zatku ciesz SGŚ XIII 52; zygor iže ħeskoro. zygor nãm iže po zatku ryb 13; ~ gdyby nie musiał, toby ani srać nie szedł 'frazja odnosząca się do człowieka leniwego': Gdyby nie musiał, toby ani srać nie szoł Ciesz MPTL XV 2 s 71; ~ gęba (komuś) idzie jak kołowrotek, jako cierka 'ktoś bardzo dużo mówi': Gymba mu idzie jak kołowrotek Ciesz jw 76; iže mu gymba ħako cýrka Cieszyn [Cz] Kell II 144; ~ grzenia (na kogoś) idzie 'kogoś ogarnia

senność': gręna na me ijze *Kar S I 378*; ~ (coś) idzie bez grdyk 'coś się marnuje na skutek pijaństwa': te wouj tak po koleju bez grdyk šuj nidz *SGOWM III 48*; ~ (ktoś) idzie bez lodku 'ktoś daleko nie zajdzie': on ijze bez lodku ['proszku atunowego'] *Kasz S II 372*; ~ (coś) idzie bez, przez uszy 'coś działa drażniąco, nieprzyjemnie na zmysł słuchu': nie żegotej mi tym zvyrtkym, bo to bez ušy iže ryb *13*; oškliwo ['brzydka, nieprzyjemna'] muzyka, graiōm škroboki, aš to pšez ušy iže ryb *13*; nie brus tymi żelazumami, bo to pšez uši iže ryb *SGŚ XIII 52*; pžez ušō ijc *Kasz LPW III 765*; ~ (coś) idzie (komuś) ciężko w głowę 'ktoś uczy się z trudem, słabo pojmuje': to mu cažko v głovā ijze *Wej S I 116*; ~ (coś) idzie (komuś) do głowy **1.** 'alkohol działa na kogoś odurzająco': Dālek mu tego wina, e, kumotrze, wy mie kcecie opojić, tak mi sło do głowy *n-tar [Orawa] KąśŚ II I s 343*; vōžtka ijže mu d^{uo}e g^{uo}evy¹ złotow *B I 200*; Ee Macieju, jakosi ta gorzałka dziš masno. Zamiaz iž do głowy, to idzie do rzyci *n-tar PorJ 1959, 236*; **2.** 'ktoś łatwo coś przyswaja, łatwo się uczy': dajta tēgo χuopaka na škoui, bo jēmu učeñe do guovi ijže szt *GMalb II I s 136*; Juz mu rāz, Boze, nie idzie do głowy ta matematyka! *n-tar [Orawa] KąśŚ II I s 343*; ius ne ijže kšōska do głovy *bial-podl I*; uucy se ij uucy se, ij niž mu do guovy ne ijže piñ *9*; šfincy cauy žiñ nat tom kšōškom, a niž mu ne ijže do guovy tęcz *PJPAN 37 s 335*; na^{ka} ijže mu češk^{uo}e, nē ijže mu d^{uo}e g^{uo}evy¹ złotow *B II 21*; **3.** 'ktoś o czymś myśli': Co ci tez idzie do głowy? Ka by ci taki głupi stworyni uciekało, kie idzie na noc żyw *MiesPog 141*; ~ idzie do góry 'idzie ku lepszemu, poprawia się': peñc lat vyrobili, co mowa dwa kuñe i krowe, to je krutki čas, a jednak iže do gury *ostródz SGOWM III 48*; (komuś) idzie do góry 'komuś zbiera się na wymioty': *Kasz S VII 80*; ~ (coś) idzie do

kudiable 'przekl': to šło do kudiable! [*st Wej S II 288*]; ~ (komuś) idzie do lepszego 'ktoś wraca do zdrowia': me ijze ju do lepszego, ja vnet vstōnā *Kasz S VII 151*; ~ (coś) idzie (komuś) do nuty 'coś odpowiada komuś': Jechali aji nocami, aby czim jak niejrychli byli dōma przy rodzinie. A tym žłodziejōm, co siedzieli po lasach, to šzło do nuty *Cieszyn [Cz] PiegKoz 100*; ~ (coś) idzie do skutku 'coś zostaje zrealizowane': Przed zapusty jusz w ostatnym momencie, kiedy mniało isc do skutku [*chodzi o zawarcie małżeństwa*], zeslau Paluszniycę žłodzejkę *chojn MPKJ III 150*; ~ (coś) idzie do upadku 'coś marnieje, niszczy się, zmienia się na gorsze': to fšystko ijže do upatku tęcz *PJPAN 37 s 334*; ta cauo ijgo gospodarka to ijže do upatku piñ *9*; ~ (coś) idzie (komuś) do wierzchu 'coś zmienia się na lepsze': A tymu mynorzowi wszecko šzło strasznie do wyrchu, rōs w bogactwo *Cieszyn [Cz] KadGaw 319*; ~ (komuś) idzie do ziemi 'ktoś jest bliski śmierci': Já juž može lepszych časōw nie doczekām, bo mnie juž do ziamni jidzie *Wr Barcz 40*; ~ (na kogoś) idzie drugi świat 'ktoś się starzeje': na me ju drāgi svāt ijze *Kasz S V 195*; ~ idzie gładko, a tak sękowato 'coś odbywa się z przeszkodami': Tak idzie gładko, a tak sękowato *Śl SGŚ XIII 47*; ~ (coś) (bez kogoś) idzie jak bez rzeszoto 'frazu używana w odniesieniu do osoby z biegunką': to b'ez negue tak iže jak b'ez_řešoto kościer *S II 103*; ~ (coś) idzie, jakby grał, pomydlił 'coś się pomyślnie układa, coś sprawnie przebiega': To idzie jakby groł *Ciesz MPTL XV 2 s 201*; Idzie to, jagby pomydlił *Ciesz jw 79*; ~ (coś) idzie, jakby z kamienia wodę cisnął 'z czymś trudno się uporać, coś przychodzi komuś z trudem, ciężko': Idzie to, jagby z kamiynia wode cisnōł *Ciesz jw 79*; ~ (komuś) idzie, jakby z rękawa trząsł 'ktoś ma łatwość wypowiedzania się': temu to tak

ijze, jakba z rąkava trōs *Kasz S IV 303*; ~ (coś) idzie (komuś) jak krew z nosa, po grudzje, wesz po Żydzje, z kamienia, kęsa 'z czymś trudno się uporać, coś przychodzi komuś z trudem, ciężko': ijze jak kref z nosa piń 9; ijze jak krew z nosa łęcz *PJPAN 37 s 335*; jak yže robota? – jak krew z nosa! *bial-podl I*; ta robota yže žis jak po gruże *bial-podl I*; ijze jak po gruże piń 9; ijze jak po gruże łęcz *PJPAN 37 s 276*; jak tam ijze robota? – a ijze, jag ves po zyže *bial-podl I*; Idzie to, jak z kamiynia *Ciesz MPTL XV 2 s 79*; tag mu fsystko šuo jak s kańiña łęcz *PJPAN 41 s 363*; jag goronco, to kopańe yže jak s kańiña *bial-podl I*; Jednak wsio sło jak z kamienia *etc MPTL XIX 134*; ta robota iže mi jak s kansa *koziel SGŚ XIII 48*; ~ (ktoś) idzie (na coś) jak na wodę 'ktoś chętnie coś kupuje': my uš tego ni mõmy vela f sklepe, luže na to idom jag na voda *ryb 13*; ~ (coś) idzie (komuś) jak nic 'ktoś sobie z czymś łatwo radzi, nie ma z czymś trudności': stōvīāne snoēpkōf ijze ji jak nic, je m^oēcnō i χ¹pkō^o złotow *B II 21*; ~ (ktoś) idzie jak opałka 'frazu używana w odniesieniu do sposobu poruszania się kobiety ciężarnej': doвно ja_ktōro baba bēta čy^užarno, godafi: iže jag_opołka *brzoz I*; ~ (komuś) idzie jak po lodku 'komuś się dobrze powodzi': me ijze jak po łōdku ['proszku atunowym'] *Wej S II 372*; ~ (coś) idzie (komuś) jak po lodzie 'coś się pomyślnie układa, ktoś sobie z czymś łatwo radzi, nie ma z czymś trudności': to ji tak ijze, jak pue lože *Kasz Ram 64*; ~ idzie (komuś) jak po maśle 'jw': To idzie jak po maśle *Ciesz MPTL XV 2 s 201*; jemu ijze jak po maśle piń 9; jak masynka dobra, to ijze robota jak po maśle *bial-podl I*; jemu ijze jak po maśle, je bogati i zdrowi *szT GMalb II 1 s 136*; rō^ob^ota ijze mu jak p^oo maśle *złotow B II 21*; ijze jak po masle *Kasz S II 103*; *ryb SGŚ XIII 47*; *Śl MPTL XV 1 s 49*; łęcz *PJPAN 45 s 539*; ~ idzie

(komuś) jak po mydle 'jw': uni młode, to jym robota ijze jak po mydle *bial-podl I*; fšistko ijze mu v žiču jak po midle *szT GMalb II 1 s 136*; ijze jak po mydle łęcz *PJPAN 45 s 566*; Do tēgo ciasu szło wszystko jek po mydle *Wr zach StefO 18*; *Śl MPTL XV 1 s 49*; *Kasz S III 66*; ~ idzie (komuś) jak po ruklinie 'komuś źle się powodzi': me tak ijze jak po rōklōne ['wybojach na drodze'] *Kasz jw IV 318*; ~ (coś) idzie jak po sznurce 'coś dokonuje się szybko i sprawnie': *Ciesz SGŚ XIII 47*; ~ (komuś) idzie (o coś) jak ślepej kurce o ziarnko '?': Idzie mu o to jak ślepej kurce o zorko *Ciesz MPTL XV 2 s 79*; ~ (coś) idzie jak woda **1.** 'o towarze: rozchodzi się łatwo i szybko, jest na niego duży popyt': kup sobe ryņkavice, bo brakne, idom jag voda *koniń 14*; **2.** 'o pieniądzech: szybko się rozchodzą, są szybko wydawane': pijōnže idom jag_v^ooda *n-tom 2*; ~ (coś) idzie jak w zegarku, zegar, zegarek 'coś się pomyślnie układa, coś sprawnie przebiega': Idzie jak w zegarku *Bytom MPTL XV 1 s 49*; o to čutki gusподаš, u jęgo iži fšystko jak zegar *suw 1*; To idzie jak zygarek *Ciesz MPTL XV 2 s 201*; ~ (coś) idzie (komuś) jak z bronami w lesie 'z czymś trudno się uporać, coś przychodzi komuś z trudem, ciężko': Idzie mu to jak z brōnami w lesie *Ciesz jw 79*; to mu ijze jak z brōnami v lese *Kasz S I 71*; ~ idzie (komuś) jak z kryki 'źle się komuś powodzi': tag mi liχo iže jak_s_kryki *opol ZNUJ 18 s 45*; iže jak s kryki *tar-gór 4*; ~ (coś) idzie jak z motowidła 'coś się pomyślnie układa, ktoś sobie z czymś łatwo radzi, nie ma z czymś trudności': to mu šło jak z motowidła. mojē bałce robota ijze jak z motowidła *Kasz S III 118*; ~ (coś) idzie (komuś) jak z płatka 'jw': tero to juž nom gospodarka ijze jak s pūatka, ale pše-tym to žymy ni mogli sobe ni jag daž rady łęcz *PJPAN 37 s 334*; ~ (komuś) idzie jak z pytla 'ktoś jest

gadatliwy': tĕ babe to iĵe ĵak z pĕtla *Kasz S IV 62*; ~ idzie (komuś) koślawo, krzywo, kulawo 'komuś źle się powodzi': mĕ dosc koślawo iĵe *Kasz jw II 217*; ĵemu dosc kĕŕŕo iĵe *Kasz jw 274*; ĵemu iĵe dosc kulawo *Kasz jw 295*; ~ (coś) idzie lekko 'ktoś sobie z czymś łatwo radzi, nie ma z czymś trudności': ucĕnie mu letko iĵe *szt GMalb II 1 s 136*; mĕ śło letko na egzãmiĕ *Kasz S II 362*; ~ (coś) idzie na bajtlak, gałãż, maderĕ 'coś marnieje, niszczy się, zmienia się na gorsze': Idzie coś na bajtlak – jest zbywane, idzie do ruiny, na bankructwo *krak 8*; fšĵstk^o iĵe na gau^oš *złotow B II 20*; Był piynĕ krów, kón, a dziś całã gazdówka idzie na maderĕ, pole lezy odłogiym *n-tar [Orawa] KqšŠt II 1 s 343*; ~ (coś) idzie na capart 'coś marnieje, niszczy się, staje się bezużyteczne': Uż teraz mało robim, nie lza; nic ćłowiek nie worce, szily coraz barzi uosłabujom, wsziecko jidzie precĕ, jako to stare zielazo, na capart ('nieużytek') *ciesz PEŠ III 28*; ~ (ktoś) idzie na dziewczĕta jak dzieci na słodkie wišnie 'ktoś chĕtnie flirtuje z dziewczĕtami': *kar S II 103*; ~ (coś) idzie na marne 'coś marnieje, niszczy się, zmienia się na gorsze': na marne fšystko iĵe łĕcz *PJPAN 45 s 538*; ĵag gospodaża ny ma, to fsysko na marne yĵe *bial-podl I*; cau^o rĕb^ota iĵe na marne *złotow B II 218*; ~ (komuś) idzie na nogi 'czyjaś sytuacja staje się lepsza': *wej S VII 183*; ~ idzie na odmian 'zbliża się odwilż': Idzie na otnian *Mr i Wr PF XXII 189*; ~ (coś) idzie na perzyny, w perzynĕ, perzyny 'coś ulega zniszczeniu, marnieje': a te te ũeza kuĕta šĕ na same pĕřĕň *Kasz Ram 287*; Nic ni maja, wszystko jidzie w perzyna *Wr Barcz 72*; ĵasem nabodník ['ochraniacz na rogi krowy'] iĵe w pařĕna i knãgi zrobĕ jednak to, co ĵcĕ *Wej S III 177*; všĕtk^o śło v pařĕna *Kasz LPW I 625*; ~ (coś) idzie na rĕkĕ '?': Nie idzie mu to na rynke *Ciesz MPTL XV 2 s 143*; ~ (coś)

idzie na skapanie, skapĕ, skapĕ 'coś marnieje, niszczy się, zmienia się na gorsze': Jak sie źle gazduje, to syćko idzie na skapanie *n-tar [Orawa] KqšŠt II 1 s 351*; Całã ta gazdówka idzie na skape *n-tar [Orawa] jw*; Cołkie gospodarstwo idzie na skapka *Šl SGŠ XIII 50*; ~ (coś) idzie na tę samã nutĕ 'coś odbywa się, dzieje się po staremu': ĵã mĕslãł, że ta baba są ĵu obda, a ĵã viĵã, że to iĵe na tą samõ nõtã *Kasz S VII 184*; ~ (coś) idzie (komuś) na wdãg 'coś jest dla kogoś korzystne': Idzie mu na wdãg – ma korzyść, idzie mu sporo *Myšlen K VI 83*; ~ (coś) idzie na (pusty) wiatr **1.** 'nic z czegoś nie wynika': Beblãjã cały wieczõr – mówia, a to na wiatr idzie *N Bytom 1*; **2.** 'coś nie przynosi efektu': te lekarstfa na pusty vater iĵe *bial-podl I*; ~ (komuś) idzie na zwracanie 'komuś zbiera się na wymioty': *ciesz SGŠ XIII 51*; *koziel jw*; ~ idzie na żywe noże 'ktoś kłóci się w taki sposób, że może dojść do bójki': tam u nýĵ iĵe zar^o na żyve n^ošĕ *złotow B II 381*; ~ idzie nierĕkawo (?) 'komuś się w czymś nie powodzi': pu prostu puveĵãfšy nireĵkavo iĵe *suw 3*; ~ (coś) idzie nie rĕkã, nie idzie od rĕki 'jw': šviĕne idom ĕe ryĵkom (nie darzã się) *koniĕ 14*; od rynki mu to ĕe iĵe *Cieszyn [Cz] Kell II 184*; ĕe iĵe mu to ĕiz uod rynki *pszcz SGŠ XIII 51*; Nie idzie mi to od rĕki *Šl MPTL XV 1 s 85*; rĕb^ota nic mu ĕĕ iĵe uo^od rãĵki *złotow B IV 157*; to ĵe ĵu taki ĵãra ['ćłowiek powolny, zwłãszcza stary'], ĵemu nĕck robota ĕe iĵe od rãki *Kar S I 180*; ~ (coś) idzie oporem 'coś przebiega z trudem, opornie': Tak wszystko łoporã idzie *Lim*; ~ idzie (komuś) po głowie 'ktoś się czymś martwi': beĵe mu šĕ pĕ gĕŕve *brzoz 1*; ~ (coś) idzie po zĕbach 'ktoś doznaje nieprzyjemnego wrazenia pod wplywem dźwięków wytwarzanych przez skrzypiaĕce przedmioty': Nasmaruje ty zãwiasy, bo zgrzpio, ze jaz po zymbak idzie! *n-tar [Orawa] KqšŠt II 1 s*

343; ~ (coś) idzie prek 'coś wychodzi z użytku': do^uvni byu^u xebel do kapu^usty^u xeblova^uo^u [...] , to byu^u stary^u vynalazek, f^uysko i^uje prek wolsz 7; ~ (coś) idzie (komuś) przez głowę 'ktoś o czymś myśli, zastanawia się nad czymś': tag mi feroz i^uje p^usez guove, co on tam f tym vojsku robi, jag^u mu tam i^ues Brzozów; ~ (coś) idzie (komuś) przez naturę 'ktoś ma wstręt do czegoś': Idzie mu to przez naturę – nie znosi tego spokojnie, bez wstrętu Cieszyn 2 [Cz]; Ciesz; ~ (coś) idzie Pyczową drogą 'coś marnieje, niszczy się, zmienia się na gorsze': to šlo p^učovo^u drogę wej S IV 52; ~ (coś) idzie (komuś) ręką 'coś się komuś udaje': šv^ui^une i^uid^u i^u r^uan^uk^uo^u, š^uš^ui^ušć m^ui^uš^uan^ucy^u i m^uo^ue^uže sp^ušedać złotow B IV 157; nama xova r^uak^uo i^uje Kasz S IV 302; m^uław 1; ostroł 9; ~ idzie (komuś) robota, jakby z mostu srał 'ktoś pracuje powoli': Idzie mu robota, jagby z mostu sroł Ciesz MPTL XV 2 s 79; i^uemu tak robota i^uje, jakb^u z mostu srał Kasz S III 116; ~ idzie rzecz (o coś) 'chodzi o coś': i^uje žez^u o to Łow STNW III 42; u^uot razu p^uo^ue^užou^u, u^uo co zec [!] i^uje pi^un 2; ~ idzie siekierę powiesić 'frazą używaną w odniesieniu do pomieszczenia, w którym jest duszne i nieświeże powietrze': taki byu^u smr^uo^ud v izbe, i^uje š^uo tam šykyra po^uvešić ryb 13; ~ idzie (komuś) ślinka (na coś) 'ktoś ma ochotę na coś do jedzenia': To nóm szła ślinka na jedzynie! Cieszyn [Cz] Zwrot 36 s 13; Idzie mu ślinka na to Ciesz MPTL XV 2 s 79; take ži^ušej zopaxy, že još č^uo^uveko^uvi ślinka i^uje koni^un 14; biel SGŚ XIII 48; ~ idzie to (z kimś) do kopca 'frazą używaną w odniesieniu do kogoś, kto popadł w kłopoty': Ciesz [Cz] SGŚ XIII 48; ~ idzie to (z kimś) z kopca '?': Idzie to ś-nim z kopca Ciesz MPTL XV 2 s 79; Juž to idzie z nim z kopca Ciesz jw 100; ~ (coś) idzie twardo jak ze skala 'z czymś trudno się uporać, coś przychodzi komuś z trudem, ciężko': To idzie twardo

jak ze skolo Ciesz MPTL XV 2 s 202; ~ (coś) idzie w alleluję 'coś marnieje, niszczy się, zmienia się na gorsze': to šlo v alelują Kar S I 4; (coś) idzie (komuś) w głowę 'alkohol działa na kogoś odurzająco': złotow B I 200; ~ (coś) idzie w gruzmaki 'coś ulega całkowitemu zniszczeniu': vélež to mást v té voj^une šlo v gruzmaki! Kasz S VII 84; tak^u p^uakn^uá miska šla v gruzmaki [sporad] Kasz pd-wsch jw; [sporad] Kar jw; ~ (coś) idzie (komuś) w Labudowę 'ktoś doznaje niepowodzenia': to m^ue šlo v labudov^u Wej jw II 328; Kar jw; ~ (coś) idzie w pioruny jasne 'coś ulega zniszczeniu': to koło šlo v p^uo^ura^un^u jasne Kasz jw IV 284; ~ (coś) idzie (komuś) w smak 'coś się komuś podoba, odpowiada komuś': Chłopakom też „bardzeńko w smak idzie” dostać się na te zebrania kras Wisła XIX 385; ~ idzie zaraza (na kwiaty) 'frazą używaną w sytuacji, gdy jednocześnie pada deszcz i świeci słońce': Idzie z^uaraza n-tar [Orawa] Kq^uš^uł II 1 s 343; Idzie zaraza na kwiaty lim 15; ~ idź co zginiesz 'frazą wyrażająca złość na kogoś oraz to, że powinien on się natychmiast oddalić lub też przestać zajmować czas; zejdź mi z oczu!, wynoś się!': i^ue, co z^ugi^uneš! st-gda^un 9; ~ idź do bani 'jw': Idź do banie! Ciesz MPTL XV 2 s 80; ~ idź do biesa 'jw': Chcąc się kogoś pozbyć, oddalić od siebie, zwracali się do niepożądanego gościa rozkazująco: „Idź do biesa!” gor KotRzesz 57; ~ idź do Boga 'jw': i^uic sobie do boga ryp Mac^uš^uł 256; tor jw; ~ idź do boru (z czymś) 'frazą wyrażająca niechęć, irytację, złość w stosunku do czegoś': i^uic m^uy d^uo^ue b^uo^ue^ur^uu s tak^u r^uo^ue^ub^uo^ue^ut^u! złotow B II 20; ~ idź do bóla, bólów ciężkich, stu bólów 'frazą wyrażająca złość na kogoś oraz to, że powinien on się natychmiast oddalić lub też przestać zajmować czas; zejdź mi z oczu!, wynoś się!': Idź sobie do bóla! – do stu bólów! wys-maz Wisła X 352; Idź do bólów ciężkich! ok Łomży Bib-

Warsz 1860 II 749; ~ idź do (ciężkiej) cholery, pod cholere 'jw': a iǰ do cholery piń 9; iǰ do (ćiški) cholery! *łęcz PJPAN 37 s 313*; ić pot cholere radz-podl 13; ~ idź do chorobnika 'jw': Idź do chorobnika! *Łom K I 199*; ~ idź do choroby 'jw': a yćće do choroby, nie dam nie! *bial-podl 1*; ~ idź do czarta 'jw': Idź do čerta! *N-tar RWF X 273*; iǰ do čorta! *łęcz PJPAN 33 s 95*; iǰ do čerta kany żyw 6; *szt GMalb II 1 s 59*; *Kasz Ram 22*; ~ idź do diabła 'jw': iǰ do debya żyw 5; iǰ do djabya, nie zawrocei my guovy koniń 14; iże stecka koųo bagna, ić ty nāmniłsy do djabya [pśn] *Mr i Wr SGOWM III 46*; Idź do diabła, ty psie łysy, Kiej się boisz biednej myszy, Już mi to nie chódź! [pśn] *Bytom Rog 175*; *pszc SGŚ XIII 48*; *strzel-opol OIW 35*; *Opole SGŚ XIII 48*; *gor KotRzesz 57*; *piń 9*; *Giż SGOWM III 46*; *Olsz jw*; *Ostródz jw*; *kal 24*; *złotow B II 20*; *Szt GMalb II 1 s 67*; *Mal jw*; ~ idź do diabła (z czymś) 'frazą wyrażającą niechęć, irytację, złość w stosunku do czegoś': iǰ do djabya s tfojimy pańirosamy! *łęcz PJPAN 37 s 334*; ~ idź do diaska 'frazą wyrażającą złość na kogoś oraz to, że powinien on się natychmiast oddalić lub też przestać zajmować czas; zejdz mi z oczu!, wynoś się!': ić do djaśka! *n-miej 1*; iǰ do djaśka, ty mamlaśe *Rybnik SGŚ XIII 48*; *Ciesz SCiesz II 85*; *pszc SGŚ XIII 48*; *oles jw*; *N-tar SKJ V 350*; *olk Zb XI 8*; ~ idź do drabów 'jw': Idź do drabiów *Krp Ziemia V 219*; ~ idź do dupy chrzan kopać 'jw': Idź do dupy krzón kopać *Ciesz MPTL XV 2 s 80*; ~ idź do dupy pieśni śpiewać (z czymś) 'frazą wyrażającą niechęć, irytację, złość w stosunku do czegoś': s_tako roboto to_yǰ do_dupy peśni śpywać! *bial-podl 1*; ~ idź do Grójca, do Pogwizdowa po mores '?': Idź do Grójca po mores! *Ciesz MPTL XV 2 s 80*; Idź po mores do Pogwizdowa! *Ciesz jw*; ~ idź do grzecha (z czymś) 'frazą wyrażającą niechęć, irytację, złość w sto-

sunku do czegoś': iǰ do gżyxa s tymy sfojimy bolonckamy, jo już nie chce vincy suyśyc łęcz PJPAN 37 s 292; ~ idź do grzecha, w grzechy 'frazą wyrażającą złość na kogoś oraz to, że powinien on się natychmiast oddalić lub też przestać zajmować czas; zejdz mi z oczu!, wynoś się!': iǰ do gżyxa! *kolb 2*; Abo my sze poprow, Abo jidź do grzecha! [pśn] *resz StefZ II 49*; Idź w grzychy, niek cie nie widzimy! *n-tar [Orawa] KąśŚ II 1 s 352*; ~ idź do iwana 'jw': *Koc SKoc II 57*; ~ idź do kaduka 'jw': a ić mi do kaduka! *Wr StefŚ 53*; ~ idź do kłobuka 'jw': ić mi do kuobuka *Wr jw 62*; ~ idź do kroć diasów 'jw': Idź do kroć djosów *Będz PF III 305*; ~ idź do licha 'jw': iǰ do lixa! *łęcz PJPAN 41 s 500*; iǰ do lixa! pśoⁿtej te gały^uże. zrobiłeś sroć na jutro i beże stoło *brzoz 1*; ~ idź do paralucha 'jw': ić do palaruxa *Wr StefŚ 106*; ~ idź do pioruna 'jw': a potam muter muwi: ić ty do poruna, bo to może kuobuk ies *olsz SGOWM III 46*; ~ idź do Pyrczyc 'jw': *Ciesz MPTL XV 2 s 80*; ~ idź do rzyci 'jw': *Ciesz jw*; ~ idź do skrzata 'jw': *rawic RWF IX 118*; ~ idź do stu diabłów 'jw': Obecnie młodsza generacja używa już modniejszego [niż „bies”] terminu i mówili: [...] „Idź do diabła!”. A nawet: „Idź do stu diabłów!” *gor KotRzesz 57*; poǰic mu xamoju, niex iǰże do stu djabuuf mław 1; ~ idź do szlaga 'jw': Idź do ślaka włoc *Kuj II 277*; ~ idź do tyłka śpiewać 'jw': iǰ do tiłka śpěwać! *Koc SKoc III 106*; ~ idź dziady wodzić! 'jw': iǰ żady wozić! *ostrot 9*; *mław 1*; ~ idź kozy paść 'jw': *Ciesz MPTL XV 2 s 80*; ~ idź (komuś) los 'jw': tak^u r^ub^uo^usta, p^uo^ufusu-ro^uvane, ićće my l^uś! *złotow B II 188*; ~ idź mi z moich oczu pśn 'jw': Dziękowałem swemu ojcu, On mówi: Idź mi z moich oczu! *Lubl Rog 26*; ~ idź na rojsty, skroś ziemi 'jw': To tak można śmiało w oczy mówić: a idź ty na rojsty ['mokrada'], co ty tam wymyślił *Wilno [Lit] SLit 349*; Ale

to i w oczy można powiedzieć: a idź ty skroś ziemi, ty już tam gadasz i gadasz *Wilno [Lit] jw* 365; ~ idź na zbity łeb 'jw': ic ty na zbity łep, żadu stary *suw* 3; *opocz RLTN XXV* 125; ~ idź na złamanie karku 'jw': iic na zumańe karku! *ostroł* 9; *mław* 1; ~ idź po rozum do głowy, a po mózg do kijania 'jw': Idź po rozum do głowy, a po muzg do kijania *Ciesz MPTL XV* 2 s 80; ~ idź precz 'jw': iic preć! *złotow B II* 20; iizę preć! *Kasz Ram* 64; Idź precz, człowieku, boś z inszego wieku *Ciesz MPTL XV* 2 s 80; Idź prec, idź prec oda mnie, Boś ty dzisioj nie dla mnie [pśn] *ostroł SkierP II* 186; *ciesz* 15; *chrzan MPKJ VII* 414; *zam* 4; *łęcz PJPAN* 37 s 334; *kols* 8; *n-tom* 2; ~ idź się wysrać (z czymś) 'frazą wyrażająca niechęć, irytację, złość w stosunku do czegoś': Idź się wysrać z takóm radóm! *Ciesz MPTL XV* 2 s 80; ~ idź się wysrać do pokrzywy 'frazą wyrażająca złość na kogoś oraz to, że powinien on się natychmiast oddalić lub też przestać zajmować czas; *zejdź mi z oczu!, wynoś się!': Ciesz jw*; ~ idź w kibini (mater), kibiny mater 'jw': ic f kibini! *Chrzanów* 1; *rup*, jak muve, a nie, to 'yc f kibini mater! *bial-podl* 1; A, idź w kibiny mater, nie gniywaj mie! *n-tar [Orawa] KąśŚ II* 2 s 585; ~ idź won 'jw': Często jest wyrażenie: Dzi w en!, jeśli się chce kogoś natrętnego odpędzić *ciesz Lud XVIII* 218; ~ idź za psem ogon nosić 'jw': lepzi iicta za psēm uogōn nośic s ti za uupi *tcz* 7; ~ idź za wszystkie głowy 'jw': *białos Kudz* 146; ~ idź z Bogiem 'formuła pożegnania, czasem z odcieniem zniecierpliwienia': iicće z boğim *opocz* 3; Idź, synečku, idź z Bogym, Bozie cie tam błogosław [pśn] *Ciesz LL* 1 4 s 42; ic, matysku, z boğim [pśn] *Mr i Wr SGOWM III* 46; nie xces robzić, to ic z boğim *pis jw*; [pśn] *Ryb Rog* 65; [pśn] *rac LL* II 2–3 s 71; [pśn] *Rozbark-Bytom PieśniŚ II* 744; *strzel-opol OIW* 72; *n-tar (Orawa) ZNUJ*

69 s 107; jaros 1; *konec RLTN XXII* 234; *łęcz PJPAN* 72 s 1205; *bial-podl* 1; *suw* 3; *Mr Wisła III* 89; *Mal GMalb II* 1 s 21; ~ idź z Bogiem Najwyższym 'jw': yż z boğim najvyssym i nie kšyc! *bial-podl* 1; ~ idź zdrowy 'formuła pożegnania': ic-e zdrovi *rzesz* 8; ~ idź z Panem Bogiem 'jw': *Opole SGŚ XIII* 53; ~ jak, że dalej nie idzie 'frazą służącą do wyrażenia, że negatywne cechy, odczucia, emocje itp. występują w bardzo wysokim stopniu': łaxudra taki jak dali i ni iże *suw* 3; taki gupi, ze dali nie iże. uoi, tag me f kšyrag buofi, ze dali nie iże *gor* 2; Pani się gniewała, że dali nie idzie Śl G; ~ jeden idzie w Czajowe, a drugi w Labudowe chrusty, jeden idzie w Kablowo, a drugi w Labudowę 'frazą używana w odniesieniu do osób, z których każda mówi o czymś innym': jeden iize v čajove, a dręgi v labudove xrostę *Wej S II* 328; jeden iize v kablovo, a dręgi v labudovę *kar jw*; ~ jeden szedł w maliny, a drugi w kaliny 'każdy poszedł w swoją stronę': a zeż ti vaji so? jeden šed v malēnā, a dręgi v kalēnā *Kasz jw III* 41; ~ karta idzie do niczego 'komuś nie powodzi się w grze w karty': ale karta iize, tfu, do nicego! *bial-podl* 1; ~ karta, karty (komuś) nie idzie, nie idą 'jw': karta my fcale nie iize *łęcz PJPAN* 41 s 372; karty mi nie šuy *niem* 3; ~ kie wysok szło 'w najlepszym razie, co najwyżej': če vāsook šlo *Kasz pn-wsch LPW III* 850; ~ kup sobie skrzypce, a idź na Bobrek 'frazą wyrażająca złość na kogoś oraz to, że powinien on się natychmiast oddalić lub też przestać zajmować czas; *zejdź mi z oczu!, wynoś się!': kup se skrzypce, a idź na Bobrek! Ciesz MPTL XV* 2 s 111; ~ las idzie spać 'w lesie robi się ciemno': las iize spac *Kasz S II* 332; ~ lepiej, żeby (ktoś) szedł kury macać, w kij piardnać 'frazą wyrażająca złość na kogoś oraz to, że powinien on się natychmiast oddalić lub też przestać zajmować czas;

zejdź mi z oczu!, wynoś się!': lepě, žebəs šed kurə macac *Kasz jw III 35*; lepě, žebəs šed v kij párdnɔc *Kasz jw II 323*; ~ lepiej, żeby (ktoś) szedł w bociany, w Labudowę 'jw': lepě, žebəs šed v bocōnə *Kasz jw I 46*; lepě, žebəs v labudovą šed *Kar jw II 328*; ~ (komuś) manna nie idzie 'ktoś zdobywa środki na utrzymanie z wysiłkiem, z trudem': níkomu manna nie iže, kazdy še muśi narobiž jag vuų dab-tar 3; ~ możesz iść bobki zbierać, bzdy mierzeć, smarszczki gildzić, w kij piardnać, w plewy srać, żaby gnieść 'frazą wyrażającą złość na kogoś oraz to, że powinien on się natychmiast oddalić lub też przestać zajmować czas; zejdź mi z oczu!, wynoś się!': tə możeš iic bobki zberac *Kasz S I 46*; możeš iic bzdań meřec *Kasz jw 97*; możeš iic smārščki ['ślimaki'] gəlʒəc *Kasz jw V 93*; możeš iic v kij párdnɔc *Kasz jw IV 238*; możeš iic v plevə srac! *Kasz jw 77*; możeš iic žabə gńesc *Kasz jw II 104*; ~ możesz iść do Sulic we bruki, na garnek 'jw': możeš iic do zuləc ve vrəki ['brukwie'] [...]. Jest to bardzo obraźliwe powiedzenie, bo tylko bədło ɣozi ve vrəki *Kasz jw V 32*; możeš iic na gark ['nocnik'] *Kasz jw I 305*; ~ możesz iść guły, kapudry, knarze, kury iskać 'jw': możeš iic gułə ['indyczki'] vískac *Kasz jw 383*; możeš iic knaře ['knury'] vískac *Kasz jw II 104*; możeš iic kapudrə vískac *Kasz jw VII 112*; możeš iic kurə vískac *Kasz jw VI 161*; ~ możesz iść guły, kątory dusić 'jw': możeš iic gułə dəšəc *Kasz jw II 104*; mųežeš iic k'ɔtorə ['ropuchy'] dəšəc *kar jw 231*; ~ możesz iść kury patrzeć 'jw': możeš iic kurə patrəc *Kar jw IV 44*; pog Kościer, Chojn i Byt jw; ~ możesz iść pijanych, upitych szczać odprowadzać, wyprowadzać 'jw': możeš iic pijanəx šćac vəprovažac *Wej jw 269*; możeš iic upitəx šćac odprowažac *Kasz jw VII 337*; ~ możesz iść w krze 'jw': możeš iic v kře ['krzaki'] *Kasz jw II 319*; ~ możesz iść zębami się iskać

'jw': możeš iic ząbami są vískac *Kasz jw 104*; ~ (coś) nie chce iść (komuś) do głowy, nie idzie (komuś) pomieścić się do głowy 'komuś trudno jest w coś uwierzyć, coś zrozumieć': Nămac to do głowy nie chce iic, że to wsio jedna ziara *Wr Barcz 69*; nie sđ mńi šě d'o_gđovy pđormeścćic, jak to šě mogđo stać sy mnđm n-tar [Orawa] *ZNUJ 69 s 143*; ~ niech idzie z Bogiem 'frazą wyrażającą zadowolenie z czyjegoś odejścia': posła, to niex yže z boğem! bial-podl 1; ~ (coś) nie idzie w las 'coś odnosi pożądaný skutek': kara nie iije v las ostrol 9; mław 1; ~ (coś) nie idzie z miejsca 'coś odbywa się powoli, żmudnie': Porawo robota (robota, co nie idzie z miejsca) *Cieszyn 7 [Cz]*; ~ nie tędy droga idzie 'nie o to chodzi': ale, żeži-cu, to ni tendy droga iije zam 4; ~ ogień szedł na wander 'ogień zgasł': oğin šed n'a_vader pog Kościer, Chojn i Byt *S III 299*; ~ pasterze idą 'widać chmury zapowiadające deszcz': pastuře iido wej jw *IV 40*; ~ pierwsze koty idą za płoty 'nie należy się zbyt wcześnie chwalić': *Kasz jw II 218*; ~ pies z modą idzie 'frazą używana w odniesieniu do kobiety ubranej według najnowszej mody': *Kasz jw IV 259*; ~ robota idzie aż dudni, jako od noża, ogniem, w ład 'praca przebiega szybko i sprawnie': robota iije jaž dudni łęcz *PJPAN 33 s 155*; A tyn mynarczik, no cóž, robota szła jako łod noża. I mleł wszecko, dobre, kóntyntowól, że tyn majster był zadowolóny ś niego, a ludzie też *Cieszyn [Cz] KadGaw 319*; jemu iije robueta uegńą wej 3; Stolázowi robota w uád nie idzie tarnob *ME VI 177*; ~ robota (komuś) tak idzie, jakby umarły oczyma ruchał 'ktoś pracuje powoli': robota mu tak iije, jakbə umarłi očoma rəxǎł *Kasz S IV 332*; ~ ryby szły na wesele 'frazą używana w odniesieniu do sytuacji, gdy z powodu nieodpowiedniej pogody nie można wybrać się na potów': rəbə šlə na vəselě *Kasz LPW III 937*; ~ (coś) szło w kabat 'frazą używana

w odniesieniu do niebezpieczeństwa, które już minęło': tatk běł męcno χuer'i, mə məslələ, żejbə uen běł uumar, ale to šlo v kabõt wej S II 115; ~ świat (komuś) ręką idzie 'komuś się dobrze powodzi': šfat mu rěnkō ije, bo biduo mu nie zdiχa, χori nie je, pienje ma i mōndre žeči ma szt GMalb II 1 s 136; nama svat rąkō ije Kasz S IV 302; Łow STNW III 41; ~ (komuś) telo (o coś) idzie co Żydowi o chrzest 'komuś nie zależy na czymś': Telo ci o te służbe idzie co Żydowi o krzest Zakopane Wierchy XV 49; ~ to idzie, jeno tak sra 'frazu używana w odniesieniu do sprawnie przebiegającej pracy': to ije, iano tak sra – mawiają, gdy robota idzie od ręki Koc SKoc II 57; ~ to ty możesz iść kotu powiadać 'frazu będąca reakcją na mówienie przez kogoś nieprawdy': to tō możēš iic kotovi poবাদac Kasz S VI 218; ~ trzech idzie do ślubu 'frazu używana w sytuacji, gdy panna młoda bierze ślub, będąc w ciąży': Kej třeχ što pěrvě do sləbu, to brutka mogła le pōł vińca nałożac na głowā Kasz jw V 77; ~ uciekaj, bo starka idzie 'frazu używana jako ostrzeżenie, że może komuś przytrafić się coś złego': ucekāj, bo starka ije! – uważaj, może być źle Kasz jw II 103; ~ udry idą na udry 'frazu używana w odniesieniu do ludzi, którzy kłócą się ze sobą, robią sobie na przekór': Udry – złość, np. udry idą na udry, złość na złość ok Kielc Zb II 254; ~ (komuś) wiela (o coś) idzie 'komuś nie zależy na czymś': Wiela mu o to idzie (dużo mu na tym zależy)! N-tar Zboršt 416; ~ woda idzie w rzymy 'jest wysoka fala na morzu, ale bez piany': voda ije v řmā Wej (Hel) S IV 389; ~ wuj west z kociełami idzie 'nadchodzi silny wiatr zachodni, wyrządzający zwykle szkody w rybołówstwie': uj vest z kocatām ije Wej (Hel) jw VI 16; ~ (ktoś) zaraz idzie do wilków 'ktoś się łatwo obraża': ten zarā ije do vilkōv Kasz jw 153; ~ zegar idzie

zarychło 'zegar wskazuje godzinę późniejszą, niż jest w rzeczywistości; spieszy się': zygor ije pińż minud zaryχuo koniń 14; ~ zęby (komuś) idą 'komuś wyrzynają się zęby': Skrzyntny je, bo mu ido zymby n-tar [Orawa] Kąśt II 1 s 342; zęby ido nasemu synkovi iłż 4; ~ ziemia idzie (na kogoś) 'ktoś jest bliski śmierci': ju tu zemā ije na mē Kasz S VI 221; ~ żebyś szedł osocz szczepiać 'frazu wyrażająca złość na kogoś oraz to, że powinien on się natychmiast oddalić lub też przestać zajmować czas; zejdź mi z oczu!, wynoś się!': žəbəs šed osoc ['perz'] ščepac Wej jw III 341. MB

Iśjas zob. ISCHIAS

Iśjasz zob. ISCHIAS

Iśnie zob. ISTNIE

Iśnieć zob. ISTNIEĆ

Iśnik zob. I. ISTYK

Iśpanka zob. HISZPANKA

Iśpartyka zob. PERSPEKTYWA

Iśpecht zob. I. INSPEKT

Iśpechtor zob. I. INSPEKTOR

Iśpechtór zob. I. INSPEKTOR

Iśpekt zob. I. INSPEKT

Iśpektor zob. I. INSPEKTOR

Iśpektorat zob. INSPEKTORAT

Iśpektór zob. I. INSPEKTOR

Iśtnieć zob. ISTNIEĆ

ITA 1. w przyspiewie: Przyjechała, ita dana, z białemi piórami ok Bochni i myślen Świąt 194.

2. w męt: Els brot, kundrnot, ita, puta, wen Ciesz [Cz] SGŚ XIII 53. TJ

ITALIACZKA 'kura rasy włoskiej': ta čournou to itałjoučka prud PlutaDzierż 55; koziel SGŚ XIII 53; opol jw; niem Dobrz-Niem II 32. TJ

ITALIAK 'italiaczka (zob.)': strzel-opol SGŚ XIII 53. TJ

ITALIANKA Forma: typ talianka: Cieszyn [Cz] AJŚ V s 22.

Znaczenia: **1.** 'italiaczka (zob.)': ita-lijanki sō maue ita čěrvōne, ale dobrze są něšū

tcz 3; rac SGŚ XIII 53; prud PlutaGłog I 24; koziel SGŚ XIII 54; tar-gór jw 53; oles jw 54.

2. 'gatunek pszczoł': pszcz jw.

3. 'duża tyżka o długim trzonku; chochla': Cieszyn [Cz] AJŚ V s 22. TJ

Italianski zob. **ITALIAŃSKI**

ITALIAŃSKI *Formy*: typ italiński: białos Kudz 151; ~ typ taliański: Cieszyn [Cz] KadGaw 179; ciesz 18; wad Lud XV 113; n-sqd PPodegr 259; gor 2; Mp pd-zach Lud XII 241; ~ typ taliański: chłm NT II 151.

Znaczenie: 'odnoszący się do Włoch lub Włochów, związany z Włochami': Byłech na taliańskim fróncie Cieszyn [Cz] KadGaw 179; jagmy vojovali z iitalijajiskem królem żyw RamŚl 24; By se tam uoglonďac To talijańsko ziem [pśn] wad Lud XV 113; tam było anglijske wojsko, taljański pułk chłm NT II 151; ciesz 18; strzel-opol OIW 73; n-sqd PPodegr 259; gor 2; [pśn] Mp pd-zach Lud XII 241; białos Kudz 151. TJ

ITALIENER 'italiaczka (zob.)': sō take kuri italiēni szt 7; Mal GMalb I 91. TJ

ITALIJSKI zob. **KURA**

Itencja zob. **INTENCJA**

Itencyjka zob. **INTENCYJKA**

Iteńcja zob. **INTENCJA**

Iternica zob. **JATERNICA**

Itler zob. **HITLER**

Itlerowiec zob. **HITLEROWIEC**

Itlerowski zob. **HITLEROWSKI**

Itniak zob. **IKNIAT**

Itro zob. **JUTRO**

IW *Forma*: typ liw: grój Wiśta V 756.

Znaczenie: 'wierzba iwa (Salix caprea)': jw. TJ

I. IWA *Formy*: typ jewa: giż SWM XI s 45; ~ typ hywa: hrub 4; ~ typ liwa: opat 13; włosz 4; kiel RŁTN XXIV 178; ~ typ wiwa: kościer LPW III 975; Kasz jw; Hilf 187, LPW III 975; Słup LSW II 1310; ~ typ iwa: koniec RŁTN XXIV 183.

Znaczenie: 'drzewo lub krzew':

a. 'wierzba (Salix)': jes tys tako véžba, co jo iiva nazywaĵo piñ 9; iiva – podobne do véžby, iino guatse, i iisće ma iinse kiel RŁTN XXIV 178; Iwa [...] drzewo dostarczające gałazek z bażkami, zwanemi tu jeszczce kyćkami, rośnie po wiklinach, łęgach, nad potokami, sadzą ją również w ogrodach koło płotów N-sqd Ziemia V 215; palmy še nieše zrobone z iivy, na kt[órych] byyy kotki, pšut my te kotecki jedli, iiva jag do vížby podobna, véncy karłowata opat 13; strzel-opol OIW 199; lim RWF VIII 236; gor 2; jaros 1; rzesz 8; brzes-mp JP XXXIV 118; hrub 4; włosz 4; koniec RŁTN XXIV 183; lub 12; gar 20; węgr 5; siem 1; [pśn] ok Augustowa Maz V 260; suw 1; resz SWM XI s 50; kościer LPW III 975; kar LPW I 322; Kasz Hilf 187, LPW III 975; Słup LSW II 1310; Wilno [Lit] SLit 205; **b.** 'czeremcha (Padus)': giż SWM XI s 45; **c.** 'cis pospolity (Taxus baccata)': Kasz LPW IV 1398. TJ

II. Iwa zob. **NIWA**

Iwalita zob. **INWALIDA**

IWAN 1. 'człowiek dobroduszny, nawiwny': eĵ iivańě, iivańě, iĵi tyś mu uvéžou? kraś 1.

2. 'ktoś wzbudzający niechęć, złość, też jako wyzwisko': ty iivańe wąg PKJ XVI 132; gže tēn iivan polas! st-gdań 1; ten stāri iivan za véle od zeci vəmogā Kasz S II 107; co s tix moijχ baχorōf sō za iivani, to ně do pojeńća st-gdań 3; Koc SKoc II 57.

3. 'w wierzeniach ludowych – diabeł': iivan je f pšěkle tcz 3.

4. 'w wierzeniach ludowych – demon władający zbiornikami wodnymi; wodnik': zajĵ me to iivan cōngnōu do vody koziel SGŚ XIII 54.

W potączeniu: **Do iwana (czy nie co)** przekł: dno ivana! wąg PKJ XVI 132; do iivana, či ně co! st-gdań 1.

Frazeologia: cyganie iwanie 'formuła skierowana do kłamiącego w celu

podkreślenia, że rozmówca nie wierzy w jego słowa': *lim* 16; ~ diable iwanie 'żartobliwa formuła powitalna': Djable, Iwanie! Obydwu tych wyrazów razem używa lud [...] dla oznaczenia ogólnego tytułu, jaki komu przysłuża. [...] Przyszedł i rozsiadł się, ale żeby był chociaż powiedział djable, Iwanie! *ok Krakowa Zb I* 56; ~ na iwana i trochę 'bardzo dużo, mnóstwo': *voľi ma tēš pevno na jivana jī troxy st-gdań 9*; ≈ chodzić od iwana do pohana 'bezskutecznie usiłować załatwić jakąś sprawę, chodząc do różnych ludzi, instytucji': *χοζιζ̄ uod ivana do pohana koniń 14*; ≈ idź do iwana 'idź precz, daj mi spokój': *Koc SKoc II* 57; ~ iwanem idzie 'o urządzeniu mechanicznym: działać bardzo szybko': *jivanam jīže st-gdań 9*; ~ żeby (kogoś) iwan wziął przekl, ztorzeczenie: *žebi ča jivõn vžõn Koc SKoc II* 57. TJ

Iwangelicki zob. EWANGELICKI

Iwangelik zob. EWANGELIK

IWANGRODY *lm* 'odmiana śliwek': *sied Cyran* 86. TJ

IWANIEC 1. 'doroczny jarmark w Kamieńcu Podolskim odbywający się w uroczystość Narodzenia św. Jana Chrzciciela (24 czerwca)': *Winnica [Ukr] Roczn* 203.

2. 'rzeczy kupowane na tym jarmarku, zwykle jako podarunek dla dzieci lub służby': *Winnica [Ukr] jw.* TJ

IWANKO 'bocian biały (*Ciconia ciconia*): *Włodawa MAGP VII* s 73. TJ

IWAŃSTWO 'człowiek skłonny do robienia komuś przykrości, lubiący dokuczać': *ta χela z novęgo [nw] to take je pšezerte jī-vaistfo st-gdań 9.* TJ

IWEK *Forma:* typ wiewek [*vievk*]: *Kasz Hilf* 187.

Znaczenie: 'wierzba iwa (*Salix caprea*): *jw.* TJ

Iwentarny zob. INWENTARNY

Iwentarz zob. INWENTARZ

IWER *Forma:* typ hiwer: *Stup LPW I* 265.

Znaczenia: **1.** 'trudna lub przykra sytuacja, powodująca niepokój; kłopot, zmartwienie': *jõ tež mõm sjeje jivrē Kasz Ram* 65; *le mō są vzałe jiver na gueve kar I; Stup LPW I* 265.

2. 'gniew, złość': *v tim jivrē on to mõg řec Kasz S II* 107; *Stup LPW I* 265. TJ

IWERNIE *Forma:* typ jawernie: *Kasz zach LPW I* 302.

Znaczenie: 'rzeczywiście, naprawdę': *javãrnie p^hotkõm są vnãtkã ze svãtým põtã jw.* TJ

IWERNO *Formy:* typ jawerno: *Kasz LKasz* 31, *S II* 87; ~ typ juverno: *Kasz S II* 87.

Znaczenia: **1.** 'rzeczywiście, naprawdę': *Kasz LKasz* 31.

2. 'tak samo, podobnie': *to je z tobõ jiverno, jãk ze mnõ Kasz S II* 87. TJ

IWERNY *Formy:* typ jawerny: *Kasz zach LPW I* 302; *Kasz LKasz* 31, *S II* 87; ~ typ juwerny: *Kasz pd LPW I* 324; *Kasz zach jw; Kasz S II* 87.

Znaczenia: **1.** 'rzeczywisty': *to ñe bõle javãrñe jãkba [!], co põn ñe dãł Kasz zach LPW I* 302; *Kasz LKasz* 31.

2. 'taki sam, jednakowy, identyczny': *Bytów LPW I* 292; *Kasz LKasz* 31.

3. 'taki, jaki zwykle bywa, zgodny z powszechnym wyobrażeniem kogoś lub czegoś; prawdziwy': *to je javerni djãbeu Kasz S II* 87; *to je jivan jiverni Kasz jw* 107; *Kasz zach LPW I* 302.

4. 'mający pewne cechy wspólne; podobny': *gromada łodstva jivãrnã do plõnu zb^hożã Kasz pd jw* 324; *uõ takij řečã są ješ ańy uõsuõm ańy ñižõdným jĩšným jým jivãrným stw^hořeńõm ñe sniõlo Kasz pd jw; Kasz zach jw.* TJ

IWI *dźw-naśl, powtórzone* 'w naśladowaniu głosu czajki': *čajka vžešcy ivi ivi ryb* 13. TJ

IWINA *Formy*: typ hywina: *hrub* 4; ~ typ liwina: *Lim Lud XXI* 216; *zam PF V* 782; *Kras jw*; *kraś Wiśta XVI* 404; *sand RŁTN XXIV* 178; *włosz* 4; *kiel RŁTN XXIV* 178; *lub* 12; *puław* 4; *grój RŁTN XXIV* 178; ~ typ libina: *gar jw* 171; ~ typ lewina: *kras* 3, *Wiśta XVIII* 41; *iż* 1; ~ typ wiwina: *wej LPW III* 976; *Kasz jw* 854.

Znaczenie: 'wierzba': **a.** 'iwa (*Salix caprea*): lewina take boue liśće spot spodu, to rośnie po peńc f kupe, šeść *kras* 3; iwina mo kocanki *rzesz* 8; lewina nad wodom rośnie, podobno do wýžby *iż* 1; Bo juź wszyćko ożyje, wszyćko jaź przemawia, a najbardziej, jak lewina poki puszcza, to juże ha! *kras Wiśta XVIII* 41; Palmy na niedzielę palmową robi się z liwiny, która rośnie w ogródkach *Lim Lud XXI* 216; *N-tar PTP IV* 205; *krak PJPAN* 11 s 62; *hrub* 4; *zam PF V* 782; *Kras jw*; [pśń] *kraś Wiśta XVI* 404; *sand RŁTN XXIV* 178; *włosz* 4; *kiel RŁTN XXIV* 178; *puław* 4; *grój RŁTN XXIV* 178; *gar jw* 171; *węgr* 5; *Kasz LPW III* 854; **b.** 'szara (*Salix cinerea*): *wej LPW III* 976.

Iwina pszczela 'jakiś gatunek wierzby': *lub* 12. TJ

IWINOWY *Forma*: typ liwinowy: *lub* 6; *puław* 18.

Znaczenie: 'przym od iwina': wici grabowe, lynowe, bżezowe, lývínove (lýśće poduźne jak wýžba) *lub* 6; k^hošisko śfyrkove lup liwínove *puław* 18. TJ

IWKA *Forma*: typ jewka: *olec SWM XI* s 45; *giź jw*; *szczyc jw*.

Znaczenie: 'drzewo lub krzew': **a.** 'wierzba iwa (*Salix caprea*): ħifka mo koty, te gauōski rwały fceśni, zeby se ne wys^hupiūy na palmowo neželā *kolb* 3; Była ta okolica samemi drzewami, i w ki zwanemi, zarośnięta *brzes-mp Lud X* 14; *strzel-opol OIW* 72; **b.** 'czeremcha (*Padus*): ħifka býauo kšce *giź SWM XI* s 45; *olec jw*; *szczyc jw*. TJ

IWNIK *Forma*: typ jewnik: *nidz SWM XI* s 50.

Znaczenie: 'wierzba iwa (*Salix caprea*): ħevnik – co ħuopcy piščauki na vosne, ma liśće na mode wéžby, ale troche serse, trosecke tak wuośaste *nidz jw*; *ostródz jw*. TJ

Iwo zob. IGO

IWOHA *Formy*: typ jewoha: *sied Cyran* 219; ~ typ jołha: *sok-podl jw*.

Znaczenie: 'iwoł (zob.):' *sied jw*; *sok-podl jw*. TJ

IWOŁ 'ptak – wilga zwyczajna (*Oriolus oriolus*):' *sied Cyran* 219. TJ

Iwor zob. **I. HEBER** [Supl.]

IWOWY *Forma*: typ wiwowy: *stup MPKJ VI* 138.

Znaczenie: 'przym od I. iwa': ħivo-vo žževo *rzesz* 8; opadle liśće bukove, iwove, ħedłove *kroś MPKJ VII* 229; t^hĭ 'dĕjkaře 'ni ne brüküĭ břo'z^hüöve abo v^hĭ'vüöve 'v^hĭice, ni 'řešö 'dratvö mĭ'lĕĭ [...], 'ta trĭmā le'pĭĕĭ ħak te v^hĭ'vüöve 'v^hĭice *stup jw VI* 138. TJ

IWRAC (SIĘ) *Forma*: typ hiwrać się: *Stup LSW I* 341.

Znaczenia: **1.** 'niepokoić się czymś, martwić się': *Kasz LPW I* 315.

2. 'gniewać się, złościć się': *Stup Hilf* 166.

Iwrać się 'gniewać się, złościć się': *Stup LSW I* 341. TJ

IWRANIEC **1.** 'człowiek skłonny do zamartwiania się, wszystkim się przejmujący': ten ħivrañc o bałe co są ħivräje *Wej (Hel) S II* 107.

2. 'człowiek drażniący, irytujący innych': ten ħivrañc bā ħednego do grobu dostāu *wej jw*. TJ

IWREJ *pej 'żyd'*: Żydów przezywali [...] wieśniacy [...] *Parchy, Iwreje tarnob MPTL XXVI* 286; ty ivrejū! to ivrej do piro! takimu ivrejōvi zavēžyc *koniñ* 14.

Por. GIWREJ

TJ

IWROT 'narzekanie, lamentowanie': məslāł, że tw^ooje uux^o uučəje jivrot chojn LPW I 315. TJ

IWROTAĆ SIĘ 1. 'niepokoić się czymś, martwić się': Kościer S II 108.

2. 'gniewać się, złościć się': ĭ'ivroce są, a ni mǎ o co Kościer jw. TJ

IWROWAĆ (SIĘ) *Formy*: typ hiwrować: Słup LPW I 265; ~ typ jawrować się: chojn S II 87; kościer jw.

Znaczenia: 1. 'niepokoić się czymś, martwić się': uena běle čegue zarōz jivreje, ne jivrujta, nenkuę! Kasz Ram 65; naša sənovǎ je baro jivrojočǎ wej S II 107; Słup LPW I 265.

2. 'gniewać się, złościć się': Słup LSW I 341.

Iwrować się 1. 'niepokoić się czymś, martwić się': mama je χuero, bue začąa są jivrovac kar I; stark są jivrəje, że bōze za słaby Kasz LPW I 315; [przysł] jivrovǎł są kot, że sadło zjǎd Kasz S II 107; chojn jw 87; kościer jw.

2. 'gniewać się, złościć się': povězže mē, človeče, o co tǎ są tak jivrəješ? Kasz jw 107; uon są 'ue^oto kōsk tak jivrəje! wej 3.

3. 'narzekać, lamentować': Kasz LPW I 315.

4. 'kłócić się': čem^uuš va są jivrəjeta? Kasz jw.

5. 'o kurze: gdakać, trzepać skrzydłami itp. po zniesieniu jaja': Po zniesieniu jaja kura są jivrəje Wej (Hel) S II 300. [Por. irwować się] TJ

IWRUJCZKAĆ SIĘ 'w zwrocie do dziecka: niepokoić się czymś, martwić się': Kasz LKasz 31. TJ

IWRUJKAĆ SIĘ 'iwrujczkać się (zob.)': Kasz LKasz 31. TJ

IWRYJA 1. 'niepokój, zmartwienie': ĭǎ ju z tǎ jivrəji ne vǎlezą Wej (Hel) S II 107.

2. 'gniew, złość': ĭǎ məslāł, żebǎ on mē běł zabil, takǎ jivrəjǎ on mǎł Wej (Hel) jw. TJ

IZAK *Forma*: typ isak: wej Hinze 245.

Znaczenie: 'narzędzie do robienia dziur w lodzie': źzak, źsak jw. TJ

IZAKA 'izak (zob.)': wej Hinze 245. TJ

IZAKS 'izak (zob.)': Kasz pn-wsch LPW IV 1398; wej Hinze 245. TJ

IZALI 'partykuła wprowadzająca pytanie niezależne; czy, czyż?': Mówią: i z a l i, czy? Mr. TJ

IZBA *Formy*: typ ibza: [st] kar S II 108; ~ typ izdba: sulech Pozn VI 113; kościań jw 19; śrm Zb I 18; n-tom jw; Wp śr Pozn I 105; Wp zach Zb I 27; ~ typ izdba: kościań Pozn VI 303; ~ typ izdźba: kościań jw 228; ~ typ idzba: Giź SGOWM III 51; Resz jw; ~ typ istba: Wp zach Zb I 27; ~ typ isteba: wej S II 108; ~ typ istyba [iistaba]: wej NT I 231; wej LPW I 315; ~ typ zdba: Wp zach Zb I 27; ~ typ zdeba: Lub MPTL XVIII 1 s 306; ~ typ źba: Wp zach jw; ~ typ jezba: ciesz AJŚ III m 379; [spod] Pis SGOWM III 51; Kasz pn-wsch AJK XIV m 669 s 105; ~ typ wizba: chojn LPG II 559; ~ typ zizba: [spod] etc SGOWM III 51; ≈ C lm -am: bial-podl 1.

Znaczenia: 1. 'pomieszczenie mieszkalne w chałupie wiejskiej o różnym przeznaczeniu i funkcji, w zależności od czasu, regionu, sposobu budowania': W nowej chałupie majóm sztyry izby Ciesz SCiesz II 134; v naši χauupje sǎ dva jizbi, kuźńa, kǎmora i šǎn szt 7; pǎrišet dozorca, a zajǎn mne tam steła, z'asykowǎł mē na drugǎ izbe. a tam mē zamknǎł Orawa [Sł] ZNUJ 169 s 26; Starowarmijska i z b a jest to wielki, częstokroć jedyny pokój całego domu, który [...] przez sień dzieli się na dwie części; w jednym końcu k o m o r k i dla ubrania i dla służących, w drugim owa wielka izba, mieszkalnia i często sypialnia zarazem Wr Barcz 37; majum tylko jednum ĭizbe opocz 3; meli dvě izby, v jedny vażyli, v drugi spali, a fšysko se nazyva-

uo izba *lubl* 4; W izbie sie wszecko robi: warzi sie, jy, piere i bigluje, baby sztrykujóm i heklujóm, dziecka sie bawióm abo pizóm przí stole zadani, a jak chłop naprawio szafel abo robi nowe grabie, to też w izbie *Ciesz SCiesz II* 134; i vžõn g^{uo} do drugěj ĩizby, tam do švétñice *n-tar* [*Orawa*] *ZNUJ* 69 s 129; to je takã velgã ĩizba, žebã v ñě ve šterã konie navróciť *Kasz S II* 108; *oggw*; ~ *w przyst*: χoc v ĩizbe błoto, kej le v skřěni złoto *Kasz S II* 108; χoc v ĩizbe gnõi, kej le złota rõi *Kasz jw*; ĩakã ĩizba, takě smecã *Kasz jw*; ~ *z okrešleniem precyzujãcym połozenie pomieszczenia w chatupie, jego funkcjẽ lub informujãcym o rodzaju podłogi w pomieszczeniu*: rogovã ĩizba v lece je dobrã, ale v zãmie baro zãmnã *Kasz S IV* 336; kõñcevã ĩizba – izba narožna *Kasz jw II* 200; Wysniã izba, tj. izba ležãca od strony gór *N-tar SKJ V* 434; Celadnia izba [...] – izba, w której gotujã ješć dla czeladzi *wys-maz PF IV* 804; Na prawo izba czeladnia, obszerna, jasna; okna duže *Cieszyn [Cz] Aten VI* 105; nõ to uõni, ĩak fsyscy p^uõšli na tõm k'õñželnõm ĩizbe, nõ to uõni sobe ĩedyn grãl, a drugi špyvãť *n-tar [Spisz] ZNUJ* 278 s 26; U gburów natomiast znajdowała się ponadto druga izba i druga komora umieszczona w miejscu, gdzie u mniej zamożnych rolników była izba wysypnicza czy kómornicza *opol EP I* 213; kavalerskã ĩizba *Kasz S II* 150; Na robotniã ĩizbẽ [słužãcã jako warsztat garncarza] przeznaczano zwykle pomieszczenie wiẽksze, a na mieszkanie dla rodziny zamieniano komorẽ, zaopatrujãc jã w okno i piec *kraš Garn* 86; st'arčina ĩizba – izba babki lub tešciowej, zwł. gdy juž owdowiała *Kasz S V* 155; starkovskã ĩizba – izba w chacie kaszubskiej przeznaczona dla starkõv, czyli dla tešciów lub dziadkõw *Wej jw* 154; f χoupe ĩes tšy stancyj, kužño, kumora i izba do spaño *kolb* 3; Izba

do kãpania *õtaw ZNWSPOp H III–IV* 262; tam ĩez ješće delovano izba *pszcz SGŠ XIII* 55; ñedylovanõu (izba) *strzel-opol OIW* 428.

2. 'budynek mieszkalny, chałupa, dom': ĩizba stoi scytẽm do drogi *ostroł* 9; kole te pyntrove izby *gtñ PFP XXIII* s 82; nasa ĩizba biã nãnořsa, tylko tši lata stojãuã *graj* 1; novã izbe v'ybudovaľi, a tyn n'ãmłotsy ^uostãľ f ty starě *n-tar [Orawa] ZNUJ* 69 s 35; ý mýskou dwe ýzby za namĩ *opol* 11; potym šli od izby ku ĩizbe, a pytaľi na tõm furmankẽm *Cieszyn [Cz] Kell II* 184; *Ciesz SCiesz II* 134; *ryb SGŠ XIII* 54; *rac jw*; *Bytom PiešniŠl II* 390; *ok Opola ME VIII* 195; *Lubl DWn* 109; *oles MPKJ IV* 296; *Czaca [Šl] BMJP XII* 81; *Orawa [Šl] ZNUJ* 151 s 63; *Spisz [Šl] BMJP XII* 51; *ok Zakopanego Wierchy I* 217; *N-tar ZborŠl* 128; *žyw* 13; *lim* 15; [st] *brzez MAGP I m* 1; *hrub* 4; *opat* 13; *bus* 5; *czes MAGP I m* 1; *kłob* 8; *włosz* 4; *kiel MAGP I m* 1; *kozien RŁTN XXIV* 269; *ķep ME VIII* 130; *gar* 14; *łuk BartMazur* 16; *radz-podl* 8; *miñ-maz* 2; *wys-maz PF IV* 822; *os-maz MAGP I m* 1; *mław* 1; *ostroł MAGP I m* 1; *Krp EP II* 264; *tõm MAGP I m* 1; *Podl STNW I* 82; *Maz TarnSt* 7; *suw JP XXXVI* 220; *olec SWM I m* 8; *etc jw*; *giž jw*; *mrãg jw*; *pis BMJP XIII* 67; *szczyc SGOWM III* 52; *Olsz jw* 51; *Mr i Wr PF XXII* 188; *Ostrõdz SGOWM III* 51; *os-wp NT II* 195; *gtñ MAGP I m* 1; *koniñ jw*; *szam PFP XII* 61; *ob jw*; *wãg jw*; *czar jw*; *chodz PKJP II* 1 s 142; *złotow JP XXXVII* 199; *Kasz LPW I* 315; *Šłup LSW I* 400; ~ 'z okrešleniem precyzujãcym jego przeznaczenie, funkcjẽ': Dom z ĩzbã karczemnã *Rac SGŠ XIII* 55; ĩizba karčemnã *Kasz S II* 138; Wszyscy zaccli z izby szynkowej wychodźciť *Šl SGŠ XIII* 56; ~ 'stacja drogi krzyžowej, bẽdãca niewielkã budowlã': zũocyńce pana ĩezusa bžijõ, štyrnašce tyχ ĩzbuf, caãa kalvaryjsko gura, a fsystko

v inej izbze, take duze vyrobzone, jagby zyve byuo szczyt SGOWM III 52.

Biała izba 'pomieszczenie mieszkalne w chałupie wiejskiej, często pełniące funkcję reprezentacyjną (w przeciwieństwie do czarnej izby)': Mieszkanie to jest przegrodzone wąskim a długim piecem (tzw. grubą) na dwie części: jasną z oknami (przeważnie trzema), noszącą nazwę izby białej lub świetlicy, i drugą część ciemną (bez żadnego okna), izbę czorną albo też zwaną wankirem Tarnopol [Ukr] Orli Lot XI 54; Jedna izba, zwykle po prawej stronie sieni, świetlicą albo białą izbą zwana, jest utrzymywana w wielkim porządku, na przyjęcie gości zazwyczaj przeznaczona. Izbę taką utrzymuje gospodyni (gazdzina) chędogo, przystrajając ją w co może najlepszego N-tar PamTowTatr I 45; Nale, nale, świytnice sie nie otwiyrało, sie tam nie chodzyło, to sie ino w cárnyj izbie siedziało, a biála izba, no to juz była biála izba, có tam sie sło ino w niedziele ubrać, i spokój n-tar [Orawa] KąśŚł 23–4; Ciesz SGŚ XIII 55; Śl G DWn 150; boch EP II 348.

Chlebowa izba 'pomieszczenie w chałupie wiejskiej, w którym mieszkały osoby na dożywociu': chojn S II 35; kościer jw; kar jw.

Czarna izba 1. 'pomieszczenie mieszkalne w chałupie wiejskiej przeznaczone do codziennego użytku, w którym spano, gotowano i wykonywano inne zajęcia domowe i gospodarcze (w przeciwieństwie do białej izby)': Jednak zamożniejsi gazdowie budowali już chałupy większe, dwuizbowe, posiadające izbę czorną i izbę białą Ciesz SGŚ XIII 55; Dwie są izby: na lewo (wedle przykazania) czarna od z a c a d n i e n i a, tj. zaczernienia dymem; jest to izba codzienna, zimowa, czeladna, gospodarska, kuchnia; i na prawo biała, stanowiąca świetlicę N-tar MatLZ 54; pd-wsch ok Cieszyna WMS

I 6 s 70; Śl G DWn 150; Lubl jw 110; Oles jw; Klucz jw; n-tar [Orawa] KąśŚł 57; tarnob 5; Tarnopol [Ukr] Orli Lot XI 54.

2. 'komora bez okien': Mieszkanie to jest przegrodzone [...] na dwie części: jasną z oknami (przeważnie trzema), noszącą nazwę izby białej lub świetlicy, i drugą część ciemną (bez żadnego okna), izbę czorną albo też zwaną wankirem Tarnopol [Ukr] jw.

3. 'pomieszczenie w chałupie wiejskiej wykorzystujące dym z komina do wędzenia': v čárně jizbe vazi są mąso Kasz S I 149.

Druga izba 1. 'pomieszczenie mieszkalne w chałupie wiejskiej, często pełniące funkcję reprezentacyjną': ja spē f kuchni, a uona v drugi jizbe kros 9; Obrzędu tego [ocepin] dokonuje się w kómorze lub w drugiej izbie, zwanej też świetnicą Ciesz pd MPTL VI 108; Orawa [Śl] KąśŚł 151; n-tar [Orawa] jw; brzoz I; miech 9; ostroł 9; kal PJPAN 43 cz I s 12.

2. 'mniejsze pomieszczenie w chałupie wiejskiej, często pełniące funkcję sypialni': Po wojnie, jak już nie było w gospodarce słóžby, to gazda z gaździnom spowali w drugi izbie Ciesz SCiesz II 134.

Duża izba 1. 'pomieszczenie mieszkalne w chałupie wiejskiej, często pełniące funkcję reprezentacyjną': duża jizba to ta, gže se pšijmuje gości sierp 7; maúa jizba – mniejsza izba w dawnej chacie kociewskiej, służąca równocześnie za izbę i kuchnię w przeciwieństwie do dużej jizbi, używanej tylko z okazji uroczystości rodzinnych Koc SKoc II 57; miech 9; kocnec RLTN XXII 234; kozien jw; rad jw XXI 267; opocz jw XXII 234; wiel jw; sied 3; koln ŁomT 56; ryp MacŚł 122.

2. 'pomieszczenie mieszkalne w chałupie wiejskiej przeznaczone do codziennego użytku, w którym spano, gotowano i wykonywano inne zajęcia domowe i gospodarcze': Z sieni na lewo wchodzimy do

izby dużej, czyli głównej. Izba ta jest większa od innych, posiada dwa lub rzadziej trzy okna oraz drzwi, prowadzące do alkierza [...]. Z mebli i sprzętów w izbie głównej znajdują się: łóżko [...]; długie ławy pod ścianami [...]; stół duży przed ławami, ława z ruchomą poręczą [...], warsztat tkacki – krosna, szafa otwarta w górnej połowie do misek, szklanek itp., łyżniki do łyżek i parę mniejszych niskich stołków. W kącie między ścianą alkierza i sieni jest kuchnia i piec *ostroł ChChata* 86–7; *dąb-tar* 3; *ostroł* 9.

3. bez sprecyzowanego zn: *niż* 5; *radomsz* 5; *włosz* 4; *opocz* 3; *gar* 4; *tuk Cyran* 195; *sied jw*; *miń-maz* 1; *sok-podl Cyran* 195; *pułt* 5; *ostroł EP II* 264; *st-gdań* 9.

Fajeratna izba 'pomieszczenie mieszkalne w chatupie wiejskiej, często pełniące funkcję reprezentacyjną': *sõsažõ pevno majõ gosci, bo są u niŕ we f'irãtnõ iizbõ pãli vid kar S I* 292.

Gospodarnia izba 'dom, w którym mieszkały osoby na dożywociu': *opol ZNUJ* 18 s 41.

Izba połogowa 'dawniej w małych miasteczkach i we wsiach przystosowany do odbierania porodów lokal z fachowym personelem': *baŕki majõ terã po wojnie velgõ vigodã, one le iido do iizbõ połogovõ, a za pãrã dñi one sõ nazed [sporad] Kar S VII* 236.

Izba porodowa 'jw': *mãmy izbe pãrodovõm, mãmy ŕeci zdrove, matki zdrove, bo mã õopeke Iykarskom, mã õopeke z'e_ _strony akuŕerki, p'õložnyj n-tar [Spisz] ZNUJ* 278 s 124.

Księdzowa izba 'zakrystia': *byuę f kŕen-30vei izbe ciesz SGŚ XIII* 55.

Kurlawa izba 'pomieszczenie mieszkalne w kurnej chacie przeznaczone do codziennego użytku, w którym spano, gotowano i wykonywano inne zajęcia domowe i gospodarcze': Jeszcze jakich sto roków tymu w drzewiannych chałupach były kurlawe

izby; *õogiyñ się polił na nolepie, a dym szeń na izbe Ciesz SCiesz II* 134; Najczęściej spotykanym typem były domy dwuizbowe zamieszkałe przez bogatych gazdów. Przez ich środek w poprzek biegła obszerna sień bez powały. Po jednej jej stronie była izba kurlawa, po drugiej świetlica *Ciesz pd DWn* 25; *Cieszyn [Cz] LL I* 4 s 48; *Ciesz [Cz] SGŚ XIII* 55.

Kurna izba 'jw': *dovñi, jag jeŕŕe ñeboŕka matka õopoviãdã, to byuy taķe kurne iizby, co ñe byuo kurnina, jino dym vylatovou, gŕe som ŕçou tęcz PJPAN* 37 s 335; *Ciesz pd DWn* 41.

Mała izba 1. 'pomieszczenie mieszkalne w chatupie wiejskiej przeznaczone do codziennego użytku, w którym spano, gotowano i wykonywano inne zajęcia domowe i gospodarcze': *gŕe ŕe gotuje, to maõ iizba sierp* 7; *v žime ŕpi ŕe v maõy iizbe rad RŁTN XXIV* 214; *miech* 9; *jęd RŁTN XXIV* 214; *ostroł EP II* 265; *Koc SKoc II* 108; *Kasz S II* 108.

2. 'małe pomieszczenie w chatupie wiejskiej, często służące jako sypialnia': *u noz_ve vjelgi izbje spaõa matka, a my spałi v maõy n-tom* 2; *dąb-tar* 3; *kiel RŁTN XII* 234; *konec jw*; *tuk Cyran* 195. **Nad izbã** 'na strychu, w jego części znajdującej się nad izbã – pomieszczeniem': Poszczególne części strychu nazywają się *p'ŕŕedgõři, nad_iizbõm, nat_ku-morõm Cieszyn [Cz] AJS III* s 27.

Na izbę 'na strych': *ido na izbo vad* 27; *ić na izbe, tak na izbe zañeŕ suw* 1; *po wykopañu [ziemniaków] worki ŕe w'yperã, dažã do pořãntku, dažã n'a_izbe Orawa [Sł] ZNUJ* 151 s 85; *[st] ciesz AJPP* 49; *Spisz [Sł] jw*; *n-tar* 21; *n-tar [Orawa] MAGP I* m 6 s 17; *żyw AJS III* m 354; *lim* 16.

Na izbie 'na strychu': *leżã na iizbõ myŕlen PJPAN* 11 s 129; *jak jaika byuy na izbe Lim*; Wtedy w jednej połowie szopy stojã krowy, a w drugiej koñ, wozy umieszca się

na boisku lub zostawia jeden wóz na oborze, a zboże wymłócone zamiast chować do spichrza, chowa do sąsieków, znajdujących się na izbie (na strychu) lub w komorze *n-tar ME IX 75; Ciesz 17; Zakopane MAGP I m 6 s 17; n-tar 8 [Orawa]; żyw 6; rzesz 8; koniec MAGP I m 6 s 17.*

Niedzielną izbą 'pomieszczenie mieszkalne w chatupie wiejskiej, często pełniące funkcję reprezentacyjną': *Śl SGŚ XIII 55.*

Pańska izbą 'jw': *opol ZNUJ 18 s 83; Syc SGŚ XIII 55; Kar S IV 21; Kasz jw II 108.*

Paradną izbą 'jw': Znacznie mniej wykorzystywano izby paradne. Poza spaniem służyły one tylko do przyjmowania gości przy uroczystościach świątecznych i rodzinnych *Śl DWn 131; galany šežom u niŕ nny f paradnej izbe, do inkšej izby iŕ ňe pušcajom ryb 13; Przyszedszy do dom, przekonał sie, że jego dzióbecek już spi, tož seblyk sie cichutko, poszoł do paradnej izby, zašwiecił lampa i ściepnął galociska Śl SGŚ XIII 56; Ciesz pd DWn 43; Pszcz jw 58; tar-gór SGŚ XIII 56; Kasz S IV 29.*

Pierwszą izbą 'pomieszczenie mieszkalne w chatupie wiejskiej przeznaczone do codziennego użytku, w którym spano, gotowano i wykonywano inne zajęcia domowe i gospodarcze': *kroś 2; brzoz 1; miech 9.*

Przednią izbą 1. 'pomieszczenie mieszkalne w chatupie wiejskiej, często pełniące funkcję reprezentacyjną': *izba pŕedna, ze to tag_us tak še ňe ŕoži, a to tu še nazywa zadna: pec, pŕtka, garki, k'uŕyjske n'ařenže Orawa [Sł] ZNUJ 151 s 116; n-tar [Spisz] JJPAN 43 cz 1 s 12.*

2. 'pomieszczenie mieszkalne w chatupie wiejskiej przeznaczone do codziennego użytku, w którym spano, gotowano i wykonywano inne zajęcia domowe i gospodarcze': *n-tar [Orawa] Kąsł 683.*

Pustą izbą 1. 'pomieszczenie mieszkalne w chatupie wiejskiej, często pełniące również funkcję reprezentacyjną': *mušim*

vitro napaloc v pustě jizbe, kej to kolada ma bac Kar S IV 232.

2. 'pomieszczenie w chatupie wiejskiej często służące do przechowywania różnych sprzętów domowych, ubrań itd.': *pŕod ňi mela šafov, le skŕoňe, a rešta oblecŕnku višala na drožkaŕ v pustě jizbe Kasz jw.*

Sądową izbą 'budynek sądu': *mŕ mužim sundowa jizba pis SGOWM III 52.*

Starą izbą 'pomieszczenie mieszkalne w chatupie wiejskiej przeznaczone do codziennego użytku, w którym spano, gotowano i wykonywano inne zajęcia domowe i gospodarcze': *n-tar 21; krot AJŚ III m 379.*

Szumną izbą 'pomieszczenie mieszkalne w chatupie wiejskiej, często pełniące funkcję reprezentacyjną': *ryb 13.*

Tamtą izbą 'jw': W chacie dwuizbowej: *jizba ji alkěš.* Jeżeli kuchnia jest w alkierzu, to o drugim pomieszczeniu mówi się: *druga jizba a[lbo] tamta jizba ostroł 9.*

Trzecią izbą 'jedno z trzech pomieszczeń mieszkalnych w trzyizbowej chatupie wiejskiej': *juš take kumory velge, o kumorki, kumora nazyvali, cšymalo še tam o take rupeci, jag_u nos tam o, skšyňe na zbože, sŕšeki. pŕotym to zrobili že mŕyjsce na to, a s tamtego robili cšecŕ izbe. i to beŕa ta cšecŕ izba. abŕ časym že stajňe jako dŕbudŕvali, a s tego tu, že stajňa, robili te cšecŕ izbe. tag_były, jag_jake pŕkŕie teros brzoz 1; cŕečo jizba – izbą po drugiej stronie domu boch MPTL X 1 s 157; W chacie trzyizbowej są: duza jizba (albo tšeca jizba), jizbetka ji alkěš ostroł 9; Doma momy trzecio izbą yno dlo gości ryb SGŚ XIII 56; Śl jw.*

Wielką izbą 1. 'pomieszczenie mieszkalne w chatupie wiejskiej, często pełniące funkcję reprezentacyjną': *Wjelkau izbą je dojšc ňiskau. Šcany a deka som bjlyny. Deliny myje se každŕm sobotam, choć*

rzaudko tam gdo wchodzi. Na ścianach wiszom krzizik i obrauzky: paŋynka Marija, śwjynti Juzef i śwjyntau familija *głub ResO* 4; Izba wielka jest odświętną i służy do przyjmowania gości *Stanisławów [Ukr] ME XIII* 16; kolynda pšijmujemy v vjelki izbje *rac SGŚ XIII* 56; ryb *PJPAN* 43 cz 1 s 12; rzesz jw; wolsz jw; n-tom 2; *Kasz S II* 108.

2. *'pomieszczenie mieszkalne w chatupie wiejskiej przeznaczone do codziennego użytku, w którym spano, gotowano i wykonywano inne zajęcia domowe i gospodarcze'*: *dqb-tar* 4.

3. *bez sprecyzowanego zn: prud Pluta-Dzierż* 180; niem 3; *opol ZNUJ* 18 s 133; n-tom 2.

Wycuzna izba 'dom, w którym mieszkały osoby na dożywociu': *tar-gór* 4; *opol ZNUJ* 18 s 137.

Wycuznicza izba 'pomieszczenie, w którym mieszkały osoby na dożywociu': Dziadkowie zazwyczaj mieszkali w oddzielnej izbie wycuzniczej *Śl DWn* 131; *Gliw SGŚ XIII* 56.

Wysypnicza izba 'jw': Przechodząc na wysyp, gospodarze zabierali ze sobą część swych mebli, których dotychczas używali przez kilkadziesiąt lat. Ograniczali się przy tym tylko do najpotrzebniejszego sprzętu, który mógł się pomieścić w ciasnej na ogół izbie w wysypniczej *Opol DWn* 105.

Zadnia izba 'pomieszczenie mieszkalne w chatupie wiejskiej przeznaczone do codziennego użytku, w którym spano, gotowano i wykonywano inne zajęcia domowe i gospodarcze': zadña [izba]: pec, pōtka, garki, k'uxyjske n'ařenże *Orawa [Sł] ZNUJ* 151 s 116.

Frazeologia: do drugiej izby, do tej izby, w tej izbie, z tej izby 'do domu najbliższego sąsiada, w domu najbliższego sąsiada, z domu najbliższego sąsiada':

Skocz do tej izby pojczac soli. W tej izbie isto už spióm, bo ćma w chatupie; Z tej izby wszecy poszli kosić *Ciesz SCiesz II* 134; Poszeł do drugi izby (do sąsiada) *ciesz* 17; *Cieszyn [Cz] SGŚ XIII* 56; ~ kretowa izba 'nora kreta': *Kasz S II* 252; ~ pańska izba 'ubikacja': *kar jw IV* 21; ~ ptasia izba 'korona drzewa': *wej jw II* 108; ~ umszona izba 'wnętrze szatasu pasterskiego': *N-tar PIJP IV* 77; ≈ siedzieć bez izbę 'mieszkać z kimś po sąsiedzku': Ale siedzielim z somsiadam, co umiał zdjąć [różę – chorobę] bez izba świec *NT I* 168; ~ wleźć do izby jak świna do kału 'wejść do domu bez przywitania': vleže dno izby jak śfina dno kału *lim* 16. TJ

IZBANEK 'zdr od izba w zn I': *Ruda Śl SGŚ XIII* 56. TJ

IZBECZKA 1. *'pomieszczenie mieszkalne w chatupie wiejskiej, zwykle małe, o różnym przeznaczeniu i funkcji w zależności od czasu, regionu, sposobu budowania'*: Mieszkoł na poddaszu. Były tam dwie małe izbeczki *Cieszyn [Cz] OndrProza* 25; dōm mame m'urowany, mame na spotku kuxyn a jedne izbecke, p'iwnice *Orawa [Sł] ZNUJ* 151 s 80; ualkiś – tako nedużutko ĳzbecka, f tym ualkiżu to męskafi rożice *gar* 20; gascymra – zadnio izbecka v gospoże *biel* 6; Jeżeli w domu spiskim jest osobne pomieszczenie do gotowania, to nosi nazwę izbecka *n-tar [Spisz] PKJP V* 3 s 9; *Ciesz [Cz] RWF XII* 92; *ciesz ME IV* 32; ryb *PJPAN* 43 cz 1 s 13; *głub jw*; *n-tar* 28; *n-tar [Orawa] KąsOr* 157; *sand RŁTN XXII* 234; *zaw jw XXXI* 47; *częs PJPAN* 43 cz 1 s 13; *kiel* 22; *opocz* 3; *Giż SGOWM III* 52; *Olsz SGOWM III* 52; *Mr i Wr PF XXII* 228; *lip* 6; *Kasz LKasz* 31.

2. *'niewielki budynek mieszkalny, chatupa, dom'*: była tam jedna izbecka v łeše, tam mýskau ĳłop *n-tar ZNUJ* 114 s 264; W lesie, za zomcyskami siedziol postel-

nik, tam miał swojom izbecke i kaplicoske i tamok se pokutowoł *Zakopane Wierchy X 45*; Tu były za nasom izbeckom trzi kanony *n-tar [Orawa] KąśŚ II 1 s 353*; před kozdom izbeckóm pěkie uměcone, a před mojōm uluśōm [nw] barzo zaśmęcōne *n-tar [Spisz] ME VI 151*; [przysł] Grudziyń ziemie grudzi, a izbecki studzi *Ciesz MPTL XV 2 s 76*. TJ

Izbedny zob. IZBETNY

IZBETA 'ocieplana skrzynia z oszkloną przykrywą służąca do wczesnej uprawy roślin, rodzaj szklarni': te šauāūčože maiōū jizbety *rac SGŚ XIII 56*; Koždy dostał poram nasion, kiere mioł, kiere mioł w łotce zasioć, bo przecam izbety na dziesięć nasion by było szkoda *Rac jw*. TJ

IZBETECZKA *ekspr* 'izbeczka w zn 1 (zob.)': izbetečko zańeta, varkočki se upleta [pśn] *pszcz ME V 10*; *Prud SGŚ XIII 57*; *Ruda Śl jw*. TJ

IZBETKA *Forma*: typ izbetka: niem *PJPAN 43 cz 1 s 13*; *opol jw*.

Znaczenia: **1.** 'izbeczka w zn 1 (zob.)': W chacie trzyizbowej są: duza jizba, jizbetka i alkęš *ostroł 9*; Plan ten oprócz izby i komory [...] zawiera tzw. chałupkę albo izbetkę, tj. drugą izbę z piecem kuchennym, umieszczoną w przedłużeniu sieni *opol BHKM VIII 371*; W domach siodłaków kuchnia była zwykle większa, w domach chałupniczych natomiast małym pomieszczeniem w przedłużeniu sieni. Nazywano je w Sierakowicach izbetką *gliw DWn 67*; v izbecce špōm źeći *głub PJS I 92*; na starość naše roźice mnyškali v jizbecce *Wr StefŚ 48*; *Pszcz DWn 60*; *Ryb jw*; *rac SGŚ XIII 57*; *prud PlutaDzierż 55*; *koziel SGŚ XIII 57*; *pd-zach ok Katowic Nik 31*; *Ruda Śl SGŚ XIII 57*; *tar-gór jw*; *Strzel-opol OlKob 93*; niem *PJPAN 43 cz 1 s 13*; *opol jw*; *lubl jw*; *oles jw*; *klucz jw*; *Śl jw*; *olk RFW LXIX 411*; *niż 5*; *zaw AJS III m 379*; *Lub*

MPTL XVIII 1 s 307; *gar Warchoł 125*; *Łuk PF IV 201*; *sied jw*; *gtnń 2*; *węgr 5*; *wys-maz PF IV 822*; *sierp 7*; *dział SWM I m 31*; *mław 1*; *koln PBTN XVIII 49*; *Maz PJPAN 43 cz 1 s 13*; *olec SWM I m 31*; *ełc jw*; *giż jw*; *mrag jw*; *pis jw*; *Mr PJPAN 43 cz 1 s 13*; *szczyc SWM I m 31*; *nidz jw*; *resz jw*; *olsz jw*; *Wr PJPAN 43 cz 1 s 13*; *ostródz SWM I 31*; *rawic PKJP III 3 s 130*; *lesz PFP XXIII 82*; *ryp 1*; *n-miej SWM I m 31*.

2. 'izbeczka w zn 2 (zob.)': v izbecce maųy pokoik *lubl 4*; *post a ŷōū jizbetke* – zbudował chatkę *ostroł 9*; *Idzie* – nigdzie ni ma zadnego domu; alez idzie dalej i widzi, ze jedna izbetka stoi *bial-podl Wista XVIII 539*; *Jidzie* jakie trszy dni po lesie ji zobacul jizbetke kole morża *aug PorJ 1955 s 72*; *wys-maz PF IV 822*; *Mr*. TJ

Izbetna zob. IZBETNY

IZBETNIA 'izbetnica (zob.)': jizbetńā zańataųa jizbā *koziel ME V 100*. TJ

IZBETNIAK 'zwierzę trzymane w chałupie, domu, gdy jest matē': *Śl SGŚ XIII 57*. TJ

IZBETNICA 'kobieta zatrudniona do zajmowania się czymś domem, gospodarstwem; służąca': *Śl SGŚ XIII 57*. TJ

IZBETNY *Forma*: typ izbedny: *olec SGOWM III 52*.

Znaczenia: **1.** 'odnoszący się do pomieszczenia mieszkalnego w domu, w chałupie, związany z nimi': izbedny spšyńt i mejbłe *olec jw*; pšec – izbetny, co f kuxńi še vaży – to košert *pis jw*; *uŷył dźyfi tēŷ jizbetněŷ*, bo gorōnco jak f pŷecu *ostroł 9*; *giż SGOWM III 52*.

2. 'o piwnicy: znajdująca się pod domem': sklep – taki wywelowany, taki, co jest pod dyloma – to izbetny sklep *giż jw*.

3. 'o psie: mogący przebywać w domu': *My tego psa niy wiōńzimy, mómy go*

w chatupie, bo łón jest izbetny *Śl SGŚ XIII 57*.

Izbetna w użyciu rz. 'kobieta zatrudniona do zajmowania się czymś domem, gospodarstwem; służąca': a nasa izbetna dūūgǣgo ozora, Co usūisi n'a fśi, zańeśe do dvora [pśn] *ostródz BMJP XIII 58*; *gliw SGŚ XIII 57*; *Olsz SGOWM III 52*; [pśn] *Mr i Wr jw. TJ*

IZBIANY 'odnoszący się do pomieszczenia mieszkalnego, związany z nim': izbańā pāvaūa myślen *PJPAN 11 s 129*; Psyniesie mi piwa, aze bez dwa progi. Bez jeden izbiany, drugi kómozany [pśn] *Rzesz ME X 98. TJ*

IZBICA 1. 'pomieszczenie mieszkalne w chatupie wiejskiej o różnym przeznaczeniu i funkcji w zależności od czasu, regionu, sposobu budowania': Na prawo zaś jest dornica, pokój będący główną siedzibą rodziny. [...] w Głowczecach zowie się izbą, iz bica *Stup Wisła XV 165*; Kęz je będę mágli? A mój kochanecku! W ty nowy izbicy, na nowy stolicy [pśn] *ok Bochni i myślen Świąt 86*; *oław SGŚ XIII 57*; *Kasz Ram 65*; ~ 'wnętrze szataśu pasterskiego': Części koliby – izbica – tu pali się watra i gotuje się *n-tar PIJP IV 77*.

2. 'budynek mieszkalny, chatupa, dom': Ostatkiem sił dosła do izbicy. Chytro łapiela za skobel *n-tar [Spisz] LL III 5–6 s 109*; *Kasz Ram 65*; *kar LPW I 316*; *Stup jw.*

3. 'element mostu': **a.** 'konstrukcja kamienna lub drewniana zabezpieczająca filar mostu przed naporem fali, kry, płynących drzew itp.': Iz bice – lodolomy przy mostach nad Narwią *ChSptaw 107*; **b.** 'skrajna podpora mostu; przyczótek': Iz bica [...] – również przyczótek mostu drewnianego nad rzeką *Zakopane JostTech 17*; *N-tar jw.*

4. 'drewniana tama na rzece lub jej część': Iz bica – drewniana tama na rzece

(lub jej część), konstrukcji zrębowej *n-tar JostMł 105*.

5. 'w młynie wodnym: zrębowa konstrukcja stanowiąca podstawę końcowej części koryta doprowadzającego wodę do koła wodnego': Iz bica – [...] także podstawa pod łotok konstrukcji zrębowej *n-tar jw. TJ*

IZBICOWY *zob. BELKA [Supl.]*

IZBIL 'narzędzie wykorzystywane przez rybaków do robienia dziur w lodzie': *Kasz pn-wsch LPW I 291. TJ*

IZBINA 1. *ekspr 'izba w zn 1 (zob.)'*: męskajum v jedny ĩzbińe *opocz 3*; Sycyna kudłatā ĩzbińe zamiatā [pśn] *tarnob AE XVIII 11*; *gar 19*.

2. *ekspr 'izba w zn 2 (zob.)'*: było tǣog ĩbratǣf, e męfi takā będnā 'izbińe starā i p^lożelili se m'ajōntkēm n'a troje [...]. n'āmłotsęmu se d'ostała ta starā ħ'aūupa *n-tar [Orawa] ZNUJ 69 s 35. TJ*

IZBINKA 1. 'izbeczka w zn 1 (zob.)': takā malutka izbińka *dąb-tar 5*; *gar Warchoł 124*.

2. 'izbeczka w zn 2 (zob.)': v maūy izbińce – w małym domku *Lim*; Tam takā strażnie ubogā izbinka była jako nasa sopa, to tam mieli nalepe *n-tar [Orawa] KąśŚ II 1 s 353*.

3. 'pomieszczenie w chatupie wiejskiej służące do przechowywania produktów spożywczych': ĩzbińka || śpizarka *n-tar 21. TJ*

IZBISKO 1. 'pomieszczenie mieszkalne w chatupie wiejskiej, zwykle duże, o różnym przeznaczeniu i funkcji w zależności od czasu, regionu, sposobu budowania': vélke ĩzbińisko kozien *RŁTN XXII 234*; ĩe zańetłyśće mi ĩzbińiska *ciesz SGŚ XIII 57*; f tēm izbińiskę ĩe ħaūabōm seżec *kar 1*; Na chlewisku – kurniku, izbisku – klepisku nie umiał mnie wycalować, da sam dostał po pysku [pśn] *ok Kozienic Rad II 120*; *Ruda Śl SGŚ XIII 57*; *wys-maz PF IV 822*; *Kasz LKasz 31*.

2. 'budynek mieszkalny, chałupa, dom': Tyś se rozumiała, ze pójdzies w pałace, a ty pójdzies w izbiska, w same podpiérace [pśn] *Stradom-Częstochowa Zb XVII 34*; *Ciesz 6*; *wys-maz PF IV 822*.

3. 'miejsce, na którym stał budynek mieszkalny, chałupa, dom': *n-tar [Orawa] KąśŚl II 1 s 353*. TJ

IZBISZCZE 1. 'pomieszczenie mieszkalne w chałupie wiejskiej, zwykle duże, nędzne, o różnym przeznaczeniu i funkcji w zależności od czasu, regionu, sposobu budowania': co za wélgé iizbišče! iizbišče jak stodoła [st] *Wej S II 108*; v tim zəmnim iizbišču né je do sežeńń, tu bæ čłówek mōg zaçořac *Wej jw VII 108*; *Kasz Ram 65*.

2. 'duży, często nędzny budynek mieszkalny, chałupa, dom': *Kasz jw*; *Słup LPW I 316*. TJ

IZBISZCZKO 'izbeczka w zn I (zob.)': mə ní możemə wélgégo wesełégo wəprawic, bo mə le mōmə také dwa małé iizbiščka *wej S VII 108*. TJ

IZBKA *Forma*: typ izebka: *Gdynia LPW I 316*; *wej S VII 108*; *Kasz LKasz 31*; *bl SWM I s 44*.

Znaczenie: 'izbeczka w zn I (zob.)': to sō štery izby, kużyńo, a jak jest taka maųa ispka, to zapšeczek *szczyz SGOWM III 52*; iizebka bæła tak nískā, že rāqō mōg signoc posovə *wej S VII 108*; mńéjškōmi f ti iispce *mal GMalb II 1 s 136*; buųo iyx pšāńcoro, a mńeli tilo kużyńā i maųā iispka *Wr StefŚl 48*; *dział SWM I m 31*; *mraq jw i s 44*; *pis jw m 31*; *nidz jw*; *Mr i Wr PF XXII 225*; *resz SWM I m 31*; *olsz jw*; *ostródz jw*; *n-miej jw*; *sz RŁTN XIII 24*; *st-gdań 3*; *Gdynia LPW I 316*; *Kasz LKasz 31*; *bl SWM I s 44*. TJ

Izbowa *zob. IZBOWY*

IZBOWNY 'przym od izba': *wej LPW I 316*. TJ

IZBOWY 'przym od izba': iizbo-
vč dŕěže – prowadzące z jednej izby

do drugiej *wej 3*; Tych kachli wlazło do kachlarskiego pieca tak na trzi, sztyry piece kuchynne i na trzi, sztyry izbowe *Cieszyn [Cz] Zwrot 383 s 63*; sáfka tuo je puo nasymu terās kredenc. kapke było inac zr^uobjone jako terās sā ty izb^uove kredence *Orawa [Śl] ZNUJ 151 s 40*; *Ciesz SGŚ XIII 57*; *biel jw*; *ryb jw*; *Ruda Śl jw*; *Śl jw*; *złotow B II 22*; *Kasz pn-wsch LPW I 316*; *Kasz S II 108*.

Izbowa w użyciu rz. 'kobieta zatrudniona do zajmowania się czymś domem, gospodarstwem; służąca': naša cōrka je za iizbovo ve dvoře. iā mōm dŕe iizbové *Wej jw*; tēn gbur mįau takō iizbovo, to ōna spšōntaua iizbi *tcz 7*. TJ

IZBÓWKA 1. 'pomieszczenie przeznaczone dla służby': *Ruda Śl SGŚ XIII 57*.

2. 'podatek od użytkowania pomieszczeń mieszkalnych': *Ciesz jw 57–8*. TJ

IZBULINKA 'izbeczka w zn I (zob.)': Izbulinka, taki kamerlik *Cieszyn 2 [Cz]*; *Ciesz*. TJ

IZBUSIA 'izbeczka w zn I (zob.)': tup-
ću, tupću pole ũavy, zańže synuż do var-
šavy. tupću, tupću po iizbuši, ius špi synuś
f koľibuši [rym] *łęcz PJPAN 37 s 335*;
n-tar 28. TJ

IZBUSZKA 1. 'izbeczka w zn I (zob.)':
f taki maųy iizbušce jano^e byli *złotow B II 22*; *rawic PKJP III 3 s 127*.

2. 'izbeczka w zn 2 (zob.)': mńěři jano^e
takō^u maųō^u iizbuška na kōžyncu fśi *złotow B II 22*. TJ

Izdba *zob. IZBA*

IZDEBCZANY 'przym od izdebka':
powała izdepčano – nad izdebką
rzesz 8. TJ

IZDEBKA *Formy*: typ idebka: *bl SW II 117*; ~ typ istebka: *Słup Hilf 166*; ~ typ istewka: *bl SW II 117*; ~ typ istybka: *wej LPW I 315*; *słup jw*.

Znaczenia: 1. 'izbeczka w zn I (zob.)': taka maųa iizdepka f ti xaće *sz 7*;

W izdebce są dwa okna [...]. Przy jednej ścianie stoi łóżko, przy drugiej ława, stół i stołki. Tu mieści się zwykle kuferek ze świątecznymi strojami, żerdka zaczepiona u powały na wieszanie ubrań *tań Lud IX 279*; Izdebka naprzeciw piekarni, zwykle po drugiej stronie sieni, jest tem dla chłopa, czem salon w mieście *ok Bochni i myślen Świąt 36*; Często w głębi sieni znajduje się izdebka, inaczej zwana przytwór, która służy za mieszkanie dla komornika lub dla starych rodziców, będących na ordynarji *radz-podl Pleszcz 20*; w maju *izdępcę śpśõ žćci tcz 3*; *Cieszyn [Cz] SGŚ XIII 58*; *Ciesz SCiesz II 368*; [*pśn*] *pszcz PieśniŚl III 85*; *ryb SGŚ XIII 58*; [*pśn*] *Rac Rog 32*; *prud SGŚ XIII 58*; *koziel jw*; *gliw jw*; *Ruda Śl jw*; *Zabrze jw*; *tar-gór jw*; *strzel-opol jw*; *niem jw*; *opol ŚmKl 17*; *lubl SGŚ XIII 58*; [*pśn*] *Oles Rog 249*; *Śl SGŚ XIII 58*; *myślen Wisła XIV 705*; *Lim*; *N-sqd Lud X 311*; *gor 2*; *kroś 2*; *brzoz I*; *ok Łańcuta ME VI 359*; *rzesz 8*; *dęb JP LXIII 203*; *tarn 5*; *boch MPTL X 1 s 157*; *krak RWF XXVI 379*; *niż 5*; *włosz 4*; *Lub MPTL XVIII 1 s 306*; *kozien RŁTN XXII 234*; *łęcz PJPAN 37 s 335*; *bial-podl I*; *sied I*; *Maz pn PF XXII 229*; [*st*] *Mr i Wr jw*; *Wp zach Zb I 27*; *lip I*; *ryp 4*; *tor 5*; *złotow B II 22*; *świec 4*; *Mal RŁTN XIII 24*; *Kwidz GMalb II 1 s 136*; *chojn 9*; *pd-zach ok Kościerzyny LPW I 316*; *kar LPW I 316*; *wej jw 315*; *stup jw*; *Stup Hilf 166*; *bl SW II 117*.

2. 'izbeczka w zn 2 (zob.)': Jadąc przez ustronną polanę w Kościeliskach, jesienią, widziałem kleconą na prędcę izdebkę, tak szczupłą i ubogą, żem się zapytał pierwszego napotkanego g a z d y, czyja to ta chałupka jak z bajki na urwisku, nad potokiem *N-tar MatZ 132*. TJ

Izdebna zob. **IZDEBNY**

IZDEBNIAK *Forma*: istebniak: *ciesz SGŚ XIII 40*.

Znaczenie: 'zwierzę trzymane w chałupie, domu, gdy jest małe': Tak się pięknie chował, był to iztebniok *jw*. TJ

IZDEBNIK 'strych w chałupie (?)': Koniom [*gałązką wierzbową*] nozdrza obcierała, aby żadnej choroby nie powąchały [...]. W końcu kładą ją na jabłoń, aby uschła, poczem ją na izdebniku na krokiew chowają *lim Zb VI 288*. TJ

IZDEBNY *Forma*: typ istebny: *koziel SGŚ XIII 40*; *lubl jw*; *Wej S II 108*.

Znaczenie: 'przym od izdebka': Gdy w sieni wzniesie się głowę do góry, widać obszerny strych, czyli górę. Dzieli się ona na górę izdebno i górę stajenno *ok Przeworska Wisła XI 750*; *istebnã mótłã* – miotła z włosia końskiego w odróżnieniu od *kużennë mótłã* z chrustu *Wej S II 108*; *Wp zach Zb I 27*; *Kasz LKasz 31*.

Izdebna w użyciu rz 'kobieta zatrudniona do zajmowania się czymś domem, gospodarstwem; służąca': *koziel SGŚ XIII 40*; *lubl jw*; *kar LPW I 316*; *Wej S II 108*. TJ

Izdeczka zob. **UZDECZKA**

Izdźba zob. **IZBA**

Izebka zob. **IZBKA**

Izela zob. **GEZELA**

Izimier zob. **INŻYNIER**

Izimierz zob. **INŻYNIER**

Izinier zob. **INŻYNIER**

Izinierz zob. **INŻYNIER**

Izinior zob. **INŻYNIER**

(do) **IZNA** 'całkowicie, zupełnie': Maciej rozkwaśił się do izna i choć był chłop kuraśny, dziś nie miał żadnego rzazu i ciągiem myrczał sam do siebie *brzes-mp PGaw 67*; Chto we żniwa patrzy chłodu, nacirpi sie w zimie głodu – pedzioł zeżłony do izna *Uljon tarn 15*; *wybeś tam s paki fšystke märke do jizna dqb-tar 5*; *Chrobaki kapuste do jizna zjadły pd-wsch ok N Sączka SKJ IV 321*; *Za chwilę spadł grad i wszystko na polu sąsiada wytlukł do izna n-sqd*

Wisła VII 111; woda na kamyjcu [nw] fšyskuo do ĩzna zabrau, ĩe beże na žime ańi źmokōv, ańi źorek gor 2; *N-tar ZborSł 56*; *n-tar [Spisz] Lud XIII 308*; *wad Wisła VII 111*; *lim 23*; *dęb RWF VIII 228*; *tarn MPKJ I 17*; *ok Bochni Zb I 40*. [Por. do istna pod h. I. istny] TJ

(do) **IZNECZKA** 'całkowicie, zupełnie': pŕyže v^uoĭna, v^uoĭenecka, zaβεre nās d^uo izneka [rym] *brzes-mp MPKJ VII 35*. TJ

*IZOLACJA

*IZOLATOR

IZOLIRBANT *Forma*: typ izolérband: *gliw SGŚ XIII 58*.

Znaczenie: 'taśma izolacyjna': počebowoeę izuľyrbandu *gliw jw*; Musza wźónć izolyrband i zaizolyrować te druty, bo mie sztrom pokopōł *ryb jw*; drōty ũošt pŕōndu šć izoluje izolirbantam *złotow B II 22*; *Ruda Śl SGŚ XIII 58*; *Zabrze 1*. TJ

IZOLIROWAĆ *Forma*: typ izólerować: *koziel SGŚ XIII 58*.

Znaczenie: 'zakładać taśmę izolacyjną': *ryb jw*; *koziel jw*; *gliw jw*; *Ruda Śl jw*. TJ

*IZOLOWAĆ

Izolérband *zob.* **IZOLIRBANT**

Izolérować *zob.* **IZOLIROWAĆ**

IZUM *rym*: Jak się wojsko rozigrało, Mało nieba nie urwało. Izum, bizum, tałataj! *miel Lud XXV 73*. TJ

Izyban *zob.* **AJZYBAN**

IŻ 'okrzyk przy odpędzaniu owiec': Do okrzyków sporadycznych [przy odpędzaniu owiec] należą wołania [...] i ź *mrag PorJ 1957 s 462*. TJ

Iźdba *zob.* **IZBA**

Iźdzenica *zob.* **UŹDZIENICA**

Iździoro *zob.* **JEZIORO**

Iźli *zob.* **JEŚLI**

IŻRAL *pej* 'człowiek słabowidzący': i ź r ol – przewisko takiego, co nosi okulary lub bez okularów patrzy z bliska do książki *n-sqd 6*. TJ

Iżwa *zob.* **ŁYŻWA**

IŻ *spójnik* **I**. 'wprowadza wypowiedzenie podrzędne': **a**. 'dopełnieniowe': byχ še ĩe byua smyślaua, is_{ty} to umĭys *opol ZNUJ 18 s 46*; Co wy dziolchy sam robicie, iż do wody mi włazicie? *niem ŚmKl 40*; postanowiūam, ĩiś puide do pracy na vēš jako naučycelka ĩekfalif'ikowana *sied GPodl 50*; Przynose wam nowine, Ze w mniastecku Betlejem stało się tam przedziwnie, Iż sie Jezus narodził [pśn] *Mr i Wr SGOWM III 52*; on řek, až on do nas pŕiĭže *Wej SI 275*; [pśn] *Ciesz Rog 166*; *biel AJŚ VI m 1017*; [pśn] *Pszcz Rog 82*; *ryb AJŚ VI m 1017*; *rac KwOp XVIII 1 s 135*; *głub PJS I 132*; *prud AJŚ VI m 1017*; *koziel jw*; [pśn] *Gliw Rog 82*; *Ruda Śl SGŚ XIII 58*; *Siemianowice Śl ME V 173*; *tar-gór AJŚ VI m 1017*; *strzel-opol jw*; [pśn] *Lubl Rog 120*; *klucz ME V 236*; *Śl SGŚ XIII 58*; *N-tar ME III 80*; *czes AJŚ VI m 1017*; *opocz RŁTN XXII 234*; *Kasz pn-wsch LPW I 181*; **b**. 'okolicznikowe': **α**. 'przyczyny': I smutna jest ma dusa, Is sie ode mnie oddalił [pśn] *Mr i Wr SGOWM III 52*; Kowolónka sama, iż kowoul zezar uociypkan siana [przysł] *prud KwOp XII 3 s 93*; *ryb AJŚ VI s 5*; *ok Opola ME V 251*; [rym] *Śl SGŚ XIII 58*; **β**. 'celu': *uwoūzej, is_{se} ĩe ubab^zzes opol ZNUJ 18 s 46*; **γ**. 'warunku': ĩag go obā^ucuū, tag mu řek: vēž mōĭ synu o tēⁿ, is ty vilka zabĭjes, a cōrkā moĭā ĩe pŕiprovażis, tedy bāⁿže tvoĭō zonō i krōlestwo tobe dō *opol ME V 193*; **δ**. 'stopnia i miary': Całkiem to niebieska sprawa, Ze Maryja tak łaskawa, Iż spoglāda z klonu tego Na ucisk ludu swojego [pśn] *Mr i Wr SGOWM III 52*; **ε**. 'czasu': tag ze ōn pŕy^uobecāū zostać, iz āus pŕysed tēn cas do ślubu *klucz ME V 231*; **c**. 'określające skutek scharakteryzowanego w zdaniu nadrzędnym stanu rzeczy': čyĭš pšemarzuū, iż yny pšĭkauš? *głub PJS I 121*; Dy jusz tszeba wozić zboży, to sie tszeba tag zagzełć, iż wydzieżec nie idzie

prud NT II 58; blaka – uōni blakajō prantko, iż ný možna níz rozumiec *prud* ZNWSPOp J XIII 262; A czyś miała oczy zawiązane, Iż mię poznać nie mozesz? [*pśn*] *tar-gór PieśniŚl* II 600; *opol* ME V 195; *wej LPW I* 181; *Kasz pn-wsch jw*; **d.** ‘?’: a ci še barzo śmāuļi ś nęgo. iiz mu maiū dać pokōi, iak še rozgñivāu, tak veźne, a vřycķiχ pozabiiū *prud* ME V 153–4; nō ja, is_{to} taki buu zwē, iže ja pšisua na ta pocta, χoż_u mē nē χōū *opol JP XLI* 213–4; Ale já sie nie dām w swem królestwie wzruszyć, iż mám piekielne wyryje poruszyć! [*rym*] *przew* ME VI 196.

2. *pśn* ‘łączy zdania współrzędne łączne [?]’: Podobno Dzieciątko, że głodno płacze, Iż dlatego rado z nami nie skacze, Więc ja Mu dam kukułeczke [...] I maselka osałeczke *Mr i Wr SGOWM III* 52. TJ

Iżba zob. ŁYŻWA

IŻBY I. *spójnik* ‘wprowadza wypowiedzenie podrzędne’: **a.** ‘dopełnieniowe’: ko-býta gva^rzi dō nęgo, izby s_{tyj} gōry ślōus *opol ZNUJ* 18 s 46; Rozkołzej ludzióm, izby kónie i krowy jyni łoporzōndzac nó i te poleczka niyzorane łorać *koziel ŚmKl* 35; A dyćech ci mółwiyła, iżbyś przy tym tołplaniu mi sie niy zamołczowała, a tys cołko mokro i utoplano *niem jw* 40; Dajże, Panie Boże, Żeby się zdarzyła, Iżby nas paniczka Na żniwo prosila [*pśn*] *Ryb Rog* 206; pōn m^u rozkāzāł, əšbā vāčascył χlěv *wej LPW I* 181; *prud* *PlutaDzierż* 55; *strzel-opol ŚmKl* 81; [*pśn*] *Oles Rog* 19; *klucz* ME V 231; [*pśn*] *Śl PieśniŚl* II 31; *opocz RLTN XXII* 234; *stłup Hilf* 116; **b.** ‘okolicznikowe’: **a.** ‘przyczyny’: tak tēn zajōnc sōm nazā^d p^rylęcał i mōvił tym zveřⁿtōm, iže setēn ś ním nē χāi vřōiće, iżby go rostargały *koziel* ME V 111; **β.** ‘celu’: Czamuś dziycia i žonan łopusciōł, iżby tak płakały? *opol ŚmKl* 68; vaχtyž vaχovou, iżby nē pšišfi raupšicy krajš *niem BMJP XIV* 137; i iag ōn iχ miāł, to še barzo bāł, ale mu to níc

ne zroběto i iak kōsek odešoł, posłali za ním zajōⁿca, iżby by še vřōiće nazā^d *koziel* ME V 111; i pōn mōvou vřⁿdniko^vi, iz māu iśc dō tego ^uogrodniika, izby ku^u tā pšcaukā *klucz jw* 234; *ryb* *AJŚ VI* m 1018; *Ruda Śl* *SGŚ XIII* 59; *nam* *AJŚ VI* m 1018; *wej LPW I* 181; **c.** ‘stopnia i miary’: iužex bōu tak dalece, iżbyχ še bōu vvešiu *ryb* 4; **d.** ‘określające skutek scharakteryzowanego w zdaniu nadrzędnym stanu rzeczy’: Kejbych bóla tak twoja chmotra, to bych cie pyrtnoła do czelušcio, iżbyś sama sie zrobióła tōm pieczōnkóm a wandzōnkóm, boś rubszo łode prosiōntka! *koziel ŚmKl* 9.

II. *part* ‘wyraża życzenie lub pragnienie’: Najprzód szczerém sercem Tę moję kochankę Mi pozdrawiajcie. Iżby się wydała, Na mnie nie czekała, Bo to żaden nie wie, Jeśli się powrócę, Do méj rodziny [*pśn*] *Rac Rog* 11. TJ

IŻE I. *spójnik* **1.** ‘wprowadza wypowiedzenie podrzędne’: **a.** ‘dopełnieniowe’: potēm mojiū (moziū), iže takō zonke ma vzość, ieko jo zna *etc* *BMJP XIII* 74; ōn mē p^uovězāł, əš ōn bēł v mēsce *wej LPW I* 181; Ano tak já wykarkulowāł, iže to, co posiadāwa, ni musi być juz akuratnie naso *boch* ME II 191; víza po očax, iže to žecko je nímocne, guova mo tež rospolōno *ryb* 13; Gādała gāska, gādała, Iže gāšiora nie miała [*pśn*] *n-tar Zb XII* 219; Kto jodou w piątek flaki, tyn myjsli, iže koždy taki [*przysł*] *prud* *KwOp XII* 3 s 93; *ciesz* *AJŚ VI* m 1017; *pszcz jw*; *rac jw*; *głub* ME V 41; *koziel* *AJŚ VI* m 1017; *gliw jw*; [*pśn*] *Śl G BartG* 114; [*pśn*] *Bytom Rog* 25; *Chorzów JLigP* 69; [*pśn*] *Wetnowiec-Katowice LL XVI* 4–5 s 89; *Siemianowice Śl* ME V 170; *tar-gór* *AJŚ VI* m 1017; *strzel-opol jw*; *niem jw*; *opol jw*; *lubl jw*; *oles jw*; *klucz* ME V 233; *nam* *AJŚ VI* m 1017; *syc jw*; *Czaca [Sł]* ME I 419; *Orawa [Sł]* *ZNUJ* 72 s 33; *n-tar [Spisz]* ME VI 127; *n-tar [Orawa]* *Wisła I* 310; *zyw* *RamŚl* 24;

ok Bochni i myślen Świąt 697; *lim ME XI 8*; [pśn] *dęb Zb XV 130*; *tarn MPKJ I 38*; *krak Krak III 80*; *ośw SKJ IV 23*; [pśn] *bus Kiel I 78*; *czes AJŚ VI m 1017*; *opocz RĚTN XXII 234*; *Bukowina [Rum] JP XLVI 215*; **b.** 'przydawkowe': my doęstałi *ęesęe* ['wiadomość'], iże mušimy fōrt rymować ['uchodzić'] *brzes-śl BMJP XIV 150*; pšišłi i ũōni taki roskoz_dałi, iże my še mōmy staćić na ruski χ *opol jw 156*; Taką usługę oddali, iże go od zimy swą parą zagrzywali *ok Opola ME V 254*; **c.** 'orzecznikowe': Take larmo byto u Kobiólków, iże cołko wieš sie rozbudziyla *opol ŚmKl 17*; **d.** 'podmiotowe': nikięzi mi tego zoviščōm, a nikięzi padajōm: dobže, iże to moš, klimync. my še tym psiživōmy i se teš taki pērōištfo kupymy *ryb 13*; dobře, iżejš tu pŕišua, bo me tera vybavis *opol PJPAN 6 s 149*; **e.** 'okolicznikowe': **a.** 'przyczyny': iże tu ne byuo sfiatua, to še s χ ožiłi věcōrōma *opol ZNUJ 18 s 46*; Mojego Jasieńka konika prowadzą; prowadzą, prowadzą, zálóbam nadkryty, iże mój Jánicek na wojnie zabity [pśn] *n-sqd Wiśta VII 149*; uocka sobe vycērā, iże jēj nājmilejśy mašerovać mo *ośw SKJ IV 23*; A jak bedzie jaki piják i zbiják – to i biedácka sie nacięрпи, a i wám bedzie markotno, iżeście za takiego łajdáka dziecko swoje dali *ok Bochni i myślen ME I 313*; [pśn] *ciesz jw IV 38*; *ryb AJŚ VI s 5*; *rac jw*; *koziel ME V 133*; *gliw AJŚ VI s 5*; *Siemianowice Śl ME V 179*; *tar-gór jw 180*; *strzel-opol AJŚ VI s 5*; *niem BMJP XIV 142*; *lubl AJŚ VI s 5*; *oles jw*; *N-tar ME III 80*; *n-tar [Spisz] jw VI 132*; *n-tar [Orawa] KąśŚl II 1 s 353*; *żyw Zb VII 45*; *boch Świąt 348*; *chrzan MPKJ VII 386*; **β.** 'celu': jeden χ uop mǎu dužo pscōu, a pǎn ne mǎu vĕla i mōvi pańi svoi, poeda se tak: pańi, tego χ uopa dǎm zazvać, iże še zaųozemy o te pscouy *Siemianowice Śl ME V 175*; tag ōna posłała do pana, iże mǎ^u posłać vařōny kašy, aže ōna tym kuřyntōm

može dać žrać *glub jw 88*; χ uopi vyležli žebrǎuka zretovać i vzeńi go do maštalńi, iže še ma ogŕǎuć *koziel jw 130*; tak tu kole koždě, koždě izby špĕva^{ny} (*jo γ _žišog_ju-zapōmńa γ cō*), a kole koždě izby stanouy, iże ta kobĕyta vyšua *strzel-opol BMJP XIV 123*; i potem [*wilk*] ucig do lasa, iże jag lisko znoiže, to jo zabię, ze iuz ii tego darowou nie beže *lim ME XI 23*; **γ.** 'warunku': tĕn, co pivo vypić – vypiuu, odpōdađ krōlovi: iže mǎu tyz tyła dać, to lepi mōg nĕ χ ać *Siemianowice Śl ME V 167*; **đ.** 'sposobu': To družbowie potem z te kōmore wywodzom ty družki, a niegdō strzelá z pistole, alebo tak niegdō buchá po ścianach sikirom, iże to strzelá, a jedne družke dowiedzie tam za stól *Czaca [Śl] ME I 396*; **e.** 'stopnia i miary': Srogo bóła [*skrzynia*] i ciynzko tak, iże z ledwościōm jōm družbowie do komōrki zapryczyli *Grodzisko-Olesno ŚmKl 24*; krova go tag mocno bōdua, iże go mujśeli do lazaretu za γ vięšć *strzel-opol OIW 11*; a potym za χ cauo iym še spać tak mocno, iże špiku ny mōgli ũodygnąć *tar-gór NT I 80*; A kopytōma kopie tak, iże jele lyjce trzimōm *niem ŚmKl 40*; i znovu naši mĕly pŕegrać, ale ten sǎm v γ ōjovnik znovu vpǎd na pĕkńušeńkem *kuōnu* z vĕlgem mĕcem i všyćki χ nĕpŕy γ ǎcōu p γ ozabijǎu, tak iže maųo χ to ũcĕik *tarn MPKJ I 39–40*; **f.** 'określające skutek scharakteryzowanego w zdaniu nadrzędnym stanu rzeczy': a tak še społę ten synek s tō cerō s χ ožiłi, iže bez šebe ne mōgli żyć *koziel ME V 92*; Niy poradzan pejdzieć, jak to zdrzybiōntko poradziōto sie uwinōńć, iże mie w prawo szłapan kopło, aže mi tako buła wyskoczōła, łobejrzięcie! *niem ŚmKl 40*; **g.** '?': a tam potym, jak ōdĕnknou [*skrzynię*], byu ta kostur opǎulony, iże taki oćec, co dǎu všystko z gǎursǎ, to mu ino χ net byuo tem kosturem ino *g γ ovǎ* pŕyųozyc, iże žeci, co ony, ze ōn se mōg ostavić vsystko *tar-gór ME V 182*; A co mi ty muwis, ze zona waryjōtka,

ono mi piniondze pszynieš, boš na mojim polu wy^uoroū. ano: muj panie dziedzicu, ize moja zona waryjotka. tag pon dziedzic znowa posouū po tō jęgo zonō *lim jw XI 44; Kasz zach LPW I 316.*

II. part 1. 'wzmacnia wypowiedź': bratōve, možno iize še přezdražemy, ale dočkamy až do jutra *koziel ME V 99*; no bo ize uōn jako polo^uk iuz byū, ni? *opol JP XLI 211*; Teraz sie obudzył, światło ledwo ize sie świeciło *pszcz JLiGP 109.*

2. 'wyraża zdumienie, zaskoczenie': Oboc ta twoja robota! Wszystko nadaremno! Izech jo tez to nie spostrzeg, Ize tu tak ciemno [*psn*] *Wetnowiec-Katowice LL XVI 4–5 s 89.*

3. 'wyraża niepewność mówiącego co do prawdziwości tego, o czym mówi': iže d^uobry mulor s' ^uneg^uo *ciesz 7*; ale ōn še n^uprōdy d^uł do bić^u masła. a m^u ostry p^uryk^uz, ażeby ot ty mašnički ^une od^uoził, bo iže ōna trošk^u v čary vēryła *koziel ME V 100.*

W połączeniach: **Dłatego iže** 'spójnik wprowadzający zdanie podrzędne okolicznikowe przyczyny': Já ci tu teraz zycie odbiere, bo dlatego, iže já, wiatr, narobiélem skody na milijony milionów, poobálálem kościoly i zámki *olk Wiśta VI 591.*

Iže iže 'dopiero co, przed chwilą': pšeje^uāū s tęcina stary vōit iže *ize myšlen MPKJ III 72.*

Iže jeno 'prawie, niemal': Leći, leći; stál sie ptákiém, a cárnokšięznik sie zaš stál jastrzębiém; juz go miál iže jęno zgónić, a tén sie jęno obyrt^uņ, stál sie lisem i zadáwiól go, tego jastrzębia *myšlen Zb V 255; N-tar RWF X 282.*

Toć iže 'tak, zapewne': *strzel-opol OIW 339.*

TJ

IŻEBY I. *spójnik wprowadza wypowiedzenie podrzędne*: **a.** 'dopełnieniowe': na třeci žęń k^uz^uā ty cōrce svuōji, ižeby p^uryneš^uā j^uab^uek *tarn MPKJ I 41*; Dyáboł ano posed do tych ludzi i mówi im, ižeby go

za parobka przyjęni *boch Świąt 341*; matka mi skōz^uz^uā^u, ižebyy jōū z' ^ujei^uix syny f^uka^uc^unie ^une gō^ud^uā^uā [*psn*] *opol ZNUJ 18 s 46*; Gdyby mi to Pan Bóg dał I panienska Marya, Ižebym cię mógl zapomnieć, Ty moja miła! [*psn*] *Oles Rog 138*; ale ōna mu mōvi^uā, ižeby jęgo p^uř^uā^ucel^uě na to ^une zezvolili *koziel ME V 112*; [*psn*] *Ryb Rog 107*; [*psn*] *Rac jw 32*; *głub ME V 88*; *Sobiszowice-Gliwice jw 163*; *Siemianowice Śl jw 177*; *opol SGŚ XIII 59*; *klucz jw*; *opocz RLTN XXII 243*; **b.** 'przydawkowe': I dostał se tyz wiadomośc od krōla, ižeby ten sołtys oznamił w ty wsi, coby się poschodzili bogaci i ubodzy *ok Opola ME VIII 160*; **c.** 'podmiotowe': A jakoz by to mogło być, Ižeby já miál Boga chrzcić! [*psn*] *ok Krakowa jw III 179*; **d.** 'okolicznikowe': **a.** 'celu': Co já sie tyła kole nich nazapobiegám i nastarám, ižeby ino dobre były *ok Bochni i myšlen jw I 282*; I tak was tez uprasamy wszystkich w tem dómie się zneiduiących, okōło stoła schiedzających, zebysię sie nie znęcali, a do nas się odezwali, ižebychmy wiedzeli, do kogo bychmy słowko albo dwie przemówić mieli *ok Opola jw V 246*; Kiedy ni mogę, bo-k go ledwie dostał od brata i d^uł mi kawátek ziemie, ižebym se pošiál *n-tar Zb V 200*; Jaśnie on świecił, Aże się błyszczyl, Ižebym drogi nie zmylił [*psn*] *Cieszyn Rog III*; Zawołała na swojego Janiczka, Ižeby orał gęboko [*psn*] *Rac jw 162*; *ryb SGŚ XIII 59*; *prud PlutaDzierz 55*; *koziel SGŚ XIII 59*; *Ruda Śl jw*; *Siemianowice Śl ME V 176*; *boch Świąt 358*; **β.** 'stopnia i miary': On był barzo wysoki (wielki), ižeby by ta nie móg pomiędzy te gałęzi sie krziwić *Cieszyn SGŚ XIII 60*; teraz, jak še ōn tam stela ś niimi v^ub^uě^uā^u, tag ōn i^ux p^uroš^uū, žeby byy tak dobre, ižeby go ^une uo^uđ^uozi^uty *ciesz ME IV 9.*

II. part 1. 'nadaje zdaniu charakter rozkazu, polecenia': tag ōn mōvi kacm^uř^uovi: kacm^uř^uu, ižebyš mi, kacm^uř^uu, na jutro doš^uaf^uo^uv^uā^u ko^uņa ca^uęgo c^uř^unęgo,

a mé caue šaty cårne *Siemianowice Śl ME*
V 179.

2. 'wraża życzenie': Aby ci Pan Bóg
 szczęścia nie dał, Iżebyś z młodych lat chle-
 ba zebrał, Chleba zebrał, z laską chodził –
 Za to, syneczku, żeś mię zwodził [*pśn*] *Ryb*
Rog 188. *TJ*

Iżela zob. **GEZELA** [*Supl.*]

Iżeli zob. **JEŻELI**

Iżinier zob. **INŻYNIER**

Iżle zob. **JEŻLE**

Iżli zob. **JEŻLI**

Iżwa zob. **ŁYŻWA**

Iżyna zob. **JUŻYNA**

